

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI**

**AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALAN BİREYLERİN YAKINLIK İLİŞKİLERİ VE
EVLİLİK DOYUMUNUN KARMA YÖNTEMLE ARAŞTIRILMASI**

DOKTORA TEZİ

KADRI KINIK

**DANIŞMAN: DOÇ. DR. FATMA KAHRAMAN GÜLOĞLU
ORTAK DANIŞMAN: DOÇ. DR. HİDİR APAK**

**YALOVA
ŞUBAT 2025**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI
SOSYAL HİZMET BİLİM DALI

AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALAN BİREYLERİN YAKINLIK İLİŞKİLERİ VE
EVLİLİK DOYUMUNUN KARMA YÖNTEMLE ARAŞTIRILMASI

DOKTORA TEZİ

KADRİ KINIK
207303003

DANIŞMAN: DOÇ. DR. FATMA KAHRAMAN GÜLOĞLU
ORTAK DANIŞMAN: DOÇ. DR. HİDİR APAK

YALOVA
ŞUBAT 2025

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “Aile Danışmanlığı Hizmeti Alan Bireylerin Yakınlık İlişkileri ve Evlilik Doyumunun Karma Yöntemle Araştırılması” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

İmza

Kadri KINIK

ÖNSÖZ

Evvela alemlerin Rabbi olan Yüce Allah’a, verdiği nimetlerden dolayı sonsuz hamd ve senalar olsun. O’nun (cc.) habibi olan Hz. Resulullah’a (s.a.v.) salat ve selam olsun.

Çalışmam boyunca akademik bilgi ve birikimi ile desteğini sunan ve bana olan güvenini hissettiren danışmanım Sayın Doç. Dr. Fatma Kahraman Güloğlu’na ve ortak danışmanım Sayın Doç. Dr. Hıdır Apak’a çok teşekkür ederim. Ayrıca tez izleme komitesinde yer alarak kıymetli düşünce ve önerilerini benimle paylaşan hocalarım Sayın Prof. Dr. Bedrettin Kesgin’e ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Neslihan Yaman’a saygı ve şükranlarımı sunarım. Jürimde bulunan, görüş ve destekleriyle bana yardımcı olan Sayın Doç. Dr. Metin Erdem’e ve Sayın Doç. Dr. Oktay Tatlıcıoğlu’na çok teşekkür ederim. Jürime katılarak beni onurlandırdınız.

Son olarak üzerimde hakları bulunan çok değerli anneme ve babama, kardeşlerime, tez yazım sürecinde desteğini hiç esirgemeyen ve her an varlığıyla huzur ve sükûn bulduğum can yoldaşım Elif’e ve iki gözümün nuru biricik kızım Ayşe Hümeysra’ma sonsuz teşekkür ederim. Sizleri çok seviyorum, iyi ki varsınız.

Şubat – 2025

Kadri KINIK

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xxi
GRAFİKLER LİSTESİ	xxiii
ÖZET	xxv
ABSTRACT	xxvii
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL	12
2.1. Yakınlık.....	12
2.1.1. Yakınlık türleri.....	12
2.1.1.1. Duygusal yakınlık	12
2.1.1.2. Sosyal yakınlık	13
2.1.1.3. Cinsel yakınlık.....	14
2.1.1.4. Entelektüel yakınlık.....	14
2.1.1.5. Rekreatyonel yakınlık	15
2.1.2. Yakınlık ilişkilerini etkileyen önemli faktörler	15
2.1.2.1. Kendini açma.....	15
2.1.2.2. Destek.....	16
2.1.2.3. Fiziksel çekim	16
2.1.2.4. Güven	16
2.2. Evlilik.....	17
2.2.1. Evlilik türleri.....	18
2.2.1.1. Eş sayısına göre evlilik türleri	18
2.2.1.2. Eşin seçildiği gruba göre evlilik türleri	19
2.2.1.3. İkamet yerine göre evlilik türleri.....	19
2.2.1.4. Eşin medeni durumuna göre evlilik türleri.....	20
2.2.1.5. Türkiye’de uygulanan evlilik türleri	20
2.3. Evlilik doyumunu	26
2.3.1. Evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörler	27
2.3.1.1. Benlik	27
2.3.1.2. Aile	28
2.3.1.3. Cinsellik	29

2.3. Aile.....	30
2.3.1. Ailenin tanımı	30
2.3.2. Sağlıklı ailenin özellikleri	32
2.3.3. Sağlıksız ailenin özellikleri	33
2.3.4. Ailenin işlevleri.....	34
2.3.4.1. Ailenin Biyolojik İşlevi	34
2.3.4.2. Ailenin psikolojik doyum sağlama işlevi	35
2.3.4.3. Ailenin dini işlevi	36
2.3.4.4. Ailenin eğitim işlevi	37
2.3.4.5. Ailenin ekonomik işlevi	38
2.3.4.6. Ailenin serbest zamanları değerlendirme işlevi	39
2.3.5. Aile Sorunlarının Nedenleri	40
2.3.5.1. Farklı aile yapıları.....	40
2.3.5.2. Adil olmayan görev dağılımı	40
2.3.5.3. Değişim talebi	41
2.3.5.4. Gerçek dışı beklentiler	41
2.3.5.5. Duyguların zamanla değişimi	42
2.3.5.6. Rekabet ve güç çekişmesi	42
2.3.5.7. İletişimsizlik.....	43
2.3.5.8. Köyden şehre göç	43
2.3.5.9. Ekonomik sebepler	43
2.3.5.10. Cinsel sorunlar	44
2.3.5.11. Psikolojik sorunlar	44
2.4. Aile Danışmanlığı	45
2.4.1. Aile Danışmanlığının Tanımı	45
2.4.2. Aile danışmanlığının gelişimi	45
2.4.3. Aile danışmanın görevleri	48
2.4.4. Aile danışmanı ve danışan ilişkisi	49
2.4.5. Aile danışmanlığı kuramları.....	49
2.4.5.1. Bowen aile sistemleri danışmanlığı.....	49
2.4.5.2. Yapısal aile danışmanlığı	50
2.4.5.3. Stratejik aile danışmanlığı.....	51
2.4.5.4. Sistemik (milan grup sistemik aile danışmanlığı) aile danışmanlığı.....	52
2.4.5.5. Yaşantısal/insancıl aile danışmanlığı	53

2.4.5.6. Bilişsel-davranışçı aile danışmanlığı.....	55
2.4.5.7. İmago ilişki terapisi aile danışmanlığı.....	56
2.4.5.8. Öyküsel aile danışmanlığı	57
3. ARAŞTIRMANIN METADOLOJİSİ	59
3.1. Araştırmanın Modeli	59
3.1.1. Neden karma araştırma yöntemi?	59
3.1.2. Açıklayıcı ardışık desen	61
3.2. Evren ve Örneklem.....	62
3.2.1. Araştırmanın nicel kısmına ait evren ve örneklem	63
3.2.2. Araştırmanın nitel kısmına ait çalışma grubu	64
3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci.....	65
3.3.1. Araştırmanın nicel kısmı için veri toplama araçları ve süreci	65
3.3.1.1. Demografik bilgi formu	65
3.3.1.2. Romantik ilişkilerde yakınlık ölçeği	66
3.3.1.3. Evlilik doyumu ölçeği	66
3.3.2. Araştırmanın nitel kısmı için veri toplama araçları ve süreci	67
3.4. Verilerin Analizi.....	67
3.4.1. Araştırmanın nicel kısmı için verilerin analizi.....	68
3.4.2. Araştırmanın nitel kısmı için verilerin analizi	68
3.5. Araştırma için etik, geçerlik ve güvenilirlik.....	69
3.5.1. Nicel araştırma için etik, geçerlik ve güvenilirlik.....	69
3.5.2. Nitel araştırma için etik, geçerlik ve güvenilirlik	70
4. BULGU, YORUM VE TARTIŞMA	74
4.1. Nicel Kısım İçin Bulgu, Yorum ve Tartışma	74
4.1.1. Katılımcıların demografik bilgileri.....	74
4.1.2. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?	76
4.1.3. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma, fiziksel çekimlerine yönelik tutumları, eşini destekleme becerileri ve eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları, cinsel yakınlık algıları ve eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?.....	77
4.1.4. Evlilik doyumu ve yakınlık ilişki düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?.....	84
4.1.5. Bazı değişkenler açısından evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri farklılaşmakta mıdır?	85
4.1.6. Aile Danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve seans sayıları	92

4.2. Nitel Kısım İçin Bulgu, Yorum ve Tartışma.....	94
4.2.1. Evliliğe yönelik tanımlamalar.....	100
4.2.2. Evlilik doyumunda benlik, aile ve cinselliğin yeri	106
4.2.3. Karı-koca ilişkilerine yönelik tanımlamalar	114
4.2.4. Yakınlık ilişkilerinde kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güvenin yeri	119
4.2.5. Aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve aile danışmanlığı hizmeti sonrası problemlerin keşfi.....	130
4.2.6. Katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine etkisi.....	138
4.3. Nicel ve Nitel Bulguların Birlikte Analizi	143
4.3.1. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumu sağlamada ve yakınlık ilişkileri kurmada evliliğin ve eşler arası ilişkilerin tanımı arasındaki ilişkinin birlikte analizi	144
4.3.2. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	145
4.3.3. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	146
4.3.4. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	147
4.3.5. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi	148
4.3.6. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi	149
4.3.7. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi	150
4.3.8. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	151
4.3.9. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	152
4.3.10. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	153

4.3.11. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	154
4.3.12. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	155
4.3.13. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi.....	156
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	158
KAYNAKLAR.....	165
EKLER:	181
ÖZGEÇMİŞ	196
DİĞER YAYIN VE ESERLER	197

KISALTMALAR LİSTESİ

APAMER	: Aktüel Psikolojik Araştırmalar Merkezi
BASAGM	: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
BDT	: Bilişsel Davranışçı Terapi
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
DUSODER	: Dünya Sosyologlar Derneği
SHUDER	: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmada Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçlarına Yönelik Ölçme Modellerine İlişkin Bilgiler	69
Tablo 2. Nicel Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Bilgileri	74
Tablo 3. Yakınlık İlişki Düzeyi ve Evlilik Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişki.....	76
Tablo 4. Kendini Açma, Fiziksel Çekim, Destek ve Güven Alt Boyutları ile Benlik, Cinsellik ve Aile Alt Boyutları Arasındaki İlişki	77
Tablo 5. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Cinsiyet Arasındaki Fark	84
Tablo 6. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Yaşlar Arasındaki Fark	85
Tablo 7. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Bireylerin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark	86
Tablo 8. Katılımcılara İlişkin Yakınlık İlişkileri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark	86
Tablo 9. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Katılımcıların ve Eşlerinin Çalışma Durumu Arasındaki Fark	87
Tablo 10. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Ev Durumu Arasındaki Fark	89
Tablo 11. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumları ve Yakınlık İlişkileri ile Hane Gelir Düzeyleri Arasındaki Fark	89
Tablo 12. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumları ve Yakınlık İlişkileri ile Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark.....	90
Tablo 13. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumları ve Yakınlık İlişkileri ile Çocuğu Olma Durumu Arasındaki Fark	91
Tablo 14. Nitel Araştırmaya Dahil Olan Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgileri	95
Tablo 15. Nitel Aşamaya Katılan Katılımcıların Nicel Aşamadan Aldıkları Puanlar, Seans Sayıları ve Danışmanlık Hizmeti Alma Nedenleri	96
Tablo 16. Evliliğin Tanımına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori ve Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzdelik Dağılımları	101
Tablo 17. Evlilik Doyumu Temasına Ait Benlik, Aile ve Cinsellik Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategorilerin ve Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları.....	106
Tablo 18. Karı-Koca İlişkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları	114
Tablo 19. Yakınlık İlişkileri Temasına Ait Kendini Açma, Destek, Fiziksel Çekim ve Güven Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları	119
Tablo 20. Aile Danışmanlığı Hizmeti Almaya ve Aile Danışmanlığı Hizmeti Sonrası Problemleri Keşfetmeye Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları	131

Tablo 21. Aile Danışmanlığı Hizmetinin Etkililiğine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları	138
--	-----

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Açıklayıcı Ardışık Desene Ait Şema 62

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 1. Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Nedenleri.....	92
Grafik 2. Aile Danışmanlığı Hizmeti Seans Sayıları	93

AİLE DANIŞMANLIĞI HİZMETİ ALAN BİREYLERİN YAKINLIK İLİŞKİLERİ VE EVLİLİK DOYUMUNUN KARMA YÖNTEMLE ARAŞTIRILMASI

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumu düzeylerinin ilişkili olup olmadığını ve bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmektir. Ayrıca bu sonuçları çalışma grubunda bulunan bireylerin görüşleri çerçevesinde detaylandırmak amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, karma araştırma yöntemlerinden biri olan açıklayıcı ardışık araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın ilk aşamasında incelenmesi amaçlanan ilişkilere yönelik nicel veriler ve ikinci aşamasında bu verileri açıklayacak olan katılımcıların yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumuna ilişkin nitel veriler toplanmıştır. İlk aşamada kartopu örnekleme yöntemine göre belirlenen 212 bireyle çalışılmış ve ikinci aşamada ise amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenen ve ilk aşamaya katılıp gönüllü olan 22 bireyle görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Son olarak nicel ve nitel bulgular bir arada analiz edilmiştir.

Bu çalışma sonucunda aile danışmanlığı alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları ile ölçeklerin alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Yakınlık ilişki ve evlilik doyum düzeyleri yüksek olan ve düşük olan katılımcıların evlilik ve yakınlık ilişkileri hakkındaki görüşleri ile elde edilen bulgular açıklanmıştır. Diğer katılımcılara göre düşük puanlı katılımcılar evliliğin tanımına yönelik kişisel alan, zorunluluk, resmiyet ve her şey şeklinde görüş bildirirken; eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik sevgi ve saygıyı yitirme, duygularını gösterememe, yalnızca çocuklarının annesi olarak görme ve ilişki kopukluğu şeklinde görüş bildirmiştir. Yüksek puanlı katılımcılar evliliğin tanımına yönelik muhabbet, sorumluluk, paylaşım, hayat, aile, yaşama bağlılık, huzur, mutluluk, birlik, dayanışma ve sevgi şeklinde görüş bildirirken; eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik eğlenceli, değerli, konuşulabilen ilişki, güzel, sevgi, saygı ve empati kurulan ilişki şeklinde görüş bildirmiştir. Bu noktadan hareketle bireylerin evliliğe ve eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik tanımlamalarının çoğunlukla yakınlık ilişki ve evlilik doyumu düzeylerini olumlu yönde etkilediği aksi durumda ise olumsuz etkilediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yakınlık ilişkileri, Evlilik doyumu, Aile danışmanlığı hizmeti

INVESTIGATION OF CLOSENESS RELATIONSHIPS AND MARITAL SATISFACTION IN INDIVIDUALS RECEIVING FAMILY COUNSELING SERVICES USING A MIXED METHOD

ABSTRACT

This research aims to investigate the relationship between intimacy levels in relationships and marital satisfaction among individuals receiving family counseling services in Turkey. It also seeks to explore whether these factors differ based on specific variables. Additionally, the study aims to present these findings within the context of participants' perspectives. To achieve this, an explanatory sequential research design, which is a type of mixed methods research, was employed. In the first stage, quantitative data was collected to examine the relationships of interest. In the second stage, qualitative data was gathered through interviews to provide deeper insights into the intimacy levels and marital satisfaction of the participants. In the first stage, a total of 212 participants were selected using the snowball sampling method. In the second stage, interviews were conducted with 22 individuals who volunteered to participate and were purposefully selected from the initial group. Finally, the quantitative and qualitative findings were analyzed comprehensively.

The study found a positive and significant relationship between intimacy in relationships and marital satisfaction among individuals receiving family counseling, as well as among the sub-dimensions of these scales. The closeness and marital satisfaction levels of participants were influenced by their perceptions of marriage and relationship intimacy. Individuals with low scores expressed views on marriage that emphasized personal space, necessity, formality, and other negative aspects, portraying feelings of lost love, a lack of respect in their relationship with spouses, inability to express feelings, and viewing spouses primarily as the parents of their children. Conversely, individuals with high scores articulated a more positive definition of marriage, encompassing conversation, responsibility, sharing, family commitment, peace, happiness, unity, solidarity, and love. They described their relationships with spouses as enjoyable, valuable, communicative, loving, respectful, and empathetic.

Ultimately, the research concludes that individuals' perceptions of marriage and their relationships with their spouses significantly influence their levels of intimacy and marital satisfaction, with positive perceptions fostering higher satisfaction levels, while negative perceptions detract from them.

Keywords: Relationships closeness, Marital satisfaction, Family counseling service

1. GİRİŞ

Tarih boyunca insanlar bir arada yaşamak için çeşitli kurumlara ihtiyaç duymuştur. Bu kurumlardan biri de ailedir. Aile her toplumun kültürel değerlerine göre farklı şekillerde tanımlanan bir sosyal kurum olarak ele alınabilir (Zagros, 2014, ss. 256-261; Demirbilek 2016, s. 109). Aile kavramının üzerinde mutabık kalınan bir görüş olamamakla birlikte “biyo-psikolojik bağları olan ve tarihsel, duygusal ve ekonomik değerlerle aynı evin üyesi olarak bir arada yaşayan bireylerden oluşan birliktelik” olarak tanımlanabilir (Ladin, 2012, ss. 5-285). Bir ailenin birlikteliği sağlıklı aile olmakla mümkün olabilmektedir. Sağlıklı bir aile birlikteliğinin oluşabilmesi için ilk olarak iki farklı cinsin sağlıklı bir evlilik yapması, yakınlık ilişkileri kurması ve evlilik doyumu sağlaması gerekmektedir. Yakınlık, çeşitli bileşenlerden oluşan etkileşimli bir süreçtir. Karşıdaki kişinin tanımlanmasının, anlaşılmasının ve kabul edilmesinin temel süreci, duygularına sempati duyulması ve bakış açısının takdir edilmesidir (Vural Batık ve Kalkan, 2017, ss. 2630-2646; Kerman ve diğ., 2018, ss. 180-187). Bu tanımın yanında alan yazında birden çok türünün olduğu görülmektedir.

Temel yakınlık ilişkileri beş başlık şeklinde ele alınabilir: Duygusal, sosyal, cinsel, entelektüel ve rekreasyonel yakınlık ilişkileri. Duygusal yakınlık ilişkileri, birine yakın hissetme yeteneğidir. Sosyal yakınlık ilişkileri, sosyal ağlarda ortak arkadaşları ve benzerlikleri paylaşma yeteneğidir. Cinsel yakınlık ilişkileri, genel şefkat ve/veya cinsel aktiviteleri paylaşma yeteneğidir. Entelektüel yakınlık ilişkileri, paylaşılan fikirlerin deneyimidir. Rekreasyonel yakınlık ilişkileri, hobilere ortak ilgi ve spora ortak katılım olarak değerlendirilir (Greeff ve Malherbe, 2001, ss. 247-257). Temel yakınlık düzeyleri ne kadar sağlıklı olursa ve sıkı bir şekilde duygusal bağlar ile bağlanırsa bireylerin evlilikleri ve evlilik doyumu o kadar sağlıklı olur. Evlilik doyumu, bireylerin bireysel, ailevi ve toplumsal sorumlulukları çerçevesinde elde ettikleri psikolojik tatmin olarak tanımlanmaktadır (Burr, 1970; Sokolski ve Hendrick, 1999; Gladding 2012, s. 285). Sağlıklı bir evlilik sağlıklı bir ailenin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Teknolojik gelişmelerin etkisi ve küresel olay ve olguların yaşanması aile yapısının değişim ve dönüşmesine yol açmaktadır. Günümüzün değişen ve dönüşen aile yapısı, aile üyeleri arasındaki uyumlu birlikteliğin sağlanmasını ve devam etmesini zorlaştırmaktadır (Nazlı, 2001, s. 370). Değişen ve dönüşen aile yapısından en çok geleneksel aile yapısı etkilenmiştir.

Geleneksel aile yapısından modern aile yapısına geçiş sürecinde, toplumsal hayatta problem yaşıyan ailelere psikososyal destek sağlamak için çeşitli hizmetler geliştirilmiştir. Geliştirilen hizmetlerden biri de aile danışmanlığıdır. Aile danışmanlığı kavramı, Nathan Ackerman, Ivan Murray Bowen, Dan Jackson, Salvador Minuchin, Virginia Satir ve Jay Hayley gibi ncü isimler tarafından geliştirilmiştir. 1950’lerden itibaren kullanılmaya başlanan aile danışmanlığı hizmeti, geleneksel psikoterapiden ayrılarak aileye zgün ve değişik yapıda yeni bir problem çözme süreci olarak ifade edilebilir (Turan, 1999; zgüven, 2001, s. 348).

Aile danışmanlığı hizmeti, problem çözme sürecine tüm aile üyelerini dahil ederek müdahalede bulunur. Aile danışmanlığı hizmeti, problemlere çözüm üretirken doğrudan aile üyeleri arasındaki etkileşimin ve iletişimin incelenmesini ve bu etkileşimlerin problemlere katkısının değerlendirilmesini sağlayan bir danışmanlık sürecidir (Turan, 1999). Ayrıca aile danışmanlığı hizmetinde amaç, ailelerin işlevlerini, aile bireylerinin ruhsal ve bilişsel becerilerini ve duygusal, sosyal, entelektüel, rekreasyonel ve cinsel yakınlık ilişkilerini düzenlemek, geliştirmek ile etkileşim ve iletişimi sağlamaktır (zgüven, 2001, s. 348).

Aile danışmanlığı hizmeti süreci ve kapsamı çok geniş olduğundan interdisipliner ve multidisipliner yaklaşımların bilgi birikiminden yararlanılmaktadır. Ayrıca bir problemi çözmek ve aynı anda birden fazla yaklaşımla bir sonuca ulaşmak için eklektik bir yaklaşımla hareket etmektedir. Bu yaklaşımlardan en yaygın olarak kullanılanları şu şekilde sıralayabiliriz: Bowen Aile Sistemleri Kuramı, Yapısal/İşlevsel Aile Kuramı, Stratejik Aile Kuramı, Sistemik Aile Kuramı, Yaşantısal Aile Kuramı, Bilişsel-Davranışçı Aile Kuramı, İmago İlişi Aile Terapisi Aile Kuramı, yküsel Aile Kuramı (zgüven, 2009, s. 308).

Araştırma, beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde giriş, araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın yöntemi, araştırmanın soruları, araştırmanın varsayımları ve araştırmanın kapsamı ve sınırlıkları yer almıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde, kavramsal ve kuramsal ereve tartışılmıştır. Bu çerçevede yakınlık, yakınlık ilişkileri, evlilik, evlilik doyumu, evlilik eşitleri, aile, aile eşitleri, sağlık ve sağlıksız aile, ailenin işlevleri, aile danışmanlığı tanımı ve tarihi ve aile danışmanlığında kullanılan kuramlar ve aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ele alınmıştır. Araştırmanın üçüncü bölümünde araştırmanın yöntemine ilişkin bilgiler verilmiştir. Bu bölüm; araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları ve süreci, verilerin analizi başlıklarından oluşmuştur. Araştırmanın dördüncü bölümünde aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumu düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve bunların bazı değişkenlere göre farklılaşıp

farklılaşmadığını incelemek ve açıklamak amacıyla elde edilen bulgulara ve tartışmaya yer verilmiştir. Araştırmanın beşinci bölümünde ise sonuç ve önerilere yer verilerek araştırma son bulmuştur.

Araştırmanın Problemi

İnsan doğası gereği sosyal bir varlıktır. Doğal olarak ilişki kurma eğilimdedirler. Bu ilişkilerin bir tanesi hiç şüphesiz yakınlık ilişkileridir. Yakınlık ilişkileriyle ilgili çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Net tanımlı olmamakla birlikte yakınlık ilişki, yakın ilişki yaşayan karşı iki cinsin karşılıklı olarak birbirini arzulaması ve birbirlerini koşulsuz olarak kabul etmesine denir (Colin's, 2003; Özkan, 2023). Yakınlık ilişkisiyle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok bireylerin romantik ilişki kalitelerini etkileyen unsurlar üzerinde durulduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili Özsoy (2024) araştırmasında bireylerin romantik ilişkilerindeki algıladıkları ilişki kalitelerini, kıskançlık, yakınlık, obsesyon ve komplikasyonlarını ne derece etkilediğini incelemiştir. Geloğlu (2023) yetişkin bireylerin romantik yakınlık ilişkileri ele alınarak onların ilişkilerini başlatma durumları, kişilerarası ilişkilerdeki bilişsel çarpıtma ve psikolojik eğilimleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Bununla beraber romantik yakınlık ilişkileriyle ilgili cinsiyet durumu ile ilişkilerini başlatma düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemiştir. Gümüş (2020) konuyla ilgili araştırmasını üniversiteli gençlerle yapmıştır. Üniversiteli gençlerin flört şiddetini, bağlanma biçimlerini, aldatma eğilimini ve romantik yakınlık arasındaki ilişkilerini araştırmıştır. Akbay ise (2015) araştırmasında ana baba ile çocukları arasındaki bağlanma biçimleriyle ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünü incelenmiştir. Bu araştırmalar sonucunda yakınlık ilişkileri sağlıklı olan bireylerin evlilik doyumlarının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Bireyler arasında romantik yakınlık ilişkisi kurmanın yollarından biri de bireyler arasında gerçekleşen evliliklerdir. Bu evliliklerde sağlanan doyum da eşler arasında kurulan romantik yakınlık ilişkileriyle karşılıklı etkileşim halindedir. Evlilik doyumları iyi olmayan çiftlerin aile ilişkileri olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir (Ercantan ve Şen, 2023, s. 173).

Evlilik doyumu konusunda yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok evlilikte sevgi, aşk ve güven duygularını etrafında oluşturulan bir ilişki, iletişim ve bağlanma biçimleri, çatışma ve problem çözme stilleri, evlilik türleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişki, çiftlerin mükemmeliyetçi yapılarıyla stres faktörleri arasındaki ilişki, cinsellik, aile içi rol dağılımları ve çocuk yetiştirmenin yakınlık ilişkiye yansımaları gibi evlilik doyumları etkileyen konular üzerinde yoğunlaşmıştır. Konuyla ilgili Kışlak (1997) 224 evli bireyle yaptığı çalışmada

evlilik uyumları ve yakınlık ilişkilerine yükledikleri anlamları incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda eşler birbirlerine karşı gösterdikleri uyumsuz davranışlarına yükledikleri anlamlar ile evliliklerinde yaşanan anlaşmazlığın birbiriyle negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Birbirleriyle uyumsuz olan eşlerin ilişki biçimlerine yükledikleri anlam puanı ortalamalarının, birbirleriyle uyumlu olan eşlerin ilişki biçimlerine yükledikleri anlam puan ortalamalarından daha yüksek çıktığı görülmüştür.

Acar'ın (1998) 149 evli çalışanla yaptığı çalışmasında evli bireylerin evlilikten aldıkları doyumunu incelemiştir. Araştırmanın sonucunda fiziksel çekicilik hariç eşlerin yaşı, cinsiyeti ve meslek durumları gibi bireysel farklılıklarının evlilik doyum düzeylerini etkilemediği sonucuna varılmıştır. Yani fiziksel çekicilik veya dış görünüş eşlerin evlilik doyum düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Bununla beraber eşlerin evlilik süreleri, evlenme yaşı ve evlenme şekli gibi değişkenlerinin de eşlerin evlilik doyum düzeylerini etkilemediği sonucu elde edilmiştir. Ancak eşlerinin birbiriyle kurdukları duygusal bağ ve bilişsel düşünmenin varlığı sorumluluklarının farkında olma ve adil rol dağılımı, sevgi, saygı ve güven duyguları çerçevesinde oluşturulan sağlam bir ilişki, sağlıklı cinsel yakınlık, evliliklerine dışarıdan herhangi bir müdahaleye karşı kesin ve sağlıklı sınırların olması gibi faktörlerin eşleri arasındaki ilişki ve evlilik doyum düzeylerini pozitif yönde etkilendiği bulunmuştur.

Cobb, Davila ve Bradbury (2001) ve Meyers ve Landsberger (2002) yaptıkları araştırmalarında güvenli bağlanma biçimleriyle ve evlilikten sağlanan doyum arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda çiftlerin birbirlerine karşı sergiledikleri destekleyici davranışların ve olumlu ilişkilerin sonucunda güvenli bağlandıkları görülmüştür. Güvenli bağlanma sonucunda çiftlerin birbirlerine karşı olumlu duygular geliştirdiklerini, yakın ilişki kurduklarını ve evlilik doyumlarını artırdığını bulunmuştur. Sanford (2003) araştırmasında, çiftlerin evliliklerindeki yaşadıkları sorunlar alakalı iletişim biçiminin etkisi incelenmiştir. Çiftlerin seanslarda anlattığı konular zor ve farklı olmasına rağmen iletişim biçimlerinin değişmediğini belirtmiştir. Bu durumun da evlilik doyumlarını olumsuz yönde etkilediği görülmüştür. Koydemir, Selışık, Tezer, (2005) tarafından yapılan bir araştırmada yüksek ve düşük evlilik uyumuna sahip bireyler ele alınmıştır. Evliliklerin mükemmeliyetçilik yapılarıyla stres faktörleri arasında bir ilişki incelenmiştir. Bunun sonucunda Türkiye'de stres faktörü ve mükemmeliyetçi karakteristik özellikler bireylerin evlilik doyumunu ve kalitesini etkilediği görülmüştür.

Bağlı ve Sever'in (2005) yaptığı araştırmalarında Türkiye'de bulunan levirat ve sororat tipi evlilikler ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Bu evliliklerin sosyokültürel nedenler ile yapıldığı bunun sonucunda bireylerin ailelerinin baskısıyla evlendikleri ve ekonomik seviyenin düşük olduğu yerlerde yapıldıkları görülmüştür. Bu tür evliliklerde eşler arasında rol çatışmasının olduğu bulunmuştur. Bunun sonucunda eşlerin evliliklerinde istedikleri doyumu sağlayamadıkları sonucu elde edilmiştir. Graham ve Conoley (2006), çiftlerin hayatlarındaki stresli yaşam olayları ile evlilik kalitesini etkileyen ve yakınlık ilişkilerinde rol oynayan özelliklerin neler olduğu konusunda bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde eşlerinin birbirleriyle olumsuz tavır sergileyenlerin ve ilişki geliştirenlerin evlilikleri daha sorunlu ve kalitesiz olduğu görülmüştür.

Tezer Yörük (2016), ekosistem yaklaşımıyla çift-uluslu eşlerin evlilik doyumları incelemiştir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında karı ve kocaların aileden aldıkları sosyal desteğin evlilik doyumlarını olumlu yönde etkilediği saptanmıştır. Algan (2022), aile içindeki iletişim biçimlerinin ve kişilik özelliklerinin evlilik doyumu üzerindeki etkisini araştırmıştır. Ailedeki iletişim biçimlerinin diyalog yönelimi ile evlilik doyumu arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur. Ancak ailedeki iletişim biçimlerinin uyum yönelimi arasında negatif bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Bay'ın (2024) çalışmasında ise çiftlerin yaşam doyumunun, evlilik doyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları incelendiğinde Cinsel doyumunun yaşam doyumunu üzerinde etki oluşturmazken çiftlerin uyumlu olması yaşam doyumunu olumlu yönde etkilediği bulunmuştur. Yaşam doyumuna da evlilik doyumlarını artırdığı saptanmıştır. Bu araştırmalar göstermektedir ki yakınlık ilişkilerinde ve evlilik doyumlarında sorun yaşayan çiftlerin profesyonel destek arayışına girdikleri görülmüştür. Bu profesyonel desteklerden bir tanesi de aile danışmanlığı hizmetidir. Aile danışmanlığı hizmeti çiftlerin aile ilişkilerini ve iletişimlerini etkileyen herhangi bir soruna çözüm üretmek için aile danışmanları tarafından sunulan hizmetlere denir (Nichols, 2013; Algan, 2017, ss. 142-145).

Aile danışmanlığı ile ilgili yapılan çalışmaların daha çok eşlerin evlilik uyumları, kronik rahatsızlığı olan bireylerin aldıkları aile danışmanlık hizmetinin yaşamları üzerindeki etkisi, engelli çocukları olan annelerin aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin aile ilişkilerine etkisi ve aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve uygulama yönetimleri hakkında olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili Baygül (2015), çözüm odaklı evlilik danışmanlığının, eşlerin evlilik uyumlarını arttırmadaki rolü ve bu rolünün kalıcılığı üzerinde bir inceleme yapmıştır. Çalışmanın sonucuna bakıldığında çözüm odaklı evlilik danışmanlığının çiftlerin evlilik

uyumunu arttırmada etkili ve kalıcı olduğu görülmüştür. Sarı (2015) çalışmasında aile danışmanlığı hizmetinin engelli ve özel gereksinimli çocuğu olan annelerin anksiyete, depresyon ve stres düzeyleri üzerinde etki oluşturup oluşturmadığını araştırmıştır. Bu çalışmada aile danışmanlığı hizmetinin annelerin anksiyete, depresyon ve stres düzeyleri üzerinde pozitif yönde bir etki oluşturduğu saptanmıştır.

Yılmaz (2016), evli bireylerin ilk beş yılına dikkat çekerek evliliklerinin ilk beş yılında olan evli bireylerin hangi sorunlar için aile danışmanlığına başvurduklarını tespit etmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu araştırmada, evli bireylerin ilk senelerinde daha çok kök aileleriyle sorun yaşadıkları, iki ile beş yılları arasında daha çok kişilik farklılıklarıyla alakalı sorunlar yaşadıkları, evliliklerinin son yıllarında ise ev ve çocuk sorumluluklarıyla ilgili sorun yaşadıkları saptanmıştır. Ercan (2017) ise araştırmasını aile danışmanlığı hizmeti almak isteyen ve almayı kabul etmeyen çiftler üzerinde yapmıştır. Bu araştırmada bu kararları alma durumları onları boşanmaya götüren nedenler ve bazı değişkenler (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çocuğu olma durumu vb.) açısından incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları, aile içi problemleri geleneksel yöntemlerle çözmek yerine profesyonel yöntemlerle çözmek gerektiğini göstermiştir. Bireylerin aile danışmanlığı hizmetinden memnun kaldıkları da görülmüştür.

Avcılar (2020), evlilik öncesi alınan aile danışmanlığı hizmetinin çiftlerin evlilik süreçlerine yansımalarını incelemiştir. Araştırmanın sonucu incelendiğinde gerek evlilik süreçlerinde ve gerek boşanma aşamalarında bireylerin aldıkları evlilik öncesi aile danışmanlığı hizmetinin olumlu yönde etkilerinin olduğu görülmüştür. Küçük (2024) ise yaptığı çalışmada Fibromyalji Sendromu (FMS) tanısı almış evli kadınların kronik rahatsızlıkların seviyesi ile evlilik süreçlerinde yaşadıkları eş tükenmişlik seviyelerini incelemiş ve FMS hastalığının ailedeki dinamikleri nasıl şekillendirdiğini anlamaya çalışılmıştır. Bu çalışma sonucunda bireylerin evlilik süreleri, eğitim düzeyleri ve gelir durumları FMS, ağrı şiddetleri ve eş tükenmişlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Alan yazında bu üç konuyu birlikte inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada, bu üç konuyu kapsayacak şekilde aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumunu karma yöntemle araştırılması amaçlanmaktadır. Bu üç konunun bir arada ele alınması ve araştırmanın karma araştırma yöntemine göre yapılması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda bu çalışmanın problemleri şunlardır:

Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasında bir ilişki var mıdır? Bu bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları cinsiyete, yaşa, eğitim durumuna, çalışma durumuna, ev durumuna ve çocuğu olma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?

Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumu bağlamında yaşadıkları deneyimler ve aldıkları hizmetin bu deneyimlere yansımaları nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Karma desen yöntemi ile yapılan bu çalışmanın ilk amacı, Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumu düzeylerinin ilişkili olup olmadığını ve bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını kullanılan ölçme araçları ile elde edilen nicel veriler çerçevesinde tespit etmektir. Araştırmanın bir sonraki amacı ise bu bireylerin yakınlık ilişkilerine ve evlilik doyumlarına yönelik deneyimlerini ve aile danışmanlığı hizmetinin bu deneyimlere etkisinin nasıl olduğunu ortaya çıkarmaktır. Son olarak da bu iki amaç çerçevesinde elde edilen verilerin birlikte ele alınarak daha kapsamlı bir sonuca ulaşılması hedeflenmektedir.

Araştırmanın Önemi

Yapılan literatür taramasında, Türkiye’de aile danışmanlığına yönelik son zamanlarda artan bir ilgi olsa da bu danışmanlıkların etkililiğini ortaya koyan (özellikle de karşılaştırmalı) çalışmaların sınırlı sayıdaki çalışmalara katkı vermektedir. Dolayısıyla yapılan bu çalışma, danışmanlık alanında çalışan aile danışmanları için önem arz etmektedir. Bu çalışma, özellikle terapi ve danışmanlık alanında çalışan aile danışmanları için bir rehber olabilir. Ayrıca bu çalışma ile toplumsal yaşamda terapi ve danışmanlık alanında işlevsel olarak kullanılabilecek nitelikte sonuçlar ortaya konulmuştur. Araştırmalar aile içi çatışmalar, iletişim sorunları, bağımlılık sorunları, aldatma, geçimsizlik ve en önemlisi de romantik yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumunda problem yaşama gibi sebeplerin aile danışmanlığı hizmeti almada önemli olduğunu göstermektedir (Çağ, 2011; Yoo ve diğ., 2014). Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de aile danışmanlığı merkezlerine giden bireylerin sayısında bir artış olduğu görülmektedir. Bu sebeplerden ötürü çalışmanın, alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca karma araştırma yöntemi kapsamında ilk olarak aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişki ve bunların bazı değişkenlere göre farklılaşma durumlarına ilişkin nicel bulgular tespit edildikten sonra bireylerin yakınlık

ilişkileri ve evlilik doyumlarına yönelik deneyimleri ve aile danışmanlığı hizmetinin bu deneyimlere etkileri toplanan nitel verilerle daha kapsamlı ve detaylı bir şekilde ortaya konulmaktadır. Bunun da çalışmanın diğer bir önemli yönü olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada karma araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilme sebepleri şunlardır: Nicel verileri nitel veriler ile anlamlandırabilmek, elde edilen bulguları kendi doğası içerisinde yorumlayabilmek ve katılımcıların deneyimlerini değerlendirebilmektir. Araştırmanın nicel araştırma aşamasında aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiye ve bazı değişkenlere göre bunların farklılaşmasına yönelik nicel veriler ortaya konulmuştur. Bu aşamadaki veriler Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin dört ve Evlilik Doyumu Ölçeği'nin üç alt boyutunun her birinde puan alan, evli ve aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerden toplanmıştır.

Daha sonra nitel aşama için ölçüt örnekleme tekniğiyle çalışma grubu oluşturulmuş ve veri toplama aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada çalışma grubu belli ölçütlere göre belirlenmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesi için oluşturulan ölçütler şunlardır: Nicel araştırma aşamasına katılmış olmak, bir önceki aşamada ölçeklerin her alt boyutundan puan almış olmak, araştırmanın bu aşamasına gönüllü katılmak için iletişim bilgisini paylaşmış olmak, danışmanlık sürecinin farklı aşamalarında yer almak, farklı nedenlerle aile danışmanlığı hizmeti almak. Bu ölçütler çerçevesinde belirlenen 22 bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bir önceki aşamada kullanılan toplamda yedi alt boyut çerçevesinde hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme soruları ile nitel veriler toplanmıştır. Çalışma grubunda yer alan bireylerin görüşleri kapsamında toplanan nitel veriler ile nicel aşamada elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Böylece bireylerin yaşadıkları gerçek problemlerin derinlemesine incelenmesi sağlanmıştır. Dolayısıyla mevcut çalışmada açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Açıklayıcı ardışık desen, nicel veriler toplanıp analiz edildikten sonra nitel verilerin toplandığı araştırma desendir. Bu desen ile nicel veriler nitel veriler ile desteklenmekte, açıklanmakta ve örneklendirilmektedir. Nitel verilerin toplanması ve çalışma grubunun oluşturulması için nicel bulgulardan yararlanılmaktadır (Creswell, 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Mevcut çalışmanın son aşamasında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni çerçevesinde veriler toplanmış ve verilerin analizi yapılmıştır. Bu desen ile aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin günlük yaşam deneyimleri yapılan görüşmeler ile anlaşılmaya ve ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Çünkü fenomenoloji deseni günlük yaşamda karşılaştığımız veya

farkında olduğumuz olguların derinlemesine ve detaylı araştırılmasını sağlamaktadır. Çalışmada ele alınan olguya yönelik genellenebilir olmayan veriler, olguyu deneyimlemiş ve diğerlerine aktarabilecek kişiler aracılığı ile toplanmıştır (Creswell, 2017; Creswell, 2018).

Araştırmanın Soruları

Nicel Araştırmanın Soruları

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasında bir ilişki var mıdır?

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasında bir ilişki var mıdır?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

Nitel Araştırmanın Soruları

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumuyla ilgili deneyimleri nelerdir?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumuyla ilgili algıladıkları problemleri ile aile danışmanlığı hizmetini aldıktan sonra keşfettikleri problemler farklılık göstermekte midir?
- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problemleri gidermede ve evlilik doyumu sağlamada aile danışmanlığı hizmeti nasıl bir değişim yaratır?

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmanın varsayımları şu şekilde sıralanabilir:

- Bireylerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”, “Evlilik Doyum Ölçeği” ve “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği” sorularını içtenlikle ve samimi olarak cevaplandıkları varsayılmıştır.
- Araştırmanın çalışma grubunda yer alan bireylerle yapılan görüşmelerin gönüllülük esasına dayandığı varsayılmıştır.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

- Araştırma aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerle sınırlıdır

- Araştırmada elde edilen nitel bulgular bu araştırmaya katılan bireylerle sınırlıdır. Genelleme özelliği taşımamaktadır.
- Araştırma, bireylerin “Kişisel Bilgi Formu”, “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu”, “Evlilik Doyum Ölçeği” ve “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği’ne vermiş oldukları cevaplarla sınırlıdır.
- Araştırmanın kuramsal çerçevesi ve ilgili araştırmalar kısmı ulaşılabilen kaynaklarla sınırlıdır.

2. KAVRAMSAL VE KURAMSAL

Araştırmanın bu bölümünde yakınlık, yakınlık ilişkileri, evlilik, evlilik doyumu, evlilik çeşitleri, aile, aile çeşitleri, sağlık ve sağlıksız aile, ailenin işlevleri, aile danışmanlığı tanımı ve tarihi ve aile danışmanlığında kullanılan kuramlar ve aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ele alınmıştır.

2.1. Yakınlık

Günümüzde yakınlık, insan hayatın temel gereksinimlerden biri olarak ele alınmakta ve nitelikli yakınlık ilişkinin insan yaşamının fiziksel, sosyal, ruhsal ve psikolojik sağlığı için çok önemli etken olduğu değerlendirilmektedir. Yakınlık ilgili çalışmalar 1960'lı yıllardan sonra yoğunluk kazanmaya başlanmıştır. Söz konusu çalışmalar birbirinden oldukça farklı tamlamalara yer verilmiştir (Ercan, 2019). Prager (1995) yakınlığı sınırları belli olmayan ve kendini açma kavramıyla açıklamaya çalışmıştır. Sullivan (1953) ise yakınlığı kişilerarası ilişkiler ile açıklamış bireylerin psikolojik ve sosyal yönünü vurgulamıştır. Genel anlamda yakınlık, çeşitli bileşenlerden oluşan etkileşimli bir süreçtir, diğer kişinin tanımlanmasının, anlaşılmasının ve kabul edilmesinin temel süreci, duygularına sempati duyulması ve bakış açısının takdir edilmesidir (Vural Batık ve Kalkan, 2017, ss. 2630-2646; Kermani ve diğ., 2018, ss. 180-187). Ez cümle yakınlık, insanların birbirleriyle sosyal, duygusal, ruhsal, cinsel ve entelektüel bir ilişki ve ünsiyet bağı kurmasına denilir.

2.1.1. Yakınlık türleri

Yakınlık türleri kişiden kişiye, toplumdan topluma ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bu konuda bilim insanlarının üzerinde mutabık kaldığı yakınlık türleri ilgili net bir bilgi görülmemektedir. Ancak genel anlamda temel yakınlık türleri duygusal yakınlık, sosyal yakınlık, cinsel yakınlık, entelektüel yakınlık ve rekreasyonel yakınlık olmak üzere toplamda beş başlık şeklinde ele alınabilir (Greeff ve Malherbe, 2001, ss. 247-257).

2.1.1.1. Duygusal yakınlık

Duygusal yakınlık, birine yakın hissetme yeteneğidir. Eşler arasında saygı, sevgi, sadakat, güven, benlik saygısı, özdeğer ve sabır duyguları ilişki biçimini ve duygusal yakınlığı doğrudan etkilemektedir. Özellikle eşler arasında güven duygusu çok önemlidir. Güven, hassas ve kırılgan bir duygudur. Dolayısıyla eşler arasında ilişkinin devam ettirilmesi, geliştirilmesi ve

yapılandırılması karşılıklı güven esasına dayanmaktadır. Söz konusu duygular sağlıklı bir şekilde olursa ilişki olumlu yönde etkilenmektedir. Gottman ve diğ. (2015), bireylerin birbirlerine saygıda bulunmasının, merhamet ve şefkat gözüyle bakmasının ve zorluklarla başa çıkmasının, birbirlerine karşı destek olmasına, duygusal yakınlığı sağlamasına ve olumlu yönde bir ilişki kurmasına sebep olacağını ifade etmektedir. Bu konuda Rogers (2012), eşler arası ilişkileri olumlu ve olumsuz yönde etkileyen üç önemli etkenden söz etmektedir. İlk etken olan saygı, eşler arasındaki duygusal yakınlığın, öz değer ve öz saygının oluşmasında ve ilişkide bir sıcak yakınlık oluşmasında önemli rol oynamaktadır. İkincisi etken olan empati, insanın eşini sağlıklı bir anlayışla kendinin onun yerine koyarak ve onun dünyasından görme hassasiyetini göstererek anlamaya çalışmasıdır. Üçüncüsü ise gerçeklik ilkesidir. Bu ilke de karı veya kocanın içindeki duygularının farkında olma ve olduğu gibi görünme ilişkisini kurmaya çalışmasıdır. Bu ilişkilerin sağlıklı kurulması evlilik doyumunun sağlanmasında önemli bir rol oynamaktadır (Kasapoğlu ve diğ., 2017, s. 472).

2.1.1.2. Sosyal yakınlık

Sosyal yakınlık, sosyal ağlarda ve sosyal ortamlarda ortak arkadaşları ve benzerlikleri paylaşma yeteneğidir. Ayrıca sosyal yakınlık, yakın arkadaşlarla yapılan etkinlikleri ve etkileşimleri ve birlikte sosyal etkinliklere katılımı kapsar (Behrang ve diğ., 2022, s. 5). İnsan sosyal bir varlıktır. Sürekli bir sosyal ilişki arayışına geçmek ister. Modern toplum öncesi kadınlar çalışma hayatlarında fazla katılamadıklarında toplumun içine karışma ve sosyalleşme noktasında zorluk çekebilmekteydi. Ancak mahalle kültürüyle bu sosyal ilişki ihtiyaçlarını bir şekilde karşılayabiliyorlardı. Ama kimi ailelerde kişi eşlerini evlerinin dışındaki başka bir yere göndermemekteydiler. Bu durum sosyal sermayenin oluşmasına bilerek veya bilmeyerek engel olabilmekteydi. Bu bir yerden sonra özellikle kadının aileden, akrabalarından, arkadaşlarından ve toplumdan soyutlamasına sebep olabilmektedir. Bunun neticesinde eşler arasında problem çıkmaya ve onların ilişkilerini olumsuz yönde etkilenmeye sebep olabilmektedir. Özellikle bu ilişki olumsuz etkilendiğinde eşlerin herhangi birinin ailesi evin iç işlerine karışabilmektedir. Aile büyükleri olumsuz etkilenen ilişki biçimini onarması gerekirken tam tersine karı-koca arasını bozulmasına sebep olmaktadır. Kimi aileler bilerek veya bilmeyerek bu duruma karışmaktadır. Bununla birlikte teknolojik gelişmeler sonucunda sosyal medya ağları da ortaya çıkmıştır. Bireyler sosyal yakınlık ilişkilerini eşlerinden, ailesinden, akrabalarından ve arkadaşlarından sosyal ortamda görmediklerinde sosyal medya ağlarında göstermektedirler. Söz konusu ağ önemli bir mecra haline gelmiştir. Dolayısıyla bireylerin en yakınlarıyla

paylaşamayacakları özel bilgileri dünyanın öbür ucundaki kimliği, kişiliği ve karakteri belli olmayan biriyle paylaşmış olacaktır. Sosyal sınırı olmayan bu yakınlaşma da evliliklerin yapılması ve onarılması noktasında olumsuz sonuçlar doğurmaktadır (Yılmazçoban, 2011, s. 183). Sonuç olarak kontrolsüz kullanılan bu mecralar, kimi zaman sahte ilişkiler kurulmasına ve aldatmalara neden olabilmektedir. Bu durum da ev içi şiddete ve boşanmaya kadar gidebilmektedir. Dolayısıyla eşler arasında sosyal yakınlık ilişkisi ne kadar sağlıklı gelişirse evlilik doyumu olumlu yönde o kadar etkilenecektir.

2.1.1.3. Cinsel yakınlık

Cinsel yakınlık, genel şefkat ve/veya cinsel aktiviteleri paylaşma yeteneğidir. Eşler arasındaki anlaşmazlıkların nedenleri arasında dördüncü veya beşinci sırada yer almaktadır (Behrang ve diğ., 2022, s. 5). Ama çoğu zaman eşler bu durumu birbirine açmakta çekinirler. Cinsel ilişki hakkında konuşmayı bir tabu olarak görebilmektedir. Ancak cinsel yakınlık ilişkisi erkek için duygusal yakınlığın oluşmasında bir neden teşkil etmektedir. Kadın için ise cinsel yakınlık bir sonuçtur (Kaya, 2021, s. 29) Yani kadınlarda cinsel yakınlığın oluşabilmesi için duygusal yakınlığın oluşması gerekmektedir. Dolayısıyla cinsel yakınlık ile duygusal yakınlık birbirilerini etkilemede doğru orantılı bir ilişkiye sahiptir (Yoo ve diğ., 2014, ss. 275-293). Bununla birlikte cinsellik hem karı hem de koca için fitri ve doğal bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın karşılıklı bir şekilde karşılanması gerekmektedir. Bu ilişkinin sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için fiziksel çekicilik ve bedensel gerekli tüm bakımların yapılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla sağlıklı ve tatminkâr bir cinsel hayat için bu durumlar önemli unsurlardır (Yaman, 2014, s. 121).

2.1.1.4. Entelektüel yakınlık

Entelektüel yakınlık, öz yeterliliğin ve öz saygının içinde paylaşılan fikirlerin deneyimidir. Gerçek yakınlığa ulaşmak için çiftlerin birbirlerinin görüşlerine, özellikle farklı veya zıt görüşlere saygı duymaları gerekir (Behrang ve diğ., 2022, s. 5). Evlilik doyumu ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde evliliğinin sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için çiftlerin kendi öz yeterliliğinin farkına varması ve öz saygını sağlaması gerekmektedir. Ayrıca evlilikte ortaya çıkan zorluklarla başa çıkma ile ilgili entelektüel yeteneğine olan inancı, evliliğin sürdürmesini ve evlilikten psikolojik doyum sağlamasını olumlu yönde etkilemektedir (Mitchell, 2012 s. 4). Bu konuyla ilgili Bandura, öz yeterliliği, bireyin kendi hedeflerine ulaşmak için bu hedef doğrultusunda sergiledikleri eylemleri düzenleme ve gerçekleştirme sonuncundaki

yeteneklerine olan güveni olarak açıklamaktadır (Bandura, 1997, s. 3). Dolayısıyla Bandura, kendine öz saygısı ve öz yeterliliği yüksek olan bireylerin rol ve görevlerinde sağlıklı bir ilişki kurabileceğini vurgulamıştır. Bu durum evlilik ilişkisine ve doyumuna ve evliliğin devamına katkı sağlamaktadır (Cihan Güngör ve Özbay, 2009). Dolayısıyla, öz yeterlilik algısı ve entelektüel birikimi güçlü olan bireyler, eşleriyle yaşayabilecekleri herhangi bir problem karşında çözüm üretmekte ve evlilik doyumunu sağlamak için çaba sarf etmektedir. Bu nedenle çiftlerin entelektüel yakınlık ilişkisini güçlendirmeleri ve bu konuda ortaya konulan ortak çabayla birbirlerine yardımcı olmaları gerekmektedir (Kasapoğlu ve diğ., 2017, ss. 473-474).

2.1.1.5. Rekreatif yakınlık

Rekreatif yakınlık, hobilere veya ortak ilgi ve spora katılım olarak değerlendirilir. Özellikle eşlerin birlikte alışverişe çıkma, günün bir öğününde birlikte yemek yeme, birlikte sinemaya gitme, konferans veya herhangi bir eğitim ve kursa katılma gibi ortak aktivitelerde bulunmaları bu yakınlık ilişki biçimini tanımlanmaktadır (Ünal ve Akgün, 2022, s. 324). Rekreatif yakınlık ile gelişen sağlıklı ilişki eşler arasında psikolojik iyi oluşu beraberinde getirmektedir. Bu psikolojik iyi oluşunun sonucunda bireylerin eş, dost ve akraba ilişkileri olumlu yönde etkilemekte ve sosyal sermayenin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla eşlerin bu etkinliklere birlikte gitme ve hobilerini birlikte gerçekleştirmeleri için birbirlerini desteklemesi gerekmektedir. Bu destekleme durumu da yakınlık ilişkilerini ve evlilik doyumunu olumlu yönde etkilemektedir (Koç, 2022; Güvenol ve diğ., 2024).

2.1.2. Yakınlık ilişkilerini etkileyen önemli faktörler

Yakınlık ilişkilerini etkileyen önemli faktörler; kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güven olmak üzere dört başlık etrafında toplanmıştır. Bu faktörler detaylı bir şekilde ele alınmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.2.1. Kendini açma

Kendini açma, bireyin kendisi ile ilgili bilgi, duygu ve düşüncelerini başka birine sözlü olarak aktarmasına denir. Literatürde kendini açmayı olgusal ve duygusal olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmıştır (Reis ve Shaver, 1988). Olgusal kendini açma, bireyin kendisiyle alakalı bilgi, beceri ve sahip olduğu özellikleri ifade eder. Duygusal kendini açma ise, bireyin kendisiyle ilgili duygularını, düşüncelerini, tutumlarını ve değerlerini ifade eder. Bireyler duygu ve düşüncelerini yakın ilişkide oldukları bireylere açtıklarında, birbirlerini daha iyi

anlamalarına ve birbirlerine karşı daha sağlıklı ilişki kurmalarına yardımcı olurlar (Duprez ve diğ., 2015; Lodi-Smith ve Demarree, 2018; Özdemir, 2022).

2.1.2.2. Destek

Herhangi bir problem, zorluk ve güçlük karşısında eşinin yanında olmak veya ona her açıdan destek sağlamak olarak tanımlanmaktadır. Eşler sevinçlerini, mutluluklarını, üzüntülerini, kaygılarını, problemlerini eşleriyle birlikte yaşamaktadırlar. Herhangi bir kriz veya travma durumlarında ya da sevinçli anlarında kendisine en yakın eşleri olmaktadır (Çağ, 2011, s. 46). Bu tür durumlarda bireyler eşlerinden aldıkları destekler ile daha güçlü, sağlıklı ve mutlu olduklarını hissetmektedirler. Araştırmalar bu tür destekleri sosyal destek olarak değerlendirmektedir (Schulz ve Schwarzer, 2004). Sosyal destek eşine duygusal destek sağlama, onun görüşlerine saygıda bulunma, eşinin ihtiyacı olduğu bilgi ve maddi desteği sağlama ve eşine öz saygı desteğinde bulunma gibi bileşenlerden oluşmaktadır. (Cutrona, 1996). Eşler birbirlerine sosyal destek, maddi ve manevi destek, duygusal destek ve öz saygı desteği verdiklerinde sağlıklı yakınlık ilişki kurmakta ve evlilik doyumları artmaktadır (Allgood ve diğ., 1997).

2.1.2.3. Fiziksel çekim

Bir bireyin karşısındaki kişinin fiziksel özelliklerine göre duygusal bağ kurmasına fiziksel çekim denir. Dolayısıyla yakınlık ilişkilerinde fiziksel çekim veya dış görünüşün bireylerin yakınlık ilişki kurma noktasında karar vermelerinde etkilidir. Erkekler karşı cinse yakınlık gösterirken ilk başlarda onun fiziksel çekimine bakmaktadır. Ancak kadınlar daha çok duygusal açıdan ilgi gösteren ve ekonomik yönden de kendilerini koruyup kollayan erkeklerden etkilenmektedir (Bal ve Hacıosman, 2020). Kadın ve erkeklerin sevdikleri insanın güzel bir resmine bakarken dahi beyinlerinin belli bölgelerinde olumlu değişimler yaşandığı görülmektedir. Özellikle beynin dopamin salgılayan bölgelerinde aktivite artışı yaşanmaktadır. Bu durum da bireylerin benliklerini ve öz saygısını doğrudan etkilemektedir. Yani yakışıklık ve güzellik algıları benlik düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu olumlu sonuçlar bireylerin daha sağlıklı yakınlık kurmasına yardımcı olmaktadır (Fiorillo ve diğ., 2003).

2.1.2.4. Güven

Güven, bireyin kendi inanç ve tutumlarına göre bir olgu ya da fikrin gerçekliğine ve doğruluğuna inanmak olarak tanımlanmaktadır (Warre, 2003). Bireylerin güven duygusu

doğumla başlar yaşam boyu gelişir, değişir veya törpülenir. Güven duygusunun iki temel boyutu vardır. Birincisi bireyin kendini sevmesi, affetmesi ve görmesi ile ilişkilidir. İkincisi ise iletişimde olduğu veya yakınlık kurduğu kişilerle kurduğu bağıdır. Güven Maslow'un temel ihtiyaçlar hiyerarşisi piramidinde ikinci basamakta yer almaktadır. Bireylerin güvenlik ihtiyaçlarını gidermeden sevmeye ve saygı basamaklarına geçemeyeceğini belirtmiştir (Maslow, 1943). Bowlby ise güveni ele alırken bireylerin çocukluk dönemine odaklanmaktadır. Anne baba arasında gelişen ilişki biçimin niteliğine bakmaktadır. Ayrıca Bowlby, erken dönemde gerçekleştirilen güvenli bağlanma, her yaş döneminde sağlıklı yakınlık ilişkisi kurmada ve karı koca arasında evlilik doyumu sağlamada etkili olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin anne ve babaları ile kurduğu güvenli, güvensiz, kaygılı veya kaçınan bağlanma şekilleri, insanlarla kurduğu ilişkileri ve yakınlık ilişkilerini etkilemektedir (Bowlby, 2012). Dolayısıyla erken dönemde güvenli bağlanan bireylerin evlilik hayatlarına anne babalarının müdahil olmalarına izin vermemektedir. Bunun sonucunda karı koca güven duygusu içerisinde sağlıklı yakınlık ilişkisi kurmakta ve evlilik doyumu yaşamaktadır.

2.2. Evlilik

Evlilik karşı cinsten iki olgun bireyin birlikte yaşamlarını sürdürmek, yaşama sevinçlerini ve hüznelerini paylaşmak ve neslin devamını sağlamak için kendi aralarında yaptıkları bir birliktelik sözleşmesidir (Kabasakal ve Soylu, 2016, s. 211; Tarhan, 2013, s. 13; Işık, 2023, s. 96). Başka bir deyişle evlilik, bireylerin biyopsikososyal, ekonomik ve kültürel anlamda tüm yaşamlarını birlikte paylaşma durumu olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla doğru bir evlilik gerçekleştiren bireyler sağlıklı bir ailenin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Çünkü evlilik bireylerin genel sağlık durumunu etkileyen, iyileştiren ve yaşamlarından doyum almalarını sağlayan bir sosyal kurum olarak değerlendirebilmektedir (Hayward ve Zhang, 2006; Tabakcı, 2019, s. 2).) Bununla birlikte evlilik bireylerin yaşamı için bir değişim sınırı ve eşler arasında hukuki bir sözleşme olarak tanımlanmaktadır (Cott, 2002; Rauch, 2004; Deniz, 2019, s. 16). Evlilik bir ailenin oluşmasında ve neslin devamını sağlamada her toplumda kültürel bir kurum olarak görülmektedir (Brubaker ve Kimberly, 1993; Larson ve Holman, 1994). Oluşturulan bu kültürel kurumda evlilik doyumunun sağlanması gerekmektedir. Çünkü evlilik bireylerin bireysel, ailevi ve toplumsal sorumluluklarının oluşmasına zemin hazırlanabilmekte ve bireylere duygusal, sosyal ve fiziksel yakınlık sağlayabilmektedir (Topçuoğlu, 2010). Bu durumun sonucunda eşler kendilerini değerli hissedebilmekte ve sevilip sayıldıklarını görebilmektedir (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 13-14). Türkiye'de kaba evlenme hızı azalmaktadır.

Nitekim TÜİK’e (2024) göre; evlenen çiftlerin sayısı 2022 yılında 575 bin 891 iken 2023 yılında 565 bin 435 olduğu, bin nüfus başına düşen evlenme sayısını ifade eden kaba evlenme hızı 2023 yılında binde 6,63 olarak gerçekleştiği, boşanma oranları da bir önceki yıla göre azaldığı görülmüştür. Ayrıca boşanan çiftlerin sayısı 2022 yılında 182 bin 437 iken 2023 yılında 171 bin 881 olduğu, bin nüfus başına düşen boşanma sayısını ifade eden kaba boşanma hızı 2023 yılında binde 2,01 olarak gerçekleştiği, evlilik süresine göre boşanmalar incelendiğinde, 2023 yılında gerçekleşen boşanmaların %33,4’ü evliliğin ilk 5 yılı, %21,7’si ise evliliğin 6-10 yılı içinde yapıldığı görülmüştür (TÜİK, 2024, Evlenme ve Boşanma).

2.2.1. Evlilik türleri

Evlilik türlerine bakıldığında; eş sayısına göre evlilik türleri, eşin seçildiği gruba göre evlilik türleri, ikamet yerine göre evlilik türleri, eşin medeni durumuna göre evlilik türleri ve Türkiye’de uygulanan evlilik türleri olmak üzere beş başlık altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

2.2.1.1. Eş sayısına göre evlilik türleri

İnsanlık tarihi boyunca tüm toplumlarda bir erkeğin birden fazla kadınla evlendiği görülmüştür. Çok nadir olsa da bazı toplumlarda bir kadının da birden fazla erkekle evlendiği görülmüştür. Eş sayısına göre evlilik türleri monogami ve poligami olmak üzere ikiye ayrılmaktadır: *Monogami (tek eşlilik)*, bir erkek ya da kadının karşı cinsten bir kişi ile yaptığı evlilik türüdür. Daha çok modern toplumlarda yaygındır (Ayan, 2012, s. 172; Deniz, 2019, s. 19; Coşan, 2021, s. 19; Işık, 2023, s. 101). *Poligami (çok eşlilik)* ise Grekçe’den, ‘polys; çok’ ve ‘gamos; evlilik’ kelimelerinin bir araya gelmesiyle oluşan bir evliliktir (Deniz, 2019, s. 19; Coşan, 2021, s. 20). Kelime hem çok karılılık hem de çok kocalılık anlamında kullanılmaktadır. Ama genel olarak çok karılılık eş anlamıyla yaygınlık kazanmıştır. Bir kadının birden çok erkekle veya bir erkeğin birden çok kadınla yaptığı evlilik olarak tanımlanmaktadır. Tarihte poligami evliliğin iki şekilde yapıldığı görülmüştür. Bunlardan birincisi *polijiini (çok kadınlık)*, bir erkeğin aynı anda birden fazla kadınla yaptığı evlilik olarak tanımlanmıştır. Örnek olarak ABD’de Mormonlar topluluğu ve Tunus, Fas, Mısır, Kuveyt, Türkiye gibi bazı Müslüman toplumlarda görülmektedir (Kılınçer, 2021, s. 15). İkincisi ise *poliandri (çok kocalık)*, Bir kadının aynı anda birden çok erkekle yaptığı evlilik olarak ifade edilmiştir. Bu evlilik türü Tibet’te görülmüştür (Hartley, 1969, s. 154-156; Kutupyıldızı, 2013, s. 53; Aydın, 2016, 70; Güngör, 2016, s. 49-50; Yıldırım, 2016, 70; Coşan, 2021, s. 21; Işık, 2023, s. 102).

2.2.1.2. Eşin seçildiği gruba göre evlilik türleri

Eşin seçildiği gruba göre evlilik türleri endogami (içten evlilik) ve egzogami (dıştan evlilik) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. *Endogami (içten evlilik)*, evlenen kişinin eşini akraba veya kabilesinden seçtiği evlilik türüdür (Bağlı ve Sever, 2005; Coşan, 2021, s. 17; Deniz, 2019, s. 19). Daha çok tarıma dayalı toplumlarda veya kırsal bölgelerde yapılmaktadır. Başka bir deyişle geleneksel toplumlarda yaygındır (Canatan, 2011, s. 67). Kendi sülalesinin gücünü korumak ve neslinin devam etmesini sağlamak için oluşturulan bir evlilik türüdür. *Egzogami (dıştan evlilik)* ise evlenen kişinin eşini ait olduğu akraba veya kabilenin dışından seçtiği evliliğdir (Kutupyıldızı, 2013, s. 53; Deniz, 2019, s. 18; Coşan, 2021, s. 18). Genellikle kaynak yetersizliği ve geçim sıkıntısının yaşandığı toplumlarda yapılan evlilik olarak görülmüştür. Bu evliliklerle kaynak yetersizliği ve geçim sıkıntısını giderme amacı taşımaktadır. Yaşanan teknolojik ve tıbbi gelişmeler sonucunda modern toplumlarda bu evlilik türünün sayısında artışlar olmuştur. Dolayısıyla dünyada şu an en yaygın evlilik türü olarak görülmektedir (Güngör, 2016, s. 50).

2.2.1.3. İkamet yerine göre evlilik türleri

İkamet yerine göre evlilik türleri matrilokal (ana çevresi), patrilokal (baba çevresi), bilokal (iki çevrelilik) ve neolokal (yeni çevre) olmak üzere dört grupta toplanmaktadır. *Matrilokal evlilik (ana çevresi)*: Evlenen erkeğin, kadının aile çevresiyle yaşaması. Bu evlilik iç güveyilik olarak da adlandırılır. Genellikle anaerkil toplumlarda görülür. Ayrıca bu evlilik ataerkil toplumlarda yetişkin bir erkek olmadığı zaman da görülebilmektedir. *Patrilokal evlilik (baba çevresi)*, evlenen kadının, erkeğin aile çevresiyle yaşamasıdır. Genellikle ataerkil toplumlarda görülür. Ayrıca bu evlilik anaerkil toplumlarda yetişkin bir kadının olmadığı zaman da görülebilmektedir. *Bilokal evlilik (iki çevrelilik)*, bu evlilik türünde hem erkeğin hem de kadının ailesinin yanında evliliklerini sürdürdükleri görülmüştür. Daha çok göçebe toplumlarda görülen bir evlilik türüdür. *Neolokal evlilik (yeni çevre)*: Kadın ve erkeğin evlilik sonrası yeni bir evde oturmaları olarak tanımlanmaktadır. Bu evlilik türü daha çok modern toplumlarda görülmektedir. Özellikle çalışan bireylerin farklı şehirlerde yaşaması neticesinde günümüz toplumlarında yaygınlık kazanmıştır (Güngör, 2016, s. 50-51; Tabakcı, 2019, s. 3; Coşan, 2021, s. 22).

2.2.1.4. Eşin medeni durumuna göre evlilik türleri

Evlilik, karşı cinsten iki yetişkin bireyin ilk kez bir araya gelerek oluşturulduğu birliktelik olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca boşanan veya dul kalan insanların da yeniden evlendikleri tüm toplumlarda görülebilmektedir. Tarihte bu evlilik türünün levirat ve sorarat olmak üzere iki şekilde yapıldığı görülmüştür. Günümüzde az da olsa bu evlilik çeşitlerine rastlanabilmektedir. *Levirat evlilik*, kocası ölen kadının, kocasının bekar ya da evli kardeşlerinden biri ile evlenmesi veya evlendirilmesine denilmektedir. *Sorarat evlilik ise* karısı ölen erkeğin, bekâr baldızlarından biri ile evlenmesi veya evlendirilmesi olarak ifade edilmektedir. Az da olsa günümüz toplumlarda bu evlilik çeşidine rastlanabilmektedir (Karadeniz, 2014, s. 279-285; Güngör, 2016, s. 51; Işık, 2023, s. 102).

2.2.1.5. Türkiye’de uygulanan evlilik türleri

Yukarıda değindiğimiz evlilik türlerinin günümüzde de devam ettiğini söyleyebiliriz. Bunun yanında Türkiye’de birden fazla evlilik türü vardır. Yapılan bir araştırmaya göre Türkiye’de 33 farklı evlilik türü olduğu tespit edilmiştir. Türkiye’de bir kısmı nadir olsa da uygulanan evlilik türleri şu şekilde özetlenebilir:

Görücü usulüyle evlenme: Kırsal bölgelerde ve geleneksel değerlerin ön planda olduğu yörelerde rastlanan bir evlilik türüdür. Bu evlilik türünde erkeğin sadece kızı beğenmesinin yeterli olmadığı, bunun yanında erkeğin anne-babası veya yakınlarının kararlarının ve seçiminin de ön planda olduğu bir evlilihtir. Yani kız seçiminde anne, baba ve aile yakınlarının rolü evlenecek erkeğin üzerinde çok etkilidir (Kartal, 2023, s. 737; Güngör, 2016, s. 51; Bakırcı, 2018, s. 3). Genellikle bu evlenme biçimde “Allah’ın emri ve peygamberin kavliyle kızınız...oğlumuz...’a istiyoruz” sözüyle başlanır. Karşı taraf da eğer olumlu karşılırsa “vaktinizi ikileyin”, “Allah yazmışsa biz ne diyelim”, cevap olumsuz ise, “size verecek kızımız yok”, “yitiğinizi başka yerde arayın” cevaplarıyla karşılaşmaktadır (Sezen, 2005, 185).

Kız kaçırma (düğünsüz evlenme): Evlenmek isteyen gençlerin ailelerinin evliliklerine kesin karşı çıkması neticesinde kız kaçırma olayına denir. Erkek daha çok arkadaşlarından ve yakın akrabalarından destek alarak kızı kaçırmaya çalışır (Sezer, 2005, s. 187). Bu olay çeşitli sosyo-ekonomik, kültürel değerler ve diğer sebeplerin yaşanmasıyla ve genellikle kız tarafının bu evliliğe rıza göstermemesiyle ortaya çıkar. Bununla beraber kız tarafının başlık parası istemesi ve çeşitli isteklerde bulunması bu durumun yaşanmasında önemli etkiler oluşturmaktadır. Nitekim kız

kaçırma olayı ile oluşan evlilik dizi ve filmlere konu olmuştur (Örnek, 1995, s. 185-187; Güngör, 2016, s. 51; Eroğlu, 2023, s. 180).

Başlık parasıyla evlenme: Evlenecek genç erkeğin kız tarafına ödediği paraya başlık parası denir. Doğu Anadolu’da başlık parasına “bedel”, “ağırlık”, “ana hakkı” gibi isimler de verilmektedir. Başlık parası hem para hem de altın, ev, bahçe, tarla veya hayvan olarak verilebilir. Doğu ve Güneydoğu kırsalında başlık parasıyla evlilik, geçmiş dönemlere göre az olmakla birlikte yaygındır. Başlık parası üzerinde yapılan anlaşma da "başlık kesme" olarak adlandırılmaktadır (Sezen, 2005, s. 187; Güngör, 2016, s. 51).

Oturak alma evlilik: Kızın bohçasını alıp oğlanın evine gidip oturması durumuyla gerçekleşen olaydır. Bu olay bohçasını alma fırsatı olmadan da gerçekleşebilir. Bazı yörelerde de bu duruma 'oturak alma' denilir. Kastamonu, Sivas ve Kütahya gibi illerde bu tür evlilik örneklerine rastlanmaktadır (Yasa, 1962, s. 3; Sezen, 2005, s. 187; Güngör, 2016, s. 52).

Baş örtüsü kaçırma yoluyla evlilik: Doğu ve Güneydoğu illerinin kırsal bölgelerinde rastlanılan bir evlilik türüdür. Örnek olarak Doğu Anadolu Bölgesi’nden Hakkâri, Van, Ağrı ve Erzurum’un ilçelerinin yanı sıra Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nden Diyarbakır, Şanlıurfa, Mardin ve Batman ilçelerinde de rastlanılan bir durumdur. Bu evliliğin gerçekleşmesi için kızı ait bir eşyanın kaçırılması (genellikle yazma veya eşarp), kızı kaçırmakla bir tutulmaktadır. Bazı yerlerde “dezmal kaçırma” olarak da adlandırılmaktadır. Oğlanın ailesi, kız tarafıyla anlaşmak zorundadır. Anlaşmadığı zaman kan davalarının yaşanması mühtemeldir (Sezen, 2005, s. 188; Güngör, 2016, s. 52).

Beşik kertmesi evliliği: Birbirilerini çok seven eş-dost, komşu veya yakınlar arasında çocuklarının beşiklerine vurulan birer kertmeyle oluşan nişan olayına denilmektedir. Dede Korkut kitabında da ismi geçen bir evlilik biçimi olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Hindistan ve Avusturalya’da da yaşanan bir evlilik türüdür (Örnek, 1995, s. 187; Sezen, 2005, s. 188). Hiçbir şeyden haberi olmayan çocukların nişanlanmasıyla ilerde olumsuz sonuçların doğma ihtimali çok yüksektir. Çünkü çocuklar evlilik yaşına geldiğinde başka bir kızı/erkeği sevebilir ve evlenebilir. Bu durumun neticesinde yapılan evliliklerin devamlılığı sağlıklı olamayabilmektedir (Gönen, 2006, s. 66; Güngör, 2016, s. 52). Hatta törenin ağır bastığı yörelerde bu akdin bozulması kan davalarının yaşanmasına sebep olabilmektedir. Özellikle erkek tarafı gurur yapınca bu olayın yaşanması kaçınılmazdır (Sezen, 2005, s. 188).

Tay geldi evlilik: Dul bir erkeğin, eski karısından olan çocuklarını da yanına alarak dul bir kadın ile veya dul bir kadının eski kocasından olan çocuklarını yanına alarak dul bir erkekle yaşamasından oluşan evliliğe denilmektedir. Erkek veya kadının yanında getirdikleri çocuklara, 'tay geldi' denilmektedir (Yasa, 1963, s. 305; Sezen, 2005, s. 188; Güngör, 2016, s. 52; Coşan, 2021, s. 10).

Kuma getirme evliliği: Karısı kısır olan veya erkek çocuk doğuramayan erkeğin yeniden yaptığı evliliğe denir. Türkiye’de bu evlilik çeşidi az olmakla birlikte hala devam etmektedir. Özellikle Doğu ve Güneydoğu'nun kırsal bölgelerinde hâlâ görülmektedir. Bu evlilik türünde sonradan gelen kadın daha aktif ve söz sahibi olabilmektedir. İlk kadın pasif ve daha geri plana düşmektedir. Bu gibi evliliklerde ilk kadın pasif duruma düşmemek için yörede “kuma” veya çocuğun “ikinci anası” olarak adlandıran ikinci eşi kendisi bulmaktadır (Sezen, 2005, s. 188; Güngör, 2016, s. 52).

Berdel (bedel) evliliği: Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun kırsal bölgelerinde geçmiş yıllara göre az olmakla birlikte hala devam etmektedir. Bu evlilik türünde aileler hem kızlarını hem de oğullarını karışıklık olarak evlendirmektedir. Başlık parası bu evlilik türünde alınmamaktır. Bu evliliğe bedel veya berder de denilmektedir (Beşikçi, 1963, s. 163; Önder, 1976, s. 130; Sezen, 2005, s. 188; Güngör, 2016, s. 52).

Kepir (yaban değişimi) evliliği: Zor kullanılarak yaptırılan bir evlilik türüdür. Evlenmek isteyen gençlerin aileleri tarafından çıkarılan zorluklar veya başlık ve düğün masraflarını karşılamayacak olan gençlerin kardeşlerinin kendi aralarında değiştirildiği evlilik türüne denilmektedir (Güngör, 2016, s. 52). Bu tür evliliklere Hakkâri ve çevresinde rastlanılmaktadır (Sezen, 2005, s. 189).

Yengeyle evlenme (levirat evlenme): Doğu ve Güneydoğu'da rastlanılan ve törelerden kaynaklanan bir evlilik türüdür. Genellikle ölen kardeşin karısının, bekâr olan erkek kardeşle evlendirilmesine ya da evli olan erkek kardeşin ikinci eşi olması yoluna gidilmesine denilmektedir. Dolayısıyla bu evlilik türü "namusu başkalarına kaptırmamak" anlayışıyla yapılmaktadır (Sezen, 2005, s. 189; Güngör, 2016, s. 52). Bununla birlikte bu tür evlilikler Asya ve Avusturalya’da bazı topluluklarda da görülebilmektedir. Oralarda bu evliliklere “Levirat” denilmektedir (Sayın, 1990, ss. 82-84).

Baldızla evlenme (sorarat evlilik): Karının ölümünden sonra dul kalan kocanın baldızıyla yani eşinin kız kardeşiyle evlenmesi sonucunda oluşan evliliktir. Bu evlilik kültürel bir evliliktir.

Öksüz kalan çocuklara teyzesinin sahip çıkabileceği, daha iyi bakabileceği ve hoşgörülü olabileceği düşüncesi mevcuttur. Bu düşünce evliliğin gerçekleşmesi noktasında çok önemli bir sebeptir (Güngör, 2016, s. 52). Batı Avusturalya’da bazı toplumlarda yaygın olan bu evlilik biçimine “sorarat evlilik” denilmektedir (Sayın, 1990, ss. 82-85; Sezen, 2005, s. 190).

İçgüveyi evliliği: Sosyo-ekonomik durumu iyi olan ve erkek çocuğu olmayan bazı aileler kızlarını evlendirirken dışarı vermek istemeyebilmektedir. Damadı "içgüveyi" olarak eve almaktadır. Tek kızı olan bazı ailelerin başvurdukları bir yoldur. Bazı bölgeler ve yörelerde daha yaygındır. Örneğin Sakarya’nın Doğancılar köyü bu evlilik türünün çok yaygın olduğu bir yerdir (Sezen, 2005, s. 190; Güngör, 2016, s. 53).

Yetim evliliği: Anne ve babanın her ikisi ölmüş ve kardeşleri olmayan bir kızın ya da erkeğin, ileride hem kimsesiz kalmaması hem de muhtaç duruma düşmemesi için akrabalarının yakınlarından biriyle evlendirilmesi olayına denir. Bu evliliğin sebeplerine ve temeline bakıldığında sosyal dayanışma ve yardımlaşma duyguları ve amacıyla yapıldığı görülmektedir (Sezen, 2005, s. 190; Güngör, 2016, s. 53).

Yakın akraba evliliği: Evlenmek isteyen kız ve erkeğin yakın akrabalarıyla yaptıkları evliliktir. Türkiye’de bu evlilik türü çok yaygındır. Nitekim Türkiye’de gerçekleşen evliliklerin yaklaşık %25’inin akraba evliliği olmaktadır. Bunun yanında eşlerin %80’inin kardeş çocukları arasından oldukları görülmektedir. Doğu ve Güneydoğu’da oldukça yaygın olan bir evlenme biçimidir (Kongar, 1969, ss. 128-130; Sezen, 2005, s. 190; Güngör, 2016, s. 53). TÜİK’in 2023 verilerine göre toplam resmi evlilikler içinde son evliliğinde akraba evliliği yapanların oranı %8,2 olmuştur. Ayrıca evlenme istatistikleri sonuçlarına göre, 2010 yılında gerçekleşen resmi evlenmelerin %5,9’unun akraba evliliği olduğu ve bu oranın sonraki yıllarda sürekli düşüş göstererek 2018 yılında %4,3 ve 2023 yılında ise %3,2 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2024, Evlenme).

Oldu bitti evlilik: Genellikle bu tür evliliklerde kız ve erkeğin herhangi birinin zayıf tarafının şantaj olarak kullanılarak yapılan bir evliliktir. İş oldu bittiye getirilmektedir. Belli bir şantaj sonucunda olduğu için zorla bir evlilik yapılmasına sebep olmaktadır. Evlilik öncesi gayri meşru ilişki sonrası karşı tarafın zayıf yönlerini kullanarak yapılan bir evliliktir (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 53).

Para karşılığı evlenme: Genellikle yoksul ve eğitimsiz çevrelerde ve bölgelerde gerçekleşen bir evlilik çeşididir. İlkokul çağındaki çocuklarını okuldan alıp veya almak zorunda kalıp para

karşılığında onları evlendirmesine denilmektedir. Genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun kırsal bölgelerinde bu evlilik çeşidiyle daha sık karşılaşabilmektedir (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 53).

Kan parası karşılığı evlenme: Bu evlilik kan davası üzerinden kan bedeli diyeti ödemek için yapılmaktadır. Genellikle, öldürülen kişinin kan bedeli için para, altın ile taşınmaz mallardan ev ve tarla verilmektedir. Bunun yanında kızın da verildiği görülmektedir. Bu evliliğin temelinde bakıldığına eğitimsizlik ve ilkelik vardır. Genellikle mağdur kişi evlendirilen kız olmaktadır (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 53).

Tanışıp anlaşılarak evlenme: Modern toplumda en yaygın olan evlilik biçimidir. Bu evlilik biçimi daha çok metropol kentlerde, şehirlerde ve eğitim seviyesinin yüksek olduğu bölgelerde yer almaktadır. Evlilikten önce kız ve erkeğin belli bir süre tanışıp anlaştıktan sonra yaptığı bir evlilik biçimidir. Daha çok kişiliğini bulmuş olgun bireylerin tercih ettikleri evliliktir (Güngör, 2016, s. 53).

Çok eşli evlilik: Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren Medeni Hukukun kabul edilmesinden sonra yasaklanan bir evlilik biçimidir. Daha çok kırsal bölgelerde yaygındır. Tarımın ön planda bulunduğu bölgelere hükmetmek için yapılmaktadır (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 53).

Anlaşmalı evlilik: Yaşlılık döneminde gerçekleştirilen bir evlilik biçimidir. Eşi vefat eden erkek ya da kadınların yaşlılık döneminde yaptıkları evlilik biçimine denilmektedir. Resmî nikah olmayıp sadece dini nikah ile yapılmaktadır. Bakıma ihtiyacı olan bir erkeğin ihtiyacı olan dul veya bekar bir kadınla belli bir anlaşma çerçevesinde gerçekleştirdikleri evliliktir. Bu anlaşmada kadına belli miktarda para veya altın karşılığında nikah yapılmaktadır. Resmî nikah olmadığı için ölen yaşlı erkeğin mirası varisleri tarafından paylaşılmaktadır. Kadın ise dini nikah yaparken anlaştıkları para veya altınlarla yetinmektedir (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 53).

Rastlantı evliliği: Bir rastlantı sonucunda yapılan evliliktir. Evlenecek kişi bu evliliğin sonunu düşünmeden yapmaktadır. Bir yolculuk sırasında, düğünlerde, şenliklerde, akraba, eş dost ve arkadaşları evinde karşılaşma veya bir telefonla sesinden etkilenme ya da fiziki olarak etkilenme gibi nedenlerle kısa sürede karar verildiği bir evliliktir. Bu evlilik biçimine “yıldırım aşk evliliği” de denilmektedir (Sezen, 2005, s. 192; Güngör, 2016, s. 53; Bakır, 2018, s. 11).

Tercihli evlilik: Bu evlilik çeşidi genellikle geniş ailelerde bulunup büyüklerin karar vermesiyle oluşturulmaktadır. Yani genellikle anne-baba, büyükanne ve büyükbabalarının onayıyla

gerçekleştiren bir evlilik biçimidir. Daha çok yakın akraba ve komşular arasında gerçekleşmektedir. Aynı ekonomik düzeyi olan aileler arasında yapılmaktadır (Sayın, 1990, s. 85-87). Türkiye’de bu evlilik çeşidi hemen hemen her bölgede yaygınlık göstermektedir (Sezen, 2005, s. 192; Güngör, 2016, s. 54).

Yabancıyla evlilik: Yurtdışına çalışmaya gidenlerin gerçekleştirdikleri bir evliliktir. Genellikle bu evlilikte yabancıya kız verme veya yabancılardan kız alma olarak gerçekleşmektedir. Bu evlilik çeşidi sağlıklı yapılamadığında çeşitli problem ve boşluklara neden olabilmektedir. Zira evlilikte, inanç, kültürel ve değer yargıları çok önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte kadın veya erkek gittikleri ülkeye yerleşmek ve o ülkenin vatandaşı olabilmek için de bu evlilik biçimine başvurmaktadır. Genellikle geçici ve kâğıt üzerinde yapılan bir evlilik olabilmektedir (Sezen, 2005, s. 192; Güngör, 2016, s. 54).

Farklı mezhep evliliği: Evlilikte, inanç, mezhep ve kültürel değer yargıları çok önemli etkenler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazen bu yargılar evlilikte olumlu bir etki oluştururken bazen de evliliğin gerçekleşebilmesi için bir engel olarak görülmektedir. Her iki tarafın aynı mezhepte olması evlilikte pek olumsuz bir etki oluşturmazken farklı mezheplerde olmaları kimi zaman olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Ancak karı ve kocanın illa aynı mezhepte olması gerekmez. Yeter ki mensup olduğu mezhep hak bir mezhep olsun. Bu bilinçte yapılan evlilikler sağlıklı bir şekilde yürütülmektedir (Sezen, 2005, s. 192; Güngör, 2016, s. 54).

Metres edinme evliliği: Metropol şehirlerde veya büyük kentlerde eğitimsiz, bilgisiz ve cahil zengin insanlar arasında yapılan bir evliliktir. Bu evlilik daha çok refah ve zenginlik göstergesi yapılmaktadır. Farklı evlerde eşini aldatarak yapılan gayr-ı meşru ilişkiye denilmektedir (Sezen, 2005, s. 193; Güngör, 2016, s. 54).

Muta evliliği: Belli bir süre karışlığında yapılan evliliktir. Bu evlilik çeşidine İran’da izin verilmektedir. Bununla beraber Türkiye’de de belli bölge ve çevrelerde az da olsa bulunabilmektedir (Sezen, 2005, s. 193; Güngör, 2016, s. 54).

Öç alma evliliği: Genellikle aralarında kan davası bulunan aileler arasında yapılmaktadır. Daha çok karşı taraftan öç almak ve itibarını zedelemek için başvurulmuş bir evlilik biçimidir. Feodal ve cahiliye kalıntılarından olduğu bir evlilik biçimidir (Sezen, 2005, s. 191; Güngör, 2016, s. 54).

Dışgüveyi evliliği: Özellikle bir Japon televizyonunun çöpçatan aracılığı ile Türkiye’ye eş seçmeye gelen Kuni Nakazon’a gösterilen aşırı ilgiyle gündeme gelen bir evlilik biçimidir.

Bunun neticesinde Türk erkeklerinin "dışgüveyilik" evliliğe ilgi duyduğu ifade edilebilir (Sezen, 2005, s. 193; Güngör, 2016, s. 54).

İlan yoluyla eş seçme: Sosyal medya platformlarında, gazete, dergi, televizyonlarda ve internet sayfalarında ilan yoluyla eş seçilerek yapılan bir evlilik biçimidir. Modern toplumlarda ve günümüzde oldukça yaygın bir evlenme biçimidir (Sezen, 2005, s. 193; Güngör, 2016, s. 54).

2.3. Evlilik doyumu

Aile toplumun en küçük yapı birimi olarak ele alınmaktadır. Bu birim de belli bir sistem tarafından oluşmaktadır. Dolayısıyla aile bir sistem olarak ele alınabilmektedir. Alt sistemleri ise anne, baba ve çocuklardır. Evlilik ise karşı cinsten iki olgun bireyin kendi aralarında anlaşarak yasal bir sözleşme etrafında ailenin oluşmasına temel oluşturan bir alt sistemdir. Bu sistemin oluşumu ve devamlılığı için eşlerin evlilik ilişkilerinden aldıkları doyum çok önemli bir etken oluşturmaktadır (Tosun ve diğ., 2017). Dolayısıyla bu ilişkilerin sağlıklı bir şekilde devam etmesinde evlilik doyumu çok önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlilik doyumu, son yıllarda sosyal bilimlerde en çok araştırılan ve incelenen konulardan biri olmuştur. Evlilik doyumu, eşlerin evlilikleri boyunca karşılıklı ilişkilerinden biyopsikososyal açıdan hoşnut ve memnun olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Binici, 2000). Dolayısıyla evlilik doyumunda eşlerden her ikisinin sağlıklı bir ilişki sürdürebilme kapasitesi ve niteliği de çok önemlidir (Kışlak-Tutarel ve Çabukça, 2002).

Evlilik doyumunun temeline bakıldığında evlilik süreci boyunca eşlerin ihtiyaç hissettikleri tüm yakınlık ilişkilerinden aldıkları doyumdur (Johnson ve Brown, 2020). Dolayısıyla evlilik doyumunun oluşması ve devam edebilmesi için eşlerin birbirlerine olan bağlılıkları, birbirlerine karşı yaşatılan mutluluk ve duyulan güven duyguları, yaşanan anlaşmazlıklara karşı çözüm yollarını bulabilme çabalarıyla olabilmektedir (Ercantan ve Şen, 2023, s. 173). Sokolsi ve Hendrick (1999) evlilik doyumunu evlilik süreci boyunca eşlerin birbirlerine karşı sergiledikleri duygusal ve cinsel yakınlık ilişkilerinden tam anlamıyla doyum sağlamaları, evliliğin devamının sağlanması ve ailenin korunması ve dayanışması noktasında sağlıklı bir iletişim içinde olmaları evlilik ve ailenin devamında alınan kararlarda eşitlik, kazanç ve çalışma konularında karşılaşılan problemleri paylaşma gibi bireysel, ailevi, toplumsal ve inançsal sorumlulukların farkındalığıyla oluşan psikolojik tatmindir (Çağ ve Yıldırım, 2013, s. 14). Heyman ve diğ. (1994) ise, evlilik doyumunu eşler arasındaki nitelikli bir ilişkinin oluşması,

bu ilişkiden sağlanan mutluluk ve evlilik süreçleri boyunca eşlerin her türlü alanlarda ahenkli dengeyi sağlanması olarak tanımlanmaktadır (Buluş ve Bağcı Buluş, 2016, s. 137).

Evlilik doyumu sağlanması için evlilik doyumu etki eden bazı unsurlar vardır. Bu unsurlar; kişisel unsurlar, ailesel unsurlar ve toplumsal unsurlar olmak üzere üç başlık altında toplanmaktadır. Kişisel unsurlar arasında eşlerin mizaç, karakter ve kişilik özellikleri, iletişim becerileri, kriz ve stres yönetimi, cinsiyet ve yaş gibi kişisel özellikler yer almaktadır. Bu özelliklerin yanı sıra eşlerin iletişim biçimi, aile içinde karşılaşılan problemlere getirilen çözümlerin çeşitliliği, eşlerin birbirlerine olan duygusal bağları ve aile geçimini sağlamak için dengeli finansal durumlar gibi unsurlar evlilik doyumunu etkilemektedir (Maaß ve diğ., 2020). Ailesel unsurlar; bir çocuğun anne-babasının dışında onun üzerinde en büyük etki oluşturan üçüncü etmen anne-baba arasındaki iletişim veya ilişki biçimidir. Çünkü her birey çocukluğunda ailede veya anne baba arasında gördüğü iletişim biçimlerinden ve herhangi bir kriz anında krizi çözme biçimlerinden etkilenmektedir. Bu durumdan etkilenen bireylerin kişilik ve karakter yapıları olumlu veya olumsuz etkilenmektedir. Bununla beraber eşlerin ailedeki rolleri ve görev dağılımları da evlilik doyumunu etkilemektedir (Eisenberg ve Zamostny, 2014; Ercantan ve Şen, 2023, ss. 173-174). Toplumsal unsurlar ise; yapılan çalışmalar incelendiğinde maddi yönden tatmin olan evlilik hayatı daha sağlıklı ve istikrarlı bir şekilde sürdürüldüğü görülmektedir. Bu maddi desteğin toplumsal destek unsurları çok önemlidir. Bu unsurlar aile, akraba, arkadaş çevresi ve toplumun desteğidir ve bunlar evlilikte mutluluğu, memnuniyeti ve doyumu sağlam noktasında yardımcı olabilmektedir (Eisenberg ve Zamostny, 2014). Evlilik süreçleri boyunca eşlerin sosyal sermayesi ve kültürel değerleri evlilik doyumunu etkileyebilmektedir. Dolayısıyla bu unsurlar ne kadar güçlü ise evlilik doyumunun sağlanması o kadar olumlu etkilenebilmektedir (Johnson ve Brown, 2020). Özet olarak evlilik doyumu eşler arasındaki ilişkilerin tüm boyutlarında biyopsikososyal açıdan tam uyum ve doyumu sağlanmasıdır (Şen, 2012; Buluş ve Bağcı Buluş, 2016, s. 138).

2.3.1. Evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörler

Evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörler benlik, aile ve cinsellik olmak üzere üç başlık etrafında toplanmıştır. Bu faktörler detaylı bir şekilde ele alınmış ve açıklanmaya çalışılmıştır.

2.3.1.1. Benlik

Bir ailenin bireyleri kim oldukları konusunda bir izlenime sahiptir. Kim oldukları, nasıl davrandıkları ve ailede hangi role sahip oldukları konusunda kimlik oluşturmuşlardır. Yani

ailelin her fertleri kendilerine özgün olumlu veya olumsuz davranışlar geliştirmekte ve bu yönde yaşamlarını sürdürmektedir (Sigelman ve Rider, 2009, s. 309). Bu özgün olumlu ve olumsuz davranışlar beraberinde benlik kavramının tartışılmasına zemin hazırlamıştır. Bu konuda Carl Rogers benlik kuramını ele alırken benlik kavramı düşüncesinden bahsetmektedir. Benlik kavramı düşüncesiyle ilgili bazı kavramlar vardır. Bu kavramlardan bir tanesi de öz saygıdır. Hatta bazı yerlerde eş anlam olarak kullanılmaktadır. Öz saygı bir bireyin kendi değeri ailedeki rol ve kimliği hakkındaki yargısını tanılanmaktadır. Çünkü benlik kavramı akıl sağlığı literatüründe önemli bir yere sahiptir. Bir ailede bir bireyin benlik kavramını sağlıklı bir şekilde geliştirmesi ve iyi bir uyuma sahip olabilmesi için ailedeki sorumluluk, rol ve kimliğinin farkında olması lazım. Dolayısıyla ailedeki sorumluluğunu sağlıklı bir şekilde yerine getirebilmesi için bireyde olumlu bir benlik algısının oluşmasına bağlıdır. Benlik kavramı soyut bir düşüncedir. Tam olarak neyi açıkladığını ifade etmek çok zordur. Bu zorlukla beraber hemen her insanın işlevselliğinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkan bir kavramdır. Dolayısıyla insanlar sağlıklı bir benlik kurduklarında öz saygıları yüksek olur. Öz saygısı yüksek olan bireyler kendilerine değer verir. Sağlıklı bir evlilik ve aile kurar. Bu tür evliliklerde her birey kendi sorumluluk, rol ve kimliklerinin farkındadır. Bunun sonucunda bireyler evlilik doyumlarını sağlıklı bir şekilde yaşamasına zemin oluşturmaktadır (Zatrow ve Ashman, 2014, s. 205).

2.3.1.2. Aile

Toplumun en küçük yapı taşı olarak adlandırılan aile, ahlakın, eğitim ve öğretimin öğrendiği, samimiyetin, sevgi ve güven bağının olduğu ve sorumluluğunun öğrendiği ilk yerdir (Mehmetoğlu, 2025, ss. 18-19). Bu yönüyle aile kendi üyelerini her türlü olumsuz şeylerden koruduğunu da göstermektedir. Tabi ki bir bireyin kendisini ve ailesini koruma şekli dönemden döneme, bölgeden bölgeye ve kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Çünkü aile tarihsel süreç içinde ekonomik, sosyal ve kültürel bir birim olarak; inanç sistemleri içinde yapısal olarak, Roma hukukundan başlayarak yasal olarak şekillenen “birikimli” bir müessese olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla aile sosyal, ekonomik ve kültürel değerlerin hem var edicisi hem de taşıyıcısıdır. Bununla birlikte aile, aileyle ilgili tüm değer ve normları bir sonraki nesillere aktarandır (Erdoğan, 2025, s. 11). Ayrıca aile sosyal benliğin gelişmesinde çok büyük rol oynayan sosyal bir kurumdur. Okul, kitle iletişim araçları ve arkadaş çevresi gibi sosyalleşme araçlarıyla karşılaştırıldığında çok daha etkili bir aracı olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Çünkü sosyal benlik, eğitim aracılığıyla oluşan bir gerçekliktir. Ayrıca sosyal benlik, aidiyet

hissettiği ve içinde yaşadığı sosyal gerçekliğin özgün bir taşıyıcısı ve aracısıdır. Bu taşıyıcı ve aracının en güçlü aktarımı ailede yaşanmaktadır (Akin, 2019, ss. 9-11). Bu aktarımın en güçlüsünü ve doğrusunu sağlıklı aileler yapmaktadır. Sağlıklı aile, tüm aile üyelerinin kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve önerilerini sağlık bir şekilde paylaştığı; sevgi, saygı ve güven duygusunun; birlik, beraberlik ve dayanışma ruhunun geliştiği yerdir. Bu tür ailelerin rol ve sorumlulukları belli, sınırları geçirgen ve açıktır. Üçüncü kişiler denilen eşlerin aileleri, arkadaşları ve yakın çevreleri kendi evliliklerine müdahil olmasını izin vermemektedir. Eşler yaşadıkları herhangi bir problemi kendi aralarında çözmeye çalışmaktadır. Bunun sonucunda eşler evlilik doyumlarını ve aile birliğini sağlamada önemli adım attıkları göstermektedir (Yıldız, 2017, ss. 212-214; Nazlı, 2018, ss. 23-26).

2.3.1.3. Cinsellik

Cinsellik doğum öncesinden başlayarak ömür boyu devam eden, insanların değerleri, gelenek görenekleri, ahlaki normları, inançları, duyguları, düşünceleri, davranışları, kişilikleri, karakterleri, fiziksel görünüşleri ve içinde yaşadığı toplumlara göre şekillenen bir kavramdır. Dolayısıyla cinsellik bir toplumun ahlaki, norm, değer ve kültüründen etkilenmektedir. Cinsellik bireyin bedensel, duygusal, ruhsal, zihinsel ve sosyokültürel bütünlüğünü sağlayan ve bu yönlerini zenginleştiren sağlıklı olma halidir (Topaloğlu Ören ve Ertem, 2021, s. 433) Ayrıca cinsellik, anksiyete ve suçluluk uyandırmayan, karşılıklı kabul edilmiş farklı cinsten iki yetişkinin sağlıklı sınırlar içinde yoğun haz uyandıran davranışlar sergilemesine denilmektedir. Bu hazların gerçekleşmesi ve doyumunun sağlanması için duygusal yakınlığın olması şarttır. Duygusal yakınlık kurmayan ve düşünce paylaşımı tamamlanmayan bir ilişkide, cinsel ilişkide yeterince haz ve doyum sağlayamamaktadır (Gülsün ve diğ. 2009). Dolayısıyla cinsel doyum düzeyinin ne kadar yüksek ise eşler arasındaki ilişki biçimini, ilişkinin kalitesini ve evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmektedir (Frank ve diğ., 1979; Schenk ve diğ., 1983; Lavrence ve diğ., 1995). Ancak cinsel işlev bozukluğu olan ailelerde aile ilişkileri ve evlilik doyumları olumsuz etkilendiği görülmüştür (Gülsün ve diğ. 2009). Yapılan bir çalışmada cinsel işlev bozukluğu olan erkeklerin cinsel işlev bozukluğu olan kadınlara göre cinsel ilişki sıklığı alanında daha az sorun yaşadıkları görülmüştür. Bunun da erkeklerin daha baskın, cinsellikle ilişkili alanlarda daha atak bir tutum içinde olmalarıyla değerlendirilmektedir (Gülsün ve diğ., 2005).

2.3. Aile

Bu başlık altında ailenin tanımı, sağlıklı ailenin özellikleri, sağlıksız ailenin özellikleri, ailenin işlevleri ve aile sorunlarının nedenlerinden bahsedilmiştir.

2.3.1. Ailenin tanımı

Aile bir bireyin ilk olarak sosyalleştiği, onları hayata hazırlayan, kişiliklerinin oluşmasında zemin oluşturan yerdir (Kontaş, 1992, s. 6; Erkal, 2012, s. 109; Kılıçer, 2021, s. 264). Amerikalı sosyolog Kingse Davis 1940'lı yıllarda aileyi, kan bağıyla bağlanan ve birbirleriyle akraba olan bir insan grubu olarak tanımlamıştır. Başka bir sosyolog “Molino ski” aileyi; evlilikle oluşan, kan bağı ile bağlanan ve ailevi rollerine göre birbirleriyle ilişki kuran bir grup olarak tanımlamıştır. Fitzpartrick ve Badzinski (1985) aileyi; kan bağı ile bağlanan, neslin devamını sağlayan, doğan çocukların beslenmesini ve toplumsallaşmasını sağlayan bir sosyal grup olarak açıklamıştır (Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 64-65). Gladding'e (2015) göre ise aile, *“birbirine biyolojik ve psikolojik olarak bağlı, aralarında tarihsel, duygusal ve ekonomik birliktelik olan, kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden bireylerin oluşturduğu birlik”* olarak adlandırmaktadır. Bu tanımla beraber Türk aile Yapısı Özel İhtisas Komisyonu aileyi şöyle açıklamaktadır: *“Kan bağılılığı evlilik ve diğer yasal yollardan, aralarında akrabalık ilişkisi bulunan ve çoğunlukla aynı evde yaşayan bireylerden oluşan; bireyin cinsel, psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarını karşılandığı, topluma uyum ve katılımlarının sağladığı ve düzenlediği temel birim”* (Akt. Bulut, 1990). Türk Dil Kurumu (TDK) aileyi altı farklı şekilde tanımlamıştır. TDK'ya (2024) göre aile, *“Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik, aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü, birlikte oturan hısım ve yakınların tümü, (halk ağzında) eş, karı, aynı gaye üzerinde anlaşılan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü”* ve son olarak da *“temel niteliği bir olan dil, hayvan veya bitki topluluğu, familya”* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2024, Aile). Bu tanımlar doğrultusunda insanların kişiliklerinin oluşmasında ve zorluklarla başa çıkmasında ailenin yeri çok önemlidir. Çünkü aile hem kalıtımsal hem de çevresel olarak hayatımızı etkilemektedir (Sezen, 2004, s. 186). Bilahare aile üyeleri arasındaki iletişim ve etkileşim, çocuk sahibi olmak, anne-babanın tutum ve davranışları, kardeşler arasındaki ilişkiler, eşler arasındaki anlaşmazlıklar, emeklilik vb. tüm olaylar ailede şekillenmekte ve kişilerin hayatlarını değişim ve dönüşüm noktasında önemli bir şekilde etkilemektedir (Coşan, 2021, s. 5).

Geçmişten günümüze kadar devam eden küresel olay ve olgular, birey, aile ve toplumlarda değer yargıların değişmesi hayatı kolaylaştırmış veya zorlaştırmıştır (Dündar, 2012, 40; Coşan, 2021, s. 10). Ayrıca teknolojik gelişmelerle oluşan sanal dünya kişileri ve aileleri etkisi altına almış ve bireylerde kişilerarası ilişki ve iletişimin kopmasına ve ev içi şiddetin giderek artmasına neden olmuştur (Varışlı ve diğ., 2024, s. 136; Şentürk, 2008, s. 10-13). Bunların önlenmesi ve bu durumlara çözümlerin üretebilmesi için tüm meslek elemanlarına görevler düşmektedir. Hatta tüm insanlara görev düşmektedir. En önemlisi de bu tür problemlere karşı çözümler üretilebilmesi ve bu konularda herkesin bilinçlenmesi gerekmektedir. Kültürümüzde aile en önemli kavramlardandır. Çünkü bireyler iyiyi ve kötüyü, doğruyu ve yanlışlı ilk başta ailelerinde görür ve öğrenirler (Canel, 2007, s. 37). Aile ile ilgili bilgi, iletişim ve değerleri sağlıklı bir şekilde geliştirip öğrenilirse aileler kendi üyelerini korur ve üyeleri arasında iletişim ve etkileşimi arttırmış olur. Bununla beraber duygusal ve sosyal beceriler kazanmış ve sağlıklı nesillerin yetişmesine katkı sunmuş olur (Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 7; Özden Yıldırım, 2022, s. 1; Varışlı, Kurdoğlu ve Ergin, 2024, s. 134). Her ailenin yapısı ve işleyişi farklıdır. Kendilerine özgü ve özel yapıları vardır. Bunlar da belli bir temele dayanır (Özgüven, 2009; Canatan, 2013, s. 60; Çağan, 2013, s. 84; Gladding, 2015, s. 5; Dallos ve Draper, 2016, s. 6). Dolayısıyla Türkiye'nin aile yapısını incelendiğinde farklı aile tiplerinin karşımıza çıktığı görülmektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde şu aile tipleri karşımıza çıkmaktadır. Birincisi birkaç kuşağın bir arada yaşadığı anne baba ve çocukları dışında aile büyüklerinin de yer aldığı ve daha çok kırsal kesimde yer alan geleneksel bir aile tipi olan geniş ailedir (Akdoğan, 2002, s. 29-33; Marshall, 2005, s. 265; Algan, 2017, s. 20; Sülü Akgül, 2020, s. 13; Coşan, 2021, s. 6; Varışlı ve diğ., 2024, s. 133). Türkiye'de bu oran giderek azalıyor. "Tek çekirdek aile olarak ifade edilen, yalnızca eşlerden veya eşler ve çocuklarından veya tek ebeveyn ve en az bir çocuktan oluşan hane halklarının oranı, 2015 yılında %66,9 iken 2023 yılında %63,8'e gerilemiştir. Diğer yandan, geniş aile olarak tanımlanan ve en az bir çekirdek aile ve diğer kişilerden oluşan hane halklarının oranı 2015 yılında %16,5 iken 2023 yılında %13,2'ye düşmüştür." (TÜİK, 2024, Aile). İkincisi anne baba ve evlenmemiş küçük çocuklardan oluşan ve çocuklar evlendikten sonra evden ayrılan modern toplumun ideal aile tipi olan çekirdek ailedir (Ozankaya, 1995; Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 8; Algan, 2017, s. 22; Coşan, 2021, s. 7; Sülü Akgül, 2020, s. 14; Özden Yıldırım, 2022, s. 2). Çekirdek ailede oran arttı. Nitekim "Aralarında eş, anne-çocuk veya baba-çocuk ilişkisi olmayan fertleri içeren; diğer bir ifadeyle

çekirdek aile bulunmayan birden fazla kişiden oluşan hane halklarının oranında artış yaşanmıştır. Söz konusu hane halklarının oranı 2015 yılında %2,2 iken 2023 yılında %3,3'e yükselmiştir.” (TÜİK, 2023, Aile). Üçüncüsü tek ebeveynli aile, günümüzde boşanma sonucuyla oluşan bir aile tipidir. Boşanmış ailelerin sonucu olarak görülmekle beraber bunun dışında eşinden ayrı yaşayan, eşini kaybetmiş veya bekar olan bir yetişkin ve çocuk veya çocuklardan oluşan aile tipi olarak da ele alınabilir (Algan, 2017, s. 26; Kılınçer, 2021, s. 28; Sülü Akgül, 2020, s. 15). Türkiye’de bu oran giderek artmaktadır. Nitekim “Türkiye’de 2023 yılında toplam hane halklarının %10,6’sını tek ebeveyn ve çocuklardan oluşan hane halkları oluşturmuştur. Toplam hane halklarının %2,4’ünü baba ve çocuklardan oluşan, %8,2’sini ise anne ve çocuklardan oluşan hane halklarının oluşturduğu görülmüştür.” (TÜİK, 2024, Aile). Dördüncüsü tekrar evlilikte oluşan aile, eşlerden herhangi birinin daha önce evlenmiş olması ve en az bir eşin çocuğun olduğu aile tipidir. Bu ailede anne ve üvey babalar ile üvey kardeşler de bulunabilmektedirler (Algan, 2017, s. 29; Kılınçer, 2021, s. 28). Beşincisi çocuksuz aile tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aile tipi çocuk sahibi olmayı düşünmeyen veya bazı nedenlerden dolayı çocuğu olmayan eşlerin oluşturduğu bir aile tipidir. Söz konusu aile tipi daha çok metropol şehirlerde yaşayan kişilerin ve kariyer yapmak isteyen eşlerin tercih ettiği aile tipi olarak ele alınabilir (Sülü Akgül, 2020, s. 18; Kılınçer, 2021, s. 28). Altıncısı yaşlı ailedir. Bu aileyi 65 yaş ve üstü olan çiftler oluşturmaktadır. Bununla beraber çocuk sahibi olan ailelerin çocuklarını evlendirip ve evden ayırdığı ve çiftlerin baş başa kaldığı aile tipinin özellikleri olarak sayılabilir. Özellikle günümüzde yaşlı nüfusun artmasıyla birlikte bu aile sayılarında artış olduğu söylenebilir (Sülü Akgül, 2020, s. 19; Özden Yıldırım, 2022, s. 2-3). Yedincisi ataerkil aile, güç ve idarenin babada veya erkek başkanda olduğu, kadın ve çocukların ise pasif veya astlık durumunda kaldığı bir aile tipidir. Sekizinci ve son aile tipi örneğimiz olan anaerkil aile, güç ve idarenin annede veya kadın başkanda olduğu aile tipidir (Ozankaya, 1995; Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 8; Coşan, 2021, s. 9).

2.3.2. Sağlıklı ailenin özellikleri

Dünya Sağlık Örgütü’ne (DSÖ) göre sağlık, “sadece bedenlen hasta veya sakat olmamak değil, fiziksel, ruhsal, zihinsel ve sosyal açıdan da tam bir iyilik hali içinde olma” olarak tanımlamıştır. DSÖ bununla tam bir iyilik halinde olma ve bireyin biyopsikososyal açıdan bütüncül bir şekilde sağlıklı olma durumunu ifade etmektedir. Yani kendisiyle ve çevresiyle ruhen sağlıklı olma durumu olarak ifade edilebilir. Günümüzde sağlıklı olmak artık bedenlen hastalıklı olmama durumunun ötesine geçerek daha kapsamlı olarak durum değerlendirmesi

yapılmaktadır (Kınık, 2021, s. 123). Artık sağlıklı olmak fiziken, ruhen ve toplumsal anlamda sağlıklı olma ve birbiriyle bağlantılı olan bütüncül bir genel sağlık değerlendirmesi yapılmaktadır. Fiziksel sağlık, daha çok kişisel bakım ve beden her hangi bir etkinlik yapma konusunda bir engelinin olmayıp sağlıklı olma durumudur. Ruhsal sağlık, sadece stres, kaygı, çöküntülük ve bunaltılı olmama durumu değil, iyilik halinde olma duygusu, var olan içindeki potansiyeli keşfetme, iç denetimini sağlama, öz saygı değerinin yüksek tutma ve mutlu olma durumudur. Toplumsal sağlık ise kişilerin kendi aralarındaki ilişkileri, ilişkilerin niteliğini, aile, iş ve toplumsal ilişkilerini ifade etmektedir (Dilsiz, 2019, s. 84).

Sağlıklı bir ilişki yürüten ailelerde, tüm üyeler aileyi ilgilendiren tüm kararlara katılır ve görüş beyan ederler. Herkes kendi ihtiyaçlarını, isteklerini ve önerilerini paylaşır. Aile içinde kendilerini değerli gördüklerini hisseder. Böylece herkeste sevgi, saygı ve güven duygusu; birlik, beraberlik ve dayanışma ruhu gelişmesine katkı sunulacaktır (Yıldız, 2017, ss. 212-214; Nazlı, 2018, 23-26). Dolayısıyla ailede sağlıklı iletişim ve etkileşimin yönü çok önemlidir. Bu sağlıklı etkileşim ve iletişimin, ailenin işlevselliğini koruması ve süreklilik sağlanması noktasında önemli bir dinamizm kazandıracaktır. Jest ve mimikler bile ailenin yapısını etkilemektedir. Dolayısıyla sağlıklı olmayan iletişim ve etkileşimler ailenin yapısını olumsuz etkilemektedir (Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 9; Dilsiz, 2019, s. 85). Bu durumların neticesinde sağlıklı aile kavramı önümüze çıkmaktadır.

Sağlıklı aile kelimesi kültürden kültüre değişmektedir. Ancak genel olarak sağlıklı ailenin şu özellikleri de önemlidir: Aile üyeleri arasında bağlılık, üyelerinin herhangi bir krizle karşılaştığında birbirlerini destekleyip cesaretlendirmesi, maddi ve manevi problemlerle karşılaştığında beraber çözümler üretmesi, birlikte vakit geçirmesi ve açık roller sergilemesi (Berkun, 2013; Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 12-13).

2.3.3. Sağlıksız ailenin özellikleri

Sağlıksız aile aslında sağlıklı ailenin sahip olduğu tüm özelliklerden yoksun olan bir aile biçimidir (Dilsiz, 2019, s. 86; Kılınçer, 2021, s. 28). Sağlıksız aile, aileyi ve üyeleri ilgilendiren konularla ilgili yüzeysel konuşma, empati, sevgi ve saygı duygularından yoksun olma ve yeterli düzeyde birbirlerine karşı belli etmeme, ev içi şiddetin yaşanması, patavatsız konuşmaların geçmesi, sağlıksız bir iletişimin olması, ailedeki sağlıksız iletişimden dolayı aile üyeleri arasında biyolojik, psikolojik ve sosyolojik sorunların yaşanması (Nazlı, 2018, ss. 27-29) olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca sağlıksız ailede aile üyeleri arasında herhangi bir konu tartışılırken

sürekli bir niyet arama, yersiz şüphe ve tereddütlerin yaşanması ve aile üyeleri arasında güvensiz bir bağlanmanın yaşanması gibi sorunlar bulunmaktadır (Kılıçer, 2021, s. 29). Bununla birlikte sağlıklı aile, sürekli geçmişteki olayların gündeme getirilmesi, geçmişe takılıp kalınması, sorulan soruların cevapsız kalması, aile üyelerinin birbirlerine değer vermemesi, özgüven eksikliğinin yaşanması, samimiyeysiz bir ortamın olması, ailede sürekli emir vari söylemlerin olması ve işlerin zorla yaptırılması, aile üyeleri arasında rol karmaşıklığının olması, rollerin karışması, gelir dengesizinin olması gibi olumsuz özelliklerin de olduğu bir aile biçimidir (Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 10; Algan, 2017, ss. 31-33; Dilsiz, 2019, s. 88).

2.3.4. Ailenin işlevleri

Toplumun en küçük yapı birimi olan aile, karşı cinsten iki yetişkin bireyin belli bir sözleşme ve töre bağlarıyla bir araya geldiği sosyal bir kurumdur (Güngör, 2016, s. 83). Aile Türkiye’de hala en güvenilir ve kişileri en çok mutlu eden sosyal kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim TÜİK’in 2024 verilerindeki “Yaşam Memnuniyeti Araştırması’nın 2023 sonuçlarına göre bireylerin mutluluk kaynağı olan kişiler incelendiğinde, kendilerini en çok ailelerinin mutlu ettiğini belirtenlerin oranı %69,9 olurken, bunu sırasıyla %15 ile çocukları, %5,4 ile kendisi, %3,8 ile eşi, %2,9 ile anne/babası ve %1,8 ile torunları takip etmiştir.” (TÜİK, 2024, Yaşam Memnuniyeti). Bu tanım doğrultusunda her ailenin bir işlevi vardır ve kültürden kültüre değişmektedir. Amerikalı sosyolog William F. Ogburn (1886-1959) ailenin işlevlerini; neslin devamını sağlaması, ailenin koruyup kollanması, aile üyelerinin toplumsallaşmasına olanak sağlaması, cinsel davranışın düzenlenmesi, aile üyeleri ve arkadaşları arasında sevgi ve arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi ve aile üyelerine toplumsal statünün sağlanması olarak açıklamıştır (Güngör, 2016, s. 83-84). Tezcan (1990) yaptığı bir araştırmada ailenin işlevlerini; biyolojik, ekonomik, duygusal, koruma, toplumsallaşma ve eğitim ihtiyaçlarının sağlanması olarak belirtmiştir (Kılıçarsalan, t.y., s. 64-65). Bu işlevler ile ailenin işlevleri biyolojik ve psikolojik doyum sağlama, dini, eğitim, ekonomik ve serbest zamanlarını değerlendirme işlevleri olarak toplamda altı başlık altında toplanmıştır (Kongar, 1970, s. 63-64; Dönmezer, 1999, s. 6-7; Kongar, 2016, ss. 586-589; Algan, 2017, s. 14).

2.3.4.1. Ailenin Biyolojik İşlevi

Ailede, karı koca arasında cinsel yakınlık ilişkisinin sağlıklı olması, evlilik doyumunun sağlanması için toplumun norm ve ahlak kurallarına uyulması ve cinsel güdülerin meşru yollarla doyurulması gerekmektedir (Solmuş, 2010, s. 23) Aile bu işlevle hem neslin devamını

sağlar hem de topluma yeni üyeler sağlamış olur. Meşru yoldan doğan çocukların sağlığı, insanın soyu ve toplumun devamlılığı için çok önemlidir (Tarhan, 2013, s. 13). Sağlıklı aile sağlıklı toplum demektir. Çünkü toplum oluşturan temel kurum ailedir. Toplumun temeli aile üzerinde inşa edilir. Bununla birlikte bu işlev hem karı kocanın cinsellik ihtiyacını hem de kendi nesillerinin devamını sağlamaktadır (Tezcan, 1985). Bu işlevin sağlıklı ve toplum tarafından onaylanan bir ailede ortak iş bölümü sağlama, ikametgahta oturma ve hayatlarının devam etme noktasında olanak da sunmaktadır (Kır, 2011; Güngör, 2016, s. 84).

Ailenin yapısı ve işlevleri toplumdan topluma değişmektedir (Dilsiz, 2019, s. 79). Ancak hemen hemen her toplumda ailenin yerine getirdiği dini, psikolojik, ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitici temel fonksiyonlar vardır. Bu durumda aile, toplum için vazgeçilmez bir sosyal ve temel kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Dilsiz, 2019, s. 80). Bu fonksiyonlarla aile canlı bir organizma olarak ele alınabilmektedir. Bunun neticesinde her organizmanın belli uzuvları var olmakta ve kendi görevlerini yerine getirmektedir. Her aile üyesinin rolleri ve görevleri farklıdır. Çünkü yeni doğan bir çocuk temel fizyolojik ihtiyaçları ailede öğrenir. Bir çocuk ilk aşamada belli vakitlerde yemek yemeyi ve uykuya dalmayı öğrenir. Akabinde anne, babasını veya kendinden yaşça büyük aile üyelerini dikkatte alıp ailenin gelenek ve göreneklerine göre yaşamını idame ettirmeyi öğrenir (Kupık, 2022, s. 3). Dolayısıyla sağlıklı aile üyelerinin rolleri ve davranışları bir çocuk için çok önemlidir. Çocuğun yaşamın ilk yıllarında sevgi ve güven bağıyla ailesine bağlı olması ileriki yaşamında sağlıklı bir birey olma konusunda çok önemli bir rol oynamaktadır. Çocuk toplumun gelenek ve göreneklerini, ana dilini ve sosyal çevreyle uyum sağlamayı ailede öğrenir (Güngör, 2000, s. 215). Bu durum sağlıklı bir şekilde çocuğa aktarıldığında çocuğun karakteri ve kişiliği üzerinde önemli derecede bir etki oluşturmaktadır. Bundan mütevellit gündelik ve toplumsal hayatta kazandığımız ve sergilediğimiz rollerin ilk öğrenildiği yer ailedir. Sağlıklı aile sağlıklı toplumu ve sağlıklı toplum da güçlü bir devleti oluşturur (Güngör, 2016, s. 85).

2.3.4.2. Ailenin psikolojik doyum sağlama işlevi

Ailede çocuklar için 0-3 yaş arası çok önemli bir dönemdir. Bu dönem sevgi ve güven bağının tam olarak yaşandığı dönemdir. Dolayısıyla bir ailede sevgi ve güven bağının tam anlamıyla kurulması ileriki yaşlarda çocuğun kişilik ve karakteri üzerinde olumlu bir etki oluşturacaktır (Kesebir ve diğ., 2011). Çünkü aile, yoğun duygusal alışveriş ile sevgi ve güven bağının oluşturduğu bir ortamdır. Dolayısıyla aile, tüm aile üyelerine yeterli düzeyde psikolojik tatmin

sağlama işlevine sahiptir (Çamdibi, 2012, s. 168). Eğer aile üyeleri arasında yeterli düzeyde psikolojik doyum sağlanırsa anne-baba ve çocuklar arasında sağlıklı bir duygusal ilişki ve etkileşim olacaktır (Sülü Akgül, 2020, s. 36). Ailenin sağladığı psikolojik tatmin aile üyelerini yalnızlık, çaresizlik, öz güven eksikliği gibi sorunların yaşanmasının önüne geçilmesine vesile olacaktır (Tarhan, 2013, s. 56). Bu durum aile üyeleri arasında dayanışma, birlik beraberlik, moral yüksekliği ve özgüven ile öz saygı gibi duyguları sağlıklı bir şekilde sağlayacaktır. Çünkü aile üyeleri arasında yaşanan psikososyal etkileşim ve iletişimin yaşandığı yer aile ortamıdır (Kasapoğlu, 2007, s. 145; Kupık, 2022, s. 4). Bu ortamlarda aile üyelerinde kimlik kazanma, öz değerinde yükselme, kendini gerçekleştirme, empati duygusunda gelişme gibi olumlu duygular yaşanacaktır (Tezcan, 1985). Aile üyelerinin kendi duygu ve düşüncelerini rahat bir şekilde ifade etmeleri ve davranışlarını rahatça sergilemeleriyle sağlıklı bir ailenin olması arasında sıkı bir bağ vardır (Kaya, 2021, s. 74). Aile bir sistem olarak ele alındığında kapalı sistemi olan ailelerde, aile üyeleri kendi duygu ve düşüncelerini rahat ifade edemezler, kendini baskı altında hissederler, aile üyeleri arasında birlik beraberlik ve dayanışma ruhu yoktur, ev içi çatışmanın yaşanmasına muhtemeldir. Sınırları kapalı ve geçirgensizdir. Bilgi akışı yetersizdir, yeniliğe ve gelişmeye direnirler. Bu durumların yaşanması aile üyeleri arasında depresyon, stres ve kaygı gibi psikotik sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Aksi durumda ise açık sistemin olduğu ailelerde ise sevgi, şefkat ve merhametin yoğun yaşandığı yeniliğe ve gelişmeye açık olduğu bir aile sistemidir. Sınırlar esnek ve geçirgendir (Çetintaş ve Ekşi, 2020, s. 3). Duygusal doyum tam anlamıyla sağlanır ve kişilerin yuva kurmasına kadar sağlıklı bir iletişim ve etkileşimin olduğu bir aile sistemidir. Bu durumların yaşanması aile üyelerinin psikososyal, kültürel ve toplumsal konumları olumlu bir şekilde etkilenmektedir (Güngör, 2016, s. 86-88).

2.3.4.3. Ailenin dini işlevi

Modern toplumla aile ve toplumsal hayatta önemli değişiklikler oldu. Aile ilişkileri ile ailenin işlevleri, rol ve sorumlulukları ciddi manada etkilenmektedir. Nitekim modern dönem öncesi toplumlarda aileler kendi üyelerinin hem dini eğitimlerini verirlerdi hem de bu durumu denetlemeyi görev bilmişlerdi. Modernizm ile şekillenen hayat yapılanması ortaya çıktı. Bu her alan ve kurum gibi aileyi de doğrudan etkilemiştir. Bu dönemle aileler dini eğitimini bürokratik yapılara devretmiştir (Şişman, 2007, s. 587; Güngör, 2016, s. 89). Bu devretme durumuna karşın ihtiyaçlar doğrultusunda aileler üyelerine dini eğitim vermeye devam etmekte ve inandıkları inanç ve değerleri çocuklarına da aktarmaktadır (Aydın, 2013, ss. 314-316;

Kılınçer, 2021, s. 265). Bu işlevin sağlıklı bir şekilde yerine getirilme durumu toplumdan topluma değişmektedir. Modern batılı toplumlarda aileler çocukların dini tercihinin karışmama düşüncesindedirler. İlerleyen yaşlarda kendilerine yakın gördükleri inancı tercih etmesi düşüncesindedirler. Muhafazakâr ve dindar aileler ise okul ve dinlerini seçme konusunda ve sosyalleşmesinde kendilerini sorumlu hissedip çocuklarını yönlendiriyorlar. Aile dini işlevini yerine getirdiğinde aile üyeleri dini bilgileri öğrenir ve ritüellere göre bir yaşantı sergilerler (Kutupyıldızı, 2013, ss. 49-50). Aileler de bu durumu destekler. Tıpkı fizyolojik ihtiyaçlar gibi inanmak da bir ihtiyaçtır. Yemeden içmeden yaşamak insana zor geldiği gibi insanın fitratında bir şeye inanmak ve tapınmak vardır. İnsanlık tarihi boyunca hep böyle olmuştur. Ailelerin yönlendirmesi ve tavsiyesi bireylerin inancını belirlemede çok önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekin, 2016, ss. 236-240). Çünkü din bir yaşama biçimidir. Her insan öyle ya da böyle inandığı şeye göre yaşamaktadır. Bir toplumun düzenini oluşturan normlar, değerler, ahlak ve din kuralları çoğu zaman birbirlerinin içine geçmiş ve ayırt edilemeyecek kurallar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli birbirlerini beslerler. Din, bir toplumda bulunan normları kendine göre dizayn eder. Dolayısıyla ahlak kuralları ister istemez dinin etkisinde kalırlar. Bununla birlikte her toplum tercih ettiği dine göre ahlak kuralları gelişir (Güngör, 2016, s. 90; Apak ve Kınık, 2022, s. 99).

2.3.4.4. Ailenin eğitim işlevi

Aile, bir çocuk için ilk okuldur. Bu manada ailenin eğitim işlevi çok önemlidir. Her aile kendi üyelerinin bu ihtiyacını karşılamak zorundadır. Bu durum aynı zamanda her aile için toplumsal bir sorumluluktur. Zira sağlıklı toplumların oluşma temeli ailede atılır (Dilsiz, 2019, s. 34). Çocuk okula başlamadan önce eğitimi ailede alır. Okula başladıktan sonra çocuğun eğitiminin bir kısmını eğitim kurumları vermektedir. Ama aile çocuğun eğitimden kendini soyutlayarak çocuğun eğitimi için rol ve sorumluluklarına devam etmektedir. Aile çocuğun hem terbiyesinden hem de eğitimden sorumludur (Dilsiz, 2019, s. 42). Ancak eğitim kurumları için bu cümleyi kurmak çok zordur. Ancak aile, okul ile sürekli iletişim halinde olursa, çocuğun karakteri ve kişiliği üzerinde olumlu bir etki oluşturabilir (Kılavuz, 2005, s. 54; Dilsiz, 2019, s. 35). Çünkü anne-babalar çocukları için hem bir öğretmen hem de o okulun bir öğrencisidir. Yani okul ile hareket ederse hem öğrenir hem de öğretir. Tabii ki anne babanın çocuk eğitimi ile ilişkili anlayışı ve yaşayışı o toplumun gelenek göreneklerine, örf ve adetlerine, norm ve ahlak kurallarına göre değişmektedir. Dolayısıyla çocuğa eğitimin bulunduğu toplumun örf ve adetlerine, kültürüne ve normlarına göre verilmesi gerekmektedir (Kâğıtçıbaşı, 2007, s. 58).

Aile ile okul belli programlar çerçevesinde birlikte çalışabilir. Çocuğun okulda öğrendiği eğitim aile tarafından desteklenmezse ve yönlendirmezse çocuğun öğrendikleri körelebilir, bilgiler uçabilir. Dolayısıyla anne ve babalar kendilerini eğitimin bir parçası olarak gördüklerinde çocuk eğitimine daha çok değer verir. Akademik başarısı artar. Kendine güveni artar ve arkadaşlık ilişkileri olumlu anlamda gelişir (Kupık, 2022, s. 4). Bu durumun aksi de yaşanabilir. Eğer bir aile çocuğunun eğitiminin bir parçası olmuyorsa veya olamıyorsa çocuğuna rehberlik yapmıyorsa, çocuğun hem bireysel hem de eğitsel anlamda sorunlarını göz ardı ediyorsa çocuğun örselenmesine ve akademik başarı seviyesinin düşmesine sebep olmaktadır. Bu aileye ve topluma problem teşkil edebilecek bir çocuk olmasına neden olacaktır (Güngör, 2016, s. 90-92; Özensel, 2004).

2.3.4.5. Ailenin ekonomik işlevi

Modern toplumdan önce aile hem bir üretim hem de bir tüketim birimiydi. Her aile üyesinin belli bir görevi vardı ancak modernleşme ve kadının çalışma hayatına başlamasıyla aile üretim birimi olmaktan çıktı. Sadece tüketim birimi olarak faaliyetlerine devam etmektedir (Sülü Akgül, 2020, s. 28). Çünkü üretiminin büyük bir kısmını toplumun temelinde olan ekonomiye devretmiştir. Bunun neticesinde aile üretim noktasında pasif kalmıştır. Tüketim düzeyinde işlevlerini sürdürmektedir. Ancak aile hem bir üretim hem de bir tüketim yeri olarak ele alınabilmektedir (Kupık, 2022, s. 5). Günümüzdeki aile yapılarına bakıldığında artık çalışan annenin de yer aldığı bir aile biçimi ortaya çıkmıştır. Çocuk aile üyelerinden anne ve babanın çalıştığına şahit oluyor ve bu durumdan etkileniyor (Tarhan, 2016, s. 101). Bununla yeni bir aile hayatının ortaya çıktığı söylenebilir. Ailenin üretim yapma ve para kazanma durumunun ekonomi üzerinden değişmeye başladığı söylenebilir. Ekonominin temelindeki öğeler üretim, değişim, dağıtım ve tüketim olarak ele alınabilmektedir (Kır, 2011).

Ailenin ekonomik işlevini belirlerken özellikle üretim ve tüketim üzerinde durmakta fayda vardır. Üretimi oluşturan temel öğeler ise doğal sermaye, girişim ve emektir. Geleneksel aile yapısı olan toplumlarda anne-baba, çocuklar ve nene ve dedeyi de içine alan geniş bir aile yapısından oluşmaktadır. Ailede çalışma imkânı olan tüm üyeler ailenin ekonomisi için çalışmaktadır. Ailenin üretimine katkı sunmaktadır (Kupık, 2022, s. 5). Herkes bir ucundan tutup aile ekonomisine katkı sunmaktadır. Ancak gelir idaresi ailenin tesisi olan kişide toplanır ve tek elden yönetilir. Kent ve kasaba ailelerinde de bu duruma benzer bir işleyiş söz konusudur. Bununla birlikte kent ve kasaba ailelerinde erkek üyeler üretime katkı sunmakta ve kadınlar

çalışmamaktadır. Ancak sanayi toplumlarında veya modernleşmeyle değişen aile yapısında kadınlar da çalışıp aile üretimine katkı sunmaktadır (Canatan ve Yıldırım, 2009). Dolayısıyla ailenin ekonomik işlevinin sürebilmesi için aile üyelerinden çalışma durumunda olan her aile üyesine bir sorumluluk verilip ailenin ekonomik durumuna katkı sunması için gerekli ortamın sağlanması ve teşvik edilmesi gerekmektedir. Bu durum toplumdan topluma kültürden kültüre de değişiklik arz etmektedir. Aile bu durumu göz önünde bulundurarak aile ve üyeleri için gerekli çalışma ve alt yapıyı oluşturmakla mükelleftir (Güngör, 2016, s. 92-93; Sülü Akgül, 2020, s. 29)

2.3.4.6. Ailenin serbest zamanları değerlendirme işlevi

Ailenin temel işlevlerinden olan serbest zamanı değerlendirme işlevi literatürde daha çok ‘boş zaman’ olarak isimlendirilmiştir (Kır, 2011). Bu temel işlev ailede başlar. Ancak aile boş zamanı sistematik ve sistemli olarak öğretemeyebilir. Gelişi güzel sıradan bir şekilde aile üyelerine öğretir. Bu durum her ailenin ekonomik durumu ve kültürel yapısına göre farklılık göstermektedir. Türkiye’de bir çocuğunun hangi davranışı sergileyeceğini genellikle aileyi oluşturan üyeler belirlemekte ve daha çok anne babaların otoritesine göre şekillenmektedir (Acar, 1990). Bununla beraber kentsel ve kırsal alanlarda farklılık göstermektedir. Kentsel alanlarda bireylerin özgürce eylemlerde bulunması ve eylemlerini seçmesi ön plandadır (Bozkurt ve Özgür, 2018, s. 162-163). Ailenin temel işlevlerinden biri olan eğitim işlevinden bahsettik. Çünkü çocuğun temel eğitimi ailede başlar. Eğitimin sağlıklı bir şekilde sürdürebilmesi için ailede boş zamanın değerlendirmesi önemlidir. Özellikle okul öncesi dönemde oyun eylemleri anne-baba ve çocukların birbirlerini tanımalarında çok önemli bir yer edinmektedir. Sevgi ve güven bağının ve özgüvenin oluşmasına ortam oluşturmaktadır. (Tarhan, 2016, s. 125). Okul döneminde öncelikle kitap okumaları, çocukların derslerine destek olmaları ve hobilerini belirlemede ailenin boş zamanları değerlendirme çok önemlidir. Bununla birlikte aile çocuğun ilkel ve doğal oyun alanıdır (Kuczynski, 1984; Pielage ve diğ., 2005; Young ve diğ., 2017). Sağlıklı bir şekilde bu ortamın oluşması çocuğun mutluluğuna ve istikrarına yol açabilir. Dolayısıyla ortaklaşa eğlence ve oyunlar aile bağlarını güçlendirir (Aykara, 2018, s. 14-21). Bu durum aynı zamanda hem birey hem de toplum üzerinde olumlu etki oluşturmaktadır. Topluma faydalı bir bireyin kişiliği sağlıklı bir aile ortamında boş zamanı değerlendirme ile başlar (Güngör, 2016, s. 93-96).

2.3.5. Aile Sorunlarının Nedenleri

Aile, toplumun en küçük yapı birimi ve bir sosyal kurum olarak ele alınmaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski ve kadim bir kurumdur. Bu yönüyle çok önemli bir olgudur. Aile bireyler arasında güçlü bağların oluşmasında ilk ve en temel kurumdur. Ancak ailenin durumu her zaman sağlıklı devam etmeyebilir. Bazen ailede çatışmalar ve problemler de meydana gelmektedir. Bu çatışma ve problemlerin birden çok nedeni olabilmektedir. Birden çok nedeni olmakla beraber en çok karşımıza çıkan nedenler; farklı aile yapıları, eşit olmayan görev dağılımı, değişim talebi, gerçek dışı beklentiler, duyguların zamanla değişimi, rekabet ve güç çekişmesi, iletişimsizlik, köyden şehre göç, ekonomik sebepler, cinsel sorunlar ve psikolojik sorunlar olmaktadır (Güngör, 2016, s. 127).

2.3.5.1. Farklı aile yapıları

Ailelerin yapısı bireylerin aile ve çevresiyle olan ilişkilerini etkilemektedir. Bireyler genellikle anne babalarını rol model olarak almaktadır. Anne ve baba arasındaki ilişki çocuğun üçüncü ebeveyni olarak açıklanmaktadır (Özburun, 2020, ss. 94-95). Dolayısıyla anne ve baba arasındaki ilişki durumu, bireyin evliliğinde eşiyle olan ilişki biçimini doğrudan etkilemektedir (Özburun, 2020, s. 89). Erkeklerin genellikle annelerinin etkisinde kalması eşleriyle olan ilişki biçimini olumsuz etkilemektedir. Kızlar da genellikle babalarını bir kahraman olarak görüp kocasının da babası gibi davranmasını ve ilişki geliştirmesini istemektedir. Ancak hem kızlar hem erkekler bazen anne-babalarının rollerini ve özelliklerini olumsuz gördüklerinden onların ilişki biçimini evliliklerine yansıtmak istememekte ama farkında olmadan yine anne babalarının ilişki biçiminden bir şekilde etkilenmektedirler. Söz konusu ailelerinden çok etkilenen ve ailelerinin etkisi altında kalan çiftlerin evlilikleri olumsuz etkilenmektedir (Özburun, 2020, ss. 91-94). Halbuki kendilerinin artık bir aile olduğunun farkında olmaları ve aile içi ilişkilerine dışarıdan herhangi bir müdahaleye izin vermemeleri gerekmektedir. Aksi takdirde aile ilişkileri olumsuz etkilenmekte ve süreç boşanmaya kadar gidebilmektedir (Güngör, 2016, s. 127; Kılınçer, 2021, s. 31).

2.3.5.2. Adil olmayan görev dağılımı

Adil olmayan görev dağılımı evde huzursuzluğa ve iletişimin kopmasına neden olmaktadır. Türkiye’de bu durum bölgeden bölgeye değişiklik arz etse de geleneksel ve modern ailelerde daha çok fark etmektedir. Geleneksel ailelerde erkekler ailenin tüm ekonomik sorumluluğunu

almakta, kadınlar daha çok ev işinde çalışmakta ve bazen evin tüm işlerini onlar yapmaktadır. Modern aile yapılarında ise bir nebze de olsa iş bölümü problemi çözülmüştür (Dökmen, 2001, s. 125). Oysa bireyler kendi ihtiyaçlarını kendileri görebilmekte, görev dağılımlarını herhangi bir suçlamaya gidilmeden kendi aralarında anlaşılarak görev paylaşımı yapabilmekte veya rollerini paylaşabilmektedirler (Güngör, 2016, s. 127; Özburun, 2020, ss. 84-85).

2.3.5.3. Değişim talebi

Çiftlerin değişim talebiyle ilgili en büyük yanılgıları, “evlenince değişirdir”. Evlilik gerçekleştikten sonra da “önce sen değiş, sonra ben mutlaka değişeceğim” cümleleri çok kullanılmaya başlayacaklar. Genellikle değişim talebiyle gelen kişi, karşı tarafın ilk adımı atmasını talep etmektedir. Bu durum eşler arasında anlaşmazlığa, iletişimsizliğe ve huzursuzluğa neden olmaktadır. Dolayısıyla genellikle evlenen çiftlerin çoğu, “evlenince değişir” mantığıyla evlenir ancak bu durum gerçekleşmeyince bireyler hayal kırıklığına uğrar ve bu ev içi çatışmaya kadar gidebilmektedir. Bireylerin evlenmeden önce iyi ya da kötü özellikleri tartıp ona göre karar vermesi gerekir. Çiftler durum buraya kadar gelmeden önce evlilik öncesi çift danışmanlığı alabilir. Eş adayı olan kız ve erkeğin bir çift danışmanlığı almaları evliliğin devamını ve doyumunu sağlamada ve aile birliğini korumada çok büyük bir öneme sahiptir (Güngör, 2016, s. 127).

2.3.5.4. Gerçek dışı beklentiler

Eşler arasında en sık rastlanan ilişki problemlerden biri de gerçek dışı beklentilerin olmasıdır. Eşler bu problemle ilgili karşı tarafta bulunan özellikleri değil de kafasında oluşturulduğu gerçek dışı beklentileri gerçekleştirmek istemektedir (Bahadır, 2012 s. 121) Birbirlerine karşı mizaç, karakter ve kişilik özelliklerine göre yapabildiklerini değil de en mükemmeliyi istemektedir. Dolayısıyla bu durumun yaşanması eşler arasında, güven, sevgi, saygı, sadakat, değer ve yalnızlık duygusu gibi problemlere sebep olmaktadır. Eşler var olanı onaylama ve takdir etme yerine sürekli olması gerekenin vurgusunu yapmaktadır. Gerçek dışı ve yüksek beklentiler peşinde koşmaktadır. Birbirlerini karşılıklı suçlamalar ile ailede umutsuzluk ve gerginliğin yaşanmasına yol açmaktadırlar. Bu da evlilik doyumunun azalmasına ve aile birliğinin bozulmasına neden olmaktadır (Güngör, 2016, s. 128; Özburun, 2020, s. 66).

2.3.5.5. Duyguların zamanla değişimi

Eşlerin birbirlerine karşı olan duyguları zamanla değişiklik gösterebilmektedir. Ancak bunun iyi yönetilmesi evliliğin devamını sağlamada önemli bir adım olarak değerlendirilebilmektedir. Eşler arasında “beni ilk günkü gibi sevmiyor, değer vermiyor, bu adam veya bu kadın böyle değildi, bu adam değişti” söylemleri yakınlık ilişkilerde ve evlilik doyumunda zaman içinde değişiklik gösterebilir (Özburun, 2020, s. 79). Duygular hiçbir zaman ilk günkü gibi yoğun kalmayacak ve çeşitli nedenlerden ötürü sürekli değişiklik gösterecektir. Ancak eşler arasında yanlış inanış ve tabular ile “bizim ilişkimiz sevgimiz, aşk ve romantizmimiz hep aynı kalmalı” beklentileri hayal kırıklıklarının yaşanmasına neden olmaktadır. Halbuki bu değişim sevgi ve aşkın bittiği anlamına gelmez. İlişkinin bitirilmesine sebep oluşturmaz. Evliliğin ve aile birliğinin devamını sağlamak eşlerin elindedir. Duyguları tazelemek, birbirlerine karşı sürprizler yapmak bu duyguların tekrardan yeşermesine ve tazelenmesine vesile olacaktır. Aynı zamanda eşlerin ilişki biçiminin, yakınlık ilişkilerinin ve duygularının hep aynı dozda gidemeyeceği, inişler ve çıkışlar olabileceği gerçekleriyle de yüzleşmesi gerekmektedir. Sorumluluk ve özgüven duyguları eşler arasında sağlıklı bir şekilde tesis edilirse duyguların tazelenmesine ve huzur ve mutluluğun yaşanmasına yol açacaktır (Güngör, 2016, s. 128).

2.3.5.6. Rekabet ve güç çekişmesi

Çiftler evlilikleri ile ilgili kararlar almak, uygulamak ve daha etkin olmak için kendi aralarında bir rekabet ve güç çekişmesi yaşayabilmektedir. “Bu evin patronu benim!” “Tüm kararları ben alırım, uymak zorundasın” söylemleri evlilik doyumu ve aile birliğini sağlama noktasında sorunların yaşanmasına sebep olmaktadır. Eğer kendi aralarında bu problemlerin üstesinden gelmek için bir sorumluluk almazlarsa ve bir anlaşma ve uzlaşma sağlamazlarsa bu sorunlar katmerleşir ve kronik hale gelebilir. Bu tür sorunlar ev, çocuk, aile ve işle ilgili hemen hemen tüm alanlarda yaşanabilmektedir. Çiftler arasında bu durum bir güç savaşı ve inatlaşmaya kadar giderse evliliklerin sarsılmasına ve bağların kopmasına neden olmaktadır (Sülü Akgül, 2020, s. 37-38). Ama bu sorunları bir güç savaşı yerine evlilikleriyle ilgili rollerin paylaşılması ve birbirlerine psikososyal destek sağlamaları sağlıklı bir ailenin kurulmasına, yakınlık ilişkilerinin güçlenmesine ve evlilik doyumunun sağlanmasına katkı sunmaktadır (Güngör, 2016, s. 128; Özburun, 2020, ss. 85-102).

2.3.5.7. İletişimsizlik

İletişim eşler arasında birbirlerine duygu ve düşünce birliğini aktarma sürecine denir. Çiftlerin birbirlerine karşı sevgi, saygı, aşk ve tüm romantik duygularını paylaşmaları iletişim ile mümkündür. Sağlıklı bir iletişim sağlıklı bir ilişkinin gelişmesine neden olmaktadır. Eşler bazen birbirlerinden çok şey istemektedir. Ancak karşı tarafın bu durumdan haberi olmayabilmektedir (Şener ve Terzioğlu, 2008, ss. 17-19). Hatta iletişimsizlikten dolayı kendi aralarındaki sorunlardan bile haberleri olmayabilir. Çünkü eşleri yaşadıkları sorunları paylaşmaktan, konuşmaktan ve tartışmaktan çekinirler. Bu durum eşlerin birbirlerine karşı olumsuz düşünceler beslemesine yol açmaktadır (Cüceloğlu, 2006, s. 17). Bu sorunlara gerekli zamanda ve mekânda müdahale edilmezse sorunlar kronikleşmekte ve yapılan çabalar yetersiz kalmaktadır (Dökmen, 2001, ss. 49-52) Gerekirse bir aile danışmanından psikososyal destek alınabilir. Çünkü sorunlar ilerlemişse çiftlerin tek başlarına bu sorunları çözmek ve üstesinden gelebilmeleri çok zor olabilir (Güngör, 2016, s. 128-129; Yıldız ve diğ., 2018, ss. 92-101; Özburun, 2020, s. 72).

2.3.5.8. Köyden şehre göç

Yaşanan küresel olay ve olgular ile teknolojik gelişmeler köyden şehre göçü doğrudan etkilemiş ve tetiklemiştir (Gürdoğan, 2017, s. 31). Daha önceleri köylerde geleneksel aileler ön plandaydı. Tarımda makineleşmeyle insan gücüne ihtiyaç azaldı. İnsanlar işsiz kaldı ve şehre göç etmeye başladı. Şehre göç edince şehirde modern hayat ve modern aile yapısıyla karşılaştı. Köyün kalabalık ve kontrol edici aile yapısından kurtulmak için de şehre göç edenler olmuştur (Algan, 2017, s. 46; Coşan, 2021, s. 10). Gıpta edilen aile ve şehir hayatında yabancı insanlar ile modern hayatın soğuk yüzü ile karşı karşıya kalmışlardır. Umduklarını bulamayanlar eşleriyle aile içi çatışmalar yaşadılar (Kaya, 2021, s. 33). Bununla birlikte şehirde kitle iletişim araçlarının etkisi ve moda da aile düzenini ve birliğini derinden sarsmıştır. Şehir hayatında karşılaştığı ekonomik zorluklar ve yaşadığı uyum sorunları ailenin dağılmasına yol açmaktadır. Nitekim bu sorunlar film, dizi ve beyaz perdeye konu olmuş ve açık bir şekilde işlenmiştir (Güngör, 2016, s. 129; Yıldız ve diğ., 2018, s. 87).

2.3.5.9. Ekonomik sebepler

Ailenin maddi geçim sağlaması ailenin iyi olma hali için önemli bir unsurdur. Ailenin ekonomik durumu iyi olmadığı ve temel ihtiyaçlara cevap vermediği zaman ailede sorunlar ortaya

çıkmaktadır (Algan, 2017, s. 78; Kılıçer, 2017, s. 33). Hatta tüm aile bireylerinin psikolojik ve sosyal durumunu olumsuz etkilemektedir (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, BASAGM, 2010, s. 299; Durğun, 2018, s. 5; Yıldız ve diğ., 2018, s. 106). Akabinde bu durum eğitim, kariyer süreçleri, akran ilişkileri ve aile ilişkileri olumsuz bir şekilde etkilenmektedir. Bilhassa evin geçimini üstlenen bireylerin ekonomik kriz ve aile ilişkilerinde yaşadığı herhangi bir krizle baş edemeyeceği düşüncesi bireylerde tükenmişlik, çözümsüzlük, değersizlik, yalnızlık ve çaresizlik gibi duygu ve hislerin yaşanmasına neden olmaktadır (Özburun, 2020, s. 117). Ülkede ekonomik krizler ve işsizlik sorunu varsa bireyler bu durumdan doğrudan etkilenmektedir (Yıldız ve diğ., 2018, ss. 116-117; Özburun, 2020, s. 96). Kimi çiftler bu ekonomik sorunları veya ilişki krizlerini çözmek için birbirlerine psikososyal destek sağlayarak problemleri en az hasarla atlatabilirler. Ancak kimi çiftlerin yetersizlik, çaresizlik ve tükenmişlik duygularıyla baş edememeleri evliliklerinin büyük bir hasar almasına sebep olmaktadır. Hatta bu aldatma, boşanma ve intihar olaylarının yaşanmasına da ortam oluşturmaktadır (Güngör, 2016, s. 129; Algan, 2017, s. 78; Özburun, 2020, s. 113).

2.3.5.10. Cinsel sorunlar

DSÖ tarafından yapılan bir çalışmada, ev içi şiddet veya eşler tarafından uygulanan şiddetin toplum ortalamasının üzerinde olduğu ortaya konmuştur. Şiddet türlerinden bir tanesi de cinsel şiddettir. Eğer eşler arasında cinsel yakınlık ilişkisinde bir problem yaşıyorsa bu durum cinsel şiddete neden olabilmektedir (Yıldız ve diğ., 2018, s. 109). Çünkü Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre cinsellik; fiziksel, duygusal, psikolojik, entelektüel ve sosyal bileşenler ile iletişim, kişisel nitelikler, sevgi, yakınlık ve üreme (çoğalma) gibi değişkenlerin pozitif anlamda birleşimini sağlayan bir kavramdır (DSÖ, 2006, Akt. Algan, 2017, s. 94). Dolayısıyla evlilik doyumunun ve devamlılığının sağlanması için eşlerin karşılıklı olarak cinsel yakınlık ilişkisinde doyum sağlamaları gerekmektedir (Algan, 2017, s. 94; Kılıçer, 2021, s. 31-32). Eğer cinsel yakınlık ilişkisinde tıbbi ve psikolojik bir problem varsa gerekli polikliniklerden ve terapistlerden tedavi ve hizmet alınması gerekmektedir. Çünkü cinsellik evliliğin devamı ve aile birliğinin sağlanması noktasında büyük bir etkiye sahiptir (Güngör, 2016, s. 129; Algan, 2017, s. 94-99; Yıldız ve diğ., 2018, s. 110).

2.3.5.11. Psikolojik sorunlar

Ailede yaşanan psikolojik sağlamlık sağlıklı ailenin oluşmasına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla bir ailede genetik ve psikolojik sorunların varlığı aile içi sorunların yaşanmasına sebep

olabilmektedir (Algan, 2017, ss. 100-101). Aile içi sorunlar şu şekilde sıralanabilir: Boşanma, alkol ve madde kullanımı, istenmeyen gebelik, geçimsizlik, ölümcül ve kronik hastalık, yas, aile üyelerinde yaşanan duygusal ve sosyal problemler, çocuk ihmal ve istismarı, aldatma, kısırlık (Güngör, 2016, ss. 129-130; Özburun, 2020, s. 77; Yıldız ve diğ., 2018, ss. 102-105; Coşan, 2021, s. 11).

2.4. Aile Danışmanlığı

Aile danışmanlığı başlı altında aile danışmanlığının tanımı, aile danışmanlığının gelişimi, aile danışmanın görevleri, aile danışmanı ve danışan ilişkisi ve aile danışmanlığı kuramlarından detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.4.1. Aile Danışmanlığının Tanımı

Aile toplumda var olan küçük bir sistemdir. Aynı zamanda birçok özelliği içinde barındıran bir yapı ve sosyal bir kurumdur. Bu sistemin alt sitemlerini oluşturan anne-baba ve çocukların durumları ve birlikteliği önemlidir. Özellikle karı ve koca arasındaki iletişim evlilik doyumunu sağlama ve evliliği devam ettirme noktasında önem arz etmektedir. Dolayısıyla aile danışmanlığı hizmeti çiftlerin aile ilişkisi ve iletişimini etkileyen herhangi bir probleme çözüm üretmek için aile danışmanları tarafından sunulan hizmetler bütününe denilmektedir (Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s. 28; Nichols, 2013; Algan, 2017, ss. 142-145).

2.4.2. Aile danışmanlığının gelişimi

Aile danışmanlığı gelişimi aile danışmanlığının ilk dönemi, 1974'ten sonraki evre ve günümüzde aile danışmanlığı olmak üzere üç başlık altında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Aile Danışmanlığının İlk Dönemi

Aile danışmanlığının temelleri 1900'lü yıllardan önce atılmıştır. Bu dönemde Amerika ve Avrupa'da aile ile ilgili temel çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Bununla birlikte evlilik, evlilik doyumu, aile ilişkileri, aile eğitimleri ve aile danışmanlıklarına benzer çalışmaların temelleri de atılmıştır. Bu çalışmalar ile insanların ve toplumun bilime dayalı aile danışmanlığına olan ihtiyaçları ortaya çıkarmıştır (Kılıçarsalan ve Ayaz,t.y., s. 28; Kılınçer, 2021, ss. 36-37). Freud'un öncülük ettiği psikanaliz ekolüne dayalı aile danışmanlığı tarzı bu yüzyılın başlarından itibaren yaygınlaşmaya başlamıştır (Berkson, 2013; Gladding, 2015, s. 118). Bundan sonra aile danışmanlığında bir değişim süreci başlamıştır. Bu değişim sürecinin 1900 ile 1970 yılları arasında yavaş yavaş gerçekleştiği bir dönem ortaya çıkmıştır. Özellikle Don D.

Jakson ve meslektaşları 1950 ve 1960'larda aile danışmanlığı alanında önemli çalışmalar yapmıştır. Hatta alanın öncülerinden olmuşlardır (Dallos ve Draper, 2016, s. 15, Algan, 2017, s. 122; Kılıçer, 2021, s. 37). 1970 yılına kadar birçok Freudcu bilim insanı Freud'un kavram ve görüşlerinden giderek uzaklaşmıştır. Bunların yerine ilişkisel ve kişilerarası anlamı ifade eden kavram ve görüşlere yönelmişlerdir. Günümüzde ise Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT) kuramının hakimiyetiyle karşı karşıya kalınmıştır. BDT bireyler arası etkileşim ile çevre ve toplumun insanın davranışı üzerindeki olan etkilerinin önemini kaybetmiştir. Bunun yerine bireyin ruhsal yönünün aksine cinsel işleyiş yönü tekrar odak haline gelmiştir (Berkun, 2013; Özabacı ve Erkan, 2014, s. 28).

Aile danışmanlığının gelişimine zemin hazırlayan ve katkı sunan başka bir çalışma alanı ise 1920'li yıllarda Kurt Lewin de öncülük ettiği grup ve grup dinamikleridir. Lewin, parçaların toplamı bir grubunu bütünü oluşturur görüşünün aksine parçaların farklı bir şey ifade ettiğini ve daha büyük olduğunu vurgulamıştır (Nichols, 2013; Kılıçarsalan ve Ayaz,t.y., s. 29). Aile danışmanlığı 1950'lerin hemen başında Batıda birkaç merkezde bağımsız olarak uygulanmıştır. Bu durum sonucunda bilimsel yaklaşımlar bu dönemde başlamış ve bu dönem milat olarak kabul edilir (Berkun, 2013; Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., s:29). Önemli başka bir gelişme ise modern tedavi uygulamalarından olan psikolojik sorunların aile bağlamında değerlendirilmesi 1950'li yılların ikinci yarısında ortaya çıkan bir gelişmedir. Bu gelişmenin ve yaklaşımın en büyük temsilcilerinden biri Bertalanffy'dir. Özellikle Bertalanffy aile danışmanlığının yapılanması ve gelişmesinde çok büyük bir katkısı olmuştur. Genel sistemler kuramın öncüsüdür. Aile ile ilgili çalışmaları belli bir sistem çerçevesinde değerlendirmiştir. Sonraki kuramların yapılanmasında büyük katkısı olmuştur (Dallos ve Draper, 2016, s. 28). Bertalanffy'nin yanı sıra aile danışmanlığında isminden söz ettiren John Bowlby'dir. Çalışmaları 1950'li yıllardan önce başlamıştır. Bir hekim olan Bowlby, bağlanma kuramıyla isminden söz ettirmiştir. Kuramında çocuk ile anne arasındaki ilişki ve etkileşime, çocuğun ve erişkinin duygusal durum ve gelişimine dikkat çekmiş ve çalışmalarını bu yönde geliştirmiştir (Berkun, 2013; Kılıçarsalan ve- Ayaz, t.y., ss. 29-30; Dallos ve Draper, 2016, s. 29-30). Bu dönemlerde yaşam döngüsü kavramı da tartışılmıştır. Yaşam döngüsü 1950-1970 yılları arasında tartışılan bir kavram olmuştur. Daha çok bireyin yaşamı ve gelişimine odaklanan bir kavram olmuştur. Bu kavramla ilişkili olarak aile yaşam döngüsü terimi de ön plana çıkmış ve çalışmalara konu olmuştur. Aile yaşam döngüsü ailenin yapısında zamanla ortaya çıkan gelişimsel değişim ve dönüşümler neticesinde ortaya çıkan yaşamsal ve davranışsal boyutları

açıklamak için kullanılan bir kavramdır. Bireysel yaşam döngüsü kavramı bireyin hayatında yaşanan değişimlerin ve dönüşümlerin tümünü açıklamaktadır. Aile yaşam döngüsü kavramı ise aile yaşamının tümünü oluşturan çizgilerin üzerinden geçen aşamaların tümünü ifade etmektedir (Berkun, 2013; Algan, 2017, s. 123; Sülü Akgül, 2020, s. 57).

1970'ten Sonraki Evre

1970 ile 1980 yılları arasında özgüveni yüksek ve kendi ekollerini oluşturan terapistlerin ortaya çıktığı dönemdir. Terapistler veya danışmanlar bu dönemde daha çok Halley veya Minuchin'in güncel makalelerini paylaşıyorlardı. Kendilerine bir ekol oluşturup o yönde hareket ediyorlardı (Fatih, t.y., s:30; Algan, 2017, 123). Özellikle 1970'li yıllarda aile terapilerinde özgüveni arttırmak için “neler yapabileceğinize bir bakın” söylemi yaygındı. Öne çıkan ekollerin eğitim merkezlerinin açılmasıyla 1970 ile 1985 yılları arasında ünlü aile danışmanları ve ekolleri ortaya çıktı. Özellikle 1980'lerde en yaygın model olan stratejik aile danışmanlığı ön plana çıkmıştı (Dallos ve Draper, 2016, s. 49; Kılınçer, 2021, s. 39). 1970'lerde ise Salvador Minuchin ismi öne çıkmıştı (Gladding, 2015, s. 125-127). Bu dönemde öne çıkan bir başka isim Milton Erickson idi. Erickson problem çözmeye yönelik olan bir yaklaşım sergilemişti. Ailelerin takılıp kaldıkları problemlerle ilgili çeşitli çözümler üreterek hizmet sunuyordu (Nichols, 2013; Berkun, 2013; Dallos ve Draper, 2016, s. 50; Kılınçer, 2021, s. 38).

Günümüzde Aile Danışmanlığı

Günümüzde aile danışmanlığı önceki dönemlerin bilgi birikimiyle profesyonel bir alan haline geldi. Psikanaliz gibi tek bir model ve yaklaşım çerçevesinde örgütlenmek yerine, farklı ekollerin aynı anda varlığını sürdürmektedir. Günümüzde aile danışmanlığında farklı ekoller arasındaki sınırlar o kadar belirsizleşmiştir ki bir danışman olarak kendini bir ekolün temsilcisi olarak tanımlamak oldukça zordur (Algan, 2017, s. 124; Kılınçer, 2021, s. 40). Dolayısıyla Blow ve Dawis 2007'de ekoller arasında sınırların belirsizleşmesi karşısında danışmanlara bir çağrıda bulundular. Danışmanlar belirli bir terapi modelini takip etmek veya modeline odaklanmak yerine değişen kuramları öğrenmeleri gerektiğini ifade ettiler. Bu uzmanlara göre danışmanlar, danışanların sorunlarının birden çok modelle çözülebileceği kanaatine varmışlardı. Birden çok model hakkında bilgi sahibi olunması gerekiyordu (Gladding, 2015, ss. 132-135). Bununla birlikte terapistlerin uyguladıkları modellerin hiçbirisi birbirine benzememektedir. Çünkü günümüzde aile danışmanları çeşitli teorik alt yapıdan faydalaniyor olsa da bu uygulamada farklılık gösterebilmektedir. Elbette farklı modellerden yararlanmak

önemli ancak uygulamada tutarsızlık söz konusu olursa faydalı olamayabilmektedir (Berkun, 2013; Nichols, 2013; Kılıçarsalan ve Ayaz, t.y., ss. 31-33).

2.4.3. Aile danışmanın görevleri

Amerikan Evlilik ve Aile Terapisi Derneği ve Amerikan Çalışma İstatistikleri Bürosu'na göre aile danışmanlarının görevleri; danışanların duygusal, davranışsal ve psikolojik ihtiyaçlarını belirlemek için değerlendirme yapmak, danışanların duygularını ve deneyimlerini tartışmaya teşvik eden sorular sormak, danışanların tepkilerini işlemelerine ve boşanma gibi evlilik ve aile dinamikleriyle ilgili zor değişikliklere uyum sağlamaları için plan ve destek hizmet sunmaktır. Bununla birlikte danışanların başa çıkma stratejileri ve karar verme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olacak bir tedavi planı oluşturmak, danışanları gerektiğinde problemin derecesi ve yapısıyla ilgili diğer uzmanlara, kaynaklara veya hizmetlere yönlendirmek, aile danışmanlığına gelen bireylerin dosyalarını gizlilik ilkesine göre kayıt altında tutmak ve saklamak, problemin derecesi ve türüne göre en iyi tedavi yöntemini uygulamak danışmanların diğer görevleri arasındadır (U.S. Bureau Of Labor Statistics & American Association for Marriage and Family Therapy, 2024). Aile danışmanının görev ve yetkileri 2012 yılında yayımlanan "Aile Danışmanlığı Yönetmeliği"ne göre genel olarak şu şekilde açıklanmıştır:

- Aile sisteminde ailenin işlevini, iletişimini, yaşam döngüsünü, aile üyelerinin biyopsikososyal açıdan gelişimi olumsuz etkileyen anne ve babanın rol ve sorumluluklarını sağlıklı bir şekilde yerine getirmesini engelleyen sorunların tespiti ve bu sorunlara çözümler üretmek.
- İçinde geliştikleri ailede bireylerin değişim ve dönüşümüne katkıda bulunmak ve çevreleriyle uyumlu bir yaşam sağlamak,
- Aile danışmanına gelen aile üyelerinin durumlarını raporlaştırmak,
- Evlenmek isteyen bireylere evlilik öncesi çift danışmanlığı hizmeti vermek,
- Anne ve babaların çocuk eğitimine katkıda bulmak ve onlarla sağlıklı bir iletişim kurmak için anne baba eğitimleri sunmak,
- Boşanmak isteyen ailelerin boşanma öncesinde ailelere arabuluculuk hizmeti sunmak,
- Boşanmış bireylere ve çocuklarına boşanma durumundan olumsuz etkilenmemeleri için uyum programları ve planlar hazırlamak ve sunmak,

- Tek ebeveynli ailelere yaşamlarını idame ettirme ve oluşabilecek herhangi bir probleme karşı danışmalık ve psikososyal destek hizmeti vermek,
- Ev içi şiddete yönelik plan ve programlar yapmak,
- Gerekli durumlarda ailelerin ruh sağlığı durumlarına göre kurum ve kuruluşlara yönlendirmektir (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120904-2.htm>, 2024).

2.4.4. Aile danışmanı ve danışan ilişkisi

Aile danışmanı çok hassas davranmalıdır. Boşanma, ayrılık ve çocuk yetiştirme sorunları da dahil olmak üzere danışanların ilişkileriyle ilgili endişelerini dinlemelidir. Danışanları paylaşacağı bilgilerin hassas yapısı nedeniyle danışmanların onları empatiyle dinlemesi ve danışanlarına karşı güven geliştirmesi gerekmektedir. Çünkü güven danışanlar için çok önemlidir. Bu güven duygusu danışan ile aile danışmanı arasında sağlanırsa aile danışmanı, danışanın en hassas ve önemli problemlerini öğrenebilir. Yoksa dirençli vakalarda güven duygusunun gerçekleşmesi çok zor ve danışan kendini tam anlamıyla ifade edemeyebilir. Özellikle çocuklar bu konuda çok direnç gösterebilir. Aile danışmanları teşvik edici sorular sorarak danışanın içinde var olan potansiyeli ona keşfettirebilmeli ve ona hissettiği problemi çözme motivasyonu sağlamalıdır (Benjamin ve diğ., 2006). Çünkü aile dinamikleri sinir bozucu olduğunda aile danışmanları aile üyeleri için bir pozitiflik kaynağı olabilir. Bununla birlikte aile danışmanları danışanla ittifak kurarak problemleri birlikte çözme noktasında adımlar atabilir (Lebow, 2019, s. 147). Onlarla sağlıklı bir iletişim ve empati kurarak olayı bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirebilir. Danışman çok iyi bir gözlemci olup herhangi bir ayrıntıyı kaçırmamalıdır (<https://www.alliant.edu/blog/marriage-and-family-therapist-job-description>, 2024).

2.4.5. Aile danışmanlığı kuramları

İlk ortaya çıktığı tarihten itibaren günümüze kadar devam eden pek çok aile danışmanlığı kuramı geliştirilmiştir. Bunlardan en çok kullanılan kuramlar şunlardır:

2.4.5.1. Bowen aile sistemleri danışmanlığı

Kuramın savunucusu Murray Bowen'dur (Kesici ve diğ., 2015, s. 5; Kılınçer, 2021, s. 46). Bowen'e göre aile danışmanlığına gelen ailelerdeki problemin kaynağı iç dünyalarındaki çatışmalar, anlam ve amaç arayışı, fobiler, takıntılar, kaygılar, korkular, mantık dışı istekler ve

fanteziler ve kişilik problemleridir (Kesici ve diğ., 2015, s. 6). Söz konusu kuramın temel amacı aile üyelerine içgörü, beraberlik duygusu ve sağlıklı işlevsellik kazandırmaktır. Danışma süreci daha çok danışanların geçmişlerine veya anemnezine yöneliktir. Amaç ailenin sorunlarını çözmek değil, bireylerin sistem içinde değişebilmelerini ve farklılaşmalarını sağlamaktır. Aile sorunlarına yönelik farkındalık oluşturmak ve değişebilmelerini sağlamak için belli başlı temel kavramlar etrafında hizmet sunmaktadır (Acar Bulut, 2020, s. 24-25; Sülü Akgül, 2020, s. 65). Bu temel kavramlar; id, ego ve süperegö; bilinç, önbilinç ve bilinç altıdır. Bunlarla birlikte benliğe farklılaşma, üçgenleşme, çekirdek ailenin duygusal sistemi, aileyi yansıtırma süreci, duygusal yoksunluk, kuşaklar arası aktarma süreci, kardeş konumu gibi kavramlarla çalışmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 31; Kılınçer, 2021, s. 47). Kuram ve danışmanlığın odağında ise aile üyelerinin bilinçdışı ve iç dünyasını vurgulayan temel fikirler yer almaktadır. Bowen aileyi duygusal bir sistem olarak ele alıp bu sistemi ise bireysellik ve beraberlik kavramlarıyla dengeleyici bir hale getirmektedir. Danışma sürecinin aşamaları; danışma sözleşmesi, ilk evre, evreler üzerinde çalışma ve bitirme olmak üzere dört aşamadan oluşmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 32). Kuramın temel stratejileri; bireyin yaşadıklarını anlamlandırma, olayların nedenleri ve algılama ile ilgili bir farkındalık oluşturma, düşünsel ve davranışsal noktalarında başa çıkma becerisini geliştirme olarak karşımıza çıkmaktadır. Danışman bu kurama göre haftada en az iki kere olmak üzere 45 dakikalık seans gerçekleştirmekte ve 5-10 oturumda tamamlamaktadır. Vakanın derecesine veya düzeyine göre gerekirse danışma süreleri arttırılabilmektedir. Söz konusu kuramda danışman bir öğretmen, iyi bir anne ve katalizör rollerini üstlenmektedir (Acar Bulut, 2020, ss. 36-37). Bu rollerle danışman bazı teknikler de kullanmaktadır. Söz konusu teknikler; transferans, rüya ve gündüz rüyalarının analizi, yüzleştirme, güce odaklanma, yaşam hikayesi ve tamamlama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlarla beraber Bowen'in kullandığı yedi teknik şunlardır: Genogram, üçgen danışması, süreç soruları sorma, aile koçluğu, ben dili, kişiden kişiye ilişki, danışmanla konuş-birbirinizle değil şeklinde görülmektedir (Kesici ve diğ., 2015, ss. 32-42; Acar Bulut, 2020, s. 25-36).

2.4.5.2. Yapısal aile danışmanlığı

Kuramın savunucusu Salvador Minuchin'dir (Dallos ve Draper, 2016, ss. 22-30; Sülü Akgül, 2020, s. 104; Kılınçer, 2021, s. 50). Kurama göre problemin kaynağı ailedeki işlevsiz örgütlenme, normal sayılmayan uyumsuz davranışlar ve bunların devamını sağlayan etmenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Dallos ve Draper, 2016, ss. 44-45). Bu kuramda danışmanlığın

amacı ailede her bireyin özerklik ve aileye olan aidiyet duygusunu sağlamak, yapısal “birleşme” ve “kopmaları” düzenlemek ve değiştirmek, aileyi hem sistemler hem de alt sistemlerin yapısında işlevsel olmayan davranışları değiştirmesi noktasında işlevsel hale getirmek olarak görülmektedir (Nichols, 2013, s. 209; Gladding, 2015, s. 257; Algan, 2017, s. 125; Hanımoğlu, 2019, s. 78; Kılınçer, 2021, s. 50). Kuramda patolojik aileler, alt sistemler kuralları ve sınırları gruplaşma ve koalisyon ve aile haritası temel kavramları kullanmaktadır (Sülü Akgül, 2020, s. 105). Kuramın ve danışmanlığın odağı ailede karşılıklı etkileşim örüntüleri ve yapıları sağlamak. Bu bir ailenin sınırları ve hiyerarşileri noktasında işlevselliği sağlamaktır (Dallos ve Draper, 2016, s. 46). Kuram problem, bilgi, hipotez kurma, amaçlar, müdahale ve dönüt olarak toplamda 7 aşamadan oluşan bir danışmanlık hizmetidir. Kuramın temel stratejilerine bakıldığında ailenin yapısını ve transaksyonel kalıplarını değerlendirmeye çalışmak, ailenin değişime uyum sağlayabilmesine yardımcı olmak, beklenmedik krizlere nasıl uyum sağlayabileceği farkındalığı oluşturmak ve çatışmalarını daha iyi çözmek için nasıl birlikte çalışabilecekleri konularında aileye yardımcı olmaktadır (Algan, 2017, s. 128). Kuramın danışmanlık süresi kısa sürelidir. Daha çok şimdiki durumla ilgilenmektedir. Ortalama olarak haftada bir danışmanlık yapılmaktadır. Kuramda danışmanın rolü çok yönlüdür. Burada danışman hem bir araştırmacı hem de uzman rolünü yapmaktadır. Çünkü danışman aile yapısını değiştirmek için aktif bir müdahalede bulunmaktadır (Kılınçer, 2021, s. 52). Bununla birlikte danışman aileyi izleyip gözlemler ve daha sonra aileye katılır. Danışan terapötik olarak ailede belli bir değişim ve dönüşüm sağladıktan sonra etkileşim alanından ayrılmaktadır. Söz konusu kuramda aileye aktif bir şekilde dahil olma, ailenin iletişim kalıplarını harekete geçirme ile aileyi canlandırma, ailenin işlem kalıplarını yeniden yapılandırma ve farkındalık oluşturma gibi temel teknikler kullanılmaktadır (Demirbilek, 2016, ss. 110-113; Algan, 2017, s. 129; Sülü Akgül, 2020, s. 113).

2.4.5.3. Stratejik aile danışmanlığı

Kuramın savunucusu Jay Haley’dir (Dallos ve Draper, 2016, ss. 22-29; Sülü Akgül, 2020, s. 117; Kılınçer, 2021, s. 53;). Kurama göre ailede yaşanan problemlerin temel kaynağı ailenin sağlıklı iletişim kalıpları ve hiyerarşileridir. Problemlerin sevgi ve şiddet arasındaki ikilemden çıktığını ifade etmektedir (Dallos ve Draper, 2016, s. 49; Kılınçer, 2021, ss. 53-54). Söz konusu kuramın veya danışmanlığın aileye göre tespit edilen problemleri çözmek, aile üyelerinin hem bireysel hem de ailesel yaşam döngülerinde bir sonraki evreye geçiş yapmaları için yardımcı olmak ve aslında en önemlisi de örtük amaçla ailede probleme sebep olan davranışları

değiştirmek olan temel amaçları bulunmaktadır (Algan, 2017, s. 131; Dallos ve Draper, 2016, ss. 49-50; Kılınçer, 2021, 53). Danışmanlıkta ve kuramda hiyerarşi, iletişim kalıpları, aile sistemi ve şamar oğlanı olan temel kavramlar etrafında hizmet sunulmaktadır. Bu temel kavramlar etrafında danışmanlığın veya kuramın temel odağı bireyden ziyade aile sistemi patolojik olarak görüp ailede gözlenen güç savaşı, çatışma, hiyerarşi ve iletişimin temel kalıpları olarak görülmektedir (Sülü Akgül, 2020, s. 119). Söz konusu danışmanlığın hizmet sunumu sosyal evre, problem evresi, etkileşim evresi, hedef oluşturma evresi ve görev oluşturma evresi olmak üzere toplamda 5 aşamada verilmektedir. Danışmanlığın temel stratejileri ise amaçların açıkça oluşturulması ve danışma evrelerinde de bu amaçlara ulaşabilmek için dikkatli bir planlamanın yapılmasıdır (Dallos ve Draper, 2016, s. 53). Bu planlamalar ise problemi açık ve kısa bir şekilde belirleme, daha önce bu konuyla ilgili yakın zamanda denenmiş bütün çözüm yollarını inceleme ve değerlendirme ile bunun sonucunda olumlu ve başarılı bir sonuç alabilmek ve değişimi gerçekleştirebilmek için açık ve somut adımları belirlemektir. Danışmanlık kısa sürelidir. Genellikle ortalama 6-10 seans aralığında hizmet sunmaktadır ve bu sunumlar on beş günde bir veya ayda bir periyotlarla yapılır (Algan, 2017, s. 131). Danışman güçlü bir uzman rolündendir. Aynı zamanda aktif ve bir lider konumundadır. Böylece ailenin kontrolünü elinde tutup çözüm için stratejileri kolay ve hızlı bir şekilde hazırlamaktır (Algan, 2017, s. 132). Danışman yeniden oluşturma, direktifler, mecaz, dini törenler ve tasarlama teknikleri olmak üzere temel teknikler etrafında danışmanlık yapmaktadır (Dallos ve Draper, 2016, ss. 53-63; Nazlı, 2018, s. 182; Hanımoğlu, 2019, s. 92; Sülü Akgül, 2020, ss. 121-124; Kılınçer, 2021, s. 54).

2.4.5.4. Sistemik (milan grup sistemik aile danışmanlığı) aile danışmanlığı

Kuramın savunucuları Milano Grubu'dur (Kesici ve diğ., 2015, s. 145; Dallos ve Draper, 2016, s. 22). Milano Grubu'na göre ailede yaşanan problemlerin temel kaynağı çocuk bakımı ve ergenlik, psikolojik cinsel rahatsızlıklar, yeme bozukluğu, alkol ve madde bağımlılığı, boşanma ve ayrılıklarda travmatik olaylar ve yas görülmektedir (Kesici ve diğ., 2015, s. 146-1521; Okur, 2020, s. 69). Kurama göre danışmanlığın amacı ailenin sağlıklı uyumu için aile üyelerine serbestiye sağlamak ve ailenin sağlıklı kuralları ve inanç sistemini değiştirmektir. Aile bireylerine yönelik mevcut kaynakları daha etkili bir şekilde kullanmaları için farkındalık oluşturmak ve gerekli ortamı sağlamaktır (Dallos ve Draper, 2016, s. 79). Çünkü söz konusu kuramın savunucularına göre koşullar değiştikçe sistemin de değişeceğine inanılmaktadırlar. Milano Grubu danışmanlık sistemini “Şimdi ve Burada” “Şimdi ve Gelecek” hipotez kurma,

döngüsellik ve tarafsızlık temel kavramalarıyla sunmaktadır (Dallos ve Draper, 2016, s. 78). Bu kavramlar etrafında danışmanlığın ve kuramın odağı aile sistemidir. Patolojik olan sistemdir, bireyler değildir. Dolayısıyla bireyin değil sistemin değişmesi gerektiğini hedeflemektedirler. Bunlarla birlikte ailenin düşünce kalıpları ve yargıları ile bilişsel haritaları kuramın odağında yer almaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 151-152; Okur, 2020, s. 71). Kuramın danışma sürecinin aşamaları seans öncesi, seans, seanslar arası, müdahale ve seans sonrası olmak üzere 5 aşamadan oluşmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 153). Danışmanlığın temel stratejileri; önce bireyin psikolojik durumu ile başlamak yerine bireylerin ilişkileri bağlamında değerlendirme yapmaktır. Yani bireyi ötekileştirmemek böylece aile üyeleri arasındaki iletişimi vakanın gidişatı için önemli ipucu haline getirmektir. Bundan dolayı da dairesel neden sonuç ilişkilerine vurgu yapar. Çünkü çizgisel/doğrusal neden-sonuç ilişkisi (Okur, 2020, s. 71) sağlıklı bir sonuç ve ipucu veremeyebilir. Bu stratejiler neticesinde ilişkilerdeki davranışların birbirine bağımlılığını daha sağlıklı bir şekilde araştırır, gözlemler ve sonuçlandırır (Okur, 2020, ss. 75-76). Bu stratejiler belli süreler çerçevesinde yapılmaktadır. Söz konusu danışmanlığın süresi uzun veya kısa olabilmektedir. Ancak daha çok uzun sürmektedir. Ortalama 6 ay sürer ve ayda bir seanslar yapılmaktadır (Algan, 2017, s. 125). Seansın süresi uzundur, danışmayı yürüten danışmanla birlikte en az iki danışman daha süreci izlemekte ve katkı sunmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, ss. 154-155). Danışmanlıkta danışmanın rolü tarafsızlığı korumaktır. Ailede var olan durumun sınırlarını geçiren ve esnek hale getirmektir. Bunun neticesinde ilişkilerdeki temel problemler ortaya çıkabilmektedir. Danışman pasif konumdadır. Liderlik yapmaz ve aile üyeleri aktiftir. Bununla birlikte danışman duygusal olarak uzak, tarafsız, "Meta" pozisyonundadır. Belli bir hedef çizmez ve aileleri yönlendirmez (<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ilyas.sucu/121562/Aile%20Dan%C4%B1%C5%9Fman%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Kuramlar%C4%B1%20Tablosu.pdf>, 2024). Çünkü değişimlere rastgele oluşmuş izlenimi sunmak ister. Aile üyelerinden herhangi birinin töhmet altında kalmasını istemez. Danışmanlıkta kullanılan teknikler; telefon çizelgesi, hipotez oluşturma, pozitif çağrışım, döngüsel sorgulama, tarafsızlık ve ritüelleri reçetelendirme teknikleridir (Kesici ve diğ., 2015, ss. 156-172; Okur, 2020, ss. 71-86).

2.4.5.5. Yaşantısal/insancıl aile danışmanlığı

Kuramın kurucusu ve savunucusu Virginia Satir'dir (Kesici ve diğ., 2015, s. 87; Dallos ve Draper, 2016, s. 30; Kılınçer, 2021, s. 60). Satir'e göre bir ailede yaşanan bir problemin temel kaynağı ailenin sorun çözme becerisinin olup olmadığı ile ilgilidir. Kendisi geçmişe

odaklanmak yerine yaşadığı ana odaklanmaktadır. Çünkü ailedeki tüm bireylerin yaşadıkları duyguların farkında olmadığını ve onları bastırdıklarını ifade etmektedir (Okur, 2020, s. 49). Dolayısıyla ailede yaşanan bu tip davranışlar ailede işlevsizliğe neden olmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 88). Söz konusu danışmanlığın amacı ailede yaşanan problemlere karşı başa çıkma becerilerini güçlendirmek, her aile üyesinin kararları olduğunu ve bu kararların sorumluluklarını alma farkındalığını oluşturmaktır. Bu amaçlar ek olarak aile üyelerinin benlik saygısını geliştirmek, işlevsel olmayan ailenin davranış kalıplarını değiştirmek ve katı, hoşgörüsüz ile geçirgen olmayan ailenin kurallarını değiştirmek diğer temel amaçlardır (Algan, 2017, s. 130). Bu kuramda sağlıklı aile ve sorunlu aile, benlik saygısı, iletişim kalıpları ve kurallar gibi temel kavramlar etrafında danışmanlık verilmektedir (Kesici ve diğ., 2015, s. 111-114; Okur, 2020, s. 49). Yaşantısal kuramın ve danışmanlığın temel odağı geçmiş yerine şu anla ilgilenmektedir. Dolayısıyla "şimdi ve burada"ya önem vermektedir (Sülü Akgül, 2020, s. 80). Daha çok yaşantılara ve somut şeylere önem vermektedir. İç görü ve yorumlamaya pek önem verilmemektedir. Bunlarla birlikte aile üyelerinin benlik saygıları ve aile üyeleri arasındaki işlevsel olmayan iletişim kalıpları bu kuramın ve danışmanlığın diğer odak noktasıdır (Kesici ve diğ., 2015, ss. 114-115). Danışmanlığın hizmeti katılma, mevcut sorunu anlama, aile dinamiklerini değerlendirme, hedefler, değişimi genişletme ve son olmak üzere 8 aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar belli stratejiler etrafında yapılmaktadır. Söz konusu stratejilerden "problem, problem değildir, problem başa çıkmadır " stratejisi önemlidir. Daha da önemlisi ailenin değişim gücü temel strateji olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla değişim ailedeki tüm bireyleri kapsar ve temel stratejidir. Daha çok yaşantısal ve somut stratejiler uygulanmaktadır. Her ne kadar yoğun olmasa da ailenin içsel değişim süreci stratejisine de odaklanmaktadır (Kılınçer, 2021, s. 61). Danışman bu stratejileri uygularken genellikle haftada bir kere oturum yapmaktadır. Gerekli görüldüğünde oturum sayısı arttırılabilmektedir. Bu oturumlarda tüm aile üyelerinin bulunması istenilmektedir (Kesici ve diğ., 2015, ss. 116-120). Danışman bu oturumlarda önemli rollere sahiptir. Nitekim Satir'e göre danışman, insanların olayları daha etkili ve tatmin edici bir şekilde nasıl algıladıklarına bakmaktadır. Danışanları olayın içine dahil edip bir eğitici rolüne girmektedir (Gladding, 2015, ss. 151-153; Algan, 2017, s. 130). Bunlarla birlikte danışmanın kolaylaştırıcı ve araştırmacı bir rolü de vardır. Çünkü vakanın sağlıklı ve titiz bir şekilde çözebilmesi için bu rollerin etkisi çok önemlidir (Kesici ve diğ., 2015, ss. 93-111; Okur, 2020, s. 57-59). Danışman bu rollerini uygularken belli tekniklerle yapmaktadır. Söz konusu teknikler; aile yaşam gerçeği kronolojisi, aile haritaları, aile heykeli

ve aile sahnesi (drama), ipler, metafor, dokunma, mizah yeniden etiketleme, iletişim duruşları, aile yeniden yapılandırma süreci temel teknikleridir (Kesici ve diğ., 2015, s. 120-138; Algan, 2017, s. 131; Sülü Akgül, 2020, s. 86).

2.4.5.6. Bilişsel-davranışçı aile danışmanlığı

Kuramın savunucuları Bilişsel; A. Ellis, Aaron Beck, V. Raimy Davranışçı; J. Kurumboltz, C. Thoreson, Joseph Wolpe, G. Patterson ve A. Lazarus'tur (Gladding, 2015, s. 238). Söz konusu savunucular problemin kaynağını aile bireylerinin mantıksız inanış ve beklentilerinden, faydasız ve yanlış öğrenmelerinden, aile üyeleri için uygunsuz ve yetersiz becerilerinin varlığından kaynaklandığını düşünmektedirler (Turgut ve Ekşi, 2020, ss. 91-94; Kılınçer, 2021, s. 48). Bu danışmanlığın amacı bilişselciler için daha çok aile üyelerinin inançlarını, düşünce kalıplarını, tutumlarını ve davranışlarını değiştirmeye yönelik hizmetler sunmaktır. Davranışçılar için ise amaç aile üyelerine yönelik özgü ve spesifik davranışların değişimine yönelik danışmanlık yapmaktır (Teater, 2015, s. 73; Turgut ve Ekşi, 2020, ss. 95-96; Kılınçer, 2021, s. 49). Kuramda Akılcı-Duygusal Yaklaşım, Sosyal Öğrenme Kuramı, A-B-C Kişilik Kuramı temel kavramları etrafında danışmanlık verilmektedir. Kuramın ve danışmanlığın temel odağı; aile ile ilgili bilişsel-davranışçı duygu, düşünce ve davranışlardır (Nichols, 2013, s. 300; Sülü Akgül, 2020, s. 90). Söz konusu duygu, düşünce ve davranışların aile yaşantılarının üzerindeki etkisine odaklanmaktadır. Aile bireyleri arasındaki dayanışmaya odaklanıp bu dayanışma anlayışını geliştirmeyi hedeflemektedir (Turgut ve Ekşi, 2020, s. 95; Kılınçer, 2021, s. 48). Danışma sürecinin aşamaları; ilişki kurma evresi, taahhüt evresi, evlilik evresi ve ayrılma evresi olmak üzere 4 aşamadan oluşmaktadır (Turgut ve Ekşi, 2020, s. 96). Danışmanlığın temel stratejileri; kendini ve başkalarını suçlamayı veya aşağılamayı azaltmaktır. Bu farkındalık oluşturmak ve öz saygıyı geliştirmektir. Geçmişe değil şimdiye odaklanmaktır. Hem ailenin tümüyle hem de gerekirse tek bir aile bireyiyle de çalışabilmektir. Olumlu davranışları arttırmak ve pekiştirmektir. Söz konusu stratejiler belli bir sürede yapılmaktadır (Turgut ve Ekşi, 2020, ss. 96-97). Danışmanlık uzun değil kısa sürelidir. Özellikle 2-3 seanstan sonra danışmanlığın ne kadar süreceği belli olabilmektedir. Danışman danışanla ittifak yaparak birlikte bu süreye karar vermektedir. Genellikle seanslar 6-10 görüşmeden sonra neticelenmektedir (Turgut ve Ekşi, 2020, s. 108). Görüşmenin ilk başlarında seanslar haftada birdir. Gerekli görüldüğünde ileriki aşamalarda 15 günde bir ve bir sonraki aşamalarda ise üç haftada bir olarak devam etmektedir. Söz konusu kuram ve danışmanlıkta danışmanın rolü çok önemlidir. Danışman burada bir eğitici rolündedir (Hanımoğlu, 2019, s. 107; Kılınçer, 2021, s. 50). Aileye kendi

ilişki biçimlerini nasıl değerlendirecekleri konusunda bir model geliştirip örnek olmaktadır. Danışmanlar ailede bir değişimi gerçekleştirmek isterler. Bunu başarabilmek için de kendi kaynaklarından ve bilişsel- davranışçı stratejilerden faydalanmaktadır (Turgut ve Ekşi, 2020, s. 93; Kılınçer, 2021, s. 50). Danışmanlar bu stratejileri sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek için bazı teknikler kullanmaktadır. Söz konusu teknikler; operant şartlanma, klasik şartlanma, antrenörlük, söndürme ve olumlu pekiştirme. Bu tekniklerle birlikte karşılıklı, sistematik duyarsızlaştırma, dışlama, tablolastırma, premack ilkesi, ilgilenme günleri, iletişim becerisi eğitimi, kontrat yapma, karar verme becerileri, mantıksız düşünceleri tartışma, düşünce durdurma, kendini eğitime eğitimi, model olma ve rol oynama gibi diğer teknikler de kullanılmaktadır (Teater, 2015, s. 177; Turgut ve Ekşi, 2020, ss. 102-106).

2.4.5.7. İmago ilişki terapisi aile danışmanlığı

Kuramın savunucuları Harville Hendrix ve Helen Hendrix'tir (Kesici ve diğ., 2015, s. 50). Kuramın savunucularına göre problemin temel kaynağı koca veya karının ebeveynleriyle olan ilişkilerinin durumunun bugüne yansımış olmasıdır. Zira ebeveynler ile gizli kalan ve anlatılamayan tüm iç çatışmaların sonucu karı koca ile olan ilişkilerde meydana çıkmaktadır. Yani eşler arasındaki ilişki ve iletişimin sağlıklı olup olmaması daha önce kendi ebeveynleriyle olan ilişki ve iletişim durumuna bağlıdır. Burada geçmişte yaşanan durumlar danışman için önem arz etmektedir (Kesici ve diğ., 2015, ss. 51-54). Danışmanlığın temel amacı çiftlere yaşadıkları problemleri zor yaşantılarına göre bilinçli, birbirlerine yakın ve bağlılıklarını ifade eden iletişim ve ilişkilerini kurabilecekleri yol, yöntem ve çözümler öğretmek. Bilinçli ve bilinçdışı yanlarımızı barıştırıp uzlaştırmaktır. Çünkü bilinçli yanımız huzur ve mutluluk ister, bilinç dışı yanımız ise yaralarımızı iyileştirmek ister. Bu iki yanımız uzlaştırıldığında huzur ve mutluluk gelebilecektir. Bu amaçlar doğrultusunda terapi imago, romantik aşk, güç mücadelesi ve gerçek aşk temel kavramlar çerçevesinde yapılmaktadır. Söz konusu kuramın ve danışmanlığın temel odağı eşler arasındaki temel ilişki düzeyine odaklanmaktır (Kesici ve diğ., 2015, s. 60; Dallos ve Draper, 2016, s. 205). Danışmanlık, tam olarak belirlenmiş evreleri olmamakla beraber tanışma evresi, yeniden imgeleme, yeniden romantikleştirme, ilişkiyi yeniden yapılandırma, öfkeyi çözme ve ilişkinin geleceğini yeniden çizme olmak üzere toplamda 6 evreden oluşmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, s. 61). Bu aşamalar belli stratejiler etrafında yapılmaktadır. Stratejiler ise, çiftler arasında daha önce hiç deneyimlemedikleri bir iletişim şeklini düzenlemektedir. Bu iletişim ve etkileşim yoluyla eşler birbirleriyle ilk defa farklı bir yaklaşma ve ünsiyet bağı kurmaktadır. Böylece problemleri ilişkilerde hem çözüm

getirmek hem de birbirlerine daha sıcak ve yakınlık bağı kurmasını sağlamaktır (Kesici ve diğ., 2015, ss. 63-75). Danışmanlıkta bu stratejiler belli bir süre zarfında uygulanmaktadır. Söz konusu danışmanlıkta danışman tarafından haftada bir seans yeterli olarak görülmektedir. Daha kısa ve maliyeti düşük bir danışmanlıktır. Diğer danışmanlıklara göre daha ekonomiktir. Danışman danışmanlık hizmeti sunarken imago diyalogunu öğreten bir eğitici rolündedir. Suçlayıcı, etiketleyici, ötekileştirici ve tepkisel olmaktan kaçınmaktadır. Daha çok anlayışlı ve empati sahibi olmak rolleriyle danışmanlık yapmaktadır. Bu rollerini çift diyalogu (ayna tutma, değer verme, empati), ebeveyn-çocuk diyalogu, tutma egzersizi, konteynır, davranış değiştirme talebi ve ilgi gösterme davranışları teknikleriyle yapmaktadır (Kesici ve diğ., 2015, ss. 63-66). Danışmanlığın amacı danışanın iletişimde kullandığı dili esas almaktır. Bu iletişimde kullandığı kelimeler ile öykülerini yeniden yazmalarını sağlamak ve farkındalığı oluşturmaktır (Kesici ve diğ., 2015, ss. 74-77).

2.4.5.8. Öyküsel aile danışmanlığı

Kuramın savunucuları Micheal White ve David Epton'dur (Akbulut, 2020, s. 119; Kılınçer, 2021, s. 58). Öyküsel terapide problemin temel kaynağı bireylerdir. Çünkü bireyler, problemleri içselleştirmekte ve kendilerini bu problemin bir parçası haline getirilmektedirler. Ancak problemin ana kaynağı dış etkenlerdir (Akbulut, 2020, s. 120; Sülü Akgül, 2020, s. 98). Bu iletişimde kullanılan temel kavramlar; iş birliği, şefkat, yansıtma, merak ve ısrar olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kuramın ve danışmanlığın odağı danışanların anlattıkları hikayelerdir. Danışmanlar bu hikayeleri özel ve ilgili bir şekilde dinlemektedir. Danışman ile danışan ittifak kurarak veya iş birliğine dayalı bir yaklaşımla problemleri çözmeye çalışmaktadır (Akbulut, 2020, s. 121). Öyküsel aile danışmanlığının danışma sürecinin ilk olarak ailenin tanımladığı problem önemlidir. Akabinde danışman ile danışan iş birliğiyle ailede tanımlanan problemleri dışsallaştırır. Problem kişiselleştirilmez. Amaç problemi aile üyelerinden bağımsız hale getirmektir. Bu yöntemle tartışmayı azaltmak ve diyalogu artırarak aile üyeleriyle bir takım oluşturmaktır (Dallos ve Draper, 2016, ss. 100-101; Akbulut, 2020, s. 123). Danışmanlığın temel stratejileri baskın kültürel hikâyenin çözülmesi, sorunun dışsallaştırılması ve öykünün yeniden yazılması olarak önümüze çıkmaktadır. Söz konusu stratejilere danışanla birlikte karar verilir. Genellikle seanslar 18 ile 20 hafta arasında değişkenlik arz eder. Vakanın durumuna göre seansların sayısı arttırılabilir. Danışman, danışanın öyküsünde aktif rol oynar ve danışana sorular sorarak bakış açısını genişletir. Bunlarla birlikte kaynaklarını, potansiyelini ve deneyimlerini harekete geçirir. Geçmişe

takılmak yerine an ve geleceğe odaklanmaktadır (Gladding, 2015, s. 302-304; Akbulut, 2020, s. 123; Sülü Akgül, 2020, s. 103). Bu roller çerçevesinde çeşitli teknikler kullanılmaktadır. Bu teknikler; problemi dışsallaştırma, problemin bireyi etkilemesi, bireyin problemi etkilemesi, ikilemleri çıkarma, engelleri tahmin etme, soruları kullanma, mektup, kutlama ve belgedir (Gladding, 2015, s. 301; Akbulut, 2020, ss. 127-132; Kılınçer, 2021, s. 58).

3. ARAŞTIRMANIN METADOLOJİSİ

Araştırmada, araştırmanın amacını ve kuramsal çerçevesini birbiriyle uyumlu hale getirerek karma desen kullanılmıştır. Sosyal bilimlerde, karma desene son yıllarda ilginin arttığı ve kabul edildiği görülmüştür. Bu araştırma yönteminin özellikle bazı sosyal bilimciler için çekiciliği ön plana çıkmıştır. Bu çalışmada, aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları incelenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın modeli olarak, araştırmada en doğru sonuca ulaşmak için karma yöntem desenlerinden olan “açıklayıcı ardışık desen” kullanılmıştır. Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın deseni (modeli), çalışma evreni ve örnekleme, veri toplama araçları ve süreci ve verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışmanın bu başlığı altında araştırmanın yönteminden ve deseninden bahsedilmiştir. Araştırmanın yöntemi karma araştırma yöntemi, deseni ise açıklayıcı ardışık desen olarak belirlemiş ve detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.1.1. Neden karma araştırma yöntemi?

Çalışmada nicel ve nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma desen yöntemine göre yürütülmüştür. Karma araştırma yöntemi ile çalışmayla ilgili daha detaylı ve derinlemesine verilere ulaşmak ve elde edilen veriler neticesinde daha güvenilir bir araştırma yapmak amaçlanmıştır. Yapılan çalışmada karma araştırma yönteminin kullanılmasının en önemli sebeplerinden biri aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumlarının incelenmesinde nicel veya nitel araştırma yöntemlerinin tek başına yeterli bir yöntem olmayacağı düşüncesidir. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiyi açıklama noktasında yok denecek kadar az araştırmanın olması ve detaylı akademik çalışmaların olmaması mevcut çalışmanın hem açıklayıcı hem de keşfedici bir araştırmaya bürünmesine neden olmuştur. Dolayısıyla, bu yöntem ile araştırmanın hem neden sonuç ilişkisini ortaya koymak hem de durum tespitini yapmaya çalışmak hedeflenmiştir. Sonuç olarak da yüzeysel bir araştırma yapmak yerine derinlemesine ve detaylı bir araştırma yöntemi olan karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem, nicel ve nitel yaklaşımların bir araya getirildiği ve her iki türden veriler ile ele alınan konunun açıklandığı, örneklendirildiği ve desteklendiği araştırma yöntemidir. Başka bir deyişle, karma yöntem araştırmaları nicel araştırmaların yetersiz kaldığı noktalarda daha ayrıntılı ve derin bir şekilde

olayı ele almak ve nitel araştırmaların araştırmaları genelleme ve tahmin noktalarında yetersiz kaldığı durumları gidermek için alternatif bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır (Creswell, 2017; Creswell, 2021).

Karma yöntem araştırmaları araştırmacılar tarafından üzerine mutabık kalındığı net bir tanımı olmamakla beraber Cresswell ve Plano Clark (2007), bu yöntemi nicel ve nitel yöntemler ile elde edilen verilerin birlikte analiz edildiğı, yorumlandığı ve bütünleştirildiğı araştırmalar olarak tanımlamaktadır. Tashakkori ve Teddlie (2003) ise karma araştırma yöntemini nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden elde edilen verilerin pragmatist felsefeye dayandıran araştırma olarak açıklamıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Nitel araştırma yöntemi, çalışma süreci boyunca araştırmacıya daha dinamik ve esnek bir anlayış olanağı sunmaktadır. Dolayısıyla araştırma süreci boyunca araştırmada gerekli değışiklikleri yapabilme olanağı vardır. Bu esneklik ve dinamik yapıya Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumunun incelenmesi noktasında çalışmaların yetersiz olması nedeni ile ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü ilgili araştırmanın hedeflerini tek bir yöntem ile açıklamak çok zordur. Karma yöntem araştırmaları bu zor düğümü çözme noktasında çeşitli imkanlar sunmaktadır. Nitekim karma yöntem araştırmaları çevremizdeki olay ve olguların karmaşık ve çok yönlü olduğı görüşüne dayanmaktadır. Dolayısıyla olaylara ve olguların tek yönlü olmadığı ve birden çok yöntemin kullanılması gerekliliğı üzerinde durulmuştur. Çünkü bu yöntem bir olayın ve olgunun anlaşılabilmesi için hem nicel hem de nitel bir yönün olduğı varsayımına dayanmaktadır. Bu araştırmaların önemli bir başka yönü ise; nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile toplanan verilerin birbirlerini teyit etme ve yorumlama açısından inandırıcılığı artmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 323). Bu araştırmada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumlarının incelenmesi noktasında nicel verilerden elde edilen bulguların nitel verilerle desteklenerek çalışmanın zayıf yönlerini tamamlamak, geliştirmek, genişletmek ve çeşitlendirmek için karma araştırma yöntemine gereksinim duyulmuştur (Creswell, 2017). Bu araştırmanın nitel kısmı keşfetme, betimleme ve anlama noktasında okuyucuya gerçekçi bir portre sunmayı amaçlamaktadır. Özetle bu araştırmada son 20 yıldır ülkemizde yaygın bir şekilde kullanılan karma araştırma yönteminin kullanılması ile direkt aile danışmanlığı hizmeti alan bireylere yönelik ulusal alan yazındaki çalışmalara önemli bir katkı sunulacaktır.

3.1.2. Açıklayıcı ardışık desen

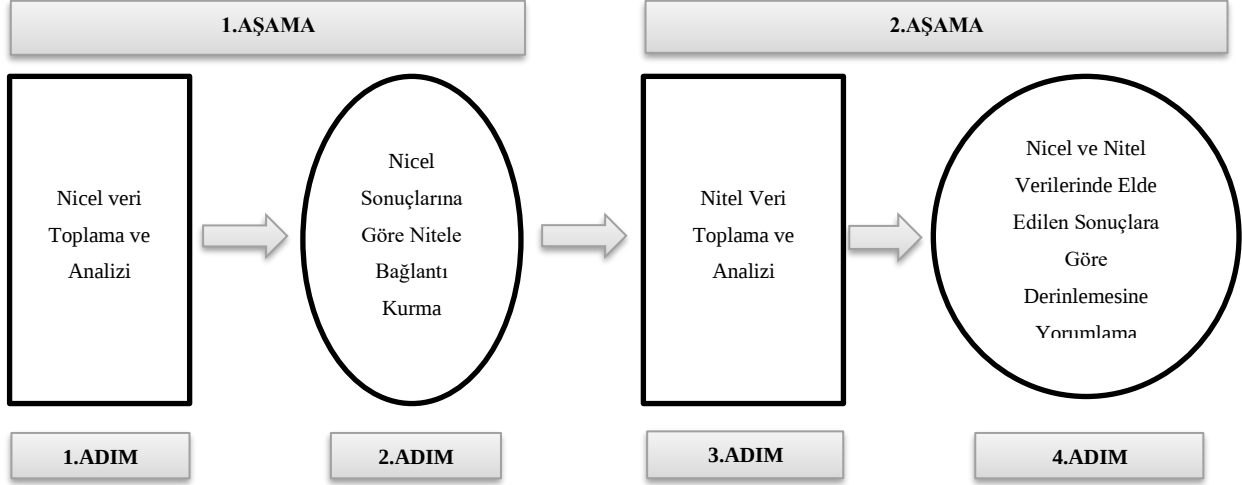
Literatürde karma yöntemin kullanılması noktasında birden fazla yaklaşımın olduğu görülmektedir. Nicel ve nitel yöntem araştırmalarından farklı açılardan faydalanılmaktadır. Bazı araştırma desenlerinde nicel yöntemler ön plandayken diğer araştırma desenlerinde ise nitel yöntemler daha ağırlıklı olarak ön plana çıkabilmektedir. Bunun yanı sıra bir diğer karma yöntem araştırmada ise her iki yöntemin eşit bir şekilde kullanıldığı görülebilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 325).

Karma yöntem araştırmalarında yaklaşık 40 desen kullanıldığı belirtilmektedir (Tashakkori ve Teddlie, 2003). Creswell ve Plano Clark (2007) bu desenleri dört grupta toplamıştır. Bunlar çeşitleme (triangulation) deseni, gömülü (içeyerleşik) (embedded) desen, açımlayıcı (exploratory) ve açıklayıcı (explanatory) ardışık desen olarak belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, ss. 326-330). Bu çalışmada niteliğe ve yöntemine uygun sonuçlar belirlemek amacıyla açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Açıklayıcı ardışık desen; iki aşamadan oluşmaktadır. Çalışmanın konusu ve amacına uygun olarak elde edilen nicel verilerin daha sonra toplanan nitel veriler ile desteklendiği bir karma yöntem kullanılmıştır (Creswell, 2021).

Dolayısıyla bu desen ile yürütülen araştırmada ilk olarak nicel yöntem ile veriler toplanır ve analiz edilir. Bu analizler sonucunda nitel veriler toplanır. Araştırmacı nitel verileri toplamak için nicel verilerden elde edilen bulguları kullanabilir. Bunun neticesinde çalışmanın eksik kalan yönleri daha detaylı bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Açıklayıcı ardışık desen, nicel ve nitel yöntemlerin ayrı zamanlarda yapılmasına olanak sağlamakta ve çalışmanın güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 329).

Açıklayıcı ardışık desen verileri dört adımda yorumlar. İlk adımda araştırmacı çalışmanın konusuna ve amacına yönelik yürütülen araştırmada nicel yöntemle verileri toplar ve analiz eder. İkinci adımda nicel verilerden elde edilen bulgulara göre nitel araştırma sorularını oluşturur. Üçüncü adımda nitel verileri toplar ve analiz ederek nitel araştırma kısmını bitirir. Dördüncü adımda ise araştırmacı nitel araştırma sonuçlarının ne düzeyde nicel verileri desteklediğine yönelik yorumlar yapar (Toraman, 2021, s. 16). Araştırma Şekil 1.'de görüldüğü gibi iki aşamalı dört adımdan oluşmaktadır. İlk aşama, nicel veri toplama ve analizi kapsamaktadır. İlgili araştırmanın bu aşamasında katılımcılara demografik bilgi formu, “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği” (Ercan, 2019) ve “Evlilik Doyum Ölçeği” (Çelik ve

Yazgan İnanç, 2009) uygulanmıştır. Bu ölçme araçları ile aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumlarına yönelik veriler toplanmıştır.

Kaynak: Plano Clark ve Ivankova (2016); Creswell ve Plano Clark (2018)

Şekil 1. Açıklayıcı Ardışık Desene Ait Şema

Elde edilen veriler analiz edilip bu analiz neticesinde nitel sorular için veriler sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada ise sınıflandırılan ve kategorileştiren veriler ile nitel araştırma aşaması için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylere yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmış elde edilen veriler çok yönlü analiz edilmiştir. İlgili araştırmada bu şekilde veri çeşitliliği sağlanmış olup geçerliliğin ve güvenilirliğin artırılması sağlanmıştır. Araştırmada nicel veri toplama araçları ile elde edilen veriler incelenmiş ve aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin görüşleri birbirleriyle karşılaştırılarak nicel araştırma yöntemine göre genellemeler yapılmıştır. Nicel araştırmada toplanan verilerin eksik ve yetersiz kalan noktalarında nitel araştırma yönteminden faydalanılarak bu eksiklikler giderilmiştir. Nitel araştırma aşamasında önceki aşamada toplanan veriler anlamlandırılmaya çalışılmıştır (Apak, 2018).

3.2. Evren ve Örneklem

Karma yöntem ile yapılan araştırmaların nicel ve nitel yöntemle yapılan araştırmalara göre örneklem seçimi daha karmaşık bir yapıdadır. Çünkü bu yöntemle yapılan araştırmalarda hem nicel hem de nitel örneklem ayrı ayrı seçilmektedir.

3.2.1. Araştırmanın nicel kısmına ait evren ve örneklem

Araştırmanın evreni, Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alan evli bireylerdir. Farklı illerde bireylerin ve kurumların aile danışmanlığı hizmeti sunduğu bireylere ulaşmak için bu çalışmaya yönelik bir evren belirlenmesine gerek duyulmuştur. Aile danışmanları aracılığıyla aile danışmanlığı hizmeti alan bireylere ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırmanın çalışma evrenine Türkiye’de kendi ofislerinde aile danışmanlığı hizmeti veren aile danışmanları, Bilişsel Davranışçı Terapi Derneği, Dünya Sosyologlar Derneği (DUSODER), Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği (SHUDER), SÜREÇ AKADEMİ, İstanbul Aile Vakfı, APAMER Psikoloji, Türkiye Psikologlar Derneği ve Aile Danışmanlığı hizmeti veren ve bu yönde çalışan şirketlerin aile danışmanlığı veren aile danışmanlarının e-mail grupları ve sosyal medya hesapları aracılığı ile ulaşılmıştır. Yapılan araştırmada, nicel araştırma aşamasındaki örnekleme, kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme yakın ilişkiler aracılığıyla tanındık bireylere ve onların tanıdığı bireylere ulaşılmasını sağlayan örneklemedir (Fraenkel ve diğ., 2012).

Araştırmada katılımcıların gönüllülük ilkesine göre doldurulması için demografik bilgi formu, “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği” (Ercan, 2019) ve “Evlilik Doyum Ölçeği” (Çelik ve Yazgan İnanç, 2009) birleştirilerek online şeklinde ölçekler oluşturulmuştur. Formun linki e-posta ile derneklere, vakıflara, sosyal medya gruplarına ve kendi bireysel ofislerinde aile danışmanlığı hizmeti veren danışmanlara gönderilmiştir. İlk gönderimde ulaşılan katılımcı sayısının çok az olduğu görülmüştür. Bu yüzden yaklaşık 6 ay boyunca danışmanlık hizmeti veren derneklere, vakıflara, online ve yüz yüze aile danışmanlığı hizmeti veren danışmanlara danışmanları ile paylaşımları için link tekrar gönderilmiştir. Kimilerine iki haftada bir kimlerine de ayda bir olacak şekilde link tekrar gönderilerek hatırlatmalar yapılmıştır.

Sosyal bilimlerde evreni temsil edecek örneklem sayısının genelde 300-400 civarında olması ideal bir örneklem sayısı olarak ele alınmaktadır. Ayrıca bu sayının 100’den az olmadığı durumlarda da faydalı bir çalışma olacağı söylenebilir (Karasar, 2009). Araştırmada 2024 Nisan ayına kadar yapılan hatırlatmalar ile 248 katılımcıya ulaşılmıştır. Bu katılımcılardan 36’sı değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu bireylerin aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin kriterlerini taşımadığı tespit edilmiştir.

Çalışma süreci boyunca çalışmaya katılan katılımcı sayısının az olmasının sebeplerinden birinin aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin bazılarının e-posta ve sosyal medya hesaplarını

aktif olarak kullanılmamaları olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra bazı bölgelerde internete erişim probleminin de başka bir sebep olduğu söylenebilir. Veri toplamada en çok online araçlar kullanıldığı için elektronik cihaz kullanımı ve internete erişim katılımcılara ulaşım açısından çok önemlidir (Krysik ve Finn, 2015). Yüksek sayıda katılımcıya ulaşılamamasının en büyük nedenlerinden bir tanesi de toplumumuzda aile danışmanlığı hizmetinden faydalanan bireylerin kendi durumunu başka bireyler ile paylaşmayı istememesidir. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin ailevi problemlerini kimsenin duymaması için çaba sarf ettikleri ve damgalanmaktan ya da ötekileştirilmekten çekindikleri düşünülmektedir. Ayrıca araştırmanın linki e-posta olarak bazı derneklere ve vakıflara gönderilmesine rağmen söz konusu dernek ve vakıflardan herhangi bir dönüş de sağlanmamıştır.

3.2.2. Araştırmanın nitel kısmına ait çalışma grubu

Araştırmanın nitel kısmına ait çalışma grubu araştırmanın nicel boyutunda aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkiye yönelik veriler ortaya çıkarılarak belirlenmiştir. Bu aşamada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği”nin dört ve “Evlilik Doyumu Ölçeği”nin üç alt boyutunun her birinde puan alan bireylerden bu aşamaya katılmak için gönüllü olanlar tespit edilmiştir. Daha sonra nitel veri toplama aşamasına geçilmiştir. Bu aşamada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak çalışma grubu belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme ile ele alınan olguyu katılımcıların deneyimlemiş olması, olgu hakkında yeterli bilgiye sahip olması ve katılımcıların evreni en iyi şekilde temsil etmesi sağlanmaktadır (Güçlü, 2019).

Çalışma grubunun belirlenmesi için oluşturulan ölçütler şunlardır: Nicel araştırma aşamasına katılmış olmak, bir önceki aşamada ölçeklerin her alt boyutundan puan almış olmak, araştırmanın bu aşamasına gönüllü katılmak için iletişim bilgisini paylaşmış olmak, danışmanlık sürecinin farklı aşamalarında yer almak, farklı nedenlerle aile danışmanlığı hizmeti almış olmak. Bu aşama için belirlenen 22 bireyle bireysel görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmeler bireylerin uygun oldukları bir zaman belirlenerek online olarak gerçekleştirilmiştir. Bir önceki aşamada kullanılan toplamda yedi alt boyut çerçevesinde nitel sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu ile nitel veriler toplanmıştır. Danışanlar ile yapılan görüşmeler ile bireylerin danışmanlık alma sebepleri nicel aşamada elde edilen veriler ile karşılaştırılmıştır. Böylece bireylerin yaşadıklarını hissettikleri ve gerçekte olan problemlerin derinlemesine

incelenmesi hedeflenmiştir. Bu yüzden mevcut çalışmada açıklayıcı ardışık desen kullanılmıştır. Açıklayıcı ardışık desen, nicel veriler toplanıp analiz edildikten sonra nitel verilerin toplandığı araştırma desenidir. Bu desen ile nicel veriler nitel veriler ile desteklenmekte, açıklanmakta ve örneklendirilmektedir. Nitel verilere ulaşılmasını sağlayacak çalışma grubunun oluşturulması için nicel bulgulardan yararlanılmaktadır (Creswell, 2021; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Mevcut çalışmanın son aşamasında nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji deseni çerçevesinde analiz edilmiştir. Böylece danışmanlık alan bireylerin günlük yaşam deneyimleri yapılacak görüşme ile anlaşılmalı ve ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Creswell, 2017). Nitel araştırma desenlerinden biri olan fenomenoloji deseni ile günlük yaşamda karşılaştığımız veya farkında olduğumuz olguların derinlemesine ve detaylı araştırılması mümkündür. Çalışmada ele alınan olguya yönelik genellenebilir olmayan veri, olguyu deneyimlemiş ve diğerlerine aktarabilecek kişiler aracılığı ile toplanmaktadır (Creswell, 2018). Araştırmanın çalışma grubu aile danışmanlığı hizmeti alan 22 bireyden oluşmaktadır. Nitel görüşmeye katılan katılımcıların özellikleri EK.7’de yer almıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Mevcut çalışmada, aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumunun değerlendirilmesi amacı ile ilk olarak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan iki ölçek kullanılmıştır. Akabinde ölçeklerden elde edilen verileri daha ayrıntılı açıklayabilmek, yorumlayabilmek ve çalışmanın alt problemlerine cevap bulabilmek için nitel veri toplama aracı olarak hazırlanacak yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Böylece araştırma açıklayıcı ardışık desene uygun olarak yürütülmüştür.

3.3.1. Araştırmanın nicel kısmı için veri toplama araçları ve süreci

Araştırmanın nicel verilerin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu ve geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılmış iki farklı ölçek olan “Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği” (Ercan, 2019) ve “Evlilik Doyum Ölçeği” (Çelik ve Yazgan İnanc, 2009) kullanılmıştır.

3.3.1.1. Demografik bilgi formu

Demografik bilgi formunda bireylerin cinsiyeti, yaşı, eşinin yaşı, eğitim durumu, eşinin eğitim durumu, çalışma durumu, işi, ekonomik durumu, yaşadığı evin türü, çocuğu olma durumu,

çocukların yaşı ve cinsiyetleri, aile danışmanlığı alma sebepleri ve aşamaları adlı başlıklar yer almaktadır.

3.3.1.2. Romantik ilişkilerde yakınlık ölçeği

Bireylerin romantik ilişkilerde yakınlık düzeyini değerlendiren ölçek, Ercan (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 17 madde, dört alt boyut ve 4'lü likert tipinden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tamamı için .88, faktör 1 için .79, faktör 2 için .83, faktör 3 için .81 ve faktör 4 için .72 bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar-test güvenilirliği analizi sonucunda, korelasyon katsayısı .89 olarak belirlenmiştir. Bu bulgular sonucunda Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeğinin (RİYÖ), romantik ilişkilerde yakınlık düzeyini ölçmek ve değerlendirmek için güvenilir bir araçtır. Bu çalışmanın Cronbach Alpha ise ölçeğin tamamı için .93, faktör 1 için .85, faktör 2 için .82, faktör 3 için .66 ve faktör 4 için .82 iç tutarlılık kat sayısı olarak bulunmuştur.

3.3.1.3. Evlilik doyumu ölçeği

Çelik ve Yazgan İnanç (2009) tarafından geliştirilen ölçek, evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 13 madde, üç alt boyut ve 5'li likert tipinden oluşmaktadır. Ölçeğin test-tekrar-test korelasyon katsayısı tamamı için .86 olarak tespit edilmiştir. Test-tekrar-test korelasyon katsayısı faktör 1 için .83, faktör 2 için .80 ve faktör 3 için ise .74'tir. Faktör 1 ölçeği madde toplam puan korelasyonları .59 ile .71; Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .83; faktör 2 ölçeği madde toplam puan korelasyonları .49-.73, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .81 ve faktör 3 ölçeği madde toplam puan korelasyonları .49 ile .67, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .75 arasında değiştiği bulunmuştur. Bu bulgular sonucunda Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ), evli bireylerin evlilik doyumlarını ölçmek ve değerlendirmek için güvenilir bir araçtır. Bu çalışmanın Cronbach Alpha ise ölçeğin tamamı için .87, faktör 1 için .88, faktör 2 için .87 ve faktör 3 için .68 iç tutarlılık kat sayısı olarak bulunmuştur. Bu demografik bilgi formu ve ölçekler araştırmacı tarafından hedef kitleye online olarak ulaştırılmıştır.

Yapılan çalışmada açıklayıcı ardışık desen karma yöntem kullanılması dolayısı araştırmacı tarafından hem nicel hem de nitel verileri toplanması gerekmektedir. Hazır olan ölçeklerin kullanılması verilere ulaşma noktasında kolaylık sağlayacaktır. Söz konusu ölçeklerin birinde 17 soru diğerinde 13 soru olmak üzere toplamda 30 soru bulunmaktadır. Demografik bilgi

formu, Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği ve Evlilik Doyum Ölçeği EK.1 de verilmiştir. Katılımcılar için ölçeğin girişinde çalışmanın amacı ve konusu ile ilgili detaylı bilgilendirmede bulunulmuştur. Ölçme araçları Google Forms'ta hazırladıktan sonra link haline getirilip e-posta aracılığı ile ve ilgili derneklerin ve bireysel anlamda aile danışmanlığı yapan danışanlara mail grupları vasıtasıyla sosyal medya hesaplarına gönderilmiş ve linkin gönderimi belirli aralıklarla tekrar edilmiştir. Linki dolduran bireylerin verileri sistemde otomatik olarak kaydedilmiştir.

3.3.2. Araştırmanın nitel kısmı için veri toplama araçları ve süreci

Araştırmacı nitel verileri toplamaya geçmeden önce nitel bulgular için etik kurul onayı alındıktan sonra nitel verilerin toplanması için araştırmacı tarafından nicel veriler sonucunda oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kapsamında gönüllü olarak onay veren katılımcılara görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın nitel kısmı için araştırmacı tarafından önceki aşamada elde edilen veriler analiz edilerek araştırmacı tarafından araştırmanın amacına uygun olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Önceki aşamada telefon numaralarını ve e-posta adreslerini paylaşan 60 kişi onay vermiştir. Maksimum çeşitliği sağlamak için bu kişiler arasında 40 kişi aranmış ve randevu alınmıştır. Bazı katılımcılar randevularına gelmemiş, telefon numaralarını değiştirmiş ve görüşmelere katılmak istememiştir. Yapılan görüşmeler neticesinde veri doygunluğunu sağlayan 22 bireyle çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu bireyler ile online görüşmeler yapılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu EK.3'te yer verilmiştir. Yapılan görüşmelerden birinin deşifresi ise örnek olarak EK.8'de gösterilmiştir. Görüşmeler yapılmadan önce, görüşmenin gerçekleştirileceği bireylerden randevu alınmış belirlenen gün ve saatte görüşmeler yapılmıştır. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin büyük çoğunluğu randevunun gerçekleşeceği gün ve saatte riayet etmiştir. Görüşmeler Temmuz ve Ağustos 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler online bir ortamda 8-25 dakika arasında yapılmıştır. Görüşmeler çalışma grubundaki bireylerden izin alınarak ses kaydı ile kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşmeler tamamlandıktan sonra ses kayıtları deşifre edilmiş ve bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan ölçekler ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanan verilerin analiz edilmesi ve işlenmesiyle araştırmanın konusuna yönelik bulgulara ulaşılmıştır. Yorumlama

aşamasında ise öncelikle nicel araştırma aşamasında elde edilen bulgular analiz edilmiş sonra ikinci aşamada elde edilen nitel bulgular raporlaştırılmıştır. Toplanan nicel ve nitel bulgular analiz ettikten sonra nitel bulguların nicel bulguları özel olarak nasıl destekleyip besledikleri ayrıntılı bir şekilde tartışma kısmında anlatılmıştır (Creswell, 2014, s. 225).

3.4.1. Araştırmanın nicel kısmı için verilerin analizi

Araştırmada ölçek formundaki sorular “SPSS 22” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle mevcut araştırmada gerçekleştirilmesi planlanan analizler için ön koşullar incelenmiştir. Bu amaçla bireylerin yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumları arasındaki ilişkileri ve bunlar ile bazı değişkenler arasındaki farklılık olup olmama durumunu incelemek için betimsel istatistikler ve grafiksel yöntemler ile verilerin normal dağılımı incelenmiştir. Bu çerçevede, ortalama ve standart sapma değerleri, çarpıklık ve basıklık katsayıları gibi betimsel istatistikler ve histogram ve saçılma grafikleri gibi grafiksel istatistiklerden yararlanılmıştır. İncelenen farklılaşma durumlarındaki verilerden biri hariç diğerlerinin dağılımları normal kabul edilebilecek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Pallant, 2017; Tabachnick ve Fidell, 2020). Böylece incelenmek istenen ilişkiler ve farklılaşma durumları için Pearson Korelasyon Analizi, Spearman’s Korelasyon Analizi, Bağımsız Gruplar t Testi Analizi, Tek Yönlü ANOVA Analizi ve Kruskal Wallis H Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular; sayı, yüzde oranları ile betimsel ve grafiksel istatistiksel yöntemler kullanarak yorumlanmıştır.

3.4.2. Araştırmanın nitel kısmı için verilerin analizi

Araştırmanın nicel verileri toplandıktan sonra veriler detaylı ve derinlemesine analiz edilmiş özellikle çarpıcı ve beklenmedik sonuçları anlamlandırmak için yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak görüşmeler yapılmıştır. Nitel görüşmeler yapıldıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir. Daha sonra yapılan görüşmelerin ses kayıtları deşifre edilmiş ve deşifrelerin içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi konuyla ilgili yazılı, görsel ve dijital medyalarda yere alan bilgi ve belgeleri tarama, inceleme ve anlama yöntemidir (Güçlü, 2019, s. 168). İçerik analizinin amacı toplanan verileri açıklayabilecek ve anlamlandırabilecek kavramlara, temalara ve ilişkilere ulaşabilmektir. Bununla birlikte içerik analizi verileri tanımlamaya, anlamlandırmaya ve verilerin içinde saklı olabilecek gerçeklikleri ve bilgileri ortaya çıkarmaya amaç edinen bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). İçerik analiziyle ilk olarak veriler okunup incedikten sonra konuyla ilgili bazı notlar alınarak akabinde konuyla ilgili kod, kategori ve tema oluşturma safhasına geçilmiştir. Bu bölümde; ilk

aşamaya katılıp gönüllü olan katılımcılardan oluşturulan çalışma grubundaki bireylerle bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma grubundan elde edilen nitel veriler içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Bu yöntemle manuel olarak öncelikle kodlara, bu kodlardan kategorilere ve en nihayetinde temalara ulaşılmıştır. Bu çözümleme yapılırken alan yazındaki ilgili çalışmalardan yararlanılmıştır. İlgili kod, kategori ve temalar çalışma grubundaki bireylerin ifadeleri doğrudan alıntılanarak örneklerle tablo halinde sunulmuş ve bunlara ilişkin frekanslar da verilmiştir. Yapılan analizler raporlanırken çalışma grubunda yer alan bireylerin kimlikleri açık edilmemek için bireyler K1, K2, K3 vb. şekilde adlandırılmıştır.

3.5. Araştırma için etik, geçerlik ve güvenirlik

Araştırmanın nicel ve nitel kısımlarının etik boyutu için gerekli izinler alınmış ve geçerlik ve güvenirlikleriyle ilgili tüm bilgiler iki başlık altında detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.5.1. Nicel araştırma için etik, geçerlik ve güvenirlik

Araştırmanın etik boyutu için Yalova Üniversitesi'nden 20.07.2023 tarihli ve 2023/137 protokol numarasıyla Etik Kurul onayı alınmıştır. Karar EK.5 yer almaktadır. Bununla beraber bu araştırmada nicel kısmı için veri toplama sürecinde kullanılan Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği ve Evlilik Doyum Ölçeğinin bu araştırma kapsamında geçerlik ve güvenirlik analizleri yapılarak bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Araştırmada Veri Toplamak Amacıyla Kullanılan Ölçme Araçlarına Yönelik Ölçme Modellerine İlişkin Bilgiler

Veri Toplama Aracı Adı	DFA Model Uyum İndeksleri	Cronbach Alfa İç Tutarlık Katsayıları
Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği	χ^2 /sd=5.01, RMSEA=.138, NNFI=.91, CFI=.93, NFI=.91, AGFI=.67, IFI=.93, GFI=.77	Kendini açma: .85 Fiziksel çekim: .82 Destek: .66 Güven: .82 Toplam: .93
Evlilik Doyum Ölçeği	χ^2 /sd=1,96, RMSEA=.068, NNFI=.97, CFI=.98, NFI=.95, AGFI=.88, IFI=.98, GFI=.92	Aile: .88 Cinsellik: .87 Benlik: .68 Toplam: .87

$f=212$

Tablo 1 incelendiğinde Evlilik Doyum ölçeğinin RMSEA uyum indeksi .08'in altında olduğu görülmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği uyum indeksi .08'in üstünde çıkmıştır. Bunun da zayıf güven aralığında olduğu göstermektedir. Ancak diğer indeksler normal güven

aralığında çıkmıştır. Çünkü RMSEA uyum indeksinin .05 ve altı mükemmel uyuma, .08'in altı olması ise kabul edilebilir uyuma karşılık gelmektedir (Jöreskog ve Sörbom, 1993). Ölçme araçlarının Evlilik Doyum Ölçeği RMSEA uyum indeksinin kabul edilebilir uyuma karşılık gelmiştir. Tablodaki χ^2/sd oranlarının 1.96-5.01 arasında değiştiği görülmektedir, bu sonucun da her iki ölçme aracının model veri uyumunun iyi uyuma karşılık geldiğini göstermektedir. χ^2/sd oranının 3'ün altında çıkması mükemmel uyum, 5'in altında çıkması ise iyi uyum olarak değerlendirilmektedir (Kline, 2005). Ölçek yapısının GFI, NFI, AGFI, NNFI, IFI, CFI uyum değerleri .90-.95 arası ise iyi uyuma .95-1.00 arası ise mükemmel uyuma sahip olduğu söylenebilir (Scgermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003; Şimşek, 2007; Tabachnick ve Fidell, 2015). Tablodaki değerler incelendiğinde her iki ölçeğin NNFI, CFI, NFI, IFI' nın indeksleri .90'dan yüksek çıktığı bu sonucun da iyi uyuma karşılık geldiği göstermektedir. Her iki ölçeğin AGFI'nın indeksleri ve Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeğinin GFI'sı .90'dan düşük çıktığı bunun da zayıf uyuma karşılık geldiği göstermektedir. Ancak Evlilik Doyumu Ölçeğinin GFI'sı .90 çıktığı bunun da iyi uyuma karşılık geldiği görülmektedir. Her iki ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .66-.88 arasında değiştiği görülmektedir. DeVellis'e (2017) göre ideal Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .70 ve üzeri olarak hesaplanmaktadır. Ancak madde sayısı 10'dan az olduğunda bu durum değişmekte ve düşük çıkabilmektedir. Kayış'a (2016) göre ise $.60 \leq \alpha < .80$ olduğunda ölçek oldukça güvenilir olduğunu ifade etmektedir. Her iki ölçme aracının bu araştırmaların verileriyle değerlendirilen güvenilirlik katsayılarının .60'ın üzerinde çıkmıştır. Bu sonuçlarının da kabul edilebilir sonuçlar olduğu göstermektedir. Bu noktadan hareketle, ölçme araçlarının mevcut araştırmada kullanımının uygun olduğuna karar verilmiştir.

3.5.2. Nitel araştırma için etik, geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmacı nitel verileri toplamaya geçmeden önce nitel bulgular için Mardin Artuklu Üniversitesi'nden 09.07.2024 tarihli ve 2024/7-1 karar sayısı ile Etik Kurul onayı alınmıştır. Karar EK.6'da yer almaktadır. Etik kurul onayı alındıktan sonra nitel verilerin toplanması için araştırmacı tarafından nicel veriler sonucunda oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kapsamında gönüllü olarak onay veren katılımcılarla online görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler yapılmadan önce katılımcıların çalışmaya katılım talepleri tamamen gönüllük esasına dayanmıştır. Görüşmede transkript, kodlama ve analiz amaçlı ses kaydı almak için katılımcılardan izin talep edilmiştir. Çalışmada gizlilik ilkesi esas alınmıştır. Katılımcılara ses kayıtlarının çalışma tamamlanır tamamlanmaz imha edileceği ve isimleri gibi tanıtıcı

bilgilerinin araştırmanın hiçbir yerinde yer almayacağı bilgisi verilmiştir. Ses kaydı için katılımcılardan onay alınmıştır. Bir araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik standartları araştırmaların yöntemlerine göre farklılık gösterebilmektedir (Creswell ve Creswell, 2021, Merriam, 2018).

Nitel araştırmalarda araştırmanın geçerlilik kriterlerini Creswell (2018), üçgenleme, dış denetim, zengin ve yoğun betimleme, uzun süreli katılım ve sürekli gözlem, üye kontrolü, akran incelemesi (sorgulaması), araştırmacı önyargılarının açıklanması ve olumsuz durum analizi olmak üzere sekiz başlıkta sınıflandırmıştır. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirliği Merriam (2018) ise üçgenleme, katılımcı doğrulaması, veri toplama aşamasına uygun ve yeterli katılım, araştırmacının konumu ve yansıtıcılık, uzman incelemesi/değerlendirmesi, denetleme tekniği, zengin, yoğun tanımlama ve azami çeşitlilik olmak üzere dokuz başlıkta sınıflandırmıştır.

Bu araştırmada nitel verilerin geçerliliği ve güvenilirliği için dış denetim (uzman incelemesi), zengin ve yoğun betimleme, olumsuz durum analizi, azami çeşitlilik ve araştırmacının konumu veya yansıtıcılık stratejileri açıklamıştır.

Dış denetim (uzman görüşü) kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları için bir profesör, iki doçent ve bir doktor öğretim üyesi olmak üzere dört uzmandan görüş alınmıştır. Araştırmada yapılan görüşmelerin deşifresine ait temalar, kategoriler ve kodlar hazırlanırken iki doçentten uzman görüşü alınmıştır. Deşifrelerin sonucunda oluşturulan temalar, kategoriler ve kodlar katılımcıların doğrudan ifadelerinden alınmıştır. Bu ifadelerin frekanslarına da yer verilmiştir. Katılımcılara ait kodlar sunulurken konunun dışında kalan aykırı veya olumsuz durumlara da yer verilmiştir. Çalışma grubunda maksimum çeşitlilik sağlamak için katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyleri ve çalışma durumları, aile danışmanlığı alma sebepleri ve bulundukları seans sayıları farklı katılımcılar dahil edilerek azami çeşitlilik sağlanmıştır. Araştırmacının konumu veya yansıtıcılık stratejisine nasıl yer verildiği ise araştırmacının rolü başlığı altında yer verilmiştir.

Nitel araştırmalarının bulgularının tutarlılığı için Creswell (2017), güvenilirlik kriterlerini şu şekilde açıklamıştır:

- Çalışmada kullanılan verilerin hata içerip içermediği konusunda deşifrelerin ve veri çözümlemelerinin kontrolü,
- Kodlamalar yapılırken doğruluğuna ve değişmezliğine güven duyma,

- Çalışmaya yönelik farklı araştırmacıların yaptığı kodlara yönelik kontroller yapma,
- Grup olarak yapılan araştırmalarda düzenli toplantıların yapılması ve verilerin birbirleriyle paylaşılması olarak açıklamıştır.

Söz konusu araştırmada tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kayıt altına alınmıştır. Elde edilen verilerin bizzat katılımcı tarafından ara verilmeden bilgisayar ortamında deşifreleri yapılmıştır. Deşifrelerde hatalar olup olmadığı noktasında deşifreler tekrardan kontrol edilerek yazıya aktarılmıştır. Ayrıca temalar oluşturulup kategori ve kodlar şekilde tablolaştırılmıştır. Bu araştırma bir kişi tarafından yapıldığı için Creswell'in (2017) önerdiği diğer kriterleri kapsamaktadır. Yapılan bu çalışmanın inandırıcılık, aktarılabilirlik, güvenilirlik ve doğrulanabilirlik stratejileri (Miles ve Huberman, 2019) nitel araştırmanın geçerlilik ve güvenilirlik kriterlerine uygun olarak yapılmıştır.

Araştırmacının Rolü

Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin deşifresi sonrasında hem kodlama hem de bulguları yorumlama süreçlerinde ya da tartışma kısmında araştırmacıların özellikleri ve geçmiş bilgi ve deneyimleri yansıtabilmektedir. Dolayısıyla araştırmacı çalışmayı iyi araştırması, tanımlaması ve ortaya çıkabilecek herhangi bir soruna karşı mesleki sorumlulukları çerçevesinde araştırmacının rolünün farkında olması gerekmektedir (Creswell, 2017). Bu çalışmada araştırmacı aile değerlerine önem veren bir ailede doğmuştur. Merak ettiği her olayı araştırmış, okumuş ve o konuyla ilgili tespitler yapmıştır. Bireysel, ailevi, toplumsal ve mesleki sorumluluklarının farkındalığıyla çalışmalarını yürütmekte ve akademik hayatına devam etmektedir. Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet bölümünde lisans eğitimini 2012-2016 yılları arasında tamamlamıştır. Lisans eğitiminden hemen sonra ortaokuldaki hedefi olan akademisyenlik mesleği için hocalarının öncülüğünde Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD'de 2017-2019 yılları arasında yüksek lisans tezini "Kültüre Duyarlı Sosyal Hizmet Bağlamında Türkiye'de Koruyucu Aile Modeli: İstanbul ve Bingöl Örneği" adlı konu başlığıyla tamamlamıştır. Bu süreçte aile alanıyla ilgili araştırmalar ve okumalar yapıp Biruni Üniversitesi'nde "Aile Danışmanlığı Sertifikası'nı almıştır. Aldığı aile danışmanlığı eğitimden sonra belli dönemlerde aktif olarak online olarak aile danışmanlığı yapmıştır. 2020 yılı şubat ayından beri Munzur Üniversitesi Tunceli Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık bölümünde bölüm başkanı olarak görevine devam etmektedir. 2020 yılı eylül ayı itibarıyla Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD'de "Aile Danışmanlığı Hizmeti Alan Bireylerin Yakınlık İlişkileri ve

Evlilik Doyumunun İncelenmesi” adlı konu başlığıyla yürütmekte olduğu doktora çalışmasına devam etmektedir. Söz konusu tezin nitel aşamasında araştırmacı katılımcılarla mesleki etik ilkeleri çerçevesinde görüşmeler yapıp aktif bir rol almıştır.

4. BULGU, YORUM VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde nicel kısmı için bulgu, yorum ve tartışma ve nitel kısmı için bulgu, yorum ve tartışma ele alınmıştır. Daha sonra nicel ve nitel bulguların birlikte analizi yapılmış ve bir sonraki bölüme geçilmiştir.

4.1. Nicel Kısmı İçin Bulgu, Yorum ve Tartışma

Bu bölümde nicel araştırmadan elde edilen bulguların tartışma ve yorumu, tablolar ve grafikler verilerek açıklanamaya çalışılmıştır. Araştırmada ölçek formundaki sorular “SPSS 22” paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada Pearson Korelasyon Analizi, Spearman’s Korelasyon Analizi, Bağımsız Gruplar t Testi Analizi, Tek Yönlü ANOVA Analizi ve Kruskal Wallis H Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular; sayı, yüzde oranları ile betimsel ve grafiksel istatistiksel yöntemler kullanarak yorumlanmıştır.

4.1.1. Katılımcıların demografik bilgileri

Bu bölümde yer alan bulgular; katılımcıların cinsiyetlerine, yaşlarına, eşlerinin yaşlarına, eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, çalışma durumlarına, eşlerinin çalışma durumlarına, ev durumlarına ve çocuğu olma durumlarına yönelik tanıtıcı bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2. Nicel Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N)	%
Cinsiyet	Kadın	175	82,55
	Erkek	37	17,45
Yaşı	18-30 yaş	65	30,70
	31-40 yaş	96	45,30
	41-50 yaş	35	16,50
	51 yaş ve üzeri	16	7,50
	18-30 yaş	49	23,10
Eşinin yaşı	31-40 yaş	91	42,90
	41-50 yaş	49	23,10
	51 yaş ve üzeri	21	9,90
	İlkokul	19	8,96
Eğitim durumu	Ortaokul	10	4,72
	Lise	57	26,89
	Ön Lisans	25	11,79
	Lisans	81	38,21
	Yüksek Lisans	15	7,07
	Doktora	5	2,36

Tablo 2. (Devam) Nicel Araştırmaya Katılan Bireylerin Demografik Bilgileri

Değişkenler	Gruplar	Sayı (N)	%
Eşinin eğitim durumu	İlkokul	18	8,50
	Ortaokul	16	7,50
	Lise	60	28,30
	Ön Lisans	32	15,10
	Lisans	70	33,00
	Yüksek Lisans	16	7,50
Ekonomik Durum	0-8500	19	9
	85001-17000	52	24,50
	17001-22500	30	14,20
	225001-31000	50	23,60
	39501 ve üstü	61	28,80
Çalışma durumu	Çalışıyor	108	50,94
	Çalışmıyor	104	49,06
Eşinin çalışma durumu	Çalışıyor	181	85,38
	Çalışmıyor	31	14,62
Ev durumu	Ev sahibi	105	49,53
	Kira	107	50,47
Çocuğu olma durumu	Çocuğu var	180	84,91
	Çocuğu yok	32	15,09
Toplam		212	100

Araştırmaya katılan bireylerin tanıtıcı bilgileri Tablo 2’de verilmiştir. Tablo 2’ye göre katılımcılarının 175’i (%82,55) kadın 27’si (%17,45) ise erkek olmak üzere toplam 212 kişidir. Araştırmaya katılan katılımcılarının büyük çoğunluğu kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Bu noktadan hareketle ailede yaşanan herhangi bir problemin çözümüne yönelik kadınlarının çok sorumluluk aldığı veya erkeklerinin aile danışmanlığına gitmeyi reddettiği söylenebilir. Araştırmaya katılan bireylerin yaş grupları incelendiğinde 18-30 yaş (%30,70), 31-40 yaş (45,30) ve 41-50 (%16,50) ve 51 yaş ve üzeri (%7,50) olarak tespit edilmiştir. Katılımcılarının eşlerinin yaş grupları ise 18-30 yaş (%23,10), 31-40 yaş (42,90) ve 41-50 (%23,10) ve 51 yaş ve üzeri (%9,90) olarak tespit edilmiştir. Katılımcılarının ve eşlerinin yaş grupları düzenli dağılmadığı söylenebilir. Katılımcılarının eğitim durumları kademe halinde incelendiğinde ilkokul (%8,96), ortaokul (%4,72), lise (%26,89), ön lisans (%11,79), lisans (%38,21), yüksek lisans (%7,07) ve doktora (%2,36) olduğu bulunmuştur.

Katılımcılarının çalışma durumlarına bakıldığında %50’94’nün çalıştığı %49,06’sı ise çalışmadığı bulunmuştur. Katılımcılarının eşlerinin çalışma durumlarına bakıldığında ise %85,38’nin çalıştığı %14,62’nin ise çalışmadığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında katılımcılarının çalışma ve çalışmama durumları birbirine çok yakın dağılırken katılımcılarının

eşlerinin çalışma ve çalışmama durumları yakın dağılmamıştır. Katılımcılarının ev durumları incelendiğinde %49,53'ü ev sahibi olduğu %50,47'si ise kirada oturduğu tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında ev durumları birbirine çok yakın dağıldığı görülmüştür. Ayrıca katılımcılarının çocuğu olma durumları incelendiğinde ise katılımcılarının %84,91'i çocuk sahibi olduğu, %15,09'u ise çocuk sahibi olmadığı saptanmıştır. Çocuk sahibi olmanın getirdiği ek sorumluluğun aile ilişkilerini etkilediği söylenebilir. Araştırmaya katılan bireylerinin ekonomik durumlarını gelir gruplara göre incelendiğinde 0-8500 (%9), 85001-17000 (%24,50), 17001-22500 (14,20), 225001-31000 (%23,60) ile 39501 ve üstü (%28,80) olduğu tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle nitel araştırmaya katılan bireylerinin ekonomik durumları düzenli ve orta gelirli ailelerden oluştuğu söylenebilir.

4.1.2. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasında bir ilişki var mıdır?

Yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3'teki gibidir.

Tablo 3. Yakınlık İlişki Düzeyi ve Evlilik Doyumu Düzeyi Arasındaki İlişki

Yakınlık İlişki Düzeyi	Evlilik Doyumu Düzeyi	
	Pearson r	0,687*
	p	0,000
	n	212

*Korelasyon $p < 0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Katılımcıların yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,687$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların yakınlık ilişki ve evlilik doyumu düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %47,20'dir. Yani yakınlık düzeyinin %47,20'si evlilik doyumu düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü yakınlık ilişki sağlam olduğunda evlilik doyumları olumlu anlamda etkilendiği görülmektedir. Konuyla ilgili Yıldırım (2004) 248 evli bireyle çalışarak eş desteği ölçeği geliştirmiştir. Evlilik doyumunu etkileyen unsurlardan biri yakınlık ilişki düzeyini geliştiren eş desteği olduğu görülmüştür. Eşler birbirlerini iletişime açık ve uyumlu bir şekilde desteklediklerinde birbirlerine sağlıklı yakınlık kurmalarında ve evlilik

doyumlarını artırmalarında etkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarıyla mevcut çalışmamızın sonuçları birbirini desteklemektedir.

4.1.3. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma, fiziksel çekimlerine yönelik tutumları, eşini destekleme becerileri ve eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları, cinsel yakınlık algıları ve eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasında bir ilişki var mıdır?

Kendini açma, fiziksel çekim, destek ve güven düzeyi ile benlik, cinsellik ve aile düzeyi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla normal dağılım gösteren değişkenler arasında Pearson Korelasyon Analizi ve normal dağılım göstermeyen değişkenler arasında Spearman's Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'teki gibidir.

Tablo 4. Kendini Açma, Fiziksel Çekim, Destek ve Güven Alt Boyutları ile Benlik, Cinsellik ve Aile Alt Boyutları Arasındaki İlişki

Değişken		Benlik Alt Boyutu	Cinsellik Alt Boyutu	Aile Alt Boyutu
Kendini Açma Alt Boyutu	Pearson r	0,518*	0,616*	0,338*
	p	0,000	0,000	0,000
	n	212	212	212
Fiziksel Çekim Alt Boyutu	Pearson r	0,438*	0,626*	0,207*
	p	0,000	0,000	0,000
	n	212	212	212
Destek Alt Boyutu	Spearman's rho	0,450*	0,495*	0,190*
	p	0,000	0,000	0,005
	n	212	212	212
Güven Alt Boyutu	Pearson r	0,623*	0,499*	0,435*
	p	0,000	0,000	0,000
	n	212	212	212

*Korelasyon $p<0,01$ düzeyinde anlamlıdır.

Kendini açma alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,518$) ve anlamlı ($p<0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların kendini açma ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %26,83'tür. Yani kendini açma düzeyinin %26,83'ü benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Kendini açma duygusu sağlıklı bir iletişimle mümkün olabilir. Kendini sağlıklı bir şekilde ifade

edemeyen bireylerin benlik durumları olumsuz etkilenebilmektedir. Özellikle eşler arasında iyi bir iletişimin olması, birbirlerine karşı daha rahat ve doğru bir şekilde duygularını aktarabilmelerini ve var olan veya olabilecek problemleri çözebilmelerini kolaylaştırmaktadır. Ayrıca bu iletişim sağlıklı bir şekilde yakınlık ilişkisi kurabilmesine ortam oluşturabilmektedir. Sağlıklı bir yakınlık ilişkisi bireylerin öz saygı, benlik saygısı, özgüven ve sorumluluk duygularını kazanmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu duygular sonucunda bireyler evliliklerinde istenilen doyumunu sağlayabilmekte, yakınlık kurabilmekte ve evliliklerin devamına katkıda bulunabilmektedir. Rostami ve diğ. (2014) duygusal yakınlık ilişkisi kurabilme ile evlilik doyumunu arasında anlamlı pozitif ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Çalışkan'ın (2017) çalışmasında da benzer sonuçlar çıkmıştır (Çalışkan, 2017). Bu çalışmaların sonuçlarıyla mevcut çalışmanın sonucu örtüşmekte ve bu sonuçlar mevcut çalışmayı desteklemektedir.

Kendini açma alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,616$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların kendini açma ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %37,94'tür. Yani kendini açma düzeyinin %37,94'ü cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Kendini açma, çiftlerin kurdukları iletişim ile daha sağlıklı bir şekilde sağlanabilmektedir. Kişilerin arasındaki iletişim ne kadar sağlıklı ise eşler de yakınlık ilişkisini bir o kadar kolay kurabilmektedir. Eşlerin birbirlerine kendilerini rahatça açabilmesi aralarındaki mutluluk, huzur, güven, samimiyet ve muhabbet duygularının artmasına sebep olmaktadır (Uğur ve Uz Baş, 2022, s. 1483). Bu olumlu duygular ve iletişim beraberinde sağlıklı bir cinsel yakınlık ilişkisi getirmektedir. Sağlıklı bir cinsel yakınlık ilişkisi de evlilik doyumunu olumlu yönde etkilemektedir. Aksi durumda yakınlık ilişkileri zarar görebilmekte ve evlilik doyumunu olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedir. Nitekim Çağ ve Yıldırım'ın (2013) araştırmasında eşlerin cinsel yakınlık ilişkileri, memnuniyet düzeyleri ve evlilik doyum düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Coşkun'un (2020) çalışmasında ise evli bireylerde cinselliğe yüklenen olumsuz algı ve mitlerin evlilik doyumunu olumsuz etkilediğini saptamıştır. Bu çalışmaların sonuçlarıyla mevcut çalışmanın sonucu örtüşmekte ve bu sonuçlar mevcut çalışmayı desteklemektedir.

Kendini açma alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,338$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların Kendini açma ve aile düzeyleri orta düzey

anlamli bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri uzerinde açıkladıkları varyans %11,42'dir. Yani Kendini açma düzeyinin %11,42'si aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Eşler arasındaki yakınlık ancak birbirleriyle sağlıklı iletişim kurabilme ve birbirlerini anlayabilme ile mümkün olabilmektedir. Birbirlerine kendilerini aamayan, herhangi bir problem karşısında birbirlerine destek olmayan ve czm üretmeyen cftlerin arasına zamanla soğukluk girmekte ve bu cftler birbirlerine yakınlık kurmada zorluklar ve problemler yaşamaktadırlar. Ayrıca cftler arasındaki yakınlık ilişkisini üçüncü kişiler dediğimiz eşlerin arkadaşları, dostları ve aileleri de etkileyebilmektedir. Özellikle evlilik, hısımlığı beraberinde getirdiği için aileler cftlerin evliliklerine daha kolay müdahale edebilmekte veya destekleyebilmektedir. Hem cftlerin hem de ailelerinin sınırlarını iyi koruyabilmesi cftler arasında yakınlık ilişkisi kurmada ve evlilik doyumunu arttırmada önemli bir etken haline gelebilmektedir. Eğer cftler veya üçüncü kişiler sınırlarını koruyamazlarsa evlilikler olumsuz etkilenmekte ve hatta bu boşanmaya yol açabilmektedir. Nitekim bu görüşü Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın 2014 yılında yayınlanan Türkiye Boşanma Araştırması raporu desteklemektedir. Bu raporda en sık rastlanan boşanma nedenleri yakın cvrenin evliliğe müdahalesi (%40) ve duygusal ilişki (%38) olarak saptanmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Boşanma Araştırması, 2014, s. 75). Ancak sınırları belli olan sağlıklı ilişkiler yürütüldüğünde ailelerin cftlerin evliliklerine destek oldukları görülmüştür. Nitekim Demiray'ın (2006) yaptığı clışmada cftlerden aileleriyle haftalık grşenlerin günlük grşenlere göre uyum ve ilişkilerinin daha iyi olduğu görülmüştür. Ancak yılda bir grşenlerin ayda grşenlere göre evlilik uyumlarının ve ilişkilerinin azaldığı görülmüştür. Uğur ve Uz Baş'ın (2022) clışmasında ise evli bireylerin eşlerine kendini açma düzeylerinin eşin ailesiyle ilişkilerini pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Dolayısıyla aile görüşmelerinin ölçülü bir şekilde yapılmasının eşler arasında sağlıklı bir yakınlık ilişkisi kurulmasını ve evlilik doyumunu sağlanmasını olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Bu clışmaların sonuçları mevcut araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Fiziksel ckim alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,438$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel ckim ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri uzerinde açıkladıkları varyans %19,18'dir. Fiziksel ckim düzeyinin %19,18'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Evlilik doyumunda ve yakınlık ilişkilerinde fiziksel ckim veya dış görünüş bireylerin karar vermelerinde etkilidir. Özellikle erkekler karşı cinse yakınlık gösterirken ilk başlarda karşı

cinsin fiziksel çekimine veya dış görünüşüne bakmaktadır. Ancak kadınlar daha çok duygusal açıdan ilgi gösteren ve ekonomik yönden de kendilerini koruyup kollayan erkeklerden etkilenmektedir. Ayrıca kadınlar birine güvenebilme ve ondan saygı, sevgi ve değer görmeden de çok etkilenmektedir. Bunlar kadınların ve erkeklerin evlilik doyumunu etkilemekte ve yakınlık ilişkileri kurmalarında önemli etkenler olarak görülebilmektedir. Söz konusu kadın ve erkeklerin sevdikleri insanın güzel bir resmine bakarken dahi beyinlerinin birçok bölgesinde olumlu anlamda değişimler meydana geldiği görülmüştür. Özellikle beynin dopamin salgılayan bölgelerinde aktivite artışı yaşanmaktadır. Bu durum da bireylerin benliklerini ve öz saygısını doğrudan etkilemektedir. Yani bir erkeğin kendini yakışıklı ve bir kadının kendini güzel olarak görmesi hem yakınlık ilişkisi kurmalarında hem de evlilik doyumu sağlamalarında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Yakışıklılık ve güzellik algıları benlik düzeylerini olumlu yönde etkilemektedir. Bu olumlu etkileme de yakınlık ilişkileri ve evlilik doyumunu pozitif yönde etkilemektedir (Fiorillo ve diğ., 2003; Bal ve Hacıosman, 2020).

Fiziksel çekim alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,626$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel çekim ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %39,19'dür. Fiziksel çekim düzeyinin %39,19'u cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Fiziksel çekicilik bir bireyin kendi bedenine yüklediği anlam, duygu ve düşüncelerin tümüne denilebilir. Bedene olumlu anlam, duygu ve düşünce yüklenmesi çiftler arası veya kişiler arası olumlu bir ilişki kurulmasına olanak tanımaktadır. Bireyler aksi bir anlam yüklerse olumsuz bir ilişki kurulmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Keldal ve Karadaş (2021), evlilik birliğini oluşturmak için istekli olan bireylerin eş seçiminde fiziksel çekiciliğe önem verdiğini belirtmiştir. Ayrıca yakınlık ilişkisi ve evlilik doyumu düzeyleri etkileyen önemli etkenlerden biri cinsel yakınlık ilişkisidir. Fiziksel çekiciliğe olumlu anlam yükleyen bireylerin evlilik uyumları ve doyumları cinsel yakınlık ilişkisinden etkilenmektedir. Nitekim Basat (2004) cinsel yakınlık ilişkisi sıklığının cinsel doyumu olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediğini belirtmiştir. Uslu Taş (2020) da cinsel ilişki sıklığı ve evlilik doyumu arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Ak ve Balcı Çelik'in (2024) çalışmasında buna benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu araştırmada evli bireylerde cinsel ilişki sıklığının artmasıyla eşlerin birbirleriyle olan fiziksel ve duygusal yakınlık ilişkilerinin arttığı görülmüştür. Bu çalışmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Fiziksel çekim alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ($r=0,207$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel çekim ve aile düzeyleri zayıf düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %04,28'dür. Fiziksel çekim düzeyinin %04,28'u aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Güzellik algısı toplumların sosyokültürel yapısına göre farklılık gösterebilmektedir Bireylerin güzellik algısı, kendilerini sağlıklı ve güzel algılama şekillerini etkilemektedir. Dolayısıyla bireylerin bedenlerine yönelik olumlu görüşleri ve saygıda bulunması kendilerine yönelik güzellik algısını olumlu yönde etkilemektedir. Bu durum bireylerin yakınlık ilişkisi kurabilmelerinde ve evlilik doyumu sağlayabilmelerinde önemli bir rol oynamaktadır (Saraç ve Aynacı, 2020, s. 1841). Yapılan çalışmada genel olarak bireylerin aileleri onları desteklediği ve aile birliklerine katkı sundukları söylenebilir. Fakat araştırma sonuçlarına göre bireylerin fiziksel çekim düzeylerinin ve ailelerinin etkisi yakınlık ilişkisi kurmada ve evlilik doyumu sağlamada zayıf da olsa bir etki oluşturmuştur. Ancak genel anlamda ailelerin etkisi bireylerin yakınlık ilişkisi kurmalarında olumlu bir etki oluşturmuştur. Nitekim Öselemiş ve Türkdoğan (2024) yaptıkları araştırmada bireylerin kök aile işlevselliğinin romantik ilişki düzeyini pozitif yönde etkilediğini saptamıştır. Başka bir ifadeyle, aile üyeleri arasındaki duygusal yakınlığın ve birlikteliğin dengeli düzeylerde seyretmesine olanak sağlamış ve evlilik doyumunun arttırmıştır. Bu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Destek alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,450$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların destek ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %20,25'tir. Destek düzeyinin %20,25'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Konuyla ilgili alan yazında Hazan ve Shaver'e (1987) göre bir ailede çocuklara sevgi, şefkat ve güven dolu bir ortam sağlanırsa ve bu psikolojik doyum ihtiyaçları giderilirse aileye güvenli bağlanmanın yaşanmasına vesile olmaktadır. Çocukların bu ihtiyaçları giderilmişse ailelerin birbirlerine karşı sağlıklı bir romantik yakınlık ilişkisi kurdukları ve evlilik doyumunu sağladıkları söylenebilir. Tam tersine yakınlık ilişkileri kurmada ve evlilik doyumu sağlamada zorlanan çiftlerde kaygılı ve çekingen bir bağlanma tarzı ortaya çıkmaya sebep olmaktadır. Bunun sonucunda çocuklarına şefkat, merhamet ve güven dolu bir ortam yaşatmalarına sebep olmakta, çocukların kişilik ve akademik kariyerli olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır. Sözün özü eşler arasındaki olumlu ve olumsuz ilişkilerin yaşanması sadece kendilerini

etkilememekte diğer aile üyelerini de etkilemektedir (Mikulincer ve Goldman, 2006; Birnbaum, 2007).

Destek alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,495$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların destek ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %24,50'dir. Destek düzeyinin %24,50'si cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Çağ ve Yıldırım da (2013) çalışmalarında eş desteği ve cinsellik düzeyinin hem yakınlık ilişkisi kurmada hem de evlilik doyumu sağlamada orta düzey olmasa da anlamlı bir fark bulmuştur (Çağ ve Yıldırım, 2013). Yani söz konusu çalışmanın sonuçları mevcut çalışmanın sonucunu büyük ölçüde desteklemektedir.

Destek alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ($r=0,190$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların destek ve aile düzeyleri zayıf düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %03,61'dir. Destek düzeyinin %03,61'ü aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Çağ ve Yıldırım'ın (2013) yaptığı çalışma mevcut çalışmanın bu sonucunu desteklemektedir. Söz konusu çalışmada eş desteğinin evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Dolayısıyla eşe olan destek, sağlıklı yakınlık ilişkisi kurulabilmesini ve ailelerine olan bağlılıklarını olumlu yönde etkilemiştir. Bu sonuç evlilik doyumlarını pozitif yönde etkilemiştir. Ayrıca söz konusu araştırmada eşler birlikte vakit geçirdiğinde ve birbirlerini bireysel, ailevi, ekonomik ve sosyal açıdan destelendiğinde evlilik doyum düzeylerinin yükseldiği saptanmıştır.

Güven alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,623$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %38,81'dir. Güven düzeyinin %38,81'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Büyüdükleri evde samimi, şefkatli, merhametli, anlayışlı, huzurlu, mutlu ve güvenli bir ortam bulan çocukların yetişkinlikte aynı durumu kendileri sergileyebilmektedir. Evliliklerinde birbirlerine karşı güvene dayalı bir ilişki kurabilmekte ve doyum bulabilmektedir. Ayrıca böyle ortamlarda öz saygısı yüksek, ilişkilerinde saygılı ve empatik bir benlik geliştirebilmektedir. Bunun aksine güvensiz ve eleştirel dilin hâkim olduğu bir ortamda büyüyen bir bireyin öz şefkat, öz saygı ve farkındalık gibi benlik düzeylerinin daha düşük olduğu görülebilmektedir. Bu da evlilik doyumu sağlamayı ve güvene dayalı benlik değeri yüksek yakınlık ilişkileri kurmayı olumsuz etkileyebilmektedir (Sümer, 2008; Stolorow ve diğ., 2014; Çengel ve Yurdalan, 2022). Bundan

dolayı güven duygusu gelişmiş evliliklerde eşler birbirlerine daha sağlıklı yakınlık kurdukları ve evlilik doyumları olumlu yönde sağladıkları görülmüştür.

Güven alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,499$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %24,90'dır. Güven düzeyinin %24,90'ı cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Bu konuda yapılan bir çalışmada yakınlık ilişkilerindeki bağlanma tarzının çocukluk dönemi bağlanmadan farklı ele alınabileceğini ifade etmiştir. Yetişkinlik döneminde bu bağlanma tarzı daha çok güven ve cinsel doyum ile ilişkilendirilse de erken çocukluk dönemindeki bağlanmanın yetişkinlik dönemine aktarıldığını ve benzer olduğu ifade etmiştir. Erken çocukluk dönemindeki güvenli bağlanma, bireylerin evlilik döneminde güvenli bir evlilik ortamı oluşturmada ve cinsel yakınlık ilişkisinde doyumu sağlamada önemli bir rol oynamaktadır (Çengel ve Yurdalan, 2022).

Güven alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,435$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve aile düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %18,92'dir. Güven düzeyinin %18,92'si aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Sağlıklı ve güven ortamının sağlandığı bir aile, 0-3 yaş arası dönemde sevgi ve güven bağının kurulmasında önem arz etmektedir. Bundan dolayı erken dönemde kurulamayan güvenli bağlanma, yakınlık ilişkilerini ve evlilik doyumunu etkilemektedir. Nitekim Bowlby, erken dönemde gerçekleştirilen güvenli bağlanma, her yaş döneminde sağlıklı yakınlık ilişkisi kurmada ve karı koca arasında evlilik doyumu sağlamada etkili olduğunu ifade etmiştir. Bireylerin anne ve babaları ile kurduğu güvenli, güvensiz, kaygılı veya kaçınan bağlanma şekilleri, insanlarla kurduğu ilişkileri ve yakınlık ilişkilerini etkilemektedir. Dolayısıyla erken dönemde güvenli bağlanan bireylerin hem evlilik hayatlarına anne babaları müdahil olmamakta hem de karı koca güven duygusu içerisinde sağlıklı bir yakınlık kurmakta ve evlilik doyumu yaşamaktadır. Ayrıca yapılan bir çalışmada güvensiz bağlanan bireylerin romantik yakınlık ilişkilerinde şiddet eylemlerini sergilediği ve bunu sık tekrarladığı belirtilmiştir (Bonache ve diğ., 2017; Schröder ve diğ., 2019; Çengel ve Yurdalan, 2022). Dolayısıyla bireylerin yakınlık ilişkisi kurmalarında ve evlilik doyumları sağlamalarında güven duygusunun yeri çok önemli olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ile mevcut çalışmanın sonuçları örtüşmektedir.

4.1.4. Evlilik doyumu ve yakınlık ilişki düzeyleri cinsiyete göre farklılaşmakta mıdır?

Örneklemede yer alan katılımcıların evlilik doyumlarına ve yakınlık ilişkilerine ilişkin düzeylerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile Bağımsız Gruplar t testi analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5'teki gibidir.

Tablo 5. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Cinsiyet Arasındaki Fark

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	S_x	Ortalama farkı	t	sd	p
Evlilik Doyumu	Kadın	175	15,58	3,52	-0,19	-0,310	210	0,757
	Erkek	37	15,77	3,34				
Yakınlık İlişkileri	Kadın	175	13,20	2,51	-0,37	-0,807	210	0,420
	Erkek	37	13,57	2,71				

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -0,310, p > 0,05$). Aksine Keleş'in (2019) yaptığı çalışmada kadın ve erkeklerin evlilik doyum düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Erkeklerin evlilik doyum düzeyleri kadınların evlilik doyum düzeylerinden daha yüksek çıkmıştır. Söz konusu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucunu desteklememektedir. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -0,807, p > 0,05$). Ancak, bu durumun tam tersini tespit edilen çalışmalar da mevcuttur. Ailede babaların çocuklarına sert, öfkeli ve agresif davranması çocukları üzerinde, bilhassa erkekler, olumsuz bir etki oluşturmaktadır. Bu durum bireylerin arkadaş grupları ve akranları arasında sağlıklı bir iletişim ve ilişki kurmasına engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla bu olumsuz davranışlara maruz kalan bireyler romantik ilişkilerinde yakınlık kurmada ve duygularını paylaşmada zorluklar yaşayabilmektedirler. Bunun sonucunda ailede bireyler arasında yakınlık ilişkisi kurmada güçlükler yaşanabilmektedir (Good ve diğ., 2005; Çengel ve Yurdalan, 2022). Bununla birlikte toplumsal cinsiyet bağlamında erkeklik güç ve iktidar ile değerlendirdiği için erkeklerin kendini açma ve yardım isteme davranışı, duygularını paylaşma ve herhangi bir problem karşısındaki davranışı kadınlıkla bağdaştırılmakta ve karıştırılmaktadır. Sonuç itibarıyla toplumda erkeklerin beklentileri karşılanmadığında erkekler kendilerini pasif, başarısız, güçsüz ve yetersiz hissedebilmektedir (Dökmen, 2017; Çengel ve Yurdalan, 2022).

4.1.5. Bazı değişkenler açısından evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri farklılaşmakta mıdır?

Katılımcıların evlilik doyum düzeyleri ve yakınlık ilişkileri ile yaşları arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 6'daki gibidir.

Tablo 6. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Yaşlar Arasındaki Fark

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Evlilik Doyumu	Gruplar arası	1,493	3	0,498	0,041	0,989	-
	Gruplar içi	2556,567	208	12,291			
	Toplam	2558,061	211				
Yakınlık İlişkileri	Gruplar arası	41,147	3	13,716	2,159	0,195	-
	Gruplar içi	1321,224	208	6,352			
	Toplam	1362,371	211				

Tablo 6 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu ve yaşlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(3,208) = 0,041; p>0,05$]. Ancak alan yazında farklı sonuçlar da ortaya çıkmıştır. Konuyla ilgili Kırmızı ve Doğan'a (2017) göre genç yaştaki annelerin (26–30 yaş arası) ve babaların (35 yaş ve altındaki) ebeveynliğe daha fazla ilgi duydukları; 36 ve üzeri yaştaki annelerin ve 31 yaş sonrası babaların ise ebeveynlikten daha fazla doyum sağladığı görülmüştür. Ayrıca 26-30 yaş arası babaların kendilerinden yaşça küçük olan babalara göre yeterlilik duyguları daha yüksek çıkmıştır. Dolayısıyla yaşla beraber eşlerde evlilik doyum düzeyinin arttığı görülmektedir. Durualp ve diğ. (2017) ise yaptıkları araştırmada 30 yaşından sonra evlenenlerin, 31-35 yaş arasında annelerin ve 33-37 yaş arasında eşlerin evlilik doyum puanlarının daha yüksek çıktığı belirlenmiştir. Söz konusu araştırmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Ancak Keleş'in (2019) yaptığı çalışmada yaş değişkenine göre incelendiğinde kadın ve erkeklerin evlilik doyumları arasında anlamlı bir fark çıkmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın sonucu da mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişki ve yaşlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(3,208) = 2,159; p>0,05$]. Demiray'ın (2006) araştırmasında 31-41 yaş aralığında evliliklerinde yakınlık ilişkisi uyumunun diğer yaş

aralıklarına göre azaldığı görülmektedir. Ayrıca en yüksek uyumun ise 20–30 yaş aralığındaki bireylerde olduğu saptanmıştır. Söz konusu çalışmanın sonuçları yaşlar arasındaki farkın bireylerde tam anlamıyla anlamlı bir ilişki olmadığını göstermektedir. Bu çalışmanın sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir.

Örnekleme yer alan katılımcıların evlilik doyumu ile eğitim düzeyleri bireylerin eğitim düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile Kruskal Wallis H Analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 7’deki gibidir.

Tablo 7. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Bireylerin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark

Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ortalaması	sd	X ²	P	Anlamlı Fark
İlkokul	19	99,34	6	6,102	0,412	-
Ortaokul	10	97,85				
Lise	57	104,58				
Ön lisans	25	103,68				
Lisans	81	108,52				
Yüksek Lisans	15	135,57				
Doktora	5	67,00				
Toplam	212					

Tablo 7 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı görülmektedir ($X^2(6)=6,102, p>0,05$). Aksine Durualp ve diğ. (2017) yaptıkları araştırmada katılımcıların üniversite mezunu olmalarının evlilik doyumu puanları anlamlı derecede yüksek çıkmıştır. Keleş’in (2019) çalışmasında ise evlilik doyumu ile bireylerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiş ve bu en yüksek ortalama ile meslek yüksekokulu mezunlarında ve düşük ortalama ile ortaokul mezunlarında çıkmıştır. Söz konusu çalışmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir.

Katılımcıların yakınlık ilişkileri düzeyleri ve eğitim düzeyleri arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 8’deki gibidir.

Tablo 8. Katılımcılara İlişkin Yakınlık İlişkileri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar arası	40,779	6	6,797	1,054	0,755	-

Tablo 8. (Devam) Katılımcılara İlişkin Yakınlık İlişkileri ve Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark

Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Gruplar içi	1321,592	205	6,447			
Toplam	1362,371	211				

Tablo 8 incelendiğinde katılımcılara ait yakınlık ilişkileri ve eğitim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. [$F(6,205) = 1,054; p > 0,05$]. Ancak alan yazında bu sonucu desteklemeyecek sonuçlar da mevcuttur. Kıрман ve Doğan (2017) çalışmalarında eğitim düzeyi yüksek babaların babalık yeterliliği, ilgisi ve genel tutum puanlarının diğer babalara göre daha yüksek çıktığını tespit etmiştir. Babalar, annelere göre daha çok demokratik, anneler ise babalara göre daha çok izin verici tutumlar sergilemiştir. Eğitim seviyesi arttıkça eşler hem kendi aralarında hem aile üyeleri arasında sağlıklı yakınlık ilişkisi kurmuşlardır. Söz konusu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucuyla uyumlu değildir.

Örnekleme yer alan katılımcıların evlilik doyumlarına ve yakınlık ilişkilerine ilişkin düzeylerin katılımcıların ve eşlerinin çalışma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile Bağımsız Gruplar t Testi analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 9'daki gibidir.

Tablo 9. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Katılımcıların ve Eşlerinin Çalışma Durumu Arasındaki Fark

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	S _x	Ortalama farkı	t	sd	p
Evlilik Doyumu	Kendi Çalışıyor	108	15,41	3,42	-0,13	-0,850	210	0,396
	Kendi Çalışmıyor	104	15,82	3,55				
	Eşi Çalışıyor	181	15,51	3,49	0,09	-1,042	210	0,299
	Eşi Çalışmıyor	31	16,21	3,40				
Yakınlık İlişkileri	Kendi Çalışıyor	108	13,12	2,50	-0,09	-0,860	210	0,391
	Kendi Çalışmıyor	104	13,42	2,59				

Tablo 9. (Devam) Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Katılımcıların ve Eşlerinin Çalışma Durumu Arasındaki Fark

Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	S _x	Ortalama farkı	t	sd	p
Yakınlık İlişkileri	Eşi Çalışıyor	181	13,21	2,46	-0,55	-0,837	210	0,403
	Eşi Çalışmıyor	31	13,62	3,01				

Tablo 9 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin bireylerin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -0,850$, $p > 0,05$). Aksine Durualp ve diğ. (2017) yaptıkları araştırmada katılımcılarının çalışma durumları ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı ve yüksek düzeyde bir ilişki bulmuştur. Söz konusu çalışmanın sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Ancak Keleş'in (2019) yaptığı çalışmada bireylerin çalışma durumları ile evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmüştür. Bu çalışmanın sonucu ile mevcut çalışmanın sonucu örtüşmektedir. Ayrıca katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -1,042$; $p > 0,05$). Aksine Durualp ve diğ. (2017) yaptıkları araştırmada katılımcıların eşlerinin çalışma durumu ile evlilik doyum düzeyleri anlamlı ve yüksek düzeyde ilişkili çıkmıştır. Dolayısıyla söz konusu çalışmanın sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla uyusmamaktadır.

Tablo 9 incelendiğinde katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin bireylerin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -0,860$, $p > 0,05$). Katılımcılar yakınlık ilişkisi kurarken evliliklerinin uyumlu gittiği söylenebilir. Çünkü evlilikleri uyumlu olan eşler birbirleriyle yakınlık ilişkisi kurar, birbirlerine zaman ayırır, hobileri çerçevesinde etkinlikler yapar ve birlikte iyi vakit geçirebilirler. Ancak mevcut çalışmada katılımcıların çalışma düzeyleri ve birbirleriyle yakınlık ilişkileri kurmada anlamlı bir farkın olmadığı bulunmuştur. Demiray'ın (2006) yaptığı çalışmada katılımcıların çalışma durumu ile yakınlık ilişkileri ve evliliklerin uyumu noktasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Bu çalışmanın sonucu ile mevcut çalışmanın sonucu uyumludur. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -0,837$; $p > 0,05$). Demiray'ın (2006) yaptığı çalışmada eşlerin çalışma durumları, yakınlık ilişkisi kurma ve evlilik doyumu sağlama arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmekte ve mevcut çalışmayı desteklemektedir.

Örneklemede yer alan katılımcıların evlilik doyumlarına ve yakınlık ilişkilerine ilişkin düzeylerin eşlerinin ev durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile Bağımsız Gruplar t Testi analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 10'daki gibidir.

Tablo 10. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumu ve Yakınlık İlişkileri ile Ev Durumu Arasındaki Fark

Değişken	Grup	N	$\bar{x}$	S _x	Ortalama farkı	t	sd	p
Evlilik Doyumu	Kiracı	105	15,34	3,67	0,39	-1,134	210	0,258
	Ev Sahibi	107	15,88	3,28				
Yakınlık İlişkileri	Kiracı	105	13,30	2,66	0,23	0,183	210	0,855
	Ev Sahibi	107	13,24	2,43				

Tablo 10 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin ev durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir (t (210)= -1,134; p>0,05). Bu konuyla ilgili mevcut veya yeterli çalışmalara ulaşılammıştır. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin ev durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir (t (210) = 0,855; p>0,05). Bu konuyla ilgili mevcut veya yeterli çalışmalara ulaşılammıştır.

Katılımcıların evlilik doyum ve yakınlık ilişki düzeyleri ile hane gelir düzeyleri arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 11'deki gibidir.

Tablo 11. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumları ve Yakınlık İlişkileri ile Hane Gelir Düzeyleri Arasındaki Fark

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Evlilik Doyumu	Gruplar arası	68,866	4	17,22	1,423	0,225	-
	Gruplar içi	2489,195	207	12,02			
	Toplam	2558,061	211				
Yakınlık İlişkileri	Gruplar arası	22,347	4	5,59	0,863	0,648	-
	Gruplar içi	1340,024	207	6,74			
	Toplam	1362,371	211				

Tablo 11 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumları ve hane gelir düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(4,207) = 1,423; p>0,05$]. Çağ ve Yıldırım'ın (2013) yaptığı çalışmada ailenin gelir düzeyinin evlilik doyumunu etkilemediği görülmüştür. Bu sonuç mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Ancak Durualp ve diğ. (2017) yaptıkları çalışmada katılımcılardan geliri giderinden fazla olanların evlilik doyum düzeyleri yüksek çıkmıştır. Keleş'in (2019) yaptığı çalışmada da evlilik doyumu ile hane gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Yani hane geliri arttıkça evlilik doyumunun da arttığı görülmüştür. Bu çalışmaların sonuçlarıyla mevcut çalışmanın sonucu örtüşmemektedir. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişkileri ve hane gelir düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(4,207) = 0,863; p>0,05$]. Demiray (2006)'ın yaptığı çalışmada eşler birbirleriyle yakın ilişki kurabilmiş ve evlilik ilişkileri ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Söz konusu çalışmanın sonucu mevcut çalışmanın sonucuyla uyumludur.

Katılımcıların evlilik doyum düzeyleri ve yakınlık ilişkileri ile eşlerinin eğitim düzeyleri arasında fark olup olmadığını tespit etmek amacıyla Tek Yönlü ANOVA Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 12'deki gibidir.

Tablo 12. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doymaları ve Yakınlık İlişkileri ile Eşlerinin Eğitim Düzeyleri Arasındaki Fark

Değişken	Varyans Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Evlilik Doymu	Gruplar arası	52,950	5	10,59	0,871	0,502	-
	Gruplar içi	2505,111	206	12,61			
	Toplam	2558,061	211				
Yakınlık İlişkileri	Gruplar arası	75,959	5	15,19	2,433	0,212	-
	Gruplar içi	1286,412	206	6,24			
	Toplam	1362,371	211				

Tablo 12 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumları ve eşlerinin eğitim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(5,206) = 0,871; p>0,05$]. Aksine Durualp ve diğ. (2017) yaptıkları çalışmada katılımcıların eşlerinden üniversite mezunu olanların evlilik doyum puanları diğerlerine göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Güngör Houser (2009) ise çalışmasında bireylerin eğitim düzeyinin evlilik doyumlarını etkilediğini belirtmiştir. Yani eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin evlilik doyumlarının eğitim düzeyi

düşük olan bireylerinkinden daha yüksek çıktığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışmaların sonuçları mevcut çalışmanın sonucuyla örtüşmemektedir. Ayrıca katılımcılara yakınlık ilişkileri ve eşlerinin eğitim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir [$F(5,206) = 2,433$; $p > 0,05$]. Demiray'ın (2006) çalışmasındaki sonuçlar ile mevcut çalışmanın sonuçları birbirleriyle uyumludur. Söz konusu çalışmada yakınlık ilişkisi kurulurken lise mezunu eşlerle ortak kararlılık puanı ve mutluluk puanlarının üniversite mezunu eşlerin puanlarından yüksek çıktığı görülmüştür. Ancak evlilik uyumu toplam puanları ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Dolayısıyla bu sonuçlar göstermektedir ki evlilik uyumu ile eğitim düzeyleri arasında bir ilişki olmayabilir ve birbirlerini desteklemeyebilir.

Örnekleme yer alan katılımcıların evlilik doyumlarına ve yakınlık ilişkilerine ilişkin düzeyleri çocuğu olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacı ile Bağımsız Gruplar t Testi analizi yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 13'teki gibidir.

Tablo 13. Katılımcılara İlişkin Evlilik Doyumları ve Yakınlık İlişkileri ile Çocuğu Olma Durumu Arasındaki Fark

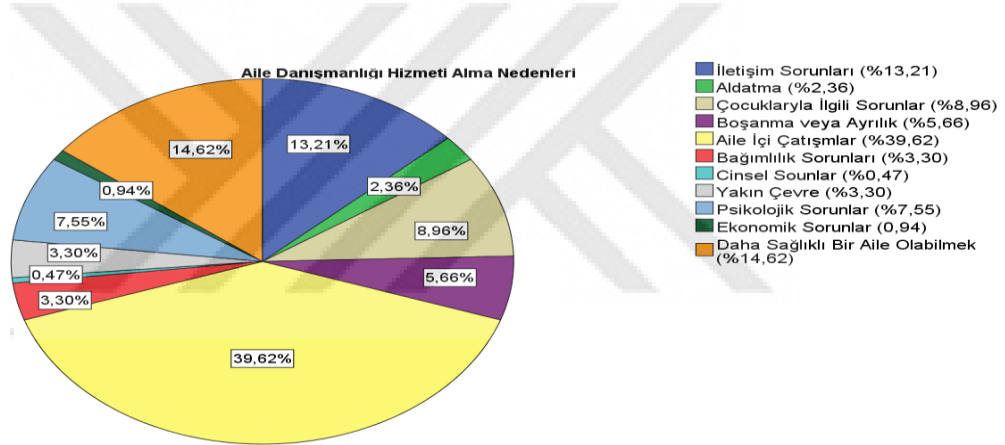
Değişken	Grup	n	$\bar{x}$	S_x	Ortalama farkı	t	sd	p
Evlilik Doyumu	Çocuğu var	180	15,47	3,55	0,57	-1,457	210	0,147
	Çocuğu yok	32	16,44	2,98				
Yakınlık İlişkileri	Çocuğu var	180	13,05	2,61	0,96	-4,053	210	0,000
	Çocuğu yok	32	14,48	1,65				

Tablo 13 incelendiğinde katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin çocuğu olma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir ($t(210) = -1,457$; $p > 0,05$). Durualp ve diğ. (2017) de en az bir çocuğa sahip olan ailelerin evlilik doyum puanlarını daha yüksek bulmuştur. Bu sonuç mevcut çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmemektedir. Ancak Keleş'in (2019) yaptığı araştırmada evli bireylerin çocuğu olma durumu ve evlilik doyumları arasında anlamlı pozitif bir ilişki olduğu görülmüştür. Yani çocuğu olan evli bireylerin evlilik doyum düzeyleri daha yüksek çıkmıştır. Ancak kadın ve erkeklerin evlilik doyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark çıkmamıştır. Ayrıca Çağ ve Yıldırım (2013) araştırmasında çocuğu olma durumlarının evlilik doyum düzeyini etkilemediğini belirlemiştir. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonucunu

desteklemektedir. Ayrıca katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin çocuğu olma durumlarına göre anlamlı olarak farklı olduğu görülmektedir ($t(210) = -4,053$; $p < 0,05$). Bu anlamlı fark çocuğu olmayanların lehinedir (ortalama farkı=1,43). Çocuğu olma durumu anne babaların sorumluluğunu daha da artırmaktadır. Ailede birey sayısı artıkcça birbirlerine zaman ayırmanın azaldığı ve yakınlık ilişkisi kurmanın biraz daha vakit alındığı söylenebilir. Ancak bu durum çocuk sahibi olmak ve çocuk yetiştirmek için bir yük olarak algılanmamalıdır. Demiray (2006)'ın yaptığı araştırmada katılımcıların yakınlık ilişkileri ve çocuğu olma durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın sonucu ile mevcut çalışmanın sonucuyla uyumludur.

4.1.6. Aile Danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve seans sayıları

Örneklemede yer alan katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri Grafik 1'deki gibidir.

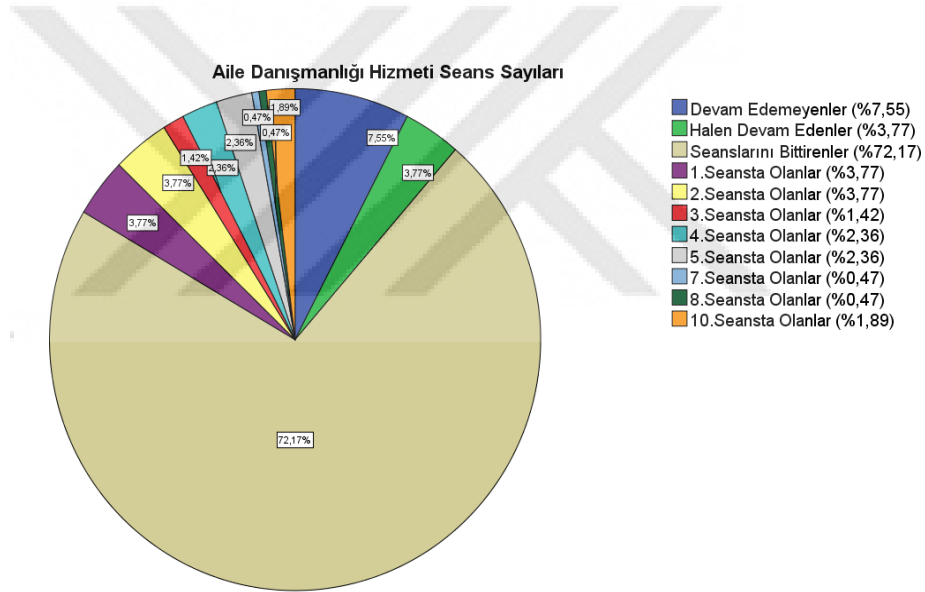

Grafik 1. Aile Danışmanlığı Hizmeti Alma Nedenleri

Grafik 1 incelendiğinde katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenlerine bakıldığında en yüksek orana sahip neden aile içi çatışmalar (%39,62)'dir. Bunu sırasıyla; daha sağlıklı bir aile olabilmek (%14,62), iletişim sorunları (%13,21), çocuklarıyla ilgili sorunlar (%8,96), psikolojik sorunlar (7,55), boşanma ve ayrılık (%5,66), yakın çevre sorunları (%3,30), bağımlılık sorunları (%3,30), aldatma (%2,36), ekonomik sorunları (0,94) ve cinsel sorunlar (%0,47) takip etmiştir. Konuyla ilgili Simmons ve Doherty'in (1995) yaptıkları çalışmasında en yüksek problemlerin yetişkin veya çocukların psikolojik problemleri (%74,4) olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla eş problemleri (%58,8), ailenin bütününe yönelik problemler (%42,2), ebeveyn ve çocuk arasındaki problemler (%13,1), büyük sistem problemleri (%8), fiziksel hastalıklar (%8), madde bağımlılığı problemleri (%6,5) ve diğer problemler (%2,5)

takip etmiştir. Northey'e (2002) göre evlilikle ilgili karı koca sorunları (%73) en yüksek sorun olarak çıkmıştır. Bunu sırasıyla depresyon (%72), anksiyete (%44), anne-baba ve ergenlerle çatışmaları (%30) ve yetişkinlerin psikolojik problemleri (%21) takip etmiştir. Ayrıca bunları da çocuklarla ilgili sorunlar (%19), madde veya alkol bağımlılığı (%10), çalışma zorlukları (%4) ve cinsel istismar sorunları (%3) izlemiştir. Beaton ve diğ. (2009) yaptıkları çalışmada ise karı koca sorunları (%26,5) ve depresyon (%26,3) evlilikle ilgili en yüksek sorunlar çıkmıştır. Bunları anksiyete (%2,7), anne-baba ve çocuk arasındaki problemler (%4,4), anne-baba ve ergen arasındaki problemler (%4,4), travma (%2,9), öz güven eksikliği (%2,3), iletişim sorunları (%3,3), boşanma (%0,8) ve kayıp (%0,8) sorunları takip etmiştir. Söz konusu alan yazındaki çalışmaların mevcut çalışmayla büyük ölçüde örtüştüğü ve birbirini destekliği görülmektedir.

Örnekleimde yer alan katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti seans sayıları Grafik 2'deki gibidir.

Grafik 2. Aile Danışmanlığı Hizmeti Seans Sayıları

Grafik 2'de yer alan katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti seans sayılarına bakıldığında en yüksek orana sahip olanlar seanslarını bitirenler (%72,17) olmuştur. Bunu takip eden ise seanslarına devam edemeyenlerdir (%7,55). Bu oran dikkat çekicidir. En düşük oran ise yedinci seans (%0,47) ve sekizinci seansta (%0,47) olanlara ait görünmektedir.

Danışmanlık süreçlerinde seanslarına devam edemeyen katılımcılar nedenleri arasında genel olarak maddi yetersizlikler, aile üyelerinin bazılarının seanslara katılmamaları, dirençli olmaları, aile üyeleriyle seansta tartışmaları, sorunlarını yeterince anlatamamaları ve

profesyonel olmayan aile danışmanları sayılabilir. Çünkü her vakanın kendi çapında derinliği ve hikâyesinin ağırlığı ve zorluğu olabilmektedir. Bu sebeple aile danışmanlarının profesyonel olmalı ve saygı ve güven duyguları çerçevesinde bireylerle iletişim ve ittifak kurarak sorunları birlikte çözüme kavuşturmak için adımlar atmalıdır (Bozkurt Karalı, 2019, s. 40-42). Seansların genellikle 6-10 seans arasında sürdüğü tespit edilmiştir. Nitekim konuyla ilgili Bozkurt Karalı'nın (2019) yaptığı çalışmada danışmanların en yoğun yaptığı seanslar %50,8 oranla 6-10 seans arası olmuştur. Bunu %24,1 oranla 1-5 arası seansların ve %10,9 oranla 11-15 arası seansların takip ettiği görülmüştür. Ayrıca %3,5 oranla 16-20 arası seanslar ve %2,7 oranla 21 ve üzeri seanslar yapılmıştır. Uzun seanslara sahip danışanların problemlerinin daha karmaşık ve ağır olabileceği düşünülmektedir.

4.2. Nitel Kısım İçin Bulgu, Yorum ve Tartışma

Bu bölümde nitel araştırmadan elde edilen veriler ışığında bulgulara ait tablolar, yorumlar ve tartışmaya yer verilmiştir. Elde edilen veriler sonucunda “Nitel Araştırmaya Dahil Olan Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgileri”; katılımcıların kod adı, cinsiyetine, yaşına, eğitim durumuna, gelir durumuna, çalışma durumuna, ev durumuna, çocuğu olma durumuna, eşinin yaşına, eşinin eğitim durumuna ve eşinin çalışma durumuna ilişkin bilgiler Tablo 12’de verilmiştir. “Nitel Aşamaya Katılan Katılımcıların Nicel Aşamadan Aldıkları Puanlar, Seans Sayıları ve Danışmanlık Hizmeti Alma Nedenleri”; evlilik doyumu toplam puanlarına, evlilik doyumu alt boyutlarından aldıkları aile, cinsellik ve benlik puanlarına; yakınlık ilişkileri toplam puanlarına, yakınlık ilişkileri alt boyutlarından aldıkları kendini açma, fiziksel çekim, destek ve güven puanlarına ilişkin bilgiler Tablo 13’te verilmiştir. Ayrıca evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileriyle ilgili 6 tema ortaya konulmuştur. Bu temalar aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evliliğe yönelik tanımlamaları, evlilik doyumunun sağlanmasında benlik duygusu, aile durumu ve cinsel yakınlık ilişkisinin yeri, karı-koca arasındaki ilişkinin tanımı, yakınlık

ilişkilerinin kurulmasında kendini açma, destek ve güven duygularıyla fiziksel çekimin yeri, aile danışmanlığı hizmeti almaya ve aile danışmanlığı hizmeti sonrası problemlerin keşfi ve aile danışmanlığı hizmetinin etkililiği hakkında katılımcıların görüşleri şeklindedir. Bu altı temanın altında kategoriler ve kodlar yer almaktadır.

Tablo 14. Nitel Araştırmaya Dahil Olan Çalışma Grubuna İlişkin Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Çalışma Durumu	Ev Durumu	Çocuğu Olma Durumu	Eşin Yaşı	Eşin Eğitim Durumu	Eşin Çalışma Durumu
K1	Kadın	25	Yüksek Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Kira	Yok	28	Lisans	Çalışıyor
K2	Kadın	28	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	32	Lisans	Çalışıyor
K3	Erkek	31	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Yok	35	Lisans	Çalışıyor
K4	Kadın	44	Lise	17001-22500TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	46	İlkokul	Çalışmıyor
K5	Kadın	43	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Kira	Var	44	Lise	Çalışıyor
K6	Kadın	35	Ön Lisans	22501-31000TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	41	Ön Lisans	Çalışıyor
K7	Kadın	38	Lise	17001-22500TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	40	Lisans	Çalışıyor
K8	Kadın	36	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	37	Lisans	Çalışıyor
K9	Kadın	31	Lise	17001-22500TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	29	Ön Lisans	Çalışıyor
K10	Kadın	24	Lisans	8501-17000TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Yok	28	Lisans	Çalışıyor
K11	Kadın	26	Lisans	22501-31000TL	Çalışmıyor	Kira	Yok	33	Lise	Çalışıyor
K12	Kadın	25	Lise	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	24	Lise	Çalışıyor
K13	Kadın	40	Lise	17001-22500TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	45	Ön Lisans	Çalışıyor
K14	Kadın	25	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	27	Lise	Çalışıyor
K15	Kadın	37	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor
K16	Erkek	45	Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	41	Lise	Çalışmıyor
K17	Kadın	29	Lise	22501-31000TL	Çalışmıyor	Kira	Var	41	Lise	Çalışıyor
K18	Erkek	38	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor
K19	Erkek	41	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Kira	Var	40	Lisans	Çalışıyor
K20	Kadın	39	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	39	Yüksek Lisans	Çalışıyor
K21	Kadın	31	Yüksek Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Yok	30	Ön Lisans	Çalışıyor
K22	Erkek	37	Doktora	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor

Tablo 14 incelendiğinde 17'si kadın ve 5'i erkek olmak üzere toplamda 22 katılımcı ile görüşüldüğü görülmektedir. Bu noktadan hareketle kadınların erkeklerden daha fazla onay verdikleri, evlilikte yaşanan problemleri gidermek için daha fazla çaba sarfettikleri ve aile danışmanına

daha rahat gidebildikleri söylenebilir. Bununla birlikte katılımcılar 18-30 yaş aralığında 7 birey, 31-40 yaş aralığında 11 birey ve 41-50 yaş aralığında 4 birey olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların eğitim düzeyleri ve sayıları incelendiğinde ilkokul (1), lise (6), ön lisans (4), lisans (10), yüksek lisans (2) ve doktora (1) olduğu bulunmuştur.

Araştırmaya katılan bireylerin gelir durumları ve sayıları incelendiğinde 85001-17000 (1), 17001-22500 (4), 225001-31000 (6) ile 39501 ve üstü (11) olduğu tespit edilmiştir. Bu noktadan hareketle nitel araştırmaya katılan bireylerin ekonomik durumlarının düzenli ve orta gelirli ailelerden oluştuğu söylenebilir. Katılımcıların çalışma durumlarına bakıldığında 13 bireyin çalıştığı, 9 bireyin ise çalışmadığı görülmüştür. Ev durumuna bakıldığından ise katılımcıların 17'sinin ev sahibi olduğu 5'nin de kirada oturduğu bulunmuştur. Kirada az sayıda oturanların olması ile gelir düzeylerinin düzenli ve sabit olduğu söylenebilir. Ayrıca katılımcıların çocuğu olma durumları incelendiğinde 17 bireyin çocuğunun olduğu 5 bireyin ise çocuğunun olmadığı bulunmuştur. Çocuğu olmanın getirdiği ek sorumluluğun aile ilişkilerini etkilediği söylenebilir.

Katılımcıların eşlerinin yaşları gruplar halinde incelendiğinde 18-30 yaş aralığında 6 birey, 31-40 yaş aralığında 10 birey ve 41-50 yaş aralığında 6 birey olduğu tespit edilmiştir. Hem katılımcıların hem de eşlerinin yaş gruplarına ait dağılımların birbirine çok yakın olduğu görülmüştür. Bu veriler ışığında en çok 31 ile 40 yaş aralığındaki bireylerin aile danışmanlığı hizmeti almaya karar verdikleri söylenebilir. Bununla birlikte katılımcıların eşlerinin eğitim düzeyleri ve sayıları incelendiğinde lise (6), ön lisans (1), lisans (12) ve yüksek lisans (2) olduğu bulunmuştur. Katılımcıların ve eşlerinin eğitim düzeyleri arasında farklılıklar mevcuttur. Katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarına bakıldığında ise 20 bireyin çalıştığı ve 2 bireyin ise çalışmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 15. Nitel Aşamaya Katılan Katılımcıların Nicel Aşamadan Aldıkları Puanlar, Seans Sayıları ve Danışmanlık Hizmeti Alma Nedenleri

Katılımcılar	Evlilik Doyumu			Yakınlık İlişkileri				Evlilik Doyumu Toplam	Yakınlık İlişkileri Toplam	Seans Sayıları	Danışmanlık Sebepleri
	Aile	Cinsellik	Benlik	Kendini Açma	Fiziksel Çekim	Destek	Güven				
K1	22	24	13	17	16	16	15	59	64	Bitirdi	Daha sağlıklı bir aile olabilmek
K2	6	16	6	7	9	10	6	28	32	Devam ediyor	Aile içi çatışmalar
K3	19	19	14	18	14	16	15	52	63	İlk seans	Yakın çevre
K4	19	24	15	16	14	16	14	58	60	Bitirdi	Ekonomik sorunlar

Tablo 15. (Devam) Nitel Aşamaya Katılan Katılımcıların Nicel Aşamadan Aldıkları Puanlar, Seans Sayıları ve Danışmanlık Hizmeti Alma Nedenleri

Katılımcılar	Evlilik Doyumu			Yakınlık İlişkileri				Evlilik Doyumu Toplam	Yakınlık İlişkileri Toplam	Seans Sayıları	Danışmanlık Sebepleri
	Aile	Cinsellik	Benlik	Kendini Açma	Fiziksel Çekim	Destek	Güven				
K5	17	11	13	11	6	16	13	41	46	Bitirdi	İletişim sorunları
K6	20	24	15	17	15	15	15	59	60	Bitirdi	Çocuklarıyla ilgili sorunlar
K7	17	22	12	13	15	16	13	51	57	Bitirdi	Bağımlılık Sorunları
K8	20	20	11	15	13	13	10	51	61	Bitirdi	Bağımlılık sorunları
K9	7	21	9	12	13	15	8	37	48	Bitirdi	Boşanma ve ayrılık
K10	13	22	14	13	16	14	16	49	59	Bitirdi	Aile içi çatışmalar
K11	7	19	10	15	15	14	12	36	56	Bitirdi	Yakın çevre
K12	8	25	10	17	16	16	10	43	59	Bitirdi	Boşanma ve ayrılık
K13	23	22	13	15	16	13	14	58	58	Bitirdi	Çocuklarıyla ilgili sorunlar
K14	6	12	7	10	15	11	8	25	44	Bitirdi	Aile içi çatışmalar
K15	25	17	14	14	9	12	12	56	47	Bitirdi	Cinsel sorunlar
K16	20	23	13	16	14	12	13	56	55	Bitirdi	Psikolojik rahatsızlıklar
K17	19	25	11	14	8	13	13	55	48	Bitirdi	İletişim sorunları
K18	15	21	14	16	16	15	15	50	62	Bitirdi	Aile içi çatışmalar
K19	10	11	8	10	4	13	9	29	36	Bitirdi	Aile içi çatışmalar
K20	25	23	11	15	16	16	11	59	58	Bitirdi	Aile içi çatışmalar
K21	19	19	9	10	14	12	10	47	46	7. seans	Boşanma ve ayrılık
K22	10	17	10	8	15	11	11	37	45	Bitirdi	İletişim sorunları

Nitel araştırma aşamasında, çalışma grubuna dahil olan bireylerin evlilik doyumu ve yakınlık ilişkilerine ait görüşleri nicel araştırma aşamasında kullanılan ölçme araçlarına ait değişkenler (evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri), alt boyutlar (benlik, cinsellik, aile, kendini açma, fiziksel çekim, destek ve güven) ve ilişkili kavramlar (evlilik kavramı ve eşleri ile ilişkileri) kapsamında alınmıştır. Nicel araştırmada ise bu değişkenler ve alt boyutlar arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu sebep ile çalışma grubuna dahil olan bireylerden bu değişkenler ve alt boyutların ikili grupları kapsamında diğerlerine göre daha yüksek ve düşük puan alanlar belirlenmiş ve bu bireylerden elde edilen nitel veriler ile nicel veriler açıklanmaya çalışılmıştır.

Tablo 15 incelendiğinde katılımcıların Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nden en düşük 13 puan ve en yüksek 65 puan alabileceği görülmektedir. Evlilik Doyumu Ölçeği'nden ise en düşük 17 puan ve en yüksek 68 puan alınabilmektedir. Her iki araçtan diğerlerine göre daha düşük puan (yakınlık ilişkileri, evlilik doyumu şeklinde) alan katılımcılar K2 (32,28), K9 (48,37), K14 (44,25), K19 (36,29) ve K22 (45,37)'dir. Her iki araçtan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (64,59), K4 (60,58), K13 (58,58) ve K20 (58,59) olduğu görülmüştür. Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsellik, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K5 (11,11), K14 (12,10) ve K19 (11,10)'dur. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (24,17), K6 (24,17), K12 (25,17), K16 (23,16) ve K20 (23,15) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,7), K14 (6,10), K22 (10,8)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (22,17), K6 (20,17), K8 (20,15), K13 (23,15), K16 (20,16) ve K20 (25,15) olduğu görülmüştür.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,7), K14 (7,10), K19 (8,10), K21 (9,10) ve K22(10,8)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (13,17), K3 (14,18), K4 (15,16), K6 (15,17), K16 (13,16) ve K18 (14,16) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,9) ve K19 (8,4)'tür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (13,16), K3 (14,14), K4 (15,14), K6 (15,15), K10 (14,16) ve K18 (14,16) olduğu görülmüştür.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan en

düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsellik, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K5 (11,6) ve K19 (11,4)'dur. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (24,16), K4 (24,14), K6 (24,15), K12 (25,16), K16 (23,14) ve K20 (23,16) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,9) ve K19 (10,4)'dur. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (22,16), K6 (20,15), K13 (23,16) ve K20 (25,16) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin destek alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, destek şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,10), K14 (7,11), K19 (8,13), K21 (9,12), K22 (10,11)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (13,16), K3 (14,16), K4 (15,16), K6 (15,15) ve K18 (14,15) olduğu görülmüştür.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin destek alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsellik, destek şeklinde) alan katılımcılar K14 (12,11) ve K19 (11,13)'dur. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (24,16), K4 (24,16), K6 (24,15), K12 (25,16) ve K20 (23,16) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin destek alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, destek şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,10), K14 (6,11) ve K22 (10,11)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (22,16), K3 (19,16), K4 (19,16), K6 (20,15) ve K20 (25,16) olduğu görülmüştür.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, güven şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,6), K9 (9,8), K14 (7,8), K19 (8,9) ve K21

(9,10)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (13,15), K3 (14,15), K6 (15,15), K10 (14,16) ve K18 (14,15) olduğu tespit edilmiştir.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsellik, benlik şeklinde) alan katılımcılar K14 (12,8) ve K19 (11,9)'dur. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (24,15) ve K6 (24,15) olduğu görülmüştür.

Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan ise en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, güven şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,6), K9 (7,8), K12 (8,10), K14 (6,8), K19 (10,9) ve K22 (10,11)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcıların ise K1 (22,15), K3 (19,15), K4 (19,14), K6 (20,15) ve K13 (23,14) olduğu tespit edilmiştir.

Seans sayılarına bakıldığında on dokuz katılımcı seanslarını bitirmiştir. Diğer üç katılımcının seansları; ilk seansında bir kişi, 7. seansında bir kişi ve birinin de seanslarının devam ettiği tespit edilmiştir. Bu veriler ışığında katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenlerine ve sayılarına bakıldığında; aile içi çatışmalar (6), iletişim sorunları (3), boşanma ve ayrılık (3), çocuklarıyla ilgili sorunlar (2), bağımlılık sorunları (2), psikolojik rahatsızlıklar (1), ekonomik sorunlar yakın çevre (2), cinsel sorunlar (1), ekonomik sorunlar (1) ve daha sağlıklı bir aile olabilmek (1) nedenlerinin olduğu görülmüştür.

4.2.1. Evliliğe yönelik tanımlamalar

“Evliliğiniz sizin için ne ifade ediyor?” sorusu katılımcılara sorulmuştur. Katılımcıların evlilikle ilgili görüşleri çok farklılık göstermiştir. Katılımcıların evlilik ile ilgili net bir tanımının olmadığı görülmüştür. Çünkü evliliğin tanımı kişiden kişiye, bölgeden bölgeye, ülkeden ülkeye ve kültürden kültüre değişiklik gösterdiği ve çok geniş bir tanım olduğu söylenebilir. Ancak çoğu katılımcı evliliği duygusal bir bağ, birliktelik ve aile ile ilişkilendirerek tanımlamıştır.

Tablo 35'te aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilikle ilgili tanımlamalarına yönelik görüşleri adına bir tema oluşturmuştur. Bu temadan duygu içeren ifadeler, ilişki bildiren ifadeler ve anlam bildiren ifadeler olmak üzere toplamda üç kategori oluşturulmuştur. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik tanımına yönelik görüşleri üç kategoride

toplanmıştır. Bu kategorilerden en fazla görüş beyan edilen “Anlam Bildiren İfadeler” ($f=32$) kategorisi olmuştur. Bunu “Duygu İçeren İfadeler” ($f=27$) ve “İlişki Bildiren İfadeler” ($f=26$) takip etmiştir.

Tablo 16. Evliliğin Tanımına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori ve Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzdelik Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Mutsuzluk	1	1,18	Duygu İçeren İfadeler	
Güven	3	3,52		
Mutluluk	4	4,70		
Huzur	4	4,70		
Saygı	4	4,70		
Sevgi	5	5,88		
İyilik	6	7,0		
Toplam	27	31,77		
Muhabbet	1	1,18	İlişki Bildiren İfadeler	Evliliğe Yönelik Tanımlamalar
Dayanışma	1	1,18		
Resmîleşme	1	1,18		
Sadakat	2	2,35		
Bağlılık	2	2,35		
Paylaşma	4	4,70		
Arkadaşlık	5	5,88		
Birliktelik/Berberlik	10	11,76		
Toplam	26	30,58		
Sıcak Yuva	1	1,18	Anlam Bildiren İfadeler	
Her şey	1	1,18		
Anlaşılmak	1	1,18		
Tamamlanma	1	1,18		
Kişisel alan	1	1,18		
İş yükü	1	1,18		
Uyumluluk	1	1,18		
Sorumluluk	2	2,35		
Zorunluluk	2	2,35		
Güzellik	3	3,52		
Ailenin anlamı	8	9,41		
Hayatın anlamı ve devamlılığı	9	10,58		
Toplam	32	37,65		

Duygu içeren ifadeler kategorisinin kodları sırasıyla; iyilik ($f=6$) ve sevgi ($f=5$) olup, frekans olarak mutluluk ($f=4$), huzur ($f=4$) ve saygı ($f=4$) kodları birbirini takip etmiştir. Bunları da takip eden güven ($f=3$) ve mutsuzluk ($f=1$) kodları olmuştur. Bu kategori altındaki kodlara bakıldığında evliliğinin tamamına yakınının olumlu duygularla tanımlandığı görülmüştür. Bu kategorinin temel vurgusu evliliği oluşturan ilkelerin duygu ağırlıklı olmasıdır ve evlilik doyumunu bu duyguların sağlayabildiği düşünülebilir. Nitekim toplumun en küçük yapı birimi olan ailenin temelini evlilik oluşturmaktadır. Evlilik karşı cinsten iki olgun bireyin belli kural ve sorumluluklar çerçevesinde ve sevgi, saygı ve güven duyguları etrafında neslin devamını sağlamak amacıyla bir araya gelme birlikteliği olarak tanımlanmaktadır (Çakır, 2008, s. 1; Korkmaz ve Karaşahin, 2022, s. 171).

Duygu içeren ifadeler kategorisi çerçevesinde yapılan tanımlamanın en geneli K5’e ait olup K5 bu konuda görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Evliliğim benim için en başta güven ifade ediyor... Ve huzur. Yani Türk aile yapısına göre çok güzel ve ideal bir evliliğimiz olduğunu düşünüyorum...Türkiye’de kısa sürede tüketildiğini ve bir süre sonra insanların mutsuz olduğunu eşlerinin birbirlerinden uzaklaştığını düşündüğümüzde biz bu konuda yirminci yılımız evliliğimizin biz bu konuda iyiyiz en azından en önemlisi biz eşimle iyi anlaşıp iki arkadaşız. Saygıyı tüketmedik, en önemlisi. Sanırım bu nedenle de evliliğimiz bizim için iyi bir çizgide devam ediyor. (K5)

K13 ise evliliğin anlamını huzur ve mutluluk gibi duygular olabileceğini ifade etmiştir. Yani bir evlilikte mutluluk ve huzur gibi duygular olmadığında o evliliğinin bir anlamı olamayacağı söylenebilir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Yani huzur, mutluluk. Onlar olmayınca evliliğin hiçbir anlamı yok. (K13)

Evliliği sadakat, güven ve saygı duygularıyla yoğrulan bir kurum olarak ifade eden ve bu duyguları birbirlerine hissettirmeyi ve aktarmayı beceremedikleri için boşandıklarını dile getiren K12, bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Evlilik benim için sadakat, güven işte saygı duyulan bir kurum, ama bizde bunları beceremediğimiz için zaten ayrıldık. (K12)

K5, K13 ve K12 evliliği tanımlarken huzur, güzel, mutluluk, sadakat, güven ve saygı duygularına ve Türk aile yapısına dikkat çekmiştir. Bu duyguların ve yapıların ideal bir evliliğin temel yapısını oluşturduğunu ifade etmiştir. Nitekim bu konuda Yazıcı (2019) evliliği duygusal bir bağlanma olarak tanımlamış, bu duygusal bağlamı da sevgi ve aşk duygularının oluşturduğunu ifade etmiştir. Bundan dolayı sosyal ilişkilerden ziyade kişisel ilişkilere odaklanmıştır. Ayrıca Yazıcı (2019), Türk İslam kültüründe aşk ve cinselliğin birlikte değerlendirilmediği ve nedensellik bağı kurulmadığını ifade etmiştir. Cinselliği hayvani bir dürtü ve nefsanî bir arzu olarak belirtmiştir. Aşkı ise temiz ve saf duygulardan meydana gelen bir kavram olarak açıklamıştır. Bazı tasavvuf düşünürleri ise kadın ve erkek arasındaki aşkın ilahî aşka ulaşmak için bir prova olduğunu belirtmiştir. Bunun en büyük örneği Leyla ile Mecnun hikâyesinde cinselliğin nerdeyse hiç konu edilmemesidir (Yazıcı, 2019, 610). Dolayısıyla Yazıcı’nın (2019) görüşleri ile K5, K13 ve K12’nin görüşleri genel anlamda örtüşmekte ve birbirlerini desteklemektedir.

İkinci kategori olan ilişki bildiren ifadeler kategorisinde aile danışmanlığı alan bireyler evliliği ilişki bağlamında değerlendirerek görüşlerini bir birlik beraberlik, dayanışma, uyumluluk, muhabbet, arkadaşlık ve paylaşma gibi karşılıklı ilişki bağlamında ifade etmiştir. Bu kategorinin kodları sırasıyla; birliktelik /beraberlik ($f=10$), arkadaşlık ($f=5$) ve paylaşma ($f=4$) şeklinde devam etmiştir. Bunları izleyenler ise sadakat ($f=2$) ve bağlılık ($f=2$)’tir. Ayrıca en düşükleri muhabbet ($f=1$), dayanışma ($f=1$) ve resmileşme ($f=1$) kodları olmuştur.

İlişki bildiren kategorisinde katılımcılardan evliliği birliktelik/beraberlik olarak değerlendiren K11 görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani sevdiğim insanla birlikte yaşamak. Bütün sorumlulukları iyisiyle kötüsüyle beraber her şeyin üstesinden gelmek. İlk fırsata beraber kalkmak. (K11)

Bununla birlikte bazı katılımcılar evliliği bir paylaşım yeri olarak değerlendirmiştir. Örneğin katılımcılardan K5 bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Evliliğimden memnunum. İmmmm hayatı paylaşmayı ifade ediyor. Aklıma bu gelen. (K15)

K1 ise evliliği arkadaşlık, muhabbet ve paylaşma kavramlarıyla ilişkilendirerek çok fazla iş yükünün ve sorumluluğun olduğu bir arkadaşlık yolu olarak ifade etmiştir. Konuyla ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani ilk sorunuzla zihnimde canlanan ilk arkadaşlık oldu, muhabbet. Hım paylaşım üzerine kurulu...ve zaten çok fazla iş yükünün olduğu insanların çok fazla şeylerin, sorumlulukların biçildiği yeni çağda yani paylaşım esasına dayalı sorunların mutluluğun paylaşım esasına dayalı bir arkadaşlık yolu...(K1)

Konuyla ilgili alan yazında evlilik, karı ve kocanın sevgi, huzur, güven ve sadakat duyguları çerçevesinde beraber yaşaması, hayatının özel alanını paylaşması, cinsel birlikteliklerini yaşaması ve neslin devamını sağlaması gibi amaçlarla bir araya gelerek yapılan yasal veya resmi birliktelik olarak adlandırılmaktadır (Güngör ve Tortop, 2018, s. 46). Bireylerin evliliklerini birlik ve beraberlik duyguları çerçevesinde yaşarken belli sorumluluklar etrafında hayatlarını paylaşmaları ve sadakat ve güven noktasında birbirlerine bağlılıklarını ifade etmeleri gerekmektedir. Dolayısıyla alan yazındaki görüşleri ile katılımcıların ilişki bildiren ifadelerinin genel olarak birbirleriyle örtüştüğü söylenebilir.

Evlilik sadece duygu ve ilişki bildiren ifadelerden oluşmamaktadır. Çünkü evlilik sonucunda bir araya gelen kadın ve erkeğin mizacı, kişiliği ve karakteri çok farklı olabilmektedir. Evlilik aynı zamanda beraberinde düzen ve sorumluluk getirmektedir. Haliyle evlilikte tatsız olaylar ve tartışmalar da yaşanabilmektedir. İnsanlar evlendiklerinde belli duygular ve ilişkiler çerçevesinde hayatlarına bir anlam katmak istemektedir. Dolayısıyla bir birey, evliliğe adım atarken kendine en yakın, uyumlu ve hayatını birlikte devam ettirebilecek biriyle sorumlu ve ideal bir evlilik yapmak istemektedir. Bunun neticesinde evliliğe bir sözleşme gözüyle bakıp evliliği düzenli ve uyumlu bir sosyal kurumun ilk adımı olarak görmektedir. Ayrıca bazı bireyler de evliliği bir iş yükü ve zorunlu bir olay olarak değerlendirmektedir.

İlk temanın son kategorisi olan anlam bildiren ifadeler kategorisinin kodları sırasıyla; hayatın anlamı ve devamlılığı ($f=9$), ailenin anlamı ($f=8$) ve güzelliği ($f=3$). Bunları sorumluluk ($f=2$) ve zorunluluk ($f=2$) kodları izlemiştir. Ayrıca bunları en düşükleri olan sıcak yuva ($f=1$), her

şey ($f=1$), anlaşılma ($f=1$), tamamlanma ($f=1$), kişisel alan ($f=1$), iş yükü ($f=1$), ideallik ($f=1$) ve uyumluluk ($f=1$) kodları takip etmiştir.

Bu kategoride en fazla görüş, hayatın anlamı ve devamlılığı ($f=9$) kodları etrafında toplanmıştır. Söz konusu kod etrafında görüşünü beyan eden katılımcılar, evliliklerinin hayatlarına bir anlam kattığını ve hayatlarının devamlılığına katkı sağladığını ifade etmiştir. Örneğin K3 bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani evlilik hayatı paylaşma olarak ifade ediliyor benim adıma. Yani şöyle insanın zor zamanlarında, iyi zamanında, kötü zamanında bir yanındaki hayat arkadaşı... Yani hayat arkadaşı gibi diyebiliriz. İyi zamanında kötü zamanında paylaşma, aile olma gibi... (K3)

Bazı katılımcıların da evliliği aile olma ile özdeşleştirerek açıklamaya çalışmışlardır. Bu konuya dikkat çeken K4 ve K18'in görüşleri şöyledir:

Hayat, valla aile kavramı çok önemli benim için aile de hayat demek ne bileyim. Yaşama bağlılığı aile (K4).

Yani evlilik aile birliği, beraber paylaşma, mutluluk olarak değerlendiriyorum. (K18)

Evlilik, sadece olumlu duygu ve düşüncelerle değerlendirilemez. Nitekim mevcut çalışmada evlilik bazı katılımcıların hayatlarına olumlu bazılarının hayatlarına ise olumsuz bir şekilde yansımıştır. Bunun neticesinde katılımcılar evliliği hem olumlu hem de olumsuz bir şekilde değerlendirmişlerdir. Dolayısıyla evliliği bir hayat mücadelesi olarak değerlendiren K17 bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Evliliğim benim yaşamımın yüzde seksenini, doksanını kapsayan bir hayat mücadelesi...Ya iyi evlilik olduğu müddetçe normal standart hayatın yürümesi... Ama zorlu problemlili bir evlilik olunca, mücadeleyle süren bir süreç oluyor iki taraf için. (K17)

K19 ise evliliğini bir zorunluluk olarak değerlendirip görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

Yani şu an itibarıyla aslında o kadar çok şey var ki söylenecek. Şu an için sorarsanız yaşadığımız şeyi benim için bir zorunluluk. Kendi adıma konuşuyorum. Ama sürece başlarken tabi şöyle başlamıyorsunuz. Beklentileriniz farklı. Planlarınız oluyor. Yaklaşık on beş on altı yıl oldu. Resmi olarak evet evliyim. Beş altı yıldır adı evlilik anlamında gidiyor. Yani son beş yıldır, iki tane çocuğum var. Keza aile işte çevresi ya da işte farklı durumlardan dolayı devama ediyorsunuz bazen. Öyle, bir nevi zorunluluk aslında. (K19)

Evliliğinin net bir tanımı olmamakla birlikte katılımcılar evliliği, evlilik hayatlarında yaşadıkları evlilik doyumu, yaşam doyumu ve yakınlık ilişkileri çerçevesinde değerlendirmiştir. Evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri iyi olan katılımcıların görüşleri evliliğe pozitif bir anlam yüklerken evlilik doyumları ve yakınlık ilişkileri iyi olmayan katılımcılar ise evliliği bir zorunluluk ve hayat mücadelesi gibi olumsuz duygu ve düşüncelerle dile getirmiştir. Dolayısıyla katılımcılar evliliği daha çok öznel düşünceleriyle değerlendirmiş ve evliliğe böyle bir anlam yüklemişlerdir. Bu noktadan hareketle alan yazında bireylerin yaşam doyumları ve iyilik halleri yükseldiğinde evlilik doyumlarının da yükseldiği görülmüştür. Dolayısıyla

bireyler evliliği, iyi olma, yaşam doyumu sağlama ve hayatına bir anlam yükleme olarak tanımlamaktadır. Özellikle son yıllarda çalışmalar bu yönde yoğunlaşmıştır. Yani bireylerin öznel iyilik hali, yaşam doyumu ve yaşamın anlamı konuları üzerinde yoğunlaşmıştır. Alan yazındaki çalışmalar, evliliği daha çok bu kavramlarla açıklamaya çalışmışlardır (Çağ ve Yıldırım, 2018, s. 208). Nitekim bazı bilim insanlarının evlilik ile ilgili görüşleri çalışmamızı destekler mahiyetindedir.

Alfred Adler evliliği, kadın ve erkeğin sevgi ve mutluluğun yaşaması, birbirlerine içten ve gönülden bağlanması ve birey ve toplumun esenliği olarak tanımlamaktadır. Ayrıca evliliği bireylerin bedensel çekicilik sonucunda arkadaş ve eş olma ve neslin devamı için çocuk sahibi olma arzusunu ortaya çıkan birliktelik ve gönülden teslim olma hali olarak ifade etmiştir (Adler, 2016, 303-304). Alman filozof Schopenhauer (2014) ise evliliği bedensel cazibeyle ilişkilendirmiştir. O, evlilik eşler arasında aşk ve sevgi gibi duyguları ne kadar yoğun yaşanırsa yaşansın her şeyin cinsel dürtüde temellendiğini ifade etmiştir. Ayrıca aşkı ve duyguları bireyselleşmiş cinsel dürtü olarak tanımlamıştır.

Bowen evliliğin uyumuna dikkat çekmiştir. Evlilikte uyumu bireylerin farklılaşması, özerkleşmesi ve bireyselleşmesi olarak tanımlamıştır. Eğer bireyler farklılaşmazsa ve özerkleşmezse olumsuz ilişkiler yaşanabilmektedir. Bireylerin birlikteliklerine ve beraberliklerine vurgu yaparken aynı zamanda her bireyin biricik olduğuna ve kişilik özelliklerinin farklılığına göre bireylere davranılması gerekliliğine de vurgu yapmaktadır. Çünkü özerkleşmeyi kendini gerçekleştirmenin bir yansıması olarak görmekte bunun sonucunda da bireyler sağlıklı ilişki kurabilmekte ve psikolojik ihtiyaçlarını giderebilmektedir (Yazıcı, 2019, s. 619).

Ümmet (2017) tarafından 100 üniversite mezunu evli bireyin evlilik algıları üzerine yapılan metaforik bir incelemede katılımcıların evlilikle ilgili algılarına bakılmıştır. Yapılan incelemede katılımcılar %29 oranla evliliği yiyecek-içecek gibi tat veren bir olgu olarak ifade etmiştir. Bunu sırasıyla değişken bir olgu olarak evlilik (%27), hayatı kolaylaştırıcı bir olgu olarak evlilik (%15) ve üretkenlik sağlayan bir olgu olarak evlilik (%11) görüşleri izlemiştir. Ayrıca bunları da hayatı zorlayıcı bir olgu olarak evlilik (%9) ve aydınlatıcı bir olgu olarak evlilik (%9) görüşleri takip etmiştir. Katılımcıların %76'sı evliliğe olumlu anlamlar yüklerken; %24 olumsuz anlamlar yüklemiştir. Bu tanımlar ve sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak Bener ve Günay (2013) 931 üniversite öğrencisinin evlilik ve aileye yönelik tutumları incelemiştir. Yapılan incelemede gençlerin ekseriyetinin bu kavramlara karşı olumlu tutumlar sergiledikleri görülmüştür. Yine

Gürses'in (2021) 869 üniversite öğrencisi üzerine yaptığı araştırmada öğrencilerin evliliği genellikle olumlu algıladıkları belirtilmiştir.

4.2.2. Evlilik doyumunda benlik, aile ve cinselliğin yeri

Bu temada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumuna benlik durumu, ailelerin etkisi ve cinsel yakınlık ilişkisinin etkililiğini anlamak için benlik, aile ve cinsellik olmak üzere üç kategori ele alınmıştır. Bu kategoriler çeşitli kodlardan meydana gelmiştir. İlgili kategori ve kodlara ilişkin bulgular Tablo 36'daki gibidir.

Çalışmada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumlarında benlik durumunun iyi ve iyi olmama halini, katılımcıların ailelerinin evliliklerine müdahale durumları ve cinsel yakınlık ilişkilerinin yerini anlamaya, değerlendirmeye ve çözmeye çalışılmıştır.

Tablo 17. Evlilik Doyumu Temasına Ait Benlik, Aile ve Cinsellik Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategorilerin ve Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Paylaşımlı olma	1	0,5	Benlik	Evlilik doyumunda benlik, aile ve cinselliğin yeri
Yükümlülük sahibi olma	1	0,5		
Özgüven sahibi olma	1	0,5		
Saygı	1	0,5		
Mantık insanı	1	0,5		
Sorunlu	1	0,5		
Çabalayan olma	2	1		
İyi durumda olma	2	1		
Duygusallık	2	1		
Birbirini tamamlayan	2	1		
İlgili	2	1		
Toparlayıcı olma	3	1,5		
Eşe bağımlılık	3	1,5		
Önemsenen olma	4	2		
Sevgi	4	2		
Sorumluluk sahibi	5	2,5		
Aile olma	5	2,5		
Değersiz hissetme	6	3		
Değerli hissetme	28	14		
Toplam	74	37		
Destekleyici olmama	1	0,5	Aile	Evlilik doyumunda benlik, aile ve cinselliğin yeri
Geçmişimiz	2	1		
İyi anlaşılabilir	2	1		
Saygı duyulan varlıklar	2	1		
Bütünlüğün parçası	3	1,5		
Evliliklere müdahil olma	4	2		
Kesişim kümesi	4	2		
Sınırları olmayan	4	2		
Ortak nokta	4	2		
Adil olanlar	4	2		
Problem çözümleyiciler	5	2,5		
Baskılayıcılar	5	2,5		
Üçüncü kişiler	6	3		
Evliliklere müdahil olmama	9	4,5		
Destekleyici olma	10	5		
Kıymet verilen insanlar	11	5,5		
Toplam	76	38		
Uyum içinde olma	1	0,5	Cinsellik	Evliliğin temeli
Evliliğin temeli	1	0,5		

Tablo17. (Devam) Evlilik Doyumu Temasına Ait Benlik, Aile ve Cinsellik Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategorilerin ve Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Evlilikte olmazsa olmazlardan biri	1	0,5	Cinsellik	Evlilik doyumunda benlik, aile ve cinselliğin yeri
İyi düzeyde bir ilişki var	2	1		
Cevap vermek istememe	2	1		
Özgüven ve sadakati koruyan	2	1		
Tatminkâr eden bir ilişki	5	2,5		
Cinsel ilişkide duygu eksikliği	5	2,5		
Normal ilişki var	10	5		
Cinsel yakınlıkta problem olan	10	5		
Herhangi bir problem yok	11	5,5		
Toplam	50	25		

Tablo 17’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumlarına etki eden benlik durumu, bireylerin ailelerinin etkisi ve cinsel yanıklık ilişkinin nedenleri ortaya konmaya çalışılmıştır. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumlarını etkileyen benlik ($f=76$) durumları en sık ifade edilen görüş olmuştur. Bunu sırasıyla aile ($f=74$) ve cinsellik ($f=50$) kategorileri takip etmiştir.

Evlilik doyumlarını etkileyen genel görüş benlik kategorisidir. Benlik kategorisinde katılımcıların çoğunluğu değerli hissetme ($f=28$) koduyla karşımıza çıkmıştır. Bunu değersiz hissetme ($f=6$), sorumluk sahibi olma ($f=5$) ve aile olma ($f=5$) kodları izlemiştir. Ayrıca bu kategoride önemsenen olma ($f=4$), sevgi ($f=4$), toparlayıcı olma ($f=3$), çabalayan olma ($f=2$), iyi durumda olma ($f=2$), duygusallık ($f=2$), birbirini tamamlayan ($f=2$), ilgili ($f=2$), paylaşımlı olma ($f=1$), yükümlülük sahibi olma ($f=1$), özgüven sahibi olma ($f=1$), saygı ($f=1$), mantık insanı ($f=1$) ve sorunlu ($f=1$) kodları da yer almıştır.

Benlik noktasında kendini çok değerli hisseden, eşinin kendisine çok düşkün olduğunu, olumlu duygularla birlikte evliliğini ve bu durumdan dolayı zaman zaman problemler de yaşadığını ifade eden K5 görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Yani eşim tarafından baktığımda kendimi çok değerli hissediyorum. Eşim bana karşı aşırı düşkün, sevgisi hep derin hissediyorum. Ama tabi bu bazen beni çok yoruyor da. Yani eşimin bana bağımlı derecesinde ilgisi ve sevgisi var. Bu kadar. Çünkü ben biraz mantık insanıyım. Çok duygusal biri de değilim. O yüzden onun duygusallığı, bana düşkünlüğü zaman zaman beni yoruyor. Hata bu konuda maalesef zaman zaman eşimle sorun yaşadığımız zamanlar da oldu. (K5)

K11 ise eşi ile olan değerli olma ilişkisini bir oranla değerlendirerek dikkat çekmiştir:

Değerli hissediyorum. Yani beş üzerinden verecek olsam tabi insanın psikolojik değerinden kaynaklı dört diyebilirim. Ama yani sonuçta genel olarak değerli hissediyorum. (K11)

Ayrıca K7 değerli olmaya yönelik çocuklarının ve eşinin hissettirdiği duygulara dikkat çekmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Evliliğimde eş olarak değerli olduğumu hissediyorum. Hem eşim açısından hem çocuklarım açısından değerli olduğumu hissediyorum. (K7)

K10 çocuk yaştaki evliliğinde yaşadığı zorlukların aile ilişkilerini de olumsuz etkilediğini ve olgunlaştıkça bazı şeylerin farkına vardığını dile getirerek bu konudaki görüşleri şöyle ifade etmiştir:

Yani ben eşim tarafından kabul ediliyorum. Değer görüyorum, saygı duyulan biriyim. Yani zamanında pek anlayışlı olamadım. Yani yıl geçtikçe. Aslında çocuk yaşıta evlendim. Yirmi bir yaşında evlendim. Ama gittikçe olgunlaştım yani. Onunla büyüdüm. Yani böyle. (K10)

Bazı katılımcılar kendini değerli hissetmeyle aile olmayı özdeşleştirmişlerdir. Evlilikle gelen aile kurumunun bireyleri değerli hissettirerek benlik duygularını olumlu yönde etkilediği görülmüştür. K3 bu konudaki görüşleri şöyledir:

Yani kendimi evin reisi gibi ailenin yani kendim evlendikten sonra kendim de bir aile olmuş oluyorum. Daha sorumluluklarım artmış oluyor. Tek başıma değil de eşimle birlikte karar verme yükümlülüğüm olmuş oluyor... Yani paylaşımlı bir şekilde gibi oluyor, Artık bireysellikten çıkıp bir aile oluyor. Onun vermiş olduğu sorumlulukların gibi ifade edebilirim. İnsan evli olduktan sonra bir özgüveni, değeri çok hissediyor yanında eşi tarafından daha değerli hissediyor yani. (K3)

Katılımcılar sürekli kendilerini değerli hissedememiş, eşlerinin üstlendiği rol ve sorumlulukların yetersizliği sebebiyle ev işlerinde destek görmeyen katılımcıların benlikleri olumsuz etkilenmiş ve bunun sonucunda kendilerini değersiz algıladıklarını açıklamışlardır. Bu konuyla ilgili K17'nin görüşleri şöyledir:

Kendimi değersiz noktasında algılıyorum ve evlilikte benim görevim sadece evin yükünü sırtlanan birey konumunda hissediyorum kendimi. Tüm sorumluluk bende olduğunu hissediyorum. Eşim yardımcı olduğunu düşünüyor aslında. Bana manevî olarak da... Ben onu hissetmiyorum. Desteğini hissetmiyorum açıkçası. (K17)

K12 kendini değersiz hissetmenin sonucunda boşanma olayına dikkat çekerek bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Yani çok değersiz evet. Değersiz olarak algılandığım için boşanmaya karar verdik. (K12)

Üçüncü kişilerin, evliliklere müdahalesi sonucunda aile bireyleri olumsuz etkilenmektedir. Nitekim evliliklerinin iyi gitmediğini, kendini değerli hissetmediğini ve bunlara sebep olan üçüncü kişi olan ailelerinin kendi evliliklerine müdahale ettiğine dikkat çeken K19 görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Şöyle yani dışarıdan bakıldığında bunu genel olarak yorumlayacağım, sadece insan olarak değil. Ben evliliğim maalesef öyle olmamalı ama biraz aileler de birbirleriyle evlendiği kanaatindeyim. Sorumlulukları yerine getirmesi gereken kişi baba yapmak zorunda. Koca yapmak zorunda. Evlat yapmak zorunda... Kedisini bir şeyleri yerine getirmek zorunda hissedilen bir robot gibi görüyorum bazen yani. Kazınacağım işte onların ihtiyaçları giderilecek vs. vs. vs. (K19)

Bazı katılımcılar değerli olma duygusunun ilgi ve sevgiyle olabileceğini açıklamışlardır. Çok fazla ilgi ve sevgi görmediğini bu yüzden şu an kendini değersiz hissettiğini dile getiren K20'nin bu konudaki görüşleri şöyledir:

Şu anki durumda çok değerli hissetmiyorum. Yani çok fazla ilgi görmüyorum. Sevgi görmüyorum. O yüzden çok fazla değer verildiğimi düşünmüyorum. (K20)

Katılımcıların evlilik doyumları üzerinde etkili olan ikinci kategori ise ailedir. En sık görüş beyan edilen kategori olarak karşımıza çıkmaktadır. Aile toplumun en küçük yapı birimidir. Aynı zamanda bir sosyal kurum olarak değerlendirilir. Evlilik bu sosyal kurumun oluşmasında en temel resmi sözleşmedir. Karşı cinsten iki olgun insanın belli sorumluluklar ve kurallar çerçevesinde neslin devamı ve biyolojik, psikolojik ve sosyolojik ihtiyaçların giderilmesi için birlik ve beraber içinde yaşamasına evlilik denir. Dolayısıyla evlilik süreçlerinde ve doyumunun sağlanmasında üçüncü kişiler olarak ailelerin yeri çok önemlidir. Bu kategoride sırasıyla; kıymet verilen insanlar ($f=11$), destekleyici olma ($f=10$) ve müdahil olmama ($f=9$) birbirlerini takip etmiştir. Bunu izleyen kodlar üçüncü kişiler ($f=6$), problem çözümleyiciler ($f=5$), baskılayıcılar ($f=5$), evliliklerine müdahil olma ($f=4$), sınırları olmayan ($f=4$), kesişim kümesi ($f=4$), ortak nokta ($f=4$), adil olanlar ($f=4$), bütünlüğün parçası ($f=3$), geçmişimiz ($f=2$), saygı duyulan varlıklar ($f=2$), iyi anlaşılabilirler ($f=2$) ve destekleyici olmayanlar ($f=1$) olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu kategoride en sık kullanılan kodlar evlilik süreçlerinde ailelerin kıymet verilen insanlar ($f=11$), destekleyici olma ($f=10$) ve evliliklerine müdahil olmama ($f=9$) olmuştur. Nitekim bu konuya en genel haliyle görüş beyan eden K2'nin görüşleri şöyledir:

O da şu anlama geliyor diyebiliriz. Anne babalarımız sadece galiba. Saygı duyacağımız bizi yetiştiren varlıklar, kıymet verdiğimiz ve önem verdiğimiz insanlar. Evliliğimize müdahil oluyorlardı. Biz ilk yıllarımızda gerçekten o ilk yıllarımız bizim için zordu. Biraz bu konuda dengeyi sağlamak adına sonra eşim ve ben de iyi badireler iki büyük bir imtihan atlattık...Ondan sonra müdahil olmamaları gerektiği algıladı. Onlar müdahil olmaya çalışsa da biz onları müdahil etmiyoruz şu an. (K2)

Evliliklerinde ailelerinin yerinin çok önemli olduğunu ve herhangi bir problem yaşadıklarında ailelerine belli etmeyip eşiyile birbirlerine danışarak problemlerini çözdüklerini ifade eden K3 aileler sorunları duyup evliliklerine müdahil olmak istediklerinde bu duruma izin vermediklerini ifade etmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Evet yani eşimin ailesi... Tabi ki yani benim için de yani eşim o ailede yaşayıp büyüdüğü için değerli benim adıma. Yani onların da bana bakış açısı aile olduktan sonra gayet iyi bir şekilde devam ediyor... Yani iyi bir izlenim oluyor yani. Şu ana kadar sıkıntı yaşamadık. Yani evliliğimize her herhangi bir dahiliyeti falan olmadı şu ana kadar. Bir problem olmadı. Birbirimize değer verdiğimiz için aileler de bizim için bir değerdir. Bir problem olduğu zaman, yeri geldiği zaman onlara danışırız... Bunu bu konuda belki farklı şehirlerde olduğunu da etkisini olduğu düşünebilirim. Belki aynı şehirde olanlar için bu durum bir tık fazla olabilir ama. (K3)

Ayrıca evliliğinde çekirdek ailesinin dışında kendi aileleri dahil herkesi üçüncü kişiler olarak gördüklerini; kendi ailelerini aile büyükleri, geçmişleri ve tarihleri olarak tanımladıklarını ifade eden K4'ün bu konudaki görüşleri şöyledir:

Valla onlar üçünü kişi olarak hani dışarıda kalıyor bir anlama gelmiyor. Sadece aile büyüklerimiz, geçmişimiz, tarihimiz... Dediğim gibi 23 senedir artık taşları yerine oturttuk. Eşim, çocuklarım ve ben diğerleri dışarda kalıyor. Bizde dört kişilik birlik esastır. (K4)

Katılımcıların çoğu evliliklerinde kendi ailelerini sürekli destekleyici konumda olan, evliliklerine müdahil olmayan ve belli sınırları olan olarak tanımlamıştır. Ancak hiç azımsanmayacak sayıda katılımcı ise evliliklerinde her şeye müdahale eden, işi zorlaştıran ve karma karışık eden ailelerin de olduğunu belirtmiştir. K14 bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

İşi zorlaştıran, karma karışık eden...Karı koca ikili ilişkimize içine karışan. Her olaya müdahale eden, baskılayıcı... Yani onlar sanki bizi yönetiyormuş gibi. Kukla gibi bizi oynatıyorlar. Onların dediği yapılıyor. Onların yaptıklarını yapıyoruz. Öyle söyleyeyim. (K14)

Evliliğini bir zorunluluk olarak görüp, kendisi için bir anlam ifade etmediğini, evliliği para kazanıp verilmesi gereken bir yer olarak gördüğünü, ailelerinin sürekli ve kati bir şekilde evliliklerine müdahil olduğunu ifade eden katılımcılar da vardır. Nitekim bu durumlardan dolayı ister istemez onların yorumlarıyla boşanma kararı aşamasına gelmesine rağmen ailelerinin izin vermediğini dile getiren K19 bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani aslında biraz zorunluluk kısmındalar. Eşimin ailesine hiçbir bağımlılık yok. Yani hiç görüşmüyorum desem yeridir. Yani işin evlilik boyutunda artık şu anki süreçte kendi ailemi de işin içine dahil etmiyorum. Zaten hiç etmiyorduk ama fikirleri bir şekilde bizi etkiliyordu. Şu an o da yok. Onlar da bu süreci gördüğü için zaten karışmıyorlar. Ya da bu konuda yorum yapmıyorlar...Belki birebir söylemiyorlar ama hani yeri geldiğinde ister istemez yorumlarıyla boşanma kararı almıştık. Yani benim babam beni öldürmeden bu işi halledemezsiniz. Alırım çocukları hepinizden görmezsiniz demişti. Yani bu tarz şeyler. İşte bir dönem mali bir sıkıntı yaşamıştık. İşte eşimin abisi işte belliydi sürecin böyle olacağı. Bundan sonra maaşınızı da ben çekeceğim. Paranızı da ben vereceğim tarzında bir yorumda bulunmuştu. Ne haddineyse (erkek katılımcı burada gülüyor). Yani öyle olunca tabi ki bağımlılığı kesiyorsunuz. Sadece kendi kendine. Yani ben son dört yıldır, özellikle pandemi sonrası yani evliliği sadece para kazanıp vermem gereken bir yer olarak görüyorum. Aileyi öyle görüyorum. Çocuklarımı istisna tutuyorum, bunun dışında. Ama geri kalan şeyin hiçbir anlamı yok. Benim kendi ailem için de aynı şey geçerli. Onun ailesiyle de zaten görüşmüyorum. Yani aynı şeyi evde olmamıza rağmen görüşmüyorum. Uzak durmak daha mantıklı geliyor bana. Ne yaptığımıza ne işi yaptığımıza... Yani ne işi yaptığımıza derken mesela kurum değişikliğini yeni yaptım ben. Kendi anne babam harici kimse bilmiyor. Yani evin haricinde kimse bilmiyor. Bunu da tutuyorum, söylemüyorum. Durum bu. Yani...iyi oluyorsunuz gibi bir durum var ailemizde maalesef. İki taraf içinde konuşuyorum. (K19)

K9 ailelerinin kendilerini hala çocuk olarak gördüklerini, kendilerine güvenmediklerini, küçük bir olayı çok büyük gösterdiklerini, onlarla yakın oturmayı doğru olmadığını ve bundan dolayı onlara sınır koymalarına rağmen tekrar müdahale ettiklerini ifade etmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Biraz problem olarak görüyorum. Şöyle açayım. Eşimin ailesi olsun benim ailem olsun. Biraz onlara yakın durmak aslında her iki taraf da geçerli sözüm. Ne kadar yakın olup hani problemler olsun, sorunlar olsun ya da ufak bir şey olsun onlarla paylaşıldığında çok büyük böyle devlet meselesi haline getiriyorlar. Aslında o problemi onlar belki unutuyor sonrasında ama bizim için daha içinden çıkılmaz bir hal alıyor. Yani benim için sadece problemler öyle söyleyeyim. Yani çok değerliler gerçekten anne baba olarak. Hani başımızın üstünde yerleri var her zaman ama keşke biraz kendilerini geri tutabilseler...oldular mesela biz bi eşimle ufak bir tartışma yaşamıştık. Bundan iki üç yıl önce. O zaman aslında konuşarak eşimle çözebilecekken aileler katıldığında çok büyük boyutlara gitti. İşte beni aldı ailem. Kendi evine götürdü falan. Onun ailesi nitekim o şekilde. Beni gelip ikna etmeye çalıştılar. İşte ayrılmayın şöyle falan. Aslında olay o kadar büyütüleceği değilken çok büyüdü aileler karıştığı için...biraz sınır koydum kesinlikle koydum. Aileler biraz şey gibi duruyor ya böyle. Biraz çekilseler hani bizim de bir birey olduğumuzu artık anne baba işte eş

olduğumuzu bu kavramları aslında kafalarında oturtsalar, bizi hala küçük görmeseler sorunlar çözülecek gibi. Biz de kendimize olan güvenimizi yerine daha çok gelecek gibi hissediyorum ama. Aileler maalesef bir yerde yine karşıyorlar. Fakat ben o sınırı koydum tabi ki. Şu anda ne eşimin ailesi ne kendi ailem yorum bile yapamıyorlar. (K9)

Bazı katılımcılar da evliliğin sadece karşı iki birey arasında olamayacağına, bir nevi ailelerin de birbiriyle evleneceğine ve bundan dolayı eşlerin ailelerinin de uyumlu olması gerektiğine dikkat çekmiştir. K15 bu konudaki görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

Yani ailelerinin uyumlu olmasını önemli olduğunu zaten biliyordum. Evlendikten sonra da bunu yaşayarak anladım. Hani aileler de çok uyumluydu. Ailede eş seçimi, eş seçiminde aileniz önemli olduğunu düşünüyorum. Yaşayarak da bunu öğrendim. Imm ama ben uyumlu ailelerde evliliğimizi başlattığımız ve sürdürdüğümüz için. Biz mutlu olmamızda onlar da etkendi. Evliliğimizde bir problem olduğunda yapıcıdır ve bizi desteklerler. (K15)

Bununla birlikte katılımcıların bir kısmı ise evliliklerinin bir yerinde ailelerin mutlaka olacağını ve onları bütünlüğün bir parçası, ortak noktaları ve keşişim kümesi kavramlarıyla açıklamıştır.

Konuyla ilgili K22'nin görüşleri şöyledir:

Yani şöyle diyebilirim nerede yer alıyorlar? Keşişim kümesi diyelim. Keşişim kümesinin içerisinde yer alıyorlar. Yani keşişim kümesi derken ortak payda anlamında kullanıyorum. Çünkü insan ailesi olmadan tek başına bir birey olamaz. Ailesiyle beraber birey oluyor, ondan sonra ailesini oluşturuyor. Bundan dolayı aileler keşişim kümesini oluşturuyor. İsteseler aile içimize karışabiliyorlar. Ama olmuyorlar. Aileler kendileri çok karışmıyorlar. (K22)

Evlilik doyumunu etkileyen durumlar temasının son ve üçüncü kategorisi cinselliktir. Cinselliğin yakınlık ilişkileri kapsamında bireylerin evliliklerinde karı koca arasında yakınlık kurması için evliliğin %70'ini oluşturduğunu iddia eden çalışmalar mevcuttur. Dolayısıyla evliliğin devamını ve doyumunu sağlamada cinsel yakınlığın yeri çok önemlidir. Cinsellik kategorisinin kodları sırasıyla; herhangi bir problem yok ($f=11$) en sık ifade edilen görüş ve normal ilişki var ($f=10$) görüşüdür. Ayrıca cinsel yakınlıkta problem olan ($f=10$) görüşler de azımsanmayacak düzeydedir. Bu görüşleri tatminkâr bir ilişki ($f=5$), cinsel ilişkide duygu eksikliği ($f=5$), özgüven sadakati koruyan ($f=2$), cevap vermek istemeyen ($f=2$), iyi düzeyde bir ilişki var ($f=2$), uyum içinde olma ($f=1$), evliliğin temeli ($f=1$) ve evlilikte olmazsa olmazlardan biri ($f=1$) takip etmektedir.

Bu kategoride en sık belirtilen görüş cinsel yakınlık ilişkisinde herhangi bir problem yok ($f=11$) görüşüdür. Katılımcılar daha çok iyi, güzel, tatminkâr ve normal karı koca arasında süregelen bir ilişki yaşadıklarını dile getirmişlerdir. K1 bu konudaki görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Yani iki taraf için güzel ve tatmin edici. Herhangi bir problemi olmayan normal karı koca arasında süregelen devam bir ilişkimiz var. (K1)

Bazı katılımcılar da ilişkilerini normal ve normal standartlarda herkes gibi görüşleriyle açıklamışlardır. K8 bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Normal herkesin yaşadığı gibi standartlarda. (K8)

İki erkek katılımcı olan K13 ve K16 cinsel yakınlık ilişkileri hakkında cevap vermek istemediklerini beyan etmişlerdir. Bu konu şunları söylemişlerdir:

Bu konuyu cevaplamak istemiyorum. (K13)

Hani o konulara şey Kadri Bey konuşamam. O tarz konulara cevap vermek istemiyorum. (K16)

Katılımcıların bir kısmının cinsel yakınlıkta problem olan ($f=10$) görüşleri de azımsanmayacak düzeydedir. Evliliği iyi ve güzel gitmesine rağmen cinsel yakınlıkta zorluk çektiğini, kötü bir ilişkisinin olduğunu, duygu eksikliği yaşadığını ve yakınlık kurmayıp soğuk davrandığını ifade eden K5 görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Kötü. Bayağı bir kötü cinsel anlamda. Yani şöyle söyleyeyim. Evet bizim çok güzel bir evliliğimiz var eşimle. Eee yani şah mat. İçerden bakınca da aslında çocuklarımız bile var. Bizim böyle tartışmamızı, kavgamızı görmüyorlardır. Ama cinsel yakınlık bakımından eşime karşı hiçbir cinsel arzu hissetmiyorum. Biz bunu birkaç yıldır yaşıyoruz. Bence bu nokta da biraz sıkıntılıyız zaten. Aslında biz aile terapisine gittik, hem de kaç sefer gittik. Tek başıma psikolog terapisini de aldım zaten. Biz evet, gerçekten hani güzel bir aile ortamımız var. Ama bir taraftan bende biraz duygu eksikliği... Hem bu konuda hem de cinsel anlamda duygu eksikliği mevcut. Bu konuda eşime biraz yakın durmakta zorlanıyorum. Soğuk davranıyorum. (K5)

Cinsel zayıflığının nedeni kendi geçmişleriyle ve hastalıklarıyla ilişkilendiren K10 bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Ya aslında cinsel yakınlık olarak biraz zayıf, çünkü eşimin geçmişi uzun. Yedi yıldır, hatta sekiz yıldır ilaçlar kullanıyor. Hani en yüksek miligramı da kullandı. Onun için hani ilacı etkisinden dolayı. Biliyorsunuz antidepresan ilaçları. Eşimden dolayı son bir buçuk yıldır ben de antidepresan kullanıyorum. Yani uyuşuyoruz aslında, O canlılık yok. Cinsel açıdan o şey yok açıkçası. Biraz zayıf. (K10)

Bazı katılımcılar da cinselliği evliliğin temeli olduğunu, olmazsa olmazlardan olduğunu ve sadakati ve özgüveni beslediğini dile getirmiştir. K9 bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Yani evliliğin aslında temelinde var. Tabi ki olmazsa olmazlarından bir tanesi. Kişinin birbirine olan bağlılığını, sadakatini, özgüvenini normal güven konusunda olsun. Her açıdan aslında daha çok sağlamlaştırdığını düşünüyorum. Hele ki bunu düzen boyutunda olduğu zaman bence daha şey. Sadakati koruyor gibi. (K9)

Bu temada katılımcıların çoğunun benlik düzeylerinin iyi olduğu ve eşleri tarafından değerli hissettirildikleri görülmüştür. Evlilik ilişkilerinin iyi olduğu, eşlerin birbirlerine karşı sorumlu davrandıkları ve saygı çerçevesinde ilişki kurdukları söylenebilir. Eşlerine karşı olumlu duygu ve düşünceler belirtmişlerdir. Çok az katılımcı kendilerini değersiz hissettiklerini, duygusal ve düşünsel anlamda boşluk yaşadıklarını ve olumsuz davranışlar sergilediklerini ifade etmişlerdir. Elbette bu olumsuz duygu, düşünce ve davranışların yaşanması bireylerin evlilik doyumu yaşamada ve yakınlık ilişkileri kurmada olumsuz bir etki oluşturmuştur. Özellikle benlik duygusu evlilik doyumu sağlamak ve yakınlık ilişkileri kurmak için çok değerlidir. Tabii ki bu duyguların yaşanması için bir yandan da yakınlık ilişkileri kurma noktasında cinsel yakınlığın yeri de çok önemlidir. Çünkü literatürde evlilikte cinsel yakınlık evliliğin %70'ni oluşturduğu

bilgisi yer almaktadır. Erkeklerde duygusal yakınlık ve kadınlarda ise cinsel yakınlık bir sonuçtur. Yani erkeklerde duygusal yakınlığın olabilmesi için cinsel yakınlık ihtiyacının gidermesi gerekmektedir. Tam tersi kadınların cinsel yakınlık kurabilmesi için de erkeklerin onlarla duygusal yakınlık kurması, onlara ilgi duymaları ve iltifatla yaklaşmaları gerekmektedir (Kermani ve diğ., 2018, s. 180-187). Mevcut çalışmada bazı katılımcılar duygusal yakınlık hissetmedikleri eşlerine karşı herhangi bir cinsel yakın da kurmadıklarını, evlerinde iki arkadaş gibi yaşadıklarını, evliliklerini çocukları için sürdürdüklerini ve konfor alanından çıkmak istemediklerini belirtmiştir. Elbette bu olumsuz durumları tetikleyen etkenler de vardır.

Gerçekleştirdiğimiz çalışmada dikkatimizi çeken etkenlerden bir tanesi üçüncü kişilerden oluşan aile, akraba, dost ve arkadaşların çiftlerin evliliklerine müdahale etmesidir. Bu müdahale bazen olumlu bazen olumsuz olabilmektedir. Nitekim katılımcıların çoğu kendi ailelerinin evliliklerinde sürekli destekleyici rol üstlendiğini ve problem çözümleyici ve saygı duyulması gereken kişiler olduklarını belirtmiştir. Yani ailelerin evliliklerini sürdürmelerine katkı sağladığını ve mutluluklarının kaynağı olduklarını belirtmişlerdir. Bu TÜİK tarafından 2023 yılında yayınlanan “Yaşam Memnuniyeti Araştırması” tarafından desteklenmektedir. Bu araştırmada bireyleri en çok mutlu eden kaynağın %69,9 oranla aileleri olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla; %15,0 ile çocukları, %5,4 ile kendisi, %3,8 ile eşi, %2,9 ile annesi/babası ve %1,8 ile torunları izlemiştir (TÜİK, 2024, Yaşam Memnuniyeti Araştırması). Ayrıca bireyler için aile her zaman bir mutluluk kaynağı olamayabilmektedir. Özellikle sınırları belli olmayan ve ilişkileri karmaşıklaşmış aileler bu duruma örnek gösterilebilir. Nitekim bazı katılımcılar kendi ailelerinin evliliklerine müdahale ettiklerini, kendilerini desteklemediklerini ve baskılayıcı bir konumda olduklarını belirtmiştir. Hatta bazı evliliklerin parçalanmasına ve eşlerin boşanmasına sebep olabildikleri görülmüştür. Hem parçalanma hem de boşanma vakaları aileler için bir krizdir. Hem anne babalar hem de ailenin diğer üyeleri yaşamın her evresinde genel anlamda bu krizden olumsuz etkilenebilmektedir. Nitekim bu görüşü Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014 yılında yayınlanan “Türkiye Boşanma Araştırması” raporuyla desteklenmektedir. Bu raporda en sık rastlanan boşanma nedenleri yakın çevrenin evliliğe müdahalesi (%40) ve duygusal ilişkidir (%38). Bu gerekçeleri aldatma (%35), ekonomik sorunlar (%34) ve şiddet (%34) izlemiştir. Eski eşinin veya kendisinin alışkanlıkları (%31), yaşam tarzı (%25) veya değerleri (%20) nedeniyle evliliğinin sona erdiğini belirtenlerin oranı da azımsanmayacak düzeydedir. Eşlerden birinin ev içi görev ve sorumlulukları yerine getirmemesinin (%29) veya çocuk bakımıyla yeteri kadar ilgilenmemesinin de (%18) boşanmaya yol açan hususlar arasında olduğu görülmüştür. Boşanmanın diğer nedenleri, cinsel

hayat (%20), çalışma hayatı veya işsizlik (%15) ve evlilik öncesi eşini yeteri kadar tanımama (%14) olarak saptanmıştır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Türkiye Boşanma Araştırması, 2014 s. 75).

4.2.3. Karı-koca ilişkilerine yönelik tanımlamalar

Bu bölümde aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerindeki durumları görüşleri çerçevesinde karı koca ilişkilerine ilişkin pozitif ve negatif ilişki olmak üzere iki kategori belirlenmiştir. Bu kategoriler çeşitli kodlardan meydana gelmektedir. Çalışmada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkileri hakkındaki görüşlerinin evlilik durumlarına yansımaları ve bu konudaki pozitif ve negatif yansımaları değerlendirilmeye ve çözülmeye çalışılmıştır.

Tablo 18. Karı-Koca İlişkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Güzel	1	0,81	Pozitif İlişki	Karı-koca ilişkilerine yönelik tanımlamalar
İdeallik	1	0,81		
Birbirini ciddiye alan	1	0,81		
Yapıcı	1	0,81		
Güvenli	1	0,81		
Vazgeçilmez	1	0,81		
Hayatın merkezi	1	0,81		
Korumacı	1	0,81		
Yeterli hissettirme	1	0,81		
Eğlenebilen	2	1,61		
Fedakârlık	2	1,61		
Birbirini sahiplenen	2	1,61		
Mutluluk	2	1,61		
Empatisi olan	2	1,61		
Fikir ve düşüncelere önem verilen	2	1,61		
Anlayışlı olma	2	1,61		
Tereddütsüz bir ilişki	2	1,61		
İlgili olma	2	1,61		
Değerli olma	3	2,42		
Konuşabilen	3	2,42		
Tartışmasız	3	2,42		
Sadakat	3	2,42		
Kabul görülme	3	2,42		
Birbirini dinleyen	3	2,42		
Aile olma duygusu	4	3,21		
Sevgi	13	10,48		
Saygı	13	10,48		
Toplam	75	60,47		
Sekteye uğrama	1	0,81	Negatif İlişki	
İki dost	1	0,81		
Tecrübesizlik	1	0,81		
İletişimsizlik	1	0,81		
Tahammülsüzlük	1	0,81		
Acemilik	1	0,81		
Sorumsuzluk	1	0,81		
Uyumsuzluk	1	0,81		
Anlayışsızlık	1	0,81		
Kaybetme korkusu	1	0,81		
Yönlendirilmişlik	1	0,81		
Huzursuzluk	1	0,81		
Değersizlik	1	0,81		
Baskılayıcı	1	0,81		

Tablo 18. (Devam) Karı-Koca İlişkilerine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Problemli	2	1,61		
Sert tavırlar sergilenen	2	1,61		
Alan tanımamazlık	2	1,61		
Birbirine bağırın	2	1,61		
Tepkisellik	2	1,61		
Duygularını bastırma	2	1,61		
Saygısızlık	2	1,61		
Çocuklarının annesi	2	1,61		
Bağımlı	2	1,61		
İki arkadaş	3	2,42		
Yaşın küçüklüğü	3	2,42		
Ortak noktayı bulamama	3	2,42		
Sevgisizlik	3	2,42		
Karı koca olarak davranmama	5	4,02		
Toplam	49	39,53		

Tablo 18’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin karı koca ilişkilerine yönelik alınan görüşleri kapsamında oluşturulan tema, kategoriler ve kodlar yer almaktadır. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerini etkileyen pozitif ilişki ($f=75$) ve negatif ilişki ($f=49$) olmuştur. Pozitif ilişki kategorisi sırasıyla; en sık sevgi ($f=13$) ve saygı ($f=13$) ve saygı oluşturmuştur. Bunları aile olma duygusu ($f=4$), değerli olma ($f=3$), konuşulabilen ($f=3$), tartışmasız ($f=3$), sadakat ($f=3$), kabul görülme ($f=3$) ve birbirini dinleyen ($f=3$) izlemiştir. Ayrıca eğlenebilen ($f=2$), fedakârlık ($f=2$), anlayışlı olma ($f=2$), ilgili olma ($f=2$), birbirini sahiplenilen ($f=2$), empatisi olan ($f=2$), mutluluk ($f=2$), fikir ve düşüncelere önem verilen ($f=2$), tereddütsüz bir ilişki ($f=2$), güzel ($f=1$), ideallik ($f=1$), birbirini ciddiye alan ($f=1$), yapıcı güvenli ($f=1$), vazgeçilmez ($f=1$), hayatın merkezi ($f=1$), korumacı ($f=1$) ve yeterli hissettirme ($f=1$) takip etmiştir.

Katılımcıların yakınlık ilişkileri hakkındaki görüşlerinin pozitif kategorisinde sevgi ($f=13$) ve saygı ($f=13$) kodlarından oluştuğu görüşmüştür. Yani evliliğin yakınlık ilişkisi kurarken en çok sevgi ve saygıya dayalı olduğu belirlenmiştir. Bazı katılımcılar sevgi, saygı ve empatiye dayalı bir ilişkilerinin olduğunu dile getirmiştir. Örneğin K2 ilişkilerini tanımlarken sevgi ve saygıyla tanımlamış ve bazı zamanlarda saygıyı yitirmesine rağmen sevgi ve empati duygularıyla bunu tolere etmeye çalıştığını ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

Duygu anlamda soruyorsunuz yine. Şu an sevgi artı saygı diyebiliriz. Daha önce problemlerimiz vardı. Daha önce sevgi bağımız hep vardı. Bir sekteye uğratmış olsa da sevgiyle başladı, sevgiyle devam etti. Bir dönem saygıyı tamamen yitirdiğimiz oldu. Empati duygusunu hala çok geliştirebilmiş değiliz açıkçası olarak. Onu da inşallah geliştiririz zamanla. (K2)

K3 sevgi saygıya dayalı olan ilişkiyi fedakarlıkla ilişkilendirerek konuya dikkat çekmiştir. Konuyla ilgili görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani bizim ilişkimiz fedakarlığa dayalı hocam. Şöyle aile olduktan sonra eşim yani kendi mutlu olmadığı kendi sevdiği şeyleri ben olmayınca daha için rahat etmiyor, beraber yapmayı istiyor, beraber paylaşmayı istiyor. Daha böyle aile olduğumuzun bilincinde davranıyor. Bunun hangi

sevgiden saygıdan fedakarlıktan geçiyor bunun da çözümü o şekilde devam ediyor ilişkimiz yani. (K3)

Yakınlık ilişkilerinde yetersizlik ve değersizlik duyguları hissedilen K11 değersizlik duygusunun eşinin dışarıdaki yoğunluğuna bağlı olduğu ve bu durumun da evliliklerin %70'inde olduğu görüşüyle kendini şu şekilde ifade etmeye çalışmıştır:

Kendimi yeterli hissettiriyor. Sadece şöyle bir şey dışardaki etkenlerden kaynaklı bazen yansıttığı oluyor. Orda bir değersizlik falan oluyor ama bu evliliklerin yüzde altmış yetmişinde olduğunu düşünüyorum zaten. Sonradan düzeldiği için de çok takmıyorum. (K11)

K9 ise yakınlık ilişkilerini tanımlarken sadakat duygusuna dikkat çekerek evliliğinde ufak tefek pürüzler yaşadığını ve bu pürüzlerin de dış etkenlerden kaynakladığını ifade etmiştir. Bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Eşimle aramızda gerçekten sadakat olarak çok bağlıyız. Sadakatsizlik söz konusu değil. Yaşamadık mı? Evet ufak tefek pürüzler yaşadık ama bu dış etkenlerle alakalı. Onun dışında saygımızı mümkün olduğunca korumaya çalışıyoruz. Zaten o bittiği zaman sevginin de arakasında biteceğini düşünüyorum...Eşim çok değer verdiğini, çok önemsediyin ve kaybetmekten çok korktuğunu ben onun için şeyim. Hayatının merkeziyim. Vazgeçilmeziyim. Fikirlerime önem verir, düşüncelerime önem verir. Ben bir şeye yorum yapmadan asla bir şeye kalkışmaz. O yüzden çok değerli olduğumu hissettiriyor. Aynı şekilde kendisi de benim için öyle. Kendi, birazcık alanlarımıza şey yapıyoruz. Sürekli birbirimizle olmak istiyoruz. Birbirimizden hep haberdar olmak istiyoruz. Kendimize çok alan tanımlıyoruz aslında. Ama bundan da şikâyetçi değiliz şu anda. (K9)

İlişkilerinin bakış açısına göre değiştiğini, bazen tartışmalarının da olduğunu ancak sonuç itibarıyla yapıcı olduklarını ve ortak noktayı bulduklarını ifade eden K21 görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Durumların bakış açısına göre değişiyor. İki ayrı fikiriz. Orta noktada buluşmak için baya bir tartışma içerisine gireriz. Ama sonuç itibarıyla anlayışla ortak noktayı da buluruz. Yapıcıyız. Tartışmalar daha çok sorumsuzluk üzerinde oluyor. (K21)

K4 ise yakınlık ilişkilerinin kendi özeli olduğunu beyan ederek detaylı bir şekilde görüş beyan etmemiştir:

Yani benim özelim oluyor onlar. Normal güzel söyleyeyim. (K4)

K12 küçük yaştaki evliliğin getirdiği zorluklara dikkat çekerek sürekli kabul görülmek istediğini söylemiş, yaşı ilerledikçe bu durumun yanlış olduğunu fark etmiş ve buna göre ilişki geliştirmiştir. Konuyla ilgili görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Yani ben şeydim, çok ılımlıydım zaten, bir de kabul görmek istiyordum, yaşımda küçüktü zaten...Mesela evlendiğimde herhangi bir talebim falan yoktu evliliğe dair. Hani mesela insanlar şöyle altındır, şudur budur tamam bunları istenir tamam. ben eşime karşı taraftan ailesi tarafından daha çok kabul görmek açısından hiçbir şey istemezdim. Ama onun da yanlış bir şey olduğunu sonradan fark ettim yani. (K12)

Diğer kategori olan negatif ilişki kategorisinde aile danışmanlığı alan bireyler ilişkilerini negatif anlamda değerlendirerek görüşlerini en sık karı koca olarak davranmama ($f=5$) kodu ile dile getirmiştir. Diğer kodlar sırasıyla; iki arkadaş ($f=3$), yaşı küçüklüğü ($f=3$), ortak noktayı bulmaya çalışma ($f=3$), sevgisizlik ($f=3$), problemlili ($f=2$), sert tavırlar sergilenen ($f=2$), alan

tanımamazlık ($f=2$), birbirine bağırın ($f=2$), tepkisellik ($f=2$), çocuklarımmın annesi ($f=2$) ve bağımlı ($f=2$) izlemektedir. Ayrıca sekteye uğrama ($f=1$), tecrübesizlik ($f=1$), iletişimsizlik ($f=1$), tahammülsüzlük ($f=1$), acemilik ($f=1$), sorumsuzluk ($f=1$), uyumsuzluk ($f=1$), anlayışsızlık ($f=1$), yönlendirilmişlik ($f=1$), huzursuzluk ($f=1$), değersizlik ($f=1$) ve baskılayıcı ($f=1$) kodları belirlenmiştir.

Negatif ilişki kategorisinde en yoğun görüş karı koca olarak davranmama ($f=5$) kodundadır. Şu an ilişkilerinin kopuk olduğunu, sevginin olmadığı için arkadaş gibi davrandıklarını ve karı koca gibi davranmadıklarını dile getiren K20'nin görüşleri şöyledir:

Şu an kopuğuz. Yani sevgi yok. Karşı taraftan yok zaten. Benim tarafımdan var ama şu an aramızda bayağı uzak mesafeler var diyebilirim. Yani bir arkadaş gibiyiz diyebilirim. Yani karı koca olarak davranmıyoruz. Karı koca olarak birbirimizi görmüyoruz. (K20)

K5 ise eşiyile olan ilişkilerinde iki dost, iki arkadaş gibi davrandıklarını ve birbirlerine karı kocadan ziyade aynı evi paylaşan iki arkadaş gibi davrandıklarını açıklamıştır. Bu konuda görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Eşimle anlaşılan iki dost iki arkadaş gibiyiz evlilikte. Daha çok evlilik ilişkisinden ziyade benim açımdan sanırım böyle yürüyor bu evlilik. Dedğim gibi kavgasız, gürültüsüz sosyal hayatı baya yoğun olan insanlarız. Çocuklarımız ilişkilerimiz bu açıdan gayet iyidir. Yani Türk aile yapısına göre çok ideal. Böyle herkesin sahip olmak isteyeceği bir aile... iki yakın arkadaş gibi yürüyor evliliğimiz. (K5)

K14 eşiyile olan ilişkisini, kendi duygularını bastıran ve duygularını göstermekten aciz, sevgi ve saygıyı belli etmeyen ile baskıcı bir profile dikkat çekerek şu şekilde tanımlamıştır:

Yani emin olduğunu biliyor. Ama geri planda hep böyle. Kendi duygularını göstermekten aciz. Nasıl söyleyeyim. Duygularını bastırıyor yani. Göstermiyor sevgisini, saygısını hep böyle arka planda. Böyle sert takılma tavrında, kocalığı sert tavırlar olduğunu öyle düşünüyor. (K14)

Evliliklerde yaşanan çatışmalar eşlerin iletişim ve yakınlık ilişkileri düzeylerine de yansımaktadır. Eşler bu krizi ve boşanma durumunu kimi zaman çocuklarından dolayı çözmeye taraftarı değildir. Bazıları eşlerine sadece çocuklarının annesi olarak bakıp herhangi bir duygusal yakınlık ilişkisi kurmaktadır. Bu konuyla ilgili K19'un görüşleri şöyledir:

Yani onu şöyle. Sadece çocuklarımmın annesi olduğu için saygı duyuyorum. Benim için başka şeyi yok. Ciddi anlamda ifadesi yok. Yani şöyle söyleyeyim. Bağ olarak zaten çok kopuğuz. Ben üç dört yıldır farklı bir şehirdeydim zaten. Ben bilerek farklı bir şehirde çalışmışım. Ara ara gidip çocukları görüyordum. İşte üç haftada bir dört haftada bir yani ailesinden iki tane yakınına birer haftayla kaybetmiş, dedesi ve amcası benim haberim olmadı. Yani o kadar kopuğuz...Ve sesimi çıkarmıyorum. O da bunun farkında diye düşünüyorum. (K19)

Yakınlık ilişkilerini anlama noktasında küçük yaşta evliliğin getirdiği tecrübesizlik ve acemiliğe dikkat çeken K10 görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Böyle hani saygı anlaşılma...kişiler konusunda birbirimize saygılıyız. Birbirimizi dinleriz. Ama bu da son bir yıldır yaygın. Öncesinde yoktu yani...Öncesinde o bağırırdı ben bağırırdım. Yani şey kısasa kısas. O yapardı, ben de yapardım. Yani yaşımın küçüklüğü tecrübesizliğim yani... Acemiliği diyebilirim. Onun öyle bir OKB tedavisi aşamasında olması, yani onu o kadar anlayışlı

karşılamadım. Ama artık bir müddet sonra son bir yıldır onu da dinlerim gerçekten. O anlatır dinlerim o bitirir konuşmasını sonra ben başlarım konuşmaya. Yani birbirimize karşı daha saygılıyız. Eşime de gerçekten çok güveniyorum yani. Sadakat konusunda hiçbir tereddütüm yok. Bir şüphem yok açıkçası. ... insan olarak biraz zayıfız yani. (K10)

Mevcut çalışmada eşler arasındaki ilişkiye yönelik sorular sorulmuştur. Verilen cevaplar ışığında pozitif ilişki ve negatif ilişki olmak üzere iki kategori altında kodlar belirlenmiştir. Pozitif ilişki kapsamında katılımcılar en çok saygı ve sevgi çerçevesinde bir ilişkileri olduğunu beyan etmiştir. Değerli olma, kabul görülen, birbirini dinleyen ve önem verilen duygularıyla bağdaştırarak ilişkilerini açıklamıştır. Bu veriler sonucunda ilişkileri daha duygusal bağlarla ilişkilendirerek ifade etmişlerdir. Çünkü her insan kabul görmek, onaylanmak ve ilgi görmek ister. Katılımcıların daha çok bu duygular etrafında pozitif ve duygusal bir ilişki kurdukları söylenebilir. Elbette her ailede pozitif bir ilişki kurulamayabilir. Her evlilik düzenli, mutlu ve tartışmasız sürdürülemeyebilir. Bu olumsuz duygular ailelerde negatif bir ilişki oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Bazı katılımcıların evliliklerinin iyi gitmediği ve ilişkilerinin kopuk olduğu görülmüştür. Bundan dolayı katılımcılar ilişkilerini olumsuz duygu ve düşüncelerle belirtmiştir. Nitekim bu konuda katılımcılar negatif ilişkilerine örnek olarak birbirlerine karşı karı koca olarak davranmadıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca birbirlerine duygusal bağdan yoksun olarak iki dost ve iki arkadaş gibi davrandıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eşe bağımlılık ve eşi kaybetme korkusundan da eşler arasındaki özgürlük alanlarının ihlal edildiği ve bunların sonucunda eşler arasındaki ilişkilerin olumsuz etkilendiği görülmüştür. Alan yazında direkt eşler arasındaki ilişki algılarını ölçen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Ancak eşler arasındaki ilişkinin pozitif olabilmesi için evlilik doyumunun iyi olması ve yakınlık ilişkilerinde problem olmaması gerekir. Evlilik doyumu ve yakınlık ilişkilerinin kötü ve sağlıklı olmasıyla eşler arasında negatif bir ilişkinin meydana geldiği söylenebilir. Dolayısıyla eşler arasındaki ilişkiye yönelik algıları anlayabilmek için evlilik doyumunu ve yakınlık ilişkilerini tanımlamak gerekmektedir. Evlilik doyumu, eşlerin evlilikleri boyunca ilişkilerinde biyopsikososyal açıdan hoşnut ve memnun olma durumu olarak tanımlanmaktadır (Binici, 2000). Dolayısıyla evlilik doyumunda eşlerden her ikisinin sağlıklı bir ilişki sürdürebilme kapasitesi ve niteliği de çok önemlidir (Kışlak-Tutarel ve Çabukça, 2002). Evlilik doyumunun temeline bakıldığında evlilik boyunca eşlerin ihtiyaç hissettikleri tüm yakınlık ilişkilerinden aldıkları doyumun önemli olduğu da görülmektedir (Johnson ve Brown, 2020). Yakınlık ilişkisi kurma ise çeşitli bileşenlerden oluşan etkileşimli bir süreçtir. Diğer kişinin tanımlanması, anlaşılması ve kabul edilmesinin temel süreci, duygularına sempati duyulması ve bakış açılarının benzersizliğinin takdir edilmesidir. Temel yakınlık ilişkileri duygusal yakınlık, sosyal yakınlık, cinsel yakınlık, entelektüel yakınlık ve rekreasyonel yakınlık olmak üzere beş başlıkta toplanabilmektedir

(Greeff ve Malherbe, 2001, ss. 247-257; Vural Batık ve Kalkan, 2017, ss. 2630-2646; Kermani ve diğ., 2018, ss. 180-187).

4.2.4. Yakınlık ilişkilerinde kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güvenin yeri

Bu bölümde aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine destek alma, kendini açma, güven ve fiziksel çekim ilişkilerinin etkililiğini anlamak için destek, kendini açma, güven ve fiziksel çekim olmak üzere dört kategori ele alınmıştır. Güven kategorisi kendi içerisinde güvenilir ve güvenilir değildir olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. Söz konusu kategorilerin tümü çeşitli kodlardan meydana gelmektedir.

Çalışmada aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerinde birbirlerini desteleyip desteklememe durumu, herhangi bir problem yaşadıklarında duygusal ve düşünsel anlamda birbirlerine kendini açıp açmadıkları, güvenip güvenmedikleri ve fiziksel çekim durumlarının yakınlık ilişkilerdeki rolü anlamaya, değerlendirilmeye ve çözülmeye çalışılmıştır.

Tablo 19. Yakınlık İlişkileri Temasına Ait Kendini Açma, Destek, Fiziksel Çekim ve Güven Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Esnek davranma	1	0,29	Destek	Yakınlık ilişkilerinde kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güvenin yeri
Arkadaşlarını bilme	1	0,29		
Girişken bir insan	1	0,29		
Evcil tip	1	0,29		
Fedakârlık sahibi olma	1	0,29		
Uyum sağlama	2	0,58		
İyi destekçi	3	0,87		
Hoşnut olma	4	1,16		
Olumlu destek	4	1,16		
Birbirini tamamlama	4	1,16		
Yalnızlık duygusu yaşama	5	1,45		
Ortak aktivite düzenleme	6	1,74		
Ekonomik destek	6	1,74		
Sosyal destek	8	2,32		
Tartışma ve çatışma hali	11	3,20		
Sosyal aktivite (hobi)	13	3,78		
Her konuda destekleme	22	6,39		
Toplam	93	25,26		
Mükemmel bir ilişki	1	0,29	Kendini Açma	
Kıskanma	2	0,58		
Uygun bir dile paylaşma	4	1,16		
İçsel duyguları paylaşma	4	1,16		
Her konuda konuşmama	6	1,74		
Olumlu duyguları paylaşma	6	1,74		
Aileleriyle ilgili duygularını paylaşmama	6	1,74		
Değer verme	6	1,74		
İletişime önem verme	6	1,74		
İlişki kopukluğu	8	2,32		
Her şeyi paylaşma	27	7,85		
Toplam	49	39,53		
Güleç yüzlü	1	0,29	Fiziksel Çekim	
Mutlu eden	1	0,29		
İyi baba	1	0,29		
Enerjisi yüksek	1	0,29		
Türk erkek modeli	1	0,29		

Tablo 19. (Devam) Yakınlık İlişkileri Temasına Ait Kendini Açma, Destek, Fiziksel Çekim ve Güven Kavramlarına Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Yumuşak biri	1	0,29	Fiziksel Çekim	Yakınlık ilişkilerinde kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güvenin yeri
Merhametli	1	0,29		
Vicdanlı	1	0,29		
Hoşgörülü	1	0,29		
Kibar	1	0,29		
İstenilen tip	1	0,29		
Kişisel bakım eksikliği	1	0,29		
Güçlü	2	0,58		
Uzun boylu	2	0,58		
Ağırbaşlı	2	0,58		
Konuşmayı seven	2	0,58		
Endamalı	2	0,58		
Gülmeyi ve güldürmeyi seven	3	0,87		
Sevecen	3	0,87		
Standart biri	3	0,87		
Albenisi olan	4	1,16		
Çekici	4	1,16		
Bakımlı	4	1,16		
Güzel bulma	5	1,45		
Nasıl davranacağını bilen	7	2,03		
Yakışıklı	9	2,62		
Toplam	64	18,57		
Güvenilirdir	Hiç yalan söylememe	1	Güven	Yakınlık ilişkilerinde kendini açma, destek, fiziksel çekim ve güvenin yeri
Güvenilirdir Güvenilir değildir	Ortak aktivite	1		
	Samimi bulma	1		
	Değer verme	1		
	İletişime açık olma	1		
	Sıkıntı olduğunda kendini belli etme	2		
	Birbirlerine ait hissetme	2		
	Güven beslemeye dair yaşantıların mevcudiyeti	3		
	Emanete sahip çıkma	4		
	Birbirlerine her şeyi paylaşma	6		
	Nerde kiminle olduğunu bilme	9		
	Güvenilir bir birey olma	38		
	Ailesine her şeyimi söyleme	1		
	Söylenilmemesi gereken şeyleri söyleme	2		
	Saldırgan	2		
	Sırrını söylememe	2		
	Aileye hayır diyememe	3		
	Karaktersiz	3		
	Yapılan şeyleri gizleme	4		
	Yalan söyleme	4		
	Güvenmeme	4		
	Aldatılma	4		
	Sorumluluklarının yerine getirmeme	5		
	Kıskançlık	8		
	Toplam	111	2,32	

Tablo 19’da aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine etki eden destek alma, kendini açma, güven duyma ve fiziksel çekimin önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumlarını etkileyen güven ($f=111$) en sık ifade eden kategori olmuştur. Bunu sırasıyla destek ($f=93$), kendini açma ($f=76$) ve fiziksel çekim ($f=64$) kategorileri takip etmiştir.

Yakınlık ilişkilerini etkileyen genel görüş güven kategorisidir. Güven kategorisi güvenilir ve güvenilir değildir olmak üzere iki alt kategoriden oluşmaktadır. Güven kategorisindeki güvenilirdir alt kategorisi güvenilir bir birey olma ($f=38$) olarak karşımıza çıkmıştır. Bunu nerede kiminle olduğunu bilme ($f=9$), birbirleriyle her şeyi paylaşma ($f=6$) ve emanete sahip çıkma ($f=4$) kodları izlemiştir. Ayrıca katılımcılar bu alt kategoride güven beslemeye dair yaşantıların mevcudiyeti ($f=3$), sıkıntı olduğunda kendini belli etme ($f=2$), birbirine ait hissetme ($f=2$), hiç yalan söylememe ($f=1$), ortak aktivite yapma ($f=1$), samimi bulma ($f=1$), değer verme ($f=1$) ve iletişime açık ($f=1$) olma kodlarına yönelik görüş de bildirmiştir. Ayrıca güven kategorisinin güvenilir değildir alt kategorisinde en sık belirtilen kod kıskançlık ($f=8$) olarak karşımıza çıkmıştır. Bunu sorumluluklarını yerine getirmeme ($f=5$), aldatılma ($f=4$), yapılan şeyleri gizleme ($f=4$), yalan söyleme ($f=4$), güvenmeme ($f=4$), söylenilmemesi gereken şeyleri söyleme ($f=2$), sırrını söyleme ($f=2$) ve ailesine her şeyini söyleme ($f=1$) kodlar izlemiştir.

Doğan Cüceloğlu (2017) güven konusunda; “bir insanın gelebileceği en yüksek mertebedir.” demiştir. Eşlerin evlilik süreçlerinde birbirlerine olan güveni çok önemlidir. Dolayısıyla bu kategoride en yoğun görüş bildirilen kod eşlerin birbirleri hakkında güvenilir bir birey ($f=38$) olma kodudur. Nitekim eşine koşulsuz güvendiğini dile getiren K10’nun görüşü şu şekildedir:

Yani gerçekten eşim koşulsuz güveniyorum yani...Çünkü dışarı çıkalım hani farklı bir ortama girelim. Asla hal ve hareketleri değişmiyor. Hep bana aynıdır yani. Eşimi gerçekten samimi buluyorum. Mesela ben Kars’ta yaşıyorum, memleketime geliyorum. Hani içimde hiçbir kuşku kalarak gelmiyorum. Çünkü eşime o kadar güvendiğim için yani...Kars’a gelip aylarca kaldığım da oldu...Hiç o konuda tartışmadık yani. O konuda eşime koşulsuz güveniyorum. O da aynı şekilde bana güveniyor. (K10)

K13 ise eşinin güvenilir bir eş olduğu, güven olmadan huzurun olamayacağı ancak Allahtan başka kimseye güven olmayacağı konusuna dikkat çekerek bu konudaki görüşünü şöyle özetlemiştir:

Benim eşim evet güvenilir bir eştir. Fakat Allah’tan başka insan kimseye güvenmez. Kesinlikle güvenilirdir. Ama dediğim Allah’tan başka insan kimseye de güvenmez. Ama bunları oturup da sorgulamam yani. Eee hayata yapmaz, öyle bir şeyim de yoktur. Herkes özgürdür. Herkes kendi halinde, ama kimseyi de sıkmadan güven olmuyorsa, olmaz zaten. Huzur da olmaz. Yani oturup insan atıyorum. Nerde acaba? Ne o? Yo herkes özgür takılsın. Kimse kimseyi sıkmasın herkes birbirine değer versin yeter. (K13)

Katılımcıların bazıları eşlerinin güven teşkil eden bir yapıda olduğu, yalan söylediklerine denk gelmediği, güvenli bir şekilde yaşadıkları ve evliliklerini bu yönde sürdürdükleri konusunda görüş beyan etmiştir. K1 bu konuda görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Yani güvenilir, sekiz yıldır tanıyorum, hani yalan söylediğine hiç denk gelmedim. Bir sıkıntı olduğunda fiziksel olarak kendini çok belli eden birisi. Hani bir sıkıntı olduğunda belli eder. Ona hani şey olarak geleceğe dair de güvenirim. Geçmişten gelen de hani güveni beslemeye dair yaşantılarımız mevcut. Yani bir şey olduğunda şey derim Salih eşimin ismi Salih halleder. Ya da Salih yapmaz ya da Salih yapsa bana söyleyeceği bir şeyi vardır. (K1)

K2 ise eşinin mizacı güven teşkil eden bir mizaçta olmasına rağmen bazen söylenilmemesi gereken şeyleri tanımadığı insanlara anlatmasının ve güvenmesinin güven duygusunun zedelenmesine sebep olduğunu dile getirmiştir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Şöyle aslında eşimin mizacı güven telaki eden bir mizaç fakat o mizacın yanında hem konuşmayı hem de insanların kendisi gibi iyi düşündüğünü düşünüp cevap verdiği için bazen söylememesi gereken şeyleri söyleyebiliyor. Ama bunu bile isteye ya da güven duygusu zedeleyici şekilde oluşturmuyor. (K2)

Bununla birlikte K4 ise eşlerin birbirlerine olan güven duygusunu çocukların rol model aldığı anne babasıyla ilişkilendirerek dikkat çekmiştir:

Yok eşim güvenilirdir. Gerçek yaşıyoruz Kadri Bey. Gizlimiz saklımız yok. Eşimin aynı benim aynı, çocuklarımın aynı. Zaten çocuklarımıza da rol model örnek oluyoruz. 23 yıla geçiyoruz. Artık birbirimizi tamamlıyoruz. Çocuklarımız örnek olarak hatalı söz olur veya bir davranış olur. Ayna ya ayna. Çocuklar anne babasının aynası. O ilkeyle yürütüyorum ben de. Öyleyiz yani. (K4)

Evlilik, aile kurumunun temeli için atılan bir resmi sözleşme olarak ele alınabilmektedir. Aile olduktan sonra eşler için hayat müşterek olarak başlamaktadır. Bir ailede gizli saklının artık olmaması gerekmektedir. Aksi halde aile kurumu ve evlilik süreci bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Nitekim bu konuda eşini bir insan olarak güvenilir bulduğunu ancak ev için kendisinden habersiz borç edindiğini, kendisini bilgilendirmediğini ve gizli saklı işler yaptığını bu nedenlerden dolayı birkaç kez boşanma aşamasına geldiğini dile getiren K5 bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Eşim bir insan olarak, birey olarak çok güvenilirdir. Bir arkadaş olarak da bir baba olarak da asla hani burada dedikodu yapmaz zaten. Kimse hakkında kimseye bahsetmez. Bu konularda çok iyidir. Güven bir taraftan bahsettiğiniz zaman şöyle güvensizlikleri yaşadığımız zamanlarımız oldu eşimle. Mesela biz ilk evlendiğimiz zamanlarda benden habersiz harcamaları...böyle tesadüfen önüme çıkan hani krediler bankalar gibi bu konuda sorun yaşadığımız boşanma aşamasına geldiğimiz zamanlarımız oldu. Yani çok yalan söylüyordu. İdare edebilmek için durumları yalan söylüyordu ve gizli saklı maddi kaynaklı yapıyorum. Belki biraz gücünün yetmediği için. Belki bir şeyler...bilemiyorum. İyi ya da kötü niyetli ama biz bu şeyleri yaşadık zamanında bir de...yaşadığım şöyle bir sıkıntımız oldu evliliğimiz boyunca. Eşim biraz duygusal bir insan kimseye itiraz edemeyen birisi. Yani kaşındaki insana karşı o öyle değil böyle değil diyebilecek ailesi...atıyorum. Hiçbir zaman öyle kötü bir diyalogumuz olmadı ama babası bir yorum yaptığında hayır işte evliliğimizle herhangi bir konuda babasıyla itiraz edebilecek biri değildi...Ben zaten dediğim gibi dominant bir karakterim. Çok küçük yaşta çalışıp her konuda şeyi çözmeyi öğrenmiş biriym ama bazen hani karşınızda yanınızdakinin bunu çözmesini ya da işte size bir yük bir sorun bırakmadan her şeyi halletmesini beklediğiniz noktada. Ben orada mesela on iki yaşından o güveni alamadım. Alamıyordum. Hani sırtınızı dayayabileceğimiz karakterde bir değildi açıkçası. Bunu maalesef birkaç kez yaşayarak da gördük. Zayıf kalıyor ailesini kendisini savunmak noktasında. Bunlarla ilgili ciddi kötü tecrübeler yaşadık. Ama baktığında artık bunları aştı. O da olgunlaştı. O da öğrendi bir şeyleri. O yüzden bu konularda eskiye nazaran daha dikkatli. (K5)

Evlilik sürecinde kıskançlık duygusunun dozunda olması evlilik doyumu sağlamaya ve yakınlık ilişkileri kurmaya katkı sağlayabilir. Ancak aşırı kıskançlık eşler arasında güvensizliğe neden olabilmektedir. Örneğin K9 eşine güven noktasında herhangi bir problem yaşamadığına ancak kendisi kıskanç olduğundan bazı sorunlar yaşadığına dikkat çekerek bu konuda görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Ya her yönden aslında güvenilir. Çok hani güvenebilirim eşime kesinlikle sıkıntı yok ama. Her kadında olduğu bende de ufak tefek şeyler var. Hani böyle kıskançlık diyeyim. Ben biraz daha baskıcıyım (katılımcı gülüyor). Mesela şöyle olmuştu: Herhalde onu ben etkilediğimi diye düşünüyorum. Biz bir düğüne katılmıştık. Akrabası tarafından. Yani orda işte böyle kuzenleri falan böyle çok vıcık vıcık hareketleri falan vardı. Sınırsız kendilerine sınır koymadan rahat hareket eden insanlardı. Ve bu durumdan rahatsız olmuştum. Hani eşim de bunu anladığı için mesela şu anda hala kuzenleriyle falan hiçbir şekilde görüşmez. Ama oradan kaynaklı bir şey herhalde. Ben öyle bir rahatsızlıkla kıskançlık arası karışık bir duygu yaşamıştım. Ve bunu da eşimle paylaştığımda eee evet sen istemiyorsan hani kesinlikle bir daha aynı ortamda bulunmam dedi. Ki o günden sonra da bu olmadı. Kolay kolay girmez. (K9)

K12 ise flört dönemindeki eşine olan güven duygusu ile evlendikten sonraki güven duygusunun bir olmadığına dikkat çekmiştir. Söz konusu katılımcının görüşleri şöyledir:

Yani şöyle şöyleyeyim, sevgili iken gayet sakin biriydi. Evlendikten sonra çok sinirli yanları gördüm. Hani saldırgan yanlarını gördüm. imm böyle. (K12)

Eşlerin aileleri üçüncü kişiler olarak evliliklerine karıştığında karar alma noktasında problem yaşadıkları ve kendi aileleriyle ilgi rahat bir şekilde muhabbet edemedikleri görülmekte ve bundan dolayı evlilikleri olumsuz etkilenmektedir. Bu konuda eşine güvenmediğini ifade eden K14 karı koca arasında konuşulan sırları hemen ailesine yetiştirdiğinden dolayı kocasına güvenmediğini belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Açık söylemek gerekirse ya güvenmiyorum. Yani her sırrımı söylemem. Çünkü ailesi, annesi özellikle benimle ilgili çok şey söylediği için ben artık fazla şey yapmıyorum. Beni sürekli kötülediği için ailesine karşı ben de o kadar da anlatmıyorum kendi sırrımı. (K14)

Bazı katılımcılar da eşlerinin bireysel anlamda güvenilir bir eş olduğunu ancak evlilikleri süresince yaşadığı sıkıntılardan dolayı güven duyma ihtiyacı hissetmediğini dile getirmiştir. Bu konuda K19'un görüşleri şöyledir:

Yani söylediklerimi işte tutması ne bileyim bazı şeyleri saklaması anlamında çok sıkıntılı olduğunu düşünmüyorum. Bugüne kadar da böyle bir sıkıntı yaşamadım. Ama onların kendi arasında aile bağları çok iyi. Yani iki tane ablası var. Özellikle onlarla birçok şeyi paylaştığını düşünüyorum sonraki süreçte. Eee doğal olarak o tarz durumlarda farklı yorumlar farklı şeyler...Biraz etkilemiş olabilir. Ama şu anki sürecinde dediğim gibi yani gerçi kesinlikle birçok için güvenilir. Benim kendi ailemde dışarıdan evin içinde birçok şeyi bilmediği için benim teyzelerim, halalarım onu bambaşka tutar. Ama bizim evin içinde ne yaşadığımızı bilmezler ayrı bir mevzu. Bu konuda kesinlikle güvenilir ama ben bireysel anlamda şey değilim yani. Bu güvenmeme değil aslında belki kendimizi geri çekme...Buna güvenmiyorum diyemem. Ama güven duyma ihtiyacı hissetmiyorum belki. Evet ona güvenene kadar hani farklı kişiler var güvenebileceğim. Bu arkadaşım olabilir. Çocuğumu olabilir. Ya da böyle bir ihtiyaç hissetmiyorum belki. Durum bu. (K19)

K20 ise eşine güvenmemeyi aldatma ile bağdaştırarak dile getirmiştir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Normal olarak güvenilir birisiydi. Ama aldatma konusunda artık güvenmiyorum. Çünkü aldatıldım...Altı sene önce aldatıldım. Şu an için aldatma durumu etmiyor. Ama bayağı bir koptuk. (K20)

İkinci kategori destek kategorisidir. Destek, bireysel ve aile desteğinin yanı sıra, eşler arasında evlilik doyumu sağlamada ve yakınlık ilişkisi kurmada psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak birbirlerini desteklemedir. Destek kategorisinde en sık dile getirilen kodlar her konuda destek

olma ($f=22$) ve sosyal aktivite (hobi) ($f=13$) kodlardır. Bunları tartışma ve çatışma hali ($f=11$), sosyal destek ($f=8$), ortak aktivite düzenleme ($f=6$), ekonomik destek ($f=6$), yalnızlık duygusu yaşama ($f=5$), hoşnut olma ($f=4$), olumlu destek ve birbirini tamamlayan ($f=4$) kodlar izlemektedir. Ayrıca iyi destekçi ($f=2$), uyum sağlama ($f=2$), esnek davranma ($f=1$), arkadaşlarını bilme ($f=1$), evcil tip ($f=1$), girişken bir insan ($f=1$) ve fedakârlık sahibi olma ($f=1$) kodları takip etmektedir. Bu kategoride katılımcılar en sık eşleriyle her konuda destek olma ($f=22$) noktasında ilişki geliştirdiklerini açıklamışlardır. Nitekim eşinin her anlamda kendisini desteklediğini, kendisine çok düşkün olduğunu ve herkesin özel alanı olup birbirlerine müdahale etmediğini dile getiren K5 bu konuda görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Eşim bu konuda iyi bir destekçidir her anlamda. Ben biraz girişken bir insanım zaten. Ve eşim bu konuda alınganlık yapmaz, şey. Her konuda maddi olsun, manevi olsun hiçbir zaman ikimizin de zaten şeydir. Kendi özel bir alanı da var müdahale etmediğimiz. Herkesin arkadaşlarıyla görüştüğü ya da kendi başına bir şeyler yaptığı alanımız da vardır. Bu konuda birbirimize müdahale etmeyiz. Ben biraz dominant karakterim. Mesela birçok erkekle evlilikte dominant bir kadın karakter istemez. Hani baskın olmasını ya da dışarda bunun anlaşılmasını istemez. Eşimden her zaman böyle çok överek ve çok böyle yükselterek bahseder. O konuda duygusal olarak maddi açıdan bibimize çok destekçiyizdir birbirimize karşı. (K5)

Bazı katılımcılar desteğe birbiriyle uyum sağlama durumuyla ilişkilendirerek dikkat çekmiştir. K4'ün bu konudaki görüşleri şöyledir:

Valla eşim aktif bir insan. Gezmeyi sever, eğlenmeyi sever, ben de ona uyum sağlarım. Birbirimizi tamamlıyoruz, öyle söyleyeyim. O tür aktiviteler ondan çıkıyor. Bir yerler gidilecekse planlar, organize yapar... (K4)

Katılımcılardan birkaçı ise anormal bir durumda ve işlerinin olmadığı zamanlarda eşlerinin onları psikolojik, sosyal ve ekonomik yönden desteklediğini açıklamışlardır: Bu konuda K3'ün görüşleri şöyledir:

Şöyle destek konusunda olumlu bir ilişki var. Eğer o güne özel çok zaruri bir plan yoksa, sıkıntı yoksa genellikle olumlu tarafından destekler. Yani yüzde doksan o şekilde yani. Sosyal anlamda, yani böyle bir spor konusunda halı saha olsun bir maç olsun...Diğer konularda hani esnek davranır. Arkadaşlarını bilir. Hani arkadaşlarıyla bir aktivite yapacağımız zaman genellikle söylerim, genellikle olumlu karşılar...Yani öyle sosyal anlamında bir sıkıntımız yok. (K3)

Genellikle eşinin kendisini olumlu yönde desteklediğini ve kendisi istemezse ve yorgun olsa bile sırf onu mutlu etmek için desteklediğini söyleyen K7 görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Hemen olumlu yönde destekler. Kendi sevmese bile istediğim için. Mesela bir sinemaya gidelim derim. Tamam hadi kalk gidelim der. Ya da bir yemeğe gidelim derim. Tamam olur der. Kendi istemezse, yorgun olsa bile yine beni desteler. (K7)

Birlikte yapılan hobilerin veya sosyal aktivitelerin eşler arasındaki yakınlık ilişkisine iyi geldiği görülmüştür. Bunlar hem evlilik doyumu sağlamada hem de yakınlık ilişkisi kurmada aradaki bağı kuvvetlendirmiştir. Nitekim katılımcıların belli bir kısmı sosyal etkinliklere veya hobilere ($f=13$) dikkat çekerek eşlerinin kendilerine yardımcı olduklarını ve desteklediklerini ifade etmişlerdir. K17 görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Problem çıkarmaz. Hani maddi olarak da itiraz etmez. Bir şeyler yapalım dediğimiz zaman. Ama çok keyif almadığı bir ortamda bulunduğumuz zaman direk diyebilir. Onun enerjisi bize de yansır. Hani bazen toplum içine gittiğimizde gergin döndüğümüz zamanlar da oluyor. Ama itiraz etmiyor. Bir şeyler rica ettiğimiz zaman gezelim, piknik olsun, aktivite olsun itiraz etmez gider... Ya kendin gitsen daha iyi olur. Hani senin bakacağın (alışveriş) ayrı. Ben ne yapayım orda. Başka bir itiraz. Zaman geçirmeyi alışveriş merkezinde çok sevmez. Ama öyle kırmamak için de gider... Zaten çoğunlukla eşimin şöyle bir desteği vardı. Boş kalma! Ne beynin boş kalsın ne düşüncelerin boş kalsın. Evde boş kalmak. Kendin için bir şeyler yap. Kendini oyalanacak bir şeyler bul! diye sık sık bunu dile getirir. Bu konularda da destekler. Birlikte çok fazla şu anlamada şey yapar. İşlerim yoğun, elinden gelse yine yapar. Ama çok fazla ısrar etmemişimdir işinden dolayı. (K17)

Sağlıklı olan evliliklerde eşlerin genellikle birbirleriyle yakınlık kurdukları, birlikte sosyal aktiviteler yaptıkları ve birbirleriyle zaman geçirdikleri görülmektedir. Ancak evliliklerinde evlilik doyumu sağlamayan ve yakınlık ilişkilerinde problem yaşayan katılımcıların evliliklerinde tartışma ve kavga yaşadıkları ve evliliklerine üçüncü kişilerin müdahil oldukları görülmüştür. Eşlerin bundan dolayı birbirlerini suçladıkları da görülmüştür. K19 söz konusu problemlere dikkat çekerek görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Yani şöyle biz 2008'de evlendik...Dediğim gibi yaklaşık on altı yıl...Bizim problemlerimizin tamamı mali durumlardan dolayı oldu. Çünkü ben devlet memuruyum. Ama dışarıdan biz özel sektörde ticaretle de uğraştık. Yani bir şirketimiz vardı. Varken çok iyi olmadığında problem yaşıyorsunuz yani. Mali anlamda desteği oldu mu oldu? Ama hep şunu duydum ben. Biz olmasaydık aç kalırdık, dendiğini de duydum ben. Bir erkek olarak sıkıntılı bir durum. Hiçbir zaman için ben kendi adıma hiçbir zaman için ailemde hiç kimseye onun ailesi de dahil yaptığımı verdiğimi şey yaptığımı söyleydim. Söylemem de. Ama bunları dışarıdan duyduk yani. Ben duydum birazdan kendi adıma. O yüzden zaten saygı sadece çocuklarımla annesi olduğu için. Başka türlü bir şey yok. Yani bugün evimizde bir durum olsa yani şe...benim acil dışardan bir ihtiyacım olmuş olsa mesela diyorum böyle böyle bir sıkıntı var. Anlaşıyor sonuçta sıkıntı birazdan. Bende yok gibi bir durum oluyor. İstemeseniz de bende yok gibi bir durum oluyor. Önü kapatılıyor. Ya da bir şey olduğunda bunun bana ne zaman halledebilirsin, verebilirsin tarzı bir duruma dönüyor. Eee (katılımcı gülüyor) Biraz alay işveren ya da nasıl denir eee banka kredi sistemi (katılımcı gülüyor) gibi bir şey var mali anlamda şu an. En azından onun açısından öyle. Benim açımdan öyle bir durum yok da. Öyle. O yüzden bu konulara pek fazla da girmiyoruz. (K19)

Ayrıca K12 eşinin kendisine olan ilgisizliğini ve iletişim kopukluğunu kendi arkadaşlarıyla olan ilişki ve iletişime dayandırarak dikkat çekmiştir:

Yani benim eşim tamamen iletişim, aramızda bir iletişim kopukluğu vardı. Yani konuşmuyorduk. Mesele bütün arkadaş çevresiyle veya başkalarıyla her zaman çok güzel konuşurdu neşeliydi ama benimle pek şey yoktu. Soru sorduğumda mesela asla cevaplamazdı, bir evet hayır bile demezdi...Böyle dizi izlemeyi falan çok severdim ama bir kere mesela evlilik sürecimde hiç böyle bir dizi izleyişimiz yoktur. Asla izlemiyor, her zaman bahaneleri vardı. İşte yorgunum, şunu yapacağım bunu yapacağım ama mesela arkadaş çevresinden biri arasın hemen koşarak giderdi. (K12)

Ayrıca herhangi bir aktivite yapmak istediğinde eşinin sürekli bir bahane uydurarak ertelediğini ve kendisini yalnız bıraktığını ifade eden K14 görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Eline para geçtiğinde beklememi söyler, param elime geçince gideriz. Sürekli erteler. Canım sıkılıyor, dile getiriyorum. Evde canım sıkıldığını söylüyorum. Çocuklarla dört duvara arasında sıkıldığımı söylüyorum. En azından yürüyüşe çıkalım, sürekli erteliyor. Başka bir şeyle geçiriyor. İşin olduğunu söylüyor. Hep bizi yalnız bırakıyor. (K14)

K21 ise daha önce evliliklerinde çok tartışma yaşadıklarını ancak zamanla konuşarak ve fedakârlık yaparak bu ilişkinin düzeldiğini ifade etmiştir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Üç yıllık evliyim ilk başlarda bu söylediğiniz aşırı bir çatışma halindeydik. Zamanla işte konuşarak birbirimize iki saat şeyler, düşünsek bile fedakârlık göstererek karşılıklı mutluluk oluşması için anlayışla yaklaşarak bunları yapmaya yeni yeni başladık. Yıl sonunda oldu. (K21)

Üçüncü kategori fiziksel çekim kategorisidir. Evlilik ilişkilerinde güzellik veya yakışıklılık evlilik öncesi süreçlerde önemsenmektedir. Evliliklerde fiziksel çekim evliliği devam ettirmede, evlilik doyumu sağlamada ve yakınlık ilişkisi kurmada önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu kategoride en sık kullanılan kodun yakışıklı ($f=9$) kodu olduğu görülmüştür. Bunu sırasıyla; nasıl davranacağını bilen ($f=7$), güzel bulma ($f=5$), çekici ($f=5$), bakımlı ($f=4$) ve albenisi olan ($f=4$) kodları izlemiştir. Ayrıca bunları da sevecen ($f=3$), gülmeyi güldürmeyi seven ($f=3$), konuşmayı seven ($f=2$), endamlı ($f=2$), güçlü ($f=2$), uzun boylu ($f=2$), ağırbaşlı ($f=2$), merhametli ($f=1$), vicdanlı ($f=1$), hoşgörülü ($f=1$), enerjisi yüksek ($f=1$), iyi baba ($f=1$), Türk erkek modeli ($f=1$), güleç yüzlü ($f=1$), mutlu eden ($f=1$), kibar ($f=1$), istenilen tip ($f=1$) ve kişisel bakım eksikliği ($f=1$) kodları takip etmiştir.

Evlilik öncesi ilişkilerde dış görünümün hem kadınlar hem de erkekler için çok önemli olduğu görülmektedir. Dış görünüş veya fiziksel çekim bir ilişki için tek başına yeterli olmayabilir. Ancak ilişkinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Bu kategoride eşinizi fiziksel anlamda nasıl görüyorsunuz? sorusuna en sık görüş yakışıklı ($f=9$) görüşüdür. K10'nun bu konudaki görüşleri şöyledir:

Yani çekici buluyorum. Albenili, yakışıklı...Evet gerçekten ağırbaşlı yani. Nerde ne konuşacağını bilir gerçekten. Hani bir ortam olsun. Hani onun o hareketi de...ortama göre de... Büyüklerimin yanında hani asla böyle çok affedersiniz yılışık hareketler asla yapmaz. Cıvık hareketler asla yapmaz. Yani kendi aramızdayken konuşması çok daha farklı. Annesinin yanında konuşması daha farklı. Bir ortamda daha farklı evet. Yani yerine göre şekillenir. (K10)

K9 eşini bakımlı, çekici ve boylu poslu bulduğuna dikkat çekerek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Valla benim eşim benim gözümünden tabi baktığımızda yani gayet bakımlı, yakışıklı, öyle boyu poslu, endamlı derler ya. Aynı onun gibi gayet hoş bulduğum, çekici bulduğum birisi. (K9)

Ayrıca K13 ise eşinin yakışıklılığıyla birlikte hoşgörüsüne, vicdanına ve merhametine dikkat çekmiştir:

Yakışıklıdır da hoşgörülüdür de. Merhametlidir. Vicdan sahibi. (K13)

Fazla detay vermeden direkt Türk erkek modeline dikkat çeken K6'nın görüşleri şöyledir:

Tam Türk erkek modeli. (K6)

K5 ise eşinin fiziksel durumunu iyi bir baba olduğuna dikkat çekerek görüşlerini dile getirmiştir:

Eşim çekici bir erkek. Bakımlıdır. Giymeyi sever. Kendine bakmayı sever. Onun dışında hep enerjisi modu yüksek biridir...Nasıl davranacağını bilir. Birçok kadının sahip olmak istediği bir erkek tarzıdır. İyi bir babadır. O kendini bakmayı ve bakımlı olmayı sever zaten. (K5)

Evlilik öncesinde yaşanan ilişkilerde eşini beğendiğini ve bunun sonucunda evlilik yaptığını ifade eden ancak bu süreçte yaşanan bazı mali problemlerden dolayı eski duygusal bağının olmadığını dile getiren K19 bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Bu konuda en ufak bir şeyim, nasıl denir. Sonuçta çok uzun süreli bir tanışlığımız vardı. Duygusal anlamda olmasa da evlilik öncesinde. Yani birlikte bir okul sürecimiz oldu vs. Tabi liseden bu yana gelen... Yani duygusal anlamda bir şey olmasa da dışarıdan böyle kendi içinde sohbet ettiğimiz veya evet birlikte olunabilecek, birlikte bir aile kurulabilecek düzeni içinde devam edebilecek biri olarak yorumlardım... E tabi ki o süreç zaten öyle başlıyorsun. Sonraki süreç öyle devam ediyor. Yani artık bu işi olabilir mi? Diye düşündüğümüzde, tabi ki öyle oluyor. Sonuç itibarıyla iki tane çocuğum var. Birlikte geçirdiğimiz son dört beş yıl saymazsam on yıllık bir süre var. Tabi ki diğer türlü devam etmezdi. Eee ama biz yaşadığımız, özellikle mali süreçleri yaşamamış olsaydık. Herhalde bu şekilde olmazdı durumumuz, diye düşünüyorum. Onlar diğerlerini gölgeliyor. (K19)

Evliliklerde kişisel bakım bazen fiziksel çekimin önüne geçebilir. Bu durum evlilik ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebilir. Nitekim K21 bu noktaya dikkat çekmiş ve görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Fiziksel olarak sorun yok kişisel bakım olarak eksiklik kesinlikle duyuyorum. Bu da çok dile getirilen bir durum. (K21)

Dördüncü temanın dördüncü kategorisi kendini açma duygusudur. İletişim ve muhabbet evlilik ilişkilerinde olumlu bir etki oluşturmaktadır. Sağlıklı iletişim, sağlıklı evliliğin oluşmasına zemin oluşturmaktadır. Söz konusu kategoride katılımcıların sıklıkla her şeyi paylaşma ($f=27$) kodunu kullandığı görülmüştür. Bunu sırayla; ilişki kopukluğu ($f=8$), her konuda konuşma ($f=6$), olumlu duyguları paylaşma ($f=6$), değer verme ($f=6$), iletişime önem verme ($f=6$) aileleriyle ilgili duygularını paylaşmama ($f=6$), uygun bir dille paylaşım ($f=4$), içsel duyguları paylaşma ($f=4$), kıskanma ($f=2$) ve mükemmel bir ilişki ($f=1$) kodları izlemiştir.

Söz konusu kategoride katılımcıları en sık verilen görüş eşleriyle ilgili her şeyi paylaşma ($f=27$) kodu olmuştur. Eşiyle her şeyini uygun bir zaman ve psikolojiyle paylaştığına dikkat çeken K1 görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Şöyle evliliğimizle ilgili şeyse muhakkak uygun bir dili bulur paylaşırım. Yani biraz gözlemlerim bu süregelen bir şey mi? O günün psikolojisi alakalı bir şey mi? Biraz gözlem yaparım. O günün psikolojisine bağlı ise o gün geçtikten sonra muhakkak açarım o konuyu. Yani böyle böyleydi, hani daha iyileştirebiliriz bu özelliğimizi. Süregelen bir şey ise mutlaka onu dillendiririm ki çözülsün problem. Başkalarıyla ilgili bir şey ise de paylaşırım. Yani ben şu insan hakkında şöyle düşünüyorum, sen ne düşünüyorsun. Sence yanlış mı düşünüyorum? Ya da böyle hissediyorum, bu konuda sen de arana mesafe koymasın bile en azından benim yanımda ilişine dikkat et gibi de uyarabilirim. Ama çok içsel bir düşünceyse, tamamen benimle ilgili ise ve hani o iç idin beslediği bir duyguysa, düşünceyse nefsimle ilgili bir problemse bazen bahsetmeyebiliyorum da. Kendimle ilgili bahsetmediğim konular da olabiliyor. (K1)

K8 her şeyini paylaştığını dile getirmiştir. Ayrıca insanın sevdiğiyle iyi ve kötü tüm durumları paylaşması gerektiğini açıklamıştır. Bu konuyla ilgili görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Ben genelde her zaman paylaşma taraftarı olurum. İnsan seviyorsa da sevgisini, kırdıysa da kırgınlığını dile getirmelidir bana göre. O yüzden ben o konuda hiçbir sıkıntı yaşamıyorum. Zaten içimde tutamam. Bir şey hissediyorsam iyi ya da kötü, muhakkak paylaşırım. Ki içimde çoğalmasını

istemem. Paylaşmadığım yok. Genellikle dediğim gibi hep söylerim. Ben bunu hissediyorum, ben bunu yaşıyorum misalinde bilgin olsun. Her zaman söylerim. Eşimin öyle bir problemi var. Her zaman o kadar açık değildir. Biraz içine kapanıktır. Ben de bunu her zaman söylerim. Bir şeyi hissediyorsan kırgınlık, üzüntü ne olursa olsun konuşarak halledebiliriz. En azından bilelim diye biraz teşvik etmişliğim var. (K8)

Katılımcıların bazıları duygusal anlamda birbirine kendilerini açmayı yüzdelerle görüşlerini beyan etmiştir. K10 bu konudaki görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Aslında yani yüzde seksenini paylaşıyorum ben. Yani gerçekten. Eşim yanlış olduğu kısımda yanlışını da söylerim. Eşime gıcık olduğum kısım da onu da söylerim. Bunu çok belli ederim ben. Çok şeyim. Hani kırıcıyım. Bazen bu huyumu hiç sevmiyorum. Ama direk belli ederim. Eşim de öyle. Sevmediğini sevmedim der Büşra. Yapma hani. Yapmak istemediğini bana söyler. Yapma, etme! Yani genellikle birbirimize açığız. Öyle şey yok yani. (K10)

Evliliklerde bireyler he zaman her şeyini paylaşamayabilirler. İyi yanları paylaşır, kötü yanları, mesleki ve kariyeriyle ilgili paylaşımlar yapamayabilir ve kendini açamayabilirler. Bu konuda K22'nin görüşleri şöyledir:

Şöyle, zaten ben çok fazla düşüncelerini çok fazla paylaşan bir insan değilim. Sadece beraber hani karşıdaki kişinin bilmesi gereken şeyleri paylaşıyorum. Örnek veriyorum, işimle ilgili bir problem oldu, canımı sıkan bir şey oldu, evde gerginlik yaratma olmasın diye paylaşmıyorum. Kariyerimle ilgili en azından olumsuz şeyleri paylaşır da şey olsun istemem. İş ayırır, ev ayırır. (K22)

Katılımcıların ailelerinin durumları birbirleriyle olan iletişimlerini ve ilişkilerini etkilemiştir. Bazı katılımcılar aileleriyle ilgili şeyleri eşlerine tam anlamıyla anlatmadıklarını ifade etmişlerdir. Nitekim bu konuda eşiyile her şeyini paylaştığını ve kendini ona açtığını ancak ailesi söz konusu olduğunda çekimser davrandığını dile getiren K2 görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Yo şöyle bir şey var bizim aramızda. Başta birbirimize söz verdiğimiz gibi sözümüzün devamını getirebiliyoruz. Ben çok açık sözlüyümdür ve hiçbir şey saklamam. Mesela annemden babamdan çekindiğim şeyler olmuştur. Söylemediğim şeyler olmuştur. Eşim her şeyimi A'dan Z'ye bilir yani. Bunu da dinler. Bu yüzden bir sıkıntı olmaz. Eşim biraz şeydir. İşte bazı üzüleceğim konular olacağı için sakladığı şeyler olabiliyor. Ailevi şeyler olunca işte benim kulağıma gelirse üzüleceğim için saklar eşim benden. Duymayasın, moralin bozulmasın diye aramız bozulmasın diye söylemiyor. İllaki o önümüze tekrar olumsuz konular gelince işte bir tartışma konusu oluyor. Hani benden niye sakladın. Her şeyi sana söyledim halde oluyor. (K17)

Çiftlerin evlilik öncesi ve evlilik sürecindeki ilişkileri farklı olabilmektedir. Bazı bireyler evlendikten sonra eşim değişir veya eşimi değiştiririm diye evlenebilir. Ancak evlendikten sonra böyle bir durum yaşanamayacağından evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri olumsuz etkilenmektedir. Nitekim evlilik öncesi flört döneminde ilişkilerinin iyi olduğunu, evlendikten sonra bu durumun devam etmediğini ve giyimine ve arkadaş çevresine müdahale edildiğini bundan dolayı boşandığını dile getiren K12 görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Yani şöyle söyleyeyim. Sevgili iken çok muhteşem bir ilişkimiz vardı. Beş yıl falan sevgili kaldık. Evlendikten sonra her şey çok çabuk değişti. Mesela tamamen giyimden kuşamdan değişiklikler gösterdi. Mesela sürekli daha çok kapatmaya çalışıyordu. İşte arkadaş çevresini kısıtlamaya başladı. Sadece erkekleri değil kızları falan da kısıtlıyordu, kısıtlamaya başlıyordu. Ondan sonra kendi çevrenden seni soyutluyor. Bu sefer de eve hapsoluyorsun. Evde de yapacak hiçbir şey bulamıyorsun. Sonra en azından diyorsun onunla bir şeyler yapayım, onunla vakit geçireyim. Onu da kabul etmiyor. Sonra ne oluyor, sen hamile kalıyorsun işte çocuğun doğuyor, kilo alıyorsun, bu

sefer de seni eleştirmeye başlıyor. Tamamen böyle bir manipüle ediyor yani. Çok da rahat şey manipüle ediyordu. Onun çok iyi hatırlıyorum. Boşanma aşamasında da mesela çok yalvardı. Boşanmayalım etmeyelim, hani değişeceğim dedi. Hani yaptığı her şeyin farkındaydı. Farkında ola ola yapıyordu bunları. Ama işte o dilekçeyi eline alana kadardı, ondan sonra da ben zaten caymadım boşanmaktan. Hayır dedim, boşanacağım ve bitecek. Hani gerçekten çok manipüle olmuşum, tamamen özgüvenimi yitirmiştim. Hani her konuda sadece onun tarafından değil, onun ailesi tarafından da çok yadırgandığım şeyler oluyordu. Mesela yeri geliyor onlar için yaptığım bir fedakârlık senin...hani şey yani kabul görmek istiyordum diyordum ya. Çok sevilirim sanıyordum. Onu biz mi dedik. Biz ona zaten yapardık şeyler söyleniyordu. (K12)

K19 ise evliliklerinin iyi geçtiğini, normalde her şeyini paylaştıklarını ve ortak etkinlikler yaptıklarını ancak geçirdiği kaza sonrası bu ilişkilerin eskisi gibi gitmediğini, ilişki kopukluğu yaşadığını, kendisini bir baba olarak bazı sorumlulukları yerine getiren bir robot olarak gördüğünü ve artık eşyle bir şey paylaşmadığını belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Yani önceki süreçte birçok şeyi paylaştık aslında. Immm yani bu iyi ya da kötü nasıl denir? Ben cuma akşamı mesaiden çıkıp hadi bu hafta sonu gidelim bir yerlere kafa dağıtalım dediğimde bana eşlik edebilecek biriydi. Yani ben öyle istiyordum zaten. Bunu konuşurduk. Yani monoton olmasın hayat. Çünkü ister istemez evlilik bir süre sonra monotonlaşıyor. Ben bunu yaşamayı hiç istemiyordum kendi adıma. Onun için de iki taraf için de... derdimizi de sıkıntımızı da ilk başlardaki süreçte tabi ki çok daha paylaştık. Ama evliliğimin üçüncü yılında bir trafik kazası geçirdim. Yaklaşık üç ay kadar çalışmadım. O dönemde sözleşmeli çalışıyordum. Mesela bizim sıkıntılarımız o zaman başlamıştı. Eee yani o süreçten sonra sizin ne niyetle yapmış olmanız olun, yaptığımız her şey karşı tarafın gözüne batmıştır gibi oluyordu. Onu yapmasaydın şöyle olurdu. Bunu niye yaptın falan tarzı şeylerden sonra yavaş yavaş paylaşım sıklığınız azalıyor... Yani son dört yıldır beş yıldır. Benim ne aldığım maaşı bilir ne de benim yaptığım bir şeyi bilir. Ben her türlü harcamayı yaparım her türlü desteği sağlarım. Çocuklarıma da yeri gelir eve de... Ben tekrar aynı şehre geleli yaklaşık bir buçuk ay oldu. Kurum değişikliği oldu. Yani ne kadar olacak maaşın mevzu olursa seni ilgilendirmes derim. Yani sen kendi ihtiyacının giderildiğine bak. Benim maaşım senin olsun bir şey istemiyorum senden. Ayrıca da bir ihtiyacın varsa da söyle çocukların. Bende ki mod o artık. Bu sürece kolay gelmedik ikimiz (Katılımcı gülüyor). Ben artık rutine bağladım. Dediğim gibi ben artık bir baba bir işte şey olarak görüyorum. Bazı sorumlulukları yerine getirmesi gereken bir robot veya bir yaşam amacınız yok. Kendi adıma yok yani. Bugün işte yarın öleceksin deseler. Aaa öyle mi? Falan yaparım. (Katılımcı gülüyor) gerçekten böyle yaparım. (K19)

Yakınlık ilişkileri teması “kendini açma”, “destek”, “fiziksel çekim” ve “güven” kategorilerden oluşmaktadır. Fiziksel çekim kategorisinde katılımcılar eşlerini karşı güzel bulma, yakışıklı, güçlü, çekici, uzun boylu ve iyi baba gibi olumlu duygularla anlatmışlardır. Bu sonuçlara bakılarak hem erkeklerin hem de kadınların dış görünüşe önem verdiğini, birbirlerini fiziksel anlamda beğendiklerini ve severek evlendiklerini söylenebilir. Dış görünüşten dolayı herhangi bir problemin olmadığını ve etkilenmediğini iddia eden katılımcıların tam anlamıyla birbirlerini desteklemedikleri, birbirlerine kendilerini açmadıkları ve güvenmedikleri görülmüştür. Nitekim kendini açma kategorisinde eşler yaşadıkları herhangi bir problem karşısında veya yakın ilişki kurmada birbirleriyle duygularını ve düşüncelerini paylaşıp paylaşmadığı konusuna odaklanmıştır. Mevcut çalışmada katılımcılar en sık görüşlerini eşleriyle her şeyini paylaştıklarını belirtmişlerdir. Bu paylaşımları da uygun bir dille ve içsel duygularla yaptıkları tespit edilmiştir. Elbette her ailede evlilik doyumunu sağlama ve yakınlık ilişkileri kurma

sağlıklı olmayabilir. Bu ilişkilerin olumsuz sonuçları arasında eşler arasında ilişki kopukluğunun var olduğu ve birbirlerine duygu ve düşüncelerini paylaşma hususunda sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Nitekim katılımcıların bazılarının ilişki kopuklukları yaşadıkları ve eşlerine kendi aileleri hakkında rahat bir şekilde bahsedemedikleri görülmüştür. Bu duruma ailelerin evliliklerine müdahil olma ihtimali yüksek olduğu veya kendi aileleriyle geçmişte sorunlar yaşadıkları sebep olabilir. Destek kategorisinde katılımcıların eşleriyle olumlu anlamda her konuda birbirlerini destekledikleri, hobileri çerçevesinde sosyal ve ekonomik destekte bulundukları ve etkinlikler yaptıkları görülmüştür. Ayrıca bazı katılımcıların kendi aralarında tartışma ve çatışma halinde oldukları ve bunun sonucunda yalnız kalma gibi olumsuz durumlardan oluşan bir ilişki yaşadıkları da görülmüştür. Güven kategorisinde ise katılımcılar sıklıkla eşlerinin güvenilir bir birey olduklarını belirtmişlerdir. Ayrıca eşlerinin kiminle ve nerede olduklarını bildiklerini ve birbirlerine karşı her şeylerini paylaştıklarını söylemiştir. Güvene dayalı ilişkilerinin olduğu belirtmişlerdir. Bu güvenli ilişkinin yanında azımsanmayacak derecede güvensiz bir ilişki geliştirmenin de olduğu görülmektedir. Bu konuyla ilgili katılımcıların en çok eşlerinin sorumlulukları yerine getirmediği, birbirlerine karşı sırlarını paylaşmadıkları ve aşırı kıskançlık sonucu eşlerine karşı güven duygularının zedelendiği görülmüştür. Güven ve sadakate dayalı olmayan bir ilişki, yakınlık ilişkilerinin sarsılmasına sebep olmaktadır. Evliliğin dağılmasına ve boşanmaya kadar gidilmesine sebep olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili Keldal ve Karadaş'ın (2021) yaptığı çalışmada benzer sonuçlar saptanmıştır. Yaptığı çalışmada evliliğin önemiyle fiziksel çekicilik arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu ancak bu ilişkinin düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Bununla birlikte eş seçiminde güvene verilen önemin de anlamlı olduğu belirtmiştir. Ayrıca romantik bir ilişkiye sahip olan bireylerin olmayan bireylere göre fiziksel çekiciliğe daha az önem verdikleri görülmüştür. Bu sonuçlar mevcut çalışmanın sonuçlarıyla büyük ölçüde örtüşmektedir.

4.2.5. Aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve aile danışmanlığı hizmeti sonrası problemlerin keşfi

“Yaşadığınız hangi problem için aile danışmanlığı hizmeti almaya karar vermişsiniz? ve Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti sonrası ne gibi problemler yaşadığınızı keşfettiniz?” soruları katılımcılara sorulmuştur. Bunun sonucunda katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve danışmanlık sonrası keşfettikleri problemler hakkındaki görüşleri farklılık göstermiştir.

Tablo 20’de katılımcıların aile danışmanlığı alma nedenleri ve danışmanlık sonrası keşfedilen problemler hakkındaki tema yer almaktadır. Bu tema altında danışmanlık hizmeti alma

nedenleri ve danışmanlık hizmet sonrası keşfedilen problemler olmak üzere toplamda 2 kategoride toplanmıştır. Bu kategorilerden en fazla görüş beyan edilen “danışmanlık hizmeti alma nedenleri” ($f=58$) kategorisidir. Diğer kategorisi ise “danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problemler” ($f=52$)’dir.

Tablo 20. Aile Danışmanlığı Hizmeti Almaya ve Aile Danışmanlığı Hizmeti Sonrası Problemleri Keşfetmeye Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Birbirlerini daha iyi tanımak	1	0,90	Danışmanlık hizmeti alma nedenleri	Aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve aile danışmanlığı hizmeti sonrası problemlerin keşfi
Ekonomik sıkıntılar	1	0,90		
Çocuğunun iletişim sorunu	1	0,90		
Alkol bağımlılığı	1	0,90		
Vajinismus hastalığı	1	0,90		
Panik atak	1	0,90		
Tartışma ve kavga	2	1,81		
Kumar bağımlılığı	2	1,81		
Aile içi şiddet, geçimsizlik	2	1,81		
Evliliklerinin ilk yılında destekleyici hizmet	3	2,72		
Boşanma durumu	3	2,72		
Aileler ile ilgili sıkıntılar	4	3,63		
Evliliklerini kurtarma	5	4,54		
Psikolojik sıkıntılar (depresyon, travma)	7	6,36		
Evliliklerini toparlama	8	7,27		
İletişimsizlik	18	16,36		
Toplam	58	54,43		
“Ben’den “biz’e geçmek için eksik olduğunu fark etme	1	0,90	Danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problemler	Aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleri ve aile danışmanlığı hizmeti sonrası problemlerin keşfi
Aileleriyle ilgili sınırlarının olmaması	1	0,90		
Dayanışma içerisinde olamama	1	0,90		
Aile birliğine destek	1	0,90		
İletişim kurulduktan sonra çözilemeyen bir problemin olmadığını fark etme	1	0,90		
Habbeyi kubbe yapma	1	0,90		
Suçlandığını fark etme	1	0,90		
Ailelerin müdahil olması	2	1,81		
Psikolojik sıkıntıların ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını fark etme	2	1,81		
Kendi eşlerini dinlemediğini fark etme	2	1,81		
Üçüncü kişilerin ailelerine dahil olmaları	2	1,81		
Kıskançlık	2	1,81		
Kendilerine çok zaman ayırmama	3	2,72		
Bütün sorumlulukların kendi üzerlerine aldığını fark etme	4	3,63		
Kabullenme	4	3,63		
Ekstra bir problem keşfetmeme	4	3,63		
Eşe bağımlılık	4	3,63		
Anlayamadıkları problemler	4	3,63		
Kendileriyle zaman geçirmeyi öğrenme	4	3,63		
Farkındalık oluşturma	8	7,27		
Toplam	52	47,12		

Tablo 20 incelendiğinde danışmanlık hizmeti alma nedenleri kategorisinde en sık kullanılan kod iletişimsizlik ($f=18$) kodu olmuştur. Bunu sırasıyla; evliliklerini toparlama ($f=8$), psikolojik sıkıntılar ($f=7$), evliliklerini kurtarma ($f=5$), evliliklerin ilk yıllarında destekleyici hizmet ($f=3$), kumar bağımlılığı ($f=2$), tartışma ve kavga ($f=2$), aile içi şiddet/geçimsizlik ($f=2$), birbirlerini

daha iyi tanımak (f=1), ekonomik sıkıntılar, çocuğunun iletişim sorunları (f=1), alkol bağımlılığı (f=1), vajinismus hastalığı (f=1) ve panik atak (f=1) kodları izlemiştir.

Söz konusu kategoride aile danışmanlığı hizmeti alma nedenleriyle ilgili en sık görüş iletişimsizlik (f=18) koduyla karşımıza çıkmıştır. Bu konuda en genel açıklamayı K17 şu şekilde dile getirmiştir:

Ya çoğunlukla şu şikayetimden çok oldu. Yeni doğum yaptığım süreçlerde eşim tamamen bizden koptu. Hiç ilgi olmadı, iletişim olmadı. İşte bir şeyler soruyorum. Hiçbir şey demiyor. Tekrarlıyorum sorduğum soruları. Akşam eve geldiğinde eline telefonu alıyor, televizyonun karşısında...Çok fazla gün içinde bir şeyler paylaşamıyorum. Sürekli kendim bir şeyleri çözdürüp bir problem varsa çözmeye çalışıyorum. Çözemediğim noktada aileme söylüyorum. Ailemden destek alıyorum. Eşime söylediğim zaman çok fazla bunun üzerinde durmuyordu bir aralar. O huyları biraz daha atık yaş aldıkça mı artık yaşımız oturdukça mı bilmiyorum ama zamanlar törpülenmeye başladı. Ama ara ara o iletişimsizlik durumu çok fazla oluyor. Önemli bir konu olduğu zaman konuşamıyoruz. Sürekli erteleniyor, ertelendiği için yine onun sorumluluğu bana kaldığı zaman ben bu sefer geriliyorum. Gerildiğinde evde büyük bir tartışma oluyor. Suçlusu ben gösteriliyorum bu sefer de.... Eee şöyle bir şey vardı. Immm siz sevginiz biraz daha geri planda ... gerektiğini bana söylediler. Hani çok fazla üzerinde durduğunuz için işte bir travmatik olay olmuş olabilir. Bu yüzden çok fazla eşinizin üzerinde durduğunuz için onu sıkışmış olabilir. Eşiniz herkes biraz kendisi alanında zaman geçirmeye ihtiyacı var diye bir dönüş oldu bana. Bunun bilinçaltımda zaten bunlar yavaş yavaş olmuştu. Hani çok sevgiden kaynaklı mı acaba? çok üstüne mi zaman zaman bu geliyordu beynime ama. Bunu da zaten söyleyince demek ki dedim tespitim yanlış değilmiş. Doğruladılar bunu da. Taşlar yerine oturdu yani. (K17)

K10 ise direkt iletişim ve anlaşılammaya dikkat çekerek görüşlerini şöyle açıklamıştır:

İletişim konusunda. Anlaşılmmama problemi. O beni anlamıyordu ben onu anlamıyordum. Imm yani aslında. Yani hep iletişim üzerinde fark ettiğim şeyler değildi yani. Çünkü bizim tek sorunumuz buydu. İletişim konusu. Birbirimizi anlamamak. (K10)

Çocukluk döneminde yaşanan travmalar ve sorunların etkileri yetişkinlik döneminde ve evlilik süreçlerinde kendini göstermektedir. Bu travmalar ve sorunlar sağlıklı bir şekilde yönetilmezse hem aile fertlerini hem de evlilik süreçlerini olumsuz etkilemektedir. Bu konuda K5 görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Evet şöyle, biz aile danışmanına gittik. Aile danışmanı bize dedi ki sizi önce bireysel olarak göreceğim. Çünkü ikinizin de bazı sorunları var. Ben çocukluk travmalarım nedeniyle çok sık terapi alan biriyim. Depresyona giren bir bünyem var maalesef. Ben terapi almaya devam ettim. Eşim almadı. Eşim yani tıkanıdığı noktalarda gerek yok diyerekten savunmaya geçiyor. Belki geçmişiyile yüzleşip hani o acıları dışa vurmak, çıkarmak istemiyor. Onları görmek istemiyor. Hep gömmüş ve onları oradan çıkartmak istemiyor. Yoksa onun benden fazla travmaları var. O annesini çok küçük yaşta kaybetmiş vs. Ama o terapiye gittiğimizde cevapları onun beklediği gibi olmadığında aile terapisine gitmeyi de kabul etmedi. Aile terapisinin söylediği şeyleri de uygulamak istemedi...Benim ona aktardıklarımı da işine gelmediğinde bir süre sonra duymamazlıktan, görmemezlikten geldi. Konular öylece kapandı maalesef. (K5)

K19 ise evlilik süreçlerinde geçirdiği bir trafik kazası sonucu yaşadığı ekonomik sıkıntılar ve travma sonrasına dikkat çekerek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Eee yani biz bu kaza sonrasında ciddi problemler yaşadık. Yani işte o hamilelik sonrası süreç falan vs. oldu. Bir dönem işte ben Güneydoğuda çalışıyordum. O da Güneydoğuda...yani doğal olarak Ordu'ya ailenin yanına göndermişim o dönem. Hem birazcık rahatlasın hem biraz ...şey olsun diye. O süreçte almıştık. Bir nevi aslında toparlanma çabası. Bunun için ikimiz de farklı bir şehre gitmeyi dahi denedik biz. Yani herkesten kopup herkesten... ama değişen bir şey olmadı. Yani ben işi bırakıp

bir şehir değişikliğini kabul etmiştim...Düzen kurmak düzen şey yapmak çok zor doğal olarak. Onun konuşarak onun istediği onun rahat edeceğini düşündüğü şehre gitmeye kadar kabul etmiştik bunları. Gerçekleştirdik ama süreç içinde maalesef olumsuz. Aslında daha kötüye gitti öyle söyleyeyim. Ben artık bu konuda şöyle düşünüyorum. Ne kadar çok taviz vererseniz o kadar çok sırtınıza çıkıyorlar. Benim bu özeleştirici kendi adıma yaşadığım ilişkide hiçbir zaman kendimi ön plana atmadım. Ama şöyle bir durum var insan kendisi yoksa başka hiç kimse yok. Doğal olarak önce kendimize hayrımızın gerekiyor. Şu konuda hata yaptık. Biz kendimizi düşünmedik...Ben hiç ben dememişim. Biz bunu sonra aile danışmanının haricinde bireysel sorunlar muhabbetimizde de yani gerçekten güvendiğimiz arkadaşlarla sohbetlerimizde de bunu fark ettik. Yani ayrı yaşadığımız süreçte de aynı şey. Yani benim şu an paran var mı? Evinde belli giderlerin karşılanmamış ya da ben... dışında benim bir saat ihtiyacım varmış benim dışında hiçbir önemi olmadı. Öncelik çocukların ihtiyacı hata ayrı yaşadığımız süreçte yani arkadaşlarım bana şey demişti. Yani siz ayrı yaşıyorsunuz senin burada bir düzenin var bir şeyin var. Neden hala destek oluyorsun? Dedim ya çocuklarım orda o iyi olsun çocuklarım iyi olur mantığıyla hala oraya şey yapıyordum. Gelsem ne olacak, ölüyorsam ölürüm (katılımcı gülüyor) önemli değil. Hala da diyorum bazen. Ya onun önüne geçemedik. Maalesef en büyük problemim bu benim...Biz şu an aynı şehirde yaşıyoruz, aynı evde yaşıyoruz. Resmi olarak birlikteliğimiz hala devam ediyor ama ben hala bunu kendim için yapmıyorum. Kendim için... olsam ben bunu ...olmam. Yine çocuklar için. Yani belki şu olabilir. Şunu da söyleyeyim. Artık bazı şeylerle ya da bazı konularla veya bazı insanlarla uğraşmaya gücüm yok. Yani uğraşmak istemiyorum. Laf anlatmak istemiyorum. Zaten yoruluyorum. Ya tamam ya lanet olsun bu şekilde devam etsin diyorum. (Katılımcı gülüyor) Bunların bilincinde olmak da beni gerçekten üzüyor. Hem bunun farkındayım, hala devam ediyorum. Sanırım bir beklenti kalmıyor bir süre sonra. Akışına bırakıyorum aslında. Durum bundan ibaret. (K19)

Aile danışmanlığı hizmeti almaya giden her katılımcı sadece bireysel anlamda kendisiyle ilgili bir sorun için danışmanlık almayabilir. Dolayısıyla çiftler evliliklerini daha iyi bir hale getirmek, psikolojik destek almak ve bazen çocukları için gidebilmektedirler. Nitekim kendi evliliğini daha sağlıklı bir şekilde yaşamak ve sürdürmek için evliliğinin ilk yıllarında psikolojik destek aldıklarını açıklayan K1 görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Şöyle biz evliliğimizin ilk yılında aldık, destekleyici bir hizmet olacağını düşünerek aldık. Tam pandemi dönemi idi, evlendik direk evin içinde bulduk kendimizi. Kapanma vardı, hiç kimse yoktu. Yani böyle bir destekleyici hizmet olsun diye aldık. Birbirimizi evin içinde daha iyi tanımak için de bunu da destekleyici rolü olmuştu. Şöyle daha çok hani evlilik öncesinde de bir uzun bir ilişkimiz vardı ama hani evlilikle birlikte benden bize geçme noktasında eksik olduğumuzu fark ettik. Yani hep olarak düşünüyorduk. Artık farklı bir noktaya geçmemiz gerektiğini düşündük. Hani bu noktayı görmüş olduk problem olarak. (K1)

Ayrıca K13 de buna benzer ifadeler kullanmıştır. Söz konusu katılımcı, çocukların iletişimi için aile danışmanına gittiğini şöyle dile getirmiştir:

Çocuklarla iletişim. Evet çocuklarla iletişimsizliğimizden dolayı. Evet oldu. Yani hani çocuklarla ilgili problem ha biz kendi aramızda olmadı çocuklarla ilgili problemim varlığını keşfettik yani. Daha immm nasıl diyeyim size hiç beklemediğimiz daha problemler çıktı önümüze. Bizim anlayamayacağımız atıyor, daha iyi şey sahibi insanların anlayabileceği şeyleri keşfettik. Ama çok şükür geçirdik. (K13)

Her katılımcı aile danışmanlığına gitme nedenlerini açık bir şekilde ifade etmeyebilir. Örneğin aile danışmanlığına gitme nedenini nicel aşamadaki formda özel olarak belirtmesine rağmen detay vermeyen K15 açık uçlu sorular sorularak aile danışmanlığı alma nedenini vajinismus hastalığından dolayı olduğunu belirtmiştir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Ya şöyle aslında biraz belki özel olacak ama. Böyle başlarda vajinismus vardı ilk başlarda. Onunla ilgili almıştık aslında. Bunu da onunla ilgili işaretlemiştir. Evliliğimin ilk zamanlarında. Onunla

ilgili almıştık. O da kendisi de desteklemişti. Hatta bu ikili görüşmeler filan olduğu zaman de gelmişti. Desteklemişti yani. Onunla ilgili yazmışımdır. Onun dışında başvuracağımız bir şey olmadı çok şükür. Ama olsa da gene başvururum. Yani çekinmeden. Ben faydasını görmüştüm çünkü. ... Yok keşfetmedim. Yani benim kendi çocuklukta yaşadığım bir travma kaynaklı Aldığımız yani destek aldığımız kişi de çok hani gerçekten iyiydi. Profesyoneldi. (K15)

Bazı katılımcıların da aile danışmanlığına alkol ve kumar bağımlılığı için baş vurdukları görülmüştür. Nitekim K18 ailesinden gizleyerek oynadığı kumar bağımlılığı sonucundan aile danışmanlığına gitmeye karar vermiştir. Bu konuda görüşlerini beyan ederken kumar bağımlılığı olduğunu çekinerek anlatmıştır. Konuyu şöyle özetlemiştir.

Yani şöyle benim bazı yanlışlarımdan dolayı bunun nasıl bilmiyorum siz yapacaksınız ama. Şöyle benim farklı hobilerimden kaynaklı nasıl açacağımı bilmiyorum. Çok özele girince de çok şey yapmak istemedim...Şöyle benim biraz bahisse yönelimim vardı. Biraz çok olunca o seviyeden dolayı, maddi sıkıntılardan dolayı bir gereklilik duymuştuk. Bunun dışında bunun üstünde yoğunlaştığımız için sadece oydu. (K18)

K7 ise eşinin aldığı alkol sonucunda evde yaşanan geçimsizlik ve iletişim problemini şöyle dile getirmiştir:

Şimdi eşim çok fazla alkol alıyordu benim. İmmm yani hiç olmazsa günde dört tane birasını içer. Ben bunu istemiyordum. Çünkü rahatsızlıkları vardı. Karaciğerinde sıkıntı çıktı. Tansiyonu çıktı. Ben buna karşı geldim. Hani ben senin alkol kullanmasını istemiyorum. İçiyorsan bile belirli seviyelerde iç. Her gün tüketme, sağlığına zararlı olduğunu, öncesinde karşı çıktığını...yok dedi içeceğim. İçmeye devam edeceğim dedi. Ben bir aile danışmanı buldum. Dışardan Özlem Hanım. Onunla görüştüm. İlk seansa dört kişiyiz biz. Dört kişilik ailemizi davet etti danışman. Oraya gittik. Eşim kırmadı, yine geldi. Durumu anlattım. Şimdi şöyle bir şey fark ettim orda. Biz altı seans gittik. Tek başımıza da girdik. Çocuklarımızla beraber, eşimle beraber girdiğimiz seanslarımız oldu. Benim eşimin dinlemediğimi, bazı yerlerde çok sert çıkışlar yaptığımı fark ettim. Her şeyin bir sebebi olduğunu fakat ben dinlemediğim için bunları görmezden geldiğimi fark ettim. Mesela ben eşim alkol aldığında kendimi çok kötü hissediyordum evin içinde. Mesela çocuklarla ilgilenmiyordum. Konuşma azalıyordu evin içinde. Geldiği zaman yatıp uyuyordu. ... Bunun bütün sorumluluğunu kendi üzerine aldığımı fark ettim. Sonrasında bu sorumluluklarının çoğunu almamam gerektiğini ben aldığım için bazı şeylerin bu konuya kadar geldiğini, bu dereceye geldiğini fark ettim. Eşim de bunu fark etti. Onun da hataları yanlışları olduğunu fark etti. Biz altı seansın sonunda Danışman tarafından artık gelmenize gerek kalmadığını sizin sorunlarınız çözüldü. Konuşabiliyorsunuz, anlaşabiliyorsunuz. Hatalarınızı gördüğünüz diye konuşmalar oldu. Sonrasında sorunlarımız tamamen çözüldü. (K7)

Her aile profesyonel bir aile danışmanına denk gelemeyebilir. Her aile danışmanı mesleğini tam anlamıyla profesyonel yapamayabilir. Bu durum aile danışmanlığı hizmeti almaya gelen aileleri olumsuz etkilemektedir. Evliliklerini kurtarabilmek için giden K20 aile danışmanın olumsuz yönlendirmesiyle yaşadıkları problemi giderememiştir. Ayrıca eşinin artık hiçbir aile danışmanına güvenmeyeceğini ve onu bu olaydan sonra hiçbir aile danışmanına gitme hususunda ikna edemediğini belirtmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle özetlemiştir:

Evliliğimiz kurtulabilir belki diye. En azından dıştan bir görüş alırız. Bizim düşünmediğimiz uygulamadığımız şeyler en azından dışardan başka bir bakış açısı görür. Bize onu anlatır söyler anlamında belki bir derece kurtarır anlamıyla istemiştik. Ama eşim istemedi. Yani bir kere gittik aile danışmanına. Özel değil hastanenin kine. Gittiğimiz gün o gün gider gitmez aile danışmanı bize çocuklar için evli kalıyorsanız boşanın. Dedik ki aile danışmanı böyle olmaması lazım. İlk başta şöyle bir evliliği kurtarmaya yönelik çalışır. Benim bildiğim aile danışmanı eğer uzun çabalar sonucunda olmuyorsa tamam daha olmuyor. Evliliğiniz bitmiş der. En son aşamayı söyler benim de bildiğim. Ama o ilk aşamada böyle bir şey söylediği için eşim daha artık bir aile danışmanına

gitmiyorum dedi. Biz bu yüzden artık kimseye gitmedik...Konuştuk, ettik, anlattık e dedi çocuklar için evli kalıyorsanız evli kalmayın o zaman ayrılın dedi. Bunu da duyunca e zaten biz ayrılmayı düşünüyoruz. Ayrılmayı biliyoruz dediği şeyin. Biz dedik ayrılmayı için buraya gitmedik. Ayrılısak zaten ayrılırız dedi. Bunu dinlemeye mi gittik oraya. Biz kurtarmaya gitmişiz. Aile danışmanları böyleyse daha da kimseye gitmem ben dedi. Gitmedi başka da kimseye. Yani gittikten sonra eşim daha bir destek almayı istiyordu gitmeden önce. Ama gittikten sonra doksan derece döndü. Onun zaten çok amacı zoraki götürmüştüm. E gittikten sonra doksan derece döndü. Dedi artık aile danışmanlarına inanmıyorum, etmiyorum falan. Daha da bana aile danışmanı bulma, gitmiyorum. Yani kendimiz düzeltebilirsek düzeltiriz. Düzeltemezsek de yapacak bir şey yok dedi. Öyle kaldı...aile danışmanını ben buldum. Eşim öyle bir şeyle uğraşmaz. Bir de çok bilindik bir hastanenin doktoruna gitmiştik. İstanbul'da oturuyorum. Tanındık bir hastanenin doktoruna gitmiştik. Öyle bilinmedik bir yer altı tanımadık bir doktor değildi. Maalesef bize ters düştü yaptığı...Ondan sonra bir iki kişi daha buldum arkadaşlar aracılığıyla...Bu iyi gidebilirsiniz. Eşime söyleyin o bir kere ön yargıyla artık görünce ondan sonra hep ön yargıyla yanaştı. Gitmek istemedi. (K20)

Diğer bir kategori danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problemler kategorisidir. Katılımcıların tamamına yakınının herhangi bir nedenle aldığı aile danışmanlığı hizmeti sonrası keşsettikleri problemler farklılık göstermiştir. Danışmanlığın temel amacı danışanların problemlerine çözüm getirmek, onları rehabilite etmek ve onlara farkındalık oluşturmaktır. Nitekim bu kategoride danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problemler hakkındaki en sık görüş farkındalık oluşturma ($f=8$) koduna yönelik olmuştur. Bunu sırasıyla bütün sorumlulukları kendi üzerine aldıklarını fark etme ($f=4$), kendileriyle zaman geçirmeyi öğrenme ($f=4$), anlayamadıkları problemler ($f=4$), eşe bağımlılık ($f=4$), ekstra bir problem keşfetmeme ($f=4$), kabullenme ($f=4$) kodları izlemiştir. Ayrıca bunları da kendilerine çok zaman ayırmama ($f=3$), üçüncü kişilerin ailelerine dahil olmaları ($f=2$), kendi eşlerini dinlemediğini fark etme ($f=2$), psikolojik sıkıntıların ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını fark etme ($f=2$), ailelerin müdahil olması ($f=2$), suçlandığını fark etme ($f=1$), habbeyi kubbe yapma ($f=1$), iletişim kurulduktan sonra çözilemeyen bir problemin olmadığını fark etme ($f=1$), aile birliğine destek ($f=1$), dayanışma içerisinde olamama ($f=1$), aileleriyle ilgili sınırların belli olmaması ($f=1$) ve “ben’den biz’e geçmek” için eksik olduğunu fark etme ($f=1$) kodları takip etmiştir. Bu kategoride en sık dile getirilen görüş farkındalık ($f=8$) görüşü olmuştur. Bu kodla ilgili en kapsamlı görüş K9 tarafından dile getirilmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

... Ben şunu fark ettim. Ben kendim aldım bunu. Eşim hani katılmadı. Kendisi zaten öyle şeylere pek de şey yapmıyor. Yanaşmıyor. Ben kendim aldığım da şunu fark ettim. Evliliğimde aslında alanı kendimize ikimize olan o alanı başkalarını dahil ettiğimizi işte ailedir, arkadaşır. İşte problemleri uzatmadır. Bunları fark ettim. Kendim anlatırken aslında fark ettim. Küçük bir problemi kocaman bir mesele haline getirip bunun da boşanma aşaması olsun kavgalar olsun bu tarz yerlere taşıdığımı fark ettim. Sonra biraz kendimi kontrol ettim. Onun öfkeli olduğu anda ya da canı bir şeye sıkın üzgün olduğu zaman onu alttan almaya çalıştım. O da aynı şekilde beni aldı. Öyle derken problem yavaş yavaş o konuda düzeldi. Ama o gittiğim dönemde de destek aldığım dönemde de muhtemelen sizin formla aynı dönemler, ama şeydi yani. Kötüydü. Ben kendim bunları sonra fark ede ede düzelttim. (K9)

Evliliklerde bazen rol dağılımı olmazsa evin tüm sorumlulukları eşlerden birinin üzerinde kalabilir. Katılımcılardan bazılarının kendisi farkında olarak veya olmayarak bu

sorumlulukların altında zorlandıkları görülmüştür. K7 danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problem hakkında üzerine aldığı sorumluluklar altında zorlandığını ifade ederek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

...Bunun bütün sorumluluğunu kendi üzerine aldığımı fark ettim. Sonrasında bu sorumluluklarının çoğunu almamam gerektiğini ben aldığım için bazı şeylerin bu konuya kadar geldiğini, bu dereceye geldiğini fark ettim. Eşim de bunu fark etti. Onun da hataları yanlışlarını olduğunu fark etti. Biz altı seansın sonunda Danışman tarafından artık gelmenize gerek kalmadığını sizin sorunlarınız çözüldü. Konuşabiliyorsunuz, anlaşabiliyorsunuz. Hatalarınızı gördüğünüz diye konuşmalar oldu. Sonrasında sorunlarımız tamamen çözüldü. (K7)

K17 ise ilgisizlik için aile danışmanlığına gitmiş ancak problemin eşine olan bağımlılığından kaynaklandığını keşfetmiştir. Bu konuda görüşlerini şöyle açıklamıştır:

...şöyle bir şey vardı. Immm siz sevginiz biraz daha geri planda...gerektiğini bana söylediler. Hani çok fazla üzerinde durduğunuz için işte bir travmatik olay olmuş olabilir. Bu yüzden çok fazla eşinizin üzerinde durduğunuz için onu sıkışmış olabilir. Eşiniz herkes biraz kendisi alanında zaman geçirmeye ihtiyacı var diye bir dönüş oldu bana. Bunun bilinçaltımda zaten bunlar yavaş yavaş olmuştu. Hani çok sevgiden kaynaklı mı acaba? çok üstüne mi zaman zaman bu geliyordu beynime ama. Bunu da zaten söyleyince demek ki dedim tespitim yanlış değilmiş. Doğruladılar bunu da. Taşlar yerine oturdu yani. (K17)

K1, “ben’den biz’e geçme” noktasına dikkat çekerek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

...Şöyle daha çok hani evlilik öncesinde de bir uzun bir ilişkimiz vardı ama hani evlilikle birlikte “ben’den biz’e geçme” noktasında eksik olduğumuzu fark ettik. Yani hep olarak düşünüyorduk. Artık farklı bir noktaya geçmemiz gerektiğini düşündük. Hani bu noktayı görmüş olduk problem olarak. (K1)

K8 ise danışmanlık hizmeti sonrası bazı şeyleri kabullenerek daha iyi bir ilişkiye sahip olabileceğini ve sorunlarının çözülebileceğini keşfetmiştir. Konuyla ilgili görüşleri şu şekildedir:

...Kabullenmek belki de. Bulunduğun durumu kabullendiğin zaman, onları o şekilde kabul ettiğin zaman aslında sorun da ortadan kalkıyor. Yani kendi isteğine o kendi isteğine olunması için gerektiği zaman olmuyor. Ama kabullendiğinde ortadan sorun kalkıyor bunu anladım. (K8)

Aile içi şiddetten dolayı aile danışmanlığı almaya giden K14 her şeyi takmamayı ve sadece kendisini düşmesi gerektiğini keşfetmiştir. Bu konudaki görüşleri şöyledir:

Çok da her şeyi takmamayı. Sadece kendimi düşünmeme. Her şeyi takıp stres yapmama mesela. Sürekli taka taka vücudumda egzama çıktı mesela. Sedef hastalığım var başımda...Hala da tedavi görüyorum. Onu kafaya takmamayı çalışıyorum. Ama olmuyor. Tedavi o yüzden gittim. Tedavi olmaya. Düzelmiyor yani. (K14),

Psikolojik sıkıntılar için aile danışmanlığı hizmeti alamaya giden K4 ise psikolojik sıkıntıların ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını keşfettiğini şöyle belirtmiştir:

Farkındalığının farkına varıyor insan. Hepimizin hayatında böyle ekonomik sıkıntılar olabiliyor. Stres, kaygı gibi bazı psikolojik sıkıntılar bundan kaynaklandığını fark ettik. (K4)

Katılımcıların bazıları da danışmanlık hizmeti sonrasında herhangi bir problem keşfetmediğini dile getirmişlerdir. K21 bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Başka bir problem keşfetmedik. Hayır hayır. Bundan sonra da aynı şeyleri yaşamaya da devam ettik maalesef. Ben gösterdim kanıtlarıyla o inkâr etmeye devam etti. Hiçbir şey fark etmedi. (K21)

Aile danışmanlığı hizmeti ailelerin yaşadığı her türlü probleme çözüm üretmek için aile danışmanları tarafından verilen bir danışmanlık hizmetidir. Aileler her türlü problem için aile danışmanına gidebilmektedir. Bu problemler aileden aileye, bölgeden bölgeye ve hatta ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Duman, 2001; Mavili Aktaş, 2002, Dinç, 2013; Algan, 2024). Yaptığımız çalışmada katılımcıların çok farklı nedenlerle aile danışmanlarına başvurdıkları görülmüştür. Nitekim aile danışmanlarına başvuran katılımcıların çoğunun iletişimsizlik sorunuyla ilgili başvurdıkları görülmüş ve diğer nedenler ise; evliliklerinin ilk yılında destekleyici hizmet, birbirlerini daha iyi tanımak, evliliklerini toparlamak, tartışma ve kavga, ekonomik sıkıntılar, psikolojik sıkıntılar (depresyon, travma), çocuğunun iletişim sorunu, alkol bağımlılığı, aileler ile ilgili sıkıntılar, kumar bağımlılığı, boşanma durumu, evliliklerini kurtarma, aile içi şiddet, geçimsizlik, vajinismus hastalığı ve panik atak olarak tespit edilmiştir. Bu nedenlerin çoğu katılımcıların hissettikleri problemlerdir. Aile danışmanına gittikten sonra neredeyse tamamına yakınının aile danışmanı tarafından tespit edilen problemi farklı olmuş ve kendilerinde oluşan farkındalık bilinciyle tespit ettikleri problemlerin farklı olduğu görülmüştür. Nitekim katılımcıların daha önce bahsedilen aile danışmanlığı alma nedenleri ile keşsettikleri problemler arasındaki fark şöyle sıralanabilir: Ailelerin müdahil olması, “ben”den biz’e geçmek için eksik olduğunu fark etme, ailelerle ilgili sınırların olmaması, dayanışma içerisinde olamama, psikolojik sıkıntıların ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını fark etme, farkındalık oluşturma, aile birliğine destek, aile birliğine destek, kendi eşlerini dinlemediğini fark etme, bütün sorumlulukları kendi üzerinde aldığını fark etme, kabullenme, iletişim kurduktan sonra çözilemeyen bir problemin olmadığını fark etme, ekstra bir problem keşfetmeme, kendilerine çok zaman ayırmama, eşe bağımlılık, üçüncü kişilerin ailelerine dahil olmaları, kıskançlık, suçlandığını fark etme, anlayamadıkları problemler ve kendileriyle zaman geçirmeyi öğrenme. Bu veriler gösteriyor ki insanların hissettikleri veya algıladıkları problemler ile aile danışmanlarının tespit ettikleri problemler farklı olabilmektedir. Göç’e (2006) göre Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alma sebepleri aileden aileye değişmekle birlikte genellikle ekonomik sorunlar, iletişim ve uyum sorunları, cinsel sorunlar, ailevi ve akraba ilişkileri sorunları ve çocuklarla ilgili sorunlar bu sebepler arasında sayılabilmektedir. Algan (2016) ise bu nedenlere aile içi şiddet ile ilgili sorunların da eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Yine Algan (2024) başka bir çalışmasında çiftlerin aile danışmanlığı hizmeti alma sebeplerine bakıldığında sebeplerin en çok iletişim, eşler arasındaki ilişki ve uyum, çocuk ve kök aile ilişkileri olduğu görülmüştür. Bunların dışında çocuk ile ilgili sorunlar,

ekonomik sorunlar, kişilik sorunları, evlilikteki rol ve sorumlulukların ihmali, boşanma, aldatma ve şiddetli geçimsizlik gibi sebepler de sıralanmıştır. Bozkurt Karalı'ya (2019) göre aile danışmanlığı hizmeti için aile danışmanına başvuran ailelerin en sık yaşadığı sorun iletişim sorunlarıdır (%37,4). Bunu sırasıyla eşler arasındaki sorunlar (%28,4), çocuk veya ergen sorunları (%24,1), bireysel sorunlar (%16,7), aldatma (%15,2) ve cinsel sorunlar (%15,2) takip etmiştir. Ayrıca bunları kök aile sorunları (%13,2), boşanma (%11,3), etkili zaman geçirme (%4,7) ve şiddet veya öfke sorunları (%4,7) izlemiştir (Bozkurt Karalı, 2019, s. 97). Bu çalışmalara ait sonuçlar ile mevcut çalışmanın sonuçları büyük oranda örtüşmektedir.

4.2.6. Katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine etkisi

Bu temada “Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti evliliğinizi nasıl etkiledi?” sorusu katılımcılara sorulmuştur. Katılımcıların aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerini nasıl etkilediğine yönelik görüşleri farklılık göstermiştir.

Tablo 21. Aile Danışmanlığı Hizmetinin Etkililiğine Yönelik Katılımcıların Görüşlerine Ait Kategori, Kodların Belirtilme Sıklığı ve Yüzde Dağılımları

Kodlar	f	%	Kategoriler	Tema
Fedakârlık	1	1,45	Pozitif yön	Katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine etkisi
Güzel etki	1	1,45		
İyi etki	1	1,45		
Verimlilik	1	1,45		
Endişelerin yok edilmesi	1	1,45		
Farklı iletişim yolları deneme	1	1,45		
Eksiklikleri ve fazlalıkları görme	1	1,45		
Kendileriyle vakit geçirme	1	1,45		
Toparlayıcı	2	2,90		
Hedef Belirleyicilik	2	2,90		
Memnun kalma	2	2,90		
Rahatlama	2	2,90		
Ortak aktivite yapma	2	2,90		
Birbirleriyle zaman geçirme	3	4,35		
Farkındalık	4	5,79		
İletişimsizlik	18	16,36		
Problem Çözümleyici	8	11,58		
Olumlu	21	30,43		
Toplam	54	78,25		
Boşanma	1	1,45	Negatif yön	Katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine etkisi
Ayrılık	1	1,45		
Sorunlar	1	1,45		
Tecrübesizlik	1	1,45		
Ümitsizlik	1	1,45		
Uzaklaşma	2	2,90		
Olumsuz	3	4,35		
Konfor alanından çıkmama	3	4,35		
Toplam	13	18,85		
Hiçbir etkisinin olmaması	2	2,90	Nötr	
Toplam	2	2,90		

Tablo 21’de katılımcıların aile danışmanlığı hizmetinin etkililiğine yönelik görüşleri kapsamında bir tema yer almaktadır. Bu tema pozitif yön, negatif yön ve nötr olmak üzere

toplamda 3 kategoriden oluşmaktadır. Bu kategorilerden en fazla görüş beyan edileni “pozitif yön” (f=54) kategorisidir. Bunu sırasıyla negatif yön (f=13) ve nötr (f=2) kategorileri izlemiştir.

Pozitif yön kategorisine ait en sık görüş olumlu (f=21) koduna yönelik olmuştur. Bunu sırasıyla; problem çözümleyici (f=8), farkındalık (f=4) ve birbirleriyle zaman geçirme (f=3) kodları izlemiştir. Ayrıca bunları da toparlayıcı (f=2), hedef belirleyicilik (f=2), memnun kalma (f=2), rahatlama (f=2), ortak aktivite yapma (f=2), fedakârlık (f=1), güzel etki (f=1), iyi etki (f=1), verimlilik (f=1), endişelerin yok edilmesi (f=1), farklı iletişim yolları deneme (f=1), eksiklikleri ve fazlalıkları görme (f=1) ve kendileriyle vakit geçirme (f=1) kodları takip etmiştir.

Katılımcıların geneline yakını aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine, evlilik süreçlerine ve hayatlarına olumlu (f=21) etki bıraktığını belirtmiştir. Bu kategoride en genel görüşü K7 vermiştir. Bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Olumlu yönde etkiledi. Dediğim gibi yanlışlarımızı fark ettiğimiz için bir daha onları yapmamaya dikkat ettik. En az seviyeye indirmeye çalıştık. Yine çocuklarım da aynı şekilde daha farklı iletişim yolları denedik. Bundan da çok memnun kaldık. Faydasını gördük. Mesela günlük televizyondan atıyorum bir sinema filmi seyretme saati ayarladık. Kitap okuma saati ayarladık kendimize. Beraber zaman geçiriyoruz. Mesela eşim yakın mesafede bir yerlere gideceği zaman bize hadi gelin beraber gidelim diyor. İşe gittiği zaman işe bile bizi de yanında götürüyor mesela. Zaman geçirmeye başladık. Daha çok zaman getiriyoruz. Daha çok aktivite yapmaya çalışıyoruz. Yani eşim mesela seyahat etmeyi çok sever. Ben buraya gideceğim iş görüşmem var. Sizi de götürmek istiyorum dediği zaman. Biz haydi beraber gidiyoruz. Hemen çanta hazırlıyoruz falan. Mutlu oluyoruz beraber bir yerler gittiğimiz zaman. Aile danışmanından da çok menün kaldım. Hata ara ara ben yine arar konuşurum. Benim hani böyle bir şey yaptık. O da: aaa çok iyi yapmışsınız bunu. Ya da keşke onu yapmasaydınız gibisinden konuşmalarımız olur. Yani şu an evliliğimizde şu an bir sıkıntı yok. Çok iyi ilerlediğimizi düşünüyorum. İnşallah böyle devam eder. (K7)

K3 ise aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin kendisini olumlu etkilediğini ve kendisi için en yakın ve değerli kişilerin eşi ve ailesi olduğuna yönelik farkındalık oluşturduğuna dikkat çekerek görüşlerini şöyle açıklamıştır:

Olumlu şekilde etkiledi hocam. Hani genelde bir farkındalık oluştu. Bu süreçlerde hani olumlu anlamanda, hani insanın en yanındaki kişinin kendisinin ailesi olduğunu kendi eşi olduğunu... Yani bazı sıkıntıları böyle herkesten ziyade hani anne baba da olsa eşiyile paylaşması gerektiğinin öncesinde kendi ailesi içerisinde halledilmesi gerektiğini şeklinde...Hani kendi içimizde düşündük. Yani bu şekilde ilerledi hocam...olumsuz gibi görünen şeyler aslında olumlu şekilde tarafından da hani görmüş olduk. (K3)

Ayrıca K17 aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin evliliklerine olumlu bir şekilde yansıdığına, kendilerinde farkındalık oluşturduğuna, yakınlık ilişkileri olumlu yönde etkilediğine ve iletişim problemlerinin ortadan kaldırdığına dikkat çekerek görüşlerini şöyle belirtmiştir:

Olumlu bir sonuç oldu. Şu şekilde kendimdeki eksikleri görmüş oldum. Kendimdeki fazlalıkları görmüş oldum. Eşimin eksikliklerini görmüş oldum. Bazı şeyler travmasal olduğunu da söyledi. Hani biraz daha terapinin devam etmesini de dile getirdiler. O süreçte biraz rahatsızlığımdan dolayı devam edemedim işte. Başka vs. bir şeyler girince de ama olumlu katkıları oldu. Kendim açımdan ben daha değiştim. Değişince de eşimle de etkilemiş oldu. Evliliğimiz de biraz daha rayına soktu. Yapmam gereken en başta şeyi yapmadığım için problemler yaşadım. O da şudur ki eşime eskisi gibi çok fazla işte üzerinde durmadım. İşte hani sevgimi belli ediyordum ama miktarını daha da

azaltmış oldum bunun. İşte çok fazla sıkacak süreli konuşalım, şöyle yapalım böyle yapalım diye iletişime geçmedim. Kendimi biraz geri plan çekince eşim direk kendi kendine anlatmaya başladı. Bir şeyler paylaşmaya başladı benimle. Bu yüzden de hani aldığım terapinin faydasını görmüş oldum. O süreçten bu zamana kadar da bu alışkanlığımı devam ettirmeye başladım ben. Şu anda daha rahattım. Gün içinde sık sık eşim arar. Bir olay olduğunda kendisi anlatır. Paylaşılması gereken bir konu olduğunda kendisi paylaşmaya başlıyor. Artık ben sorma olayını kesmiş bulundum. Kesince de kendisi gelmeye başladı. Yani eşim. (K17)

Aldığı aile danışmanlığı hizmetinin kendisine iyi geldiğini ancak eşinin kendi ailesinin etkisi altında kaldığı için ona yansımadığını dile getiren K14 bir evlilikte yaşanan problemlerin üstesinden gelinebilmesinin eşlerden her ikisinin mücadelesine bağlı olduğu ve üçüncü kişilerin evliliklerine müdahale etmemesi konularına dikkat çekmiştir:

Valla benim için iyi oldu da eşim yine aynı. Yani ben kendi... farkına vardım. Ama eşim hiçbir şeyin farkına varmadı. Hala aynı. Takmamaya, kendimi mutlu edebilecek şeyler yapmaya. Mesela müzik dinlemeye. Ne bileyim...kendimle vakit geçirmeye ondan sonra derdim falan olduğu zaman da parka çocuklarla beraber parka gitmeye, dışarı çıkmayı...Eşim bir iki hafta iyi oluyor. O da bana karşı iyiydi. Düşünceliydi, şeydi, soruyordu. Stres yapma vücuduna zarar veriyorsun falan diye de. Fazla ilgi gösterdiğini birileri görünce annesi yine el koydu oraya. Yine evini bıraktı kahveye gitmeye başladı. Eşim tır şoförü haftanın iki üç günü eve geliyor. O zamanda hani kahveye gidiyor. Evine gelmiyor. Evde sürekli böyle tek başımayım. Ailesi zaten yukarda oturuyor. Üst katta tepemde...(K14)

İkinci kategori olan “negatif yön”de en sık belirtilen görüşler olumsuz ($f=3$) ve konfor alanından çıkmama ($f=3$) kodlarıdır. Bunları sırasıyla; uzaklaşma ($f=2$), boşanma ($f=1$), ayrılık($f=1$), sorunlar ($f=1$), tecrübesizlik ($f=1$) ve ümitsizlik ($f=1$) kodları takip etmiştir.

Bu kategoride en sık belirtilen görüşler olumsuz ($f=3$) ve konfor alanından çıkmama ($f=3$) kodlarına yönelik olmuştur. Bu konuda en genel görüşü K19 vermiştir. Bir ailede bir problem yaşanıyorsa çiftlerden her ikisinin de üzerine düşen sorumlulukları yerine getirerek birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Sadece eşlerden bir tanesinin mücadelesi yetersiz kalacak ve evliliklerini kurtarmaya yetmeyecektir. Bu yönde sarfedilen çabalar boşa çıkmasına ve ümitsizlik duygularının ortaya çıkmasına sebep olacaktır. K19 bu konudaki görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Eee yani bunu açık yüreklilikle söyleyeceğim. Aile danışmanlığının hizmetinin verimli olabilmesi için iki tarafın da üzerine düşeni yapması gerekiyor. Karşı tarafın özeleştirisi yapması gerekiyor. Diyorum ya ben burada hatta yapmışım, hala da yapıyorum diyorum. Bu öz eleştiriyi iki tarafın da yapması gerekiyor. İki taraflı yapmadığımız için aile danışmanlığının hiçbir artısı olmadı. Yani şöyle olmadı. Sonuç itibarıyla bize belli başlı öneriler, belli başlı yollar gösteriyordu Tabi ki şunu hiçbir zaman şunu yapın denmedi. Denmiyor da zaten. Birçok şeyi birlikte karar veriyorduk. Şu olabilir... Acaba şu olsa nasıl olur tarzı süreç de devam ediyor ama orda alınan kararlar, yine hep tek tarafın (katılımcı gülüyor) olunca sonuçta alınan kararlar ya da alınan kararları uygulama sürecinde ilerleyen süreç içerisinde, yine aynı yola girilince bir esprisi olmuyor. Siz oraya gittiğinizle kalıyorsunuz. Ben kendi adıma şunu söyleyeyim. Hani ona rağmen düzelmiyorsa artık düzelecek bir şey yoktur diyorsunuz. Tamamen ümitsizliğe kapıyorsunuz zaten. Belki o süreçten sonra tamamen artık ne olacaksa olsun diyorsun. Ben elimden geleni yaptığımı inanıyorum. Sonrasında (katılımcı gülüyor) benim için bir önemi olmuyor...şimdi oturuyorsunuz, düşünüyoruz, bir şeyler yapıyorsunuz. Ya da karar alıyorsunuz e bakıyorsunuz, sonra alınan karara yüzde doksanına siz uymuyorsunuz. Yüzde onuna karşı taraf. Diyorsunuz ki hani nerde buradaki aile birliği? Hani her şeyi birlikte yapacaktık gibi bir duruma geliyor. O zaman oraya gitmiş olmanızın bir esprisi olmuyor. Yani bana sadece şunu gösterdi. Süreç ne yaparsam yapayım ne kadar adım atarsam atayım bu işin

düzelebileceği yok. Yani ben bugün kendi ilişkimde hadi eskisi gibi devam edelim dersem bir üç gün eskisi gibi devam ederiz. Ya da beş gün devam ederiz altıncı gün ben bir şey duyarım, bir şey yaşarım diye düşünüyorum artık. Karşı tarafın da değişmeyeceğini biliyorum bu konuda. O yüzden tamamen kesiyorum kendimi. Olaydan dışarıya tutuyorum. Durum bu. (K19)

K5 ise duygusal anlamda evliliklerinin bittiğini, aile danışmanına verdiği öneriler doğrultusunda birbirlerinden uzak kalmanın ilişkilerine olumlu bir katkısı olmayıp bu önerilerin bir işe yaramadığını, iki medeni arkadaş gibi evliliklerini sürdürdüğünü ve çocukları için konfor alanlarını terk etmek istemediğini belirterek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Yani şöyle tabi ki sizin aslında bildiğiniz şeyleri bunu bir uzman gözüyle oradan görüyorsunuz. Ya da hani sizin fark ettiğiniz şeylerin doğru olduğunu veya yanlış olduğunu ifade ediyorsunuz. Eşimle aile terapisine gittiğimizde aile terapisini de kendisi seçmişti, kendisi bulmuştu. Onun istediği bir yere gittik. Yani duygusal anlamda evliliğimizin bitmiş olduğunu söyledi bize. En azından bende. Hata bize şöyle bir öneri de bulundu. Dedi ki belki birçok terapist boşanın der. Ama ben size bir yöntem önereceğim, bir de bunu deneyin. Bir süre görüşmeyin. Birbirinizden uzak kalın, ayrılın. Birbirinize hiçbir şekilde temas kurmayın, birbiriniz için neyi ifade ediyorsunuz. Onu görün, anlayın. Evliliğiniz sizin için neyi ifade ediyor. Belki istemeyen taraf daha çok isteyecektir. Belki isteyen taraf aslında böyle yaşamak istemediğini ifade edecek dedi. Kabul etti ama sadece bir iki hafta uzak kalabildi. Sonrasında zaten terapiye de gitmeyi kabul etmedi. O öyle bıraktık. Şöyle söyleyeyim. Sadece konunun üstünü kapattık diyelim. Halının altına süpürdük...Şimdi de birçok Türk insanın Türk kadının yaptığı gibi konfor alanımızdan çıkmamak için bazı şeylerin üstünü kapatarak, görmezlikten gelerek, saygı çerçevesinde işte çocuklarımız için düzenimiz bozulmasın dediğim gibi konfor alanımız değişmesin, bir de risk almak istemediğimiz için, aynı evi paylaşan iki medeni insan gibi bir hayat içerisinde devam ediyoruz. Ben evliliğimiz için açıkçası bu gözle bakıyorum. Eşimin böyle bakmadığını biliyorum. Onun bana karşı aşırı düşkün olduğunu bu evlilikten hani sevgi anlamında aşk anlamında da çok fazla bağlı olduğunu biliyorum. Benim açımdan baktığımda böyle o görmezlikten gelmek istedi. Ben belki konfor alanımdan çıkmaya risk almaya cesaret edemedim. Çocuklarım için belki fedakârlık yapmak istedim. Konuyu halının altına süpürdük. Saygı çerçevesinde iki medeni insan olarak evliliğimize devam ediyoruz. (K5)

K20 ise eşinin kendisini aldattığını ve buna rağmen evliliklerini kurtarmaya çalıştığını ancak yetersiz kaldığını ve çocukları için boşanmak istemediğini belirtirken yetersizlik ve yalnızlık duygusuna dikkat çekmiştir. Bu konudaki görüşlerini şöyle açıklamıştır:

O zamanlar eşimin bana karşı aldatırsa da sevgisi vardı tabi ki. Kurtarmaya çalışıyordu evliliği. Eee ben biraz şey olmuşum. Güvensiz olmuşum. Yine ben de kurtarmaya çalışıyordum. Çocuklarım vardı. Ama aile danışmanına gittikten sonra eşim de öyle yaptıktan sonra dedim artık yani bu evlilik daha kurtarılmaz. Gittiği yere kadar gitsin. Ne yapayım. Daha da bir şey yapamam ben de elimden geleni yaptım onun zaten. Daha başka bir çabası yok. Bu aile danışmanına gidince o çaba da bitti zaten. Dedim artık gittiği yere kadar gitsin...Ondan sonra bir iki yıl geçmişti. Arkadaşlarımla işte konuştum. Önerdiler. Hata aradım iki yeri randevu da alacaktım falan eşime söyledim. Yani iki kişiyi eşime söyledim. Yok ben gitmem daha dedi. Sen tek başına gitmek istiyorsan git dedi. Aile danışmanlarına pek gidilmez. Yani benimkiyle pek bir şey ifade edilmediği için gitmedik. O da daha istemedi. (K20)

Üçüncü kategori olan “nötr” kategorisine ait kod hiçbir etkisinin olmaması(f=2) kodudur. Katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmeti her zaman kendileri üzerinde bir etki oluşturmayabilir. K21 eşiyle gittikleri aile danışmanlığından bir fayda görmediğini şu şekilde dile getirmiştir:

Bir çözüm yolu...hani zihnimizde yönlendirebileceğimiz bir karşılık beklentisi... ikimiz de girdik ama dediğim gibi belki de kişinin danışmanın tecrübesizliğiyle alakalı olabilir diye düşündüm. Olmadı dediğim gibi bir faydasını göremedik maalesef. (K21)

K9 ise aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin kendisine bir fayda sağlamadığını, eşiyle olan ilişkilerini kendi anne babasının aralarındaki iletişim biçiminin ve yakınlık ilişkilerinin farkında olmadan etkilediğini ve bunu fark ederek eksik ve yanlış ilişkilerini düzeltmeye çalıştığına dikkat çekerek görüşlerini şöyle dile getirmiştir:

Danışmanlıktan pek fayda aldınız mı dersiniz? Hayır almadım. Ya da seçimim yanlıştı. Hayır evliliğimin danışmanlığın hiçbir faydası olmadı. Sadece şu oldu bana faydası. Hani farklı tanımadığım bir insana daha rahat anlatıyorsunuz ya olayları. Eee mesela sizinle şu an konuştuğumuz gibi ben ona aslında böyle anlatırken problemin ne olduğunu altan altan kendimi daha iyi anladım. Ve ben evliliğimde şunu da fark ettim. Benim kendim annemle babamla ilişkisinde gördüğüm şeyleri yavaş yavaş aslında kendi hayatımda oturtmaya çalıştığımı fark ettim. Sonradan dedim ki hayır ben annemin o düzenini bozacağım. Annemin o yaşantısı buradan kendi hayatıma yansıtamam. Çünkü bu da benden kızıma geçecek dedim. Benim iki tane kızım var, bir de yani dedim kesinlikle buradan çevir kendini Aylin kendi kendime ve o günden sonra aslında bir dönüm noktası oldu bende. Yoksa aile danışmanın bana hiçbir faydası olmadı. Çünkü konuşuyorsun farklı birine anlatmak bana iyi geldi mi? Çok iyi geldi. Yani bunu ailenle oturup bazı şeyleri çok detaylı anlatmadık ama aslında arkadaşın da aynı şekilde ben bir de çok dışarıya paylaşım yapan bir insan değilim. Hani içimde kendim çözmeye çalışırım bazı şeyleri son artık raddede artık benim üçüncü şahıslara anlatmam. Ve o dönemde böyle bir farkındalık yaşadım. Aydınlanma diyeyim esasında. Dedim hayır ben hayatımı bu şekilde yapmayacağım. Ve çok şükür annemin hayatını annemle bıraktım. Mesela benim ablam annemin hayatını devam ettiriyor. Onun hayatını da göz önüne aldım. Ben şimdi mesela onu aydınlatmaya çalışıyorum. (K9)

Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problemleri gidermede ve evlilik doyumu sağlamada aile danışmanlığının genel anlamda olumlu bir değişim yarattığı görülmüştür. Nitekim katılımcılara sorulan “Aile danışmanlığı hizmeti evliliğinizi nasıl etkiledi?” sorusuna en sık verilen cevap olumlu etkilediği yönünde olmuştur. Ayrıca olumlu destekleyen duygular, problem çözümleyici olması, farkındalık oluşturmaya, eşlerin birbirleriyle zaman geçirme zaman ve ortamı oluşturmaya, var olan problemlerin üstesinden gelebilmeleri için içinde var olan potansiyeli keşfedip psikolojik ve sosyal açıdan rahatlamaları konusunda olumlu bir değişim oluşturmıştır. Bu olumlu duygu, düşünce ve davranışlarla birlikte çok az da olsa aile danışmanlığından verim alamayıp olumsuz duygu ve düşünce beslenmesine ve davranışların sergilenmesine sebep olduğu durumlar da olmuştur. Nitekim katılımcıların olumsuz görüşleri, eşlerinin birbirinden uzaklaşmaya, boşanmaya ve farkındalık oluşturup eşlerden herhangi birinden kaynaklanan problemler doğrultusunda suçlarını kabul etmeyip bu yönde olumsuz davranışları sergilemesine sebep olmuştur. Bu olumsuz duygularla aile danışmanlığı hizmetinden ne olumlu ne de olumsuz anlamda herhangi bir değişim yaşamadığını belirtilen katılımcılar da mevcuttur. Ancak bazılarının farkında olmadan aile danışmanlığı hizmetinin kendilerinde farkındalık oluşturup hayatlarını olumlu anlamda değiştirecek adımlar attıkları gözlemlenmiş ve tespit edilmiştir. Olumsuz etkilenen katılımcıların ise profesyonel olmayan aile danışmanlarına gittikleri ve aile danışmanlarının onları yanlış yönlendirecek hizmetler sunduğu söylenebilir. Sonuç olarak aile danışmanlığı hizmeti genel olarak katılımcıların bireysel, ailevi ve sosyal hayatlarında olumlu anlamda bir

değişim yaşanmasına sebep olmuştur. Bu değişimin de kalıcı olabileceği öngörülmektedir. Çünkü aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin çoğunun seanslarını bitirdiği ve olumlu anlamda hayatlarını idame ettirmeye çalıştıkları görülmüştür. Konuyla ilgili Avcılar (2020) araştırmasını boşanmış 57 birey ve aile danışmanlık hizmeti alarak evlenmiş 9 bireyden oluşan toplam 66 bireylerle yürütmüştür. Aile danışmanlığı hizmeti alarak evlenen bireylerin hepsi aile danışmanlığı hizmetinin evlilik öncesinde gerekli olduğunu ve boşanmış bireylerin neredeyse %90'nı gerekli olduğunu söylemektedir. Ancak boşanmış bireylerin %71,4'ü evlenmeden önce danışmanlık hizmeti alsa da boşanacağını beyan etmiştir. Bu sonuçlar mevcut araştırmanın sonuçlarıyla aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin görüşleri bağlamında örtüşmektedir. Boşanmış bireylerin görüşleri ise bir varsayıma dayanmakta ve bilgi eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Boşanmış bireyler evlilik öncesinde böyle bir hizmet alabileceklerini bilmediklerini söylemişlerdir. Ayrıca evlilik öncesi danışmanlık hizmeti alan bireyler ise gerçekçi olmayan beklentilerini danışmanlık hizmetiyle değiştirdiklerini söylemiş ve bu bireylerin %66,7'si evlilik sonrasında da danışmanlık hizmeti almıştır. Bütün bunlar ele alındığında aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin görüşleri daha gerçekçi durmakta ve aile danışmanlığı hizmetinin etkililiğini ortaya koymaktadır.

4.3. Nicel ve Nitel Bulguların Birlikte Analizi

Çalışmanın nicel veri toplama kısmı bittikten ve analizleri yapıldıktan sonra çarpıcı, kritik ve beklenilmeyen verileri daha detaylı bir biçimde açıklayabilmek amacıyla nitel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nitel verilerin analizinde, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yöntemiyle veriler tek tek incelenmiş ve notlar alınmıştır. Akabinde içeriğe uygun olarak kategoriler ve kodlar oluşturulmuştur. Araştırmanın bu bölümünde ise elde edilen nicel ve nitel veriler ışığında açıklayıcı ardışık desen kullanılarak birlikte analiz edilmiştir.

Açıklayıcı ardışık desende, nicel veriler toplandıktan sonra analiz edip çözümlenmesi yapılır. Akabinde elde edilen sonuçlar doğrultusunda nitel aşama uygulanır. Bu aşamayla daha önce nicel verilerden elde edilemeyen özel sonuçlara ulaşmak amaçlanır. Her iki aşamada elde edilen verilerin analiz, çözümleme ve yorumlamalardan sonra her iki aşamanın entegrasyon süreci yapılır. Nicel ve nitel verilerin birlikte analizinin yapılmasının amacı çalışmanın sonuçlarına ait geçerlilik ve güvenilirliği artırmaktır. Bununla birlikte bu yöntemle çalışma derinlemesine inceliş saygınlığı artırma amacı da taşınmaktadır.

Araştırmanın bu bölümünde nicel ve nitel verilerin birlikte analiz edildiği 13 başlığa yer verilmiştir. Her şekilde birbirini destekleyen ve desteklemeyen veriler bir arada ele alınmıştır. Bunun sonucunda nicel ve nitel verilerin entegrasyonu yapılmıştır.

4.3.1. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumu sağlamada ve yakınlık ilişkileri kurmada evliliğin ve eşler arası ilişkilerin tanımı arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada katılımcıların yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,687$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların yakınlık ilişki ve evlilik doyumu düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %47,20'dir. Yani yakınlık düzeyinin %47,20'si evlilik doyumu düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nicel araştırmada evlilik doyumundan en düşük 13 ve en yüksek 65 puan, yakınlık ilişkilerinden ise en düşük 17 ve en yüksek 68 puan alınabilmektedir. Her iki değişkenden diğerlerine göre daha düşük puan (yakınlık ilişkileri, evlilik doyumu şeklinde) alan katılımcılar K2 (32,28), K9 (48,37), K14 (44,25), K19 (36,29) ve K22 (45,37)'dir. Her iki değişkenden diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar K1 (64,59), K4 (60,58), K13 (58,58) ve K20 (58,59)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar evliliğin tanımına yönelik tamamlanma, huzur, sadakat, sıcak yuva, güzel bir alan, kişisel alan, sevgi ve saygı çerçevesinde gelişen aile bağı, zorunluluk, resmiyet ve her şey şeklinde görüş bildirirken; eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik sevgi ve saygıyı yitirme, hayatının merkezi olma, duygularını gösterememe, çocuklarının annesi olarak görme ve ilişki kopukluğu şeklinde görüş bildirmiştir. Yüksek puanlı katılımcılar evliliğin tanımına yönelik arkadaşlık, muhabbet, sorumluluk, paylaşım, hayat, aile, yaşama bağlılık, huzur, mutluluk, birlik, dayanışma ve sevgi şeklinde görüş bildirirken; eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik eğlenceli, değerli, konuşulabilen ilişki, güzel, sevgi, saygı ve empati kurulan ilişki ve ilişki kopukluğu şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar eşleri ile arasındaki ilişkiye dair daha olumlu bir tanım yaptıklarında evliliklerinin tanımını da benzer şekilde olumlu duygu ve düşünceleri barındıran sözcüklerle ifade etmekteyken; aksi durumda ilişkilerin kopuk olduğu ve ilişkilerini değersizleştirdikleri görülmektedir. Öztürk ve Arkar'a (2014) göre evlilik, belli kurallar ve sorumluluklar çerçevesinde karşı iki cinsin resmi ve sürekli cinsel birlikteliğini ifade etmektedir. Bu kurallar ve sorumluluklar toplumdan topluma değişmekle toplumun ahlakından ve normlarından geldiğini ifade etmiştir. Glenn (1991) evliliği bireylerin mutluluğunu ve huzurunu sağlayan ve bireylerin gelişimine ve özgürleşmesine katkıda bulunan bir birim, yuva veya kurum olarak tanımlamaktadır (Glenn, 1991). Eşlerin yakınlık ilişkileriyle ilgili Prager

(1995) yakınlığı sınırları belli olmayan ve kendini açma kavramıyla birlikte olumlu duygu ve düşüncelerle ifade etmiştir. Eşler birbirlerine karşı duygu ve düşüncelerini ne kadar açık ve yalın bir şekilde açarsa sağlıklı yakınlık kurmaları o kadar etkili olur. Sullivan (1953) ise yakınlığı kişilerarası ilişkiler ile açıklamış bireylerin pozitif psikolojik ve sosyal yönüne vurgu yapmıştır. Bu veriler ışığında bireylerin evliliğe ve eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik tanımlamalarının çoğunlukla evlilik doyumu ve yakınlık ilişki düzeylerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

4.3.2. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada kendini açma alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,518$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların kendini açma ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %26,83'tür. Yani kendini açma düzeyinin %26,83'ü benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Birbirlerine kendini açamayan, iletişim kurmayan, sevgi, saygı ve empatik bir şekilde yakınlık ilişkisi kurmayan eşlerin evlilik doyumları ve yakınlık ilişkileri olumsuz etkileneceği söylenebilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,7), K14 (7,10), K19 (8,10), K21 (9,10) ve K22 (10,8)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (13,17), K3 (14,18), K4 (15,16), K6 (15,17), K16 (13,16) ve K18 (14,16)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar benlik alt boyutuna yönelik kendilerini evde etkisiz eleman olarak gördükleri, hayat müşterektir anlayışından ziyade evdeki tüm iş ve sorumlulukların sadece eşlerden birinin üzerinde olduğu, yaşanan sorunların sadece birinin mücadelesine bağlı kaldığı ve bunun sonucunda evin sorumluluklarını üzerine almakta zorlandıkları ve kendilerini bir robot olarak gördükleri şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik eşlerin ailelerinin müdahalesinin iletişime ket vurduğu, eş tarafından küçük görülme ile kendini geri çekme, ekonomik ve sağlık problemleri ile eş gözünde değersizleşip paylaşımın azalması ve paylaşımı kendi tercihi olarak az tutma şeklinde görüş bildirmiştir. Yüksek puanlı katılımcılar benlik alt boyutuna yönelik kendini değerli görme ve sevildiğini hissetme şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik her şeyin rahatlıkla paylaşılması ve olumlu

şeyleri paylaşılması şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar kendilerine eşleri ve hatta onların aileleri tarafından değer verilip sevgi hissettiklerinde eşleri ile her şeyi paylaştıkları ancak aksi durumda değersizlik hissiyle paylaşımı bir tercih veya ketlenme ile azalttıkları görülmektedir. Günümüz literatüründe buna benzer sonuçlar çıkmıştır. Dolayısıyla Yılmaz (2010), kendini açma davranışı bireyin duygu, düşünce ve isteklerini karşısındaki birey/lere sözlü bir şekilde aktarması olarak tanımlamıştır. Gündoğdu (2010) ise kendini açma davranışını sağlıklı bir şekilde aktaran bireylerin durumları kişilerarası ve eşler arasında samimi ilişkiler geliştirmesine benlik düzeylerinin olumlu yönde etkilenmesine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra benlik düzeyleri sadece kendini açma davranışı ile açıklanamaz. Benlik düzeyleri bireylerin çocukluk döneminde geliştirdikleri bağlanma düzeyi veya niteliğiyle de bağlantılıdır. Çocukluk döneminde gerçekleşen güvenli bağlanmanın bireylerin benlik düzeylerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Nitekim yapılan bir araştırmada kendini açma davranışı ile çocukluk döneminde bireylerin kendini ifade biçimleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (Karaaziz, 2024, 131). Bu noktadan hareketle bireylerin eşlerinden aldıkları dönütlerle benlik algısı yüksek ve olumlu olursa bu durumun eşler arası yakınlık ilişkilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.3. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada kendini açma alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,616$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların kendini açma ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %37,94'tür. Yani kendini açma düzeyinin %37,94'ü cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsel yakınlık, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K5 (11,11), K14 (12,10) ve K19 (11,10)'tür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (24,17), K6 (24,17), K12 (25,17), K16 (23,16) ve K20 (23,15)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar cinsellik alt boyutuna yönelik cinsel yakınlık hissetmeme, iyi durumda olma ve cinsel birliktelik yaşamama şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik her şeyi paylaşma, eş tarafından küçük görülme ile kendini geri çekme ve

ekonomik ve sağlık problemleri ile eş gözünde değersizleşiip paylaşımın azalması şeklinde görüş bildirmiştir. Yüksek puanlı katılımcılar cinsellik alt boyutuna tatmin edici, iyi ve problemsiz bir ilişki yaşandığı şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik her şeyin rahatlıkla paylaşılması ve paylaşımın evlilik sonrası kötüye gitmesi şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar kendilerine eşleri tarafından değer verilip sevgi hissettiklerinde genel olarak eşleri ile cinsel yakınlık kurmada daha tatmin edici ve olumlu deneyimler yaşadıkları ancak aksi durumda değersizlik hissiyle cinsel yakınlık hissetmeme ve hatta birliktelik yaşamama noktasına gelindiği görülmektedir. Katz ve diğ. (1963) göre kendini açma davranışı bireylerin romantik yakınlık ilişkilerde kendisiyle ilgili her konuda paylaşım yapmasıdır. Paylaşımda bulunma eşler arasında sağlıklı bağın kurulmasına ve yakınlık ilişkinin gelişmesine yardımcı olmaktadır Kendini aşama düzeyi eşler arasında temel yakınlık düzeylerinden olan cinsel yakınlığı doğrudan etkileyebilmektedir (stndağ, 2006). Bu noktadan hareketle genellikle bireylerin eşlerine kendilerini rahatça ifade edebilmesinin eşler arası cinsel yakınlık ilişkilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Sonuç olarak çoğunlukla nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.4. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki kendini açma tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada kendini açma alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,338$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların kendini açma ve aile düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %11,42'dir. Yani kendini açma düzeyinin %11,42'si aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu leği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık leği'nin kendini açma alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 20 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, kendini açma şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,7), K14 (6,10), K22 (10,8)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (22,17), K6 (20,17), K8 (20,15), K13 (23,15), K16 (20,16), K20 (25,15)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar aile alt boyutuna yönelik eşlerin ailelerinin müdahale etmesi, işleri zorlaştırması ve baskılayıcı olması şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik eşlerin ailelerinin müdahalesinin iletişime ket vurduğu, eş tarafından küçük görülme ile kendini geri çekme ve paylaşımı kendi tercihi olarak az tutma şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar aile alt boyuna ailelerin destekleyici

olması, bütünlüğün parçası olması, müdahil olmaması, evliliğin temeli olması ve kıymet verilen olmaları şeklinde görüş bildirirken; kendini açma alt boyutuna yönelik her şeyi paylaşma şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar kendilerinin ve eşlerinin aileleri tarafından herhangi bir müdahaleye uğramadıklarında ve onlarla sınırları belli ilişkiler kurulduğunda eşleri ile her şeylerini paylaştıklarını ancak aksi durumda özellikle eşlerin aileleri tarafından müdahaleye uğradıklarında ve baskılandıklarında ve eşlerinden de değer görmeyerek kendi tercihi olarak paylaşımın azalttığı görülmektedir. Yapılan bir çalışmada bireylerin romantik yakınlık ilişkide kendini açma düzeyindeki artışın bireylerin birbirlerini daha iyi tanımasını ve güvenin gelişmesini sağladığını belirtmiştir (Nazlı ve Karaman, 2021, s.2669-2673). Ayrıca kendini tanıyan ve öz güvenli olan bireylerin aile ilişkileri ve evlilik doyumları sağlıklı olduğu görülmektedir. Ailede her bireyin sınırları belli ve herkes kendi sınırları içerisinde hayatlarını devam ettirmektedir. Dışarıdan gelen herhangi bir müdahaleye karşı birlikte hareket etmektedirler. Bu noktadan hareketle bireylerin eşlerine kendilerini rahatça ifade edebilmesinde ailelerin müdahale etmemesinin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.5. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada fiziksel çekim alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,438$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel çekim ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %19,18'dir. Fiziksel çekim düzeyinin %19,18'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,9) ve K19 (8,4)'tür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (13,16), K3 (14,14), K4 (15,14), K6 (15,15), K10 (14,16) ve K18 (14,16)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar benlik alt boyutuna yönelik kendilerini evde etkisiz eleman olarak gördükleri ve kendilerini bir robot olarak gördükleri şeklinde görüş bildirirken; fiziksel çekim alt boyutuna yönelik uzun boylu, yakışıklı, güleç yüzlü ve eşini beğenme şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar benlik alt boyutuna değerli

hissetme, özgüvenli hissetme, sevildiğini hissetme ve kabul edilen olma şeklinde görüş bildirirken; fiziksel çekim alt boyutuna yönelik güçlü, uzun boylu, eşini beğenme, yakışıklı, albenisi olan biri, tam Türk erkek modeli olma, çekici ve standart bir tipte olan şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcıların eşleri gözünden kendi benliklerini algılama şekillerinin ne olduğuna bakmaksızın eşlerini fiziksel olarak beğendikleri görülmektedir. Konuyla ilgili Keldal ve Karadaş'a (2021) göre evliliğin önemiyle fiziksel çekicilik arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirtmiştir. Bununla birlikte romantik bir ilişkiye sahip olan bireylerin olmayan bireylere göre fiziksel çekiciliğe daha az önem verdikleri görülmüştür. Ayrıca romantik yakınlık ilişkileri sağlıklı olan bireylerin benlik düzeyleri olumlu etkilenmektedir. Nitekim bu konuda Carl Rogers benlik kuramını ele alırken öz saygı kavramından bahsetmektedir. Bazı yerlerde benlik kavramı ile öz saygı kavramı birbirleriyle eş anlam olarak kullanmıştır. Öz saygı bir bireyin kendi değeri ailedeki rol ve kimliği hakkındaki yargısını tanımlanmaktadır. Bunun neticesinde romantik ilişkilerde fiziksel çekicilik ve benlik değerinin birbirleriyle pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu durumun da evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu noktadan hareketle bireylerin benliklerini algılama şekillerinin eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinde önemli bir role sahip olmadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin yalnızca yüksek puanlı katılımcılar için nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.6. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumunu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada fiziksel çekim alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,626$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel çekim ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %39,19'dür. Fiziksel çekim düzeyinin %39,19'u cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsel yakınlık, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K5 (11,6) ve K19 (11,4)'dür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (24,16), K4 (24,14), K6 (24,15), K12 (25,16), K16 (23,14) ve K20 (23,16)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar cinsellik alt boyutuna yönelik kötü olduğu ve cinsel yakınlık kurmama şeklinde görüş bildirirken; fiziksel çekim alt boyutuna yönelik çekici, bakımlı,

giyinmeyi ve kendine bakmayı seven ve eşini beğenme şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar cinsellik alt boyuna tatmin edici, sıradan, normal, iyi ve problemsiz şeklinde görüş bildirirken; fiziksel çekim alt boyutuna yönelik güçlü, sağlıklı, sosyal, albenisi olan, tam Türk erkek modeli, sorunsuz beğenme, iyi güzel ve yakışıklı şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan eşlerini beğenenlerin cinsel yakınlıkta herhangi bir problem yaşamadıkları ancak aksi durumda cinsel yakınlık kurmama noktasına geldikleri görülmektedir. Solmaz'ın (2020) yaptığı çalışmada eş seçiminde güzellik veya yakışıklılığı kriter olarak belirleyen bireylerin oranı %57 çıkmıştır. Çalışmanın başka bir sorusunda, cinsel çekiciliği önemseyen bireylerin oranı ise %47.5 olarak bulunmuştur. Eş seçimini etkileyen faktörler incelendiğinde ise erkek bireylerin kadın bireylere oranla fiziksel çekiciliğe daha fazla önem vermişlerdir. Kadın bireylerin ise erkek bireylere oranla eğitim düzeyine daha fazla önem verdikleri görülmüştür. Bu sonuçlar gösteriyor ki eş seçiminde ve aile ilişkilerinde fiziksel çekiciliğin ve cinsel yakınlığın önemi çok büyüktür. Bu noktadan hareketle bireylerin eşleri ile cinsel yakınlık kurabilmesinde eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.7. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki fiziksel çekimlerine yönelik tutumları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada fiziksel çekim alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ($r=0,207$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların fiziksel çekim ve aile düzeyleri zayıf düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %04,28'dür. Fiziksel çekim düzeyinin %04,28'u aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin fiziksel çekim alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, fiziksel çekim şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,9) ve K19 (10,4)'tür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (22,16), K6 (20,15), K13 (23,16) ve K20 (25,16)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar aile alt boyutuna yönelik ailelere müdahaleci olduğu ancak sınır çizildiği, baskıcı ve ilişkilerin sınırlı tutulduğu şeklinde görüş bildirirken; fiziksel çekim alt boyutuna yönelik uzun boylu, yakışıklı, güleç yüzlü ve eşini beğenme şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar aile alt boyutuna destekleyici, ihtiyaç duyulunca başvurulana, bütünlüğün parçası ve evliliğin temeli şeklinde görüş bildirirken;

fiziksel çekim alt boyutuna yönelik güçlü, tam Türk erkek modeli, yakışıklı ve hoş şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcıların aileleri ile olan ilişkilerinin eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinde herhangi bir etkisinin olmadığı görülmektedir. Fiziksel çekim bir bireyin başka bir bireyle fiziksel özelliklerine göre duygusal bağ ve yakınlık kurmasına denir. Eş seçiminde ve aile ilişkilerinde fiziksel çekimin veya dış görünüşün yeri çok önemlidir. Erkekler karşı cinse yakınlık gösterirken ilk başlarda onun fiziksel çekimine bakmaktadır. Ancak kadınlar daha çok duygusal açıdan ilgi gösteren ve ekonomik yönden de kendilerini koruyup kollayan erkeklerden etkilenmektedir (Bal ve Hacıosman, 2020). Bununla beraber eş seçiminde ve aile ilişkilerinde kök aileler veya eşlerinin aileleri de bireylerin yakınlık ilişkilerini ve evlilik doyumlarını etkileyebilmektedir. Çünkü kök aile veya eşlerinin aileleri, bireylerin yaşamı boyunca yaşantılarını, davranışlarını ve birçok tercihini etkileyen biyolojik anne ve babasına denilmektedir (Özel ve diğ., 2024). Buckner ve Salts (1985), romantik ilişkilerde aile, akrabalar ve arkadaşlıkların yeri önemli olduğu ve bu etkenlerin değerlendirilmesini gerektiğini ifade etmiştir. Bu noktadan hareketle bireylerin aileleri ile olan ilişkilerinin eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin yalnızca yüksek puanlı katılımcılar için nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.8. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik alguları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada destek alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,450$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların destek ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %20,25'tir. Destek düzeyinin %20,25'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin destek alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, destek şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,10), K14 (7,11), K19 (8,13), K21 (9,12), K22 (10,11)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (13,16), K3 (14,16), K4 (15,16), K6 (15,15) ve K18 (14,15)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar benlik alt boyutuna yönelik etkisiz eleman olarak görme, toparlayıcı, çabalayan, kendilerini bir robot olarak gördükleri, fedakâr ve kurban olarak görme ve birbirini tamamlayan olarak görme şeklinde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak destekleyici, erteleyici, hor görülme, sadece çocukların annesi,

çatışma halinde ve özgüveni eksik olma şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar benlik alt boyuna değerli hissetme, özgüvenli olma ve sevildiğini bilme şeklinde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik çabalayıcı, destekleyici, uyumlu, katılımcı ve tamamen destekleyici şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan eşleri tarafından desteklenenlerin aynı zamanda eşlerinin gözünden kendilerini özgüvenli ve sevilen kişiler olarak algıladıkları ancak aksi durumda eşlerinin desteklemediği katılımcıların kendilerini daha çok etkisiz eleman, toparlayan, robot hatta birer kurban olarak algıladıkları görülmektedir. Kendini açma bireyin herhangi bir problem, zorluk ve güçlük karşısında eşinin yanında olmayı veya ona her açıdan destek sağlamayı ifade edilmektedir (Çağ, 2011, s. 46). Benlik ise bireyin tutumlarını, davranışlarını, değerlerini, ilişkilerini etkileyen ve bunlara yön veren bireyin oto kontrol mekanizmasına denir (Markus ve Kitayama, 2003). Bilim insanların bu tanımlamalarına bakıldığında bireyin benlik kavramı ile kendini açma davranışları arasında doğrudan bir ilişki vardır. Benlik değeri yüksek olan bireylerin eşlerine olan desteği artmaktadır. Bununla da birbirlerine karşı daha sağlıklı ilişki kurabilmekte ve evlilik doyumlarını yaşayabilmektedir. Bu noktadan hareketle bireylerin benliklerini algılama biçimlerini eşlerinin onlar hakkındaki düşünceleri ve davranışları ile verdikleri desteğin önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.9. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada destek alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,495$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların “destek ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %24,50’dir. Destek düzeyinin %24,50’si cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği’nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği’nin destek alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsel yakınlık, destek şeklinde) alan katılımcılar K14 (12,11) ve K19 (11,13)’dür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (24,16), K4 (24,16), K6 (24,15), K12 (25,16) ve K20 (23,16)’dir.

Düşük puanlı katılımcılar cinsellik alt boyutuna yönelik iyi ve cinsel yakınlık kurmama şeklinde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik erteleme yaşadığını ve yaptıklarını başkalarını

anlatma şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar cinsellik alt boyutuna güzel, tatmin edici, problemsiz ve herkes gibi şeklinde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik çabalayan, uyum sağlama birbirlerini tamamlama, destekleyici ve destekleyici olmama şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan eşleri tarafından desteklenenlerin eşleri iyi tatmin edici ve problemsiz bir cinsel yakınlık ilişkisi kurdukları ancak aksi durumda iyi bir cinsel yakınlık durumu olduğu veya cinsel yakınlık kurulmadığı görülmektedir. Bu konuyla ilgili çalışmalar incelendiğinde destek ve cinsellik birbirleriyle çok yakından ilişkilidir. Dolayısıyla bireyler eşlerinin karşılaştığı herhangi bir güçlük veya zorluk karşısında onlara psikolojik, ailevi, sosyal, ekonomik ve kültürel anlamda yardımcı olmasına ve onların yanında yer almasına destek denir. Bu tür durumlarda bireyler eşlerinden aldıkları destekler ile daha güçlü, sağlıklı ve mutlu olduklarını hissetmektedirler. Araştırmalar bu tür destekleri sosyal destek olarak değerlendirmektedir (Schulz ve Schwarzer, 2004). Cinsellik ise, Türk Dil Kurumu'nda (2025) “sevişme duygusu, seksüellik, eşeysellik ve cinsel özelliklerin bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Cinsellik yalnızca neslin devamını sağlamak için yapılan biyolojik bir ilişki değil, biyopsikososyal boyutu olan karmaşık bir eylemdir. Yaşam boyu devam bireyin duygusal, ailevi, sosyal ilişkilerini ve benlik algılarını etkileyen bir davranıştır (Türkseven ve diğ., 2020). Destek ve cinsellik birbirleriyle doğrudan bir ilişki içerisindedir. Eşler her alanda birbirlerine destek olduğunda cinsel yakınlık ilişkileriyle genel anlamda problem yaşanmamaktadır. Aile ilişkileri ve evlilik durumların olumlu yönde etkilenmektedir. Bu noktadan hareketle bireylerin eşlerinden aldıkları desteğin onlarla kuracakları cinsel yakınlık ilişkisinde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin çoğunlukla nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.10. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşini destekleme becerileri ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada destek alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ($r=0,190$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların destek ve aile düzeyleri zayıf düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %03,61'dir. Destek düzeyinin %03,61'ü aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin destek alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, destek şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,10), K14 (6,11) ve K22 (10,11)'dir. Her iki

alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (22,16), K3 (19,16), K4 (19,16), K6 (20,15) ve K20 (25,16)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar aile alt boyutuna yönelik müdahaleci ancak sınır çizilen olduğu, işi zorlaştıran, kukla gibi oynatan, baskılayıcı ve müdahaleci ve sınırları belli olmayan şekilde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak destekleyici, erteleyici ve sorumluluk almayan şekilde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar aile alt boyutuna destekleyici, değerli, müdahaleci olmayan, sınırları net belli olan ve bütünlüğün parçası şeklinde görüş bildirirken; destek alt boyutuna yönelik çabalayan, destekleyici, uyumlu ve destekleyici olmama şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılardan eşleri tarafından desteklenenlerin aileler ile de sağlıklı, sınırları belli ve desteklendikleri ilişkiler kurarken ancak aksi durumda eşlerinin desteklemediği katılımcıların aileler ile de problem yaşadıkları hatta birer kukla oldukları görülmektedir. Bu konuyla ilgili Çağ ve Yıldırım'ın (2013) yaptığı çalışmada eş desteğinin evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Dolayısıyla eşe olan destek, sağlıklı yakınlık ilişkisi kurulabilmesini ve ailelerine olan bağlılıklarını olumlu yönde etkilemiştir. Ayrıca söz konusu araştırmada eşler birlikte vakit geçirdiğinde ve birbirlerini bireysel, ailevi, ekonomik ve sosyal açıdan desteklediğinde evlilik doyumu düzeylerinin yükseldiği saptanmıştır. Elbette bu destekte kök ailenin yeri de önemlidir. Kök aile, bireyin/lerin doğup büyüdüğü, kararlarını ve tercihlerini etkilediği aileyi ifade etmektedir (Ozdemir ve diğ., 2020). Nitekim TÜİK'in (2011) bir çalışmasında evli bireylere yönelik ilk tanışma yöntemiyle ilgili sorular sorulmuştur. Katılımcılar eşleriyle ilk tanışma yöntemini aile ve akraba çevresinde %39, komşuları ve mahallelerinde %39 ve arkadaş çevrelerinde ise %8 önemli bir oranla tanıştıklarını ifade etmişlerdir (TÜİK, 2011). Bu noktadan hareketle bireylere eşlerinin verdikleri desteğin aileler ile de kurdukları ilişkilerde önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.11. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri benlik algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nitel araştırmada güven alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,623$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve benlik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %38,81'dir. Güven düzeyinin %38,81'i benlik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin benlik alt boyutundan en düşük 3 ve en yüksek 15

puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (benlik, güven şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,6), K9 (9,8), K14 (7,8), K19 (8,9) ve K21 (9,10)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (13,15), K3 (14,15), K6 (15,15), K10 (14,16) ve K18 (14,15)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar benlik alt boyutuna yönelik değerli, önemsenen, toparlayıcı, çabalayan ve hayat müşterektir anlayışından ziyade evdeki tüm iş ve sorumlulukların sadece eşlerden birinin üzerinde olduğu şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik güvenilen, kıskançlık, güvenilmez ve sırrını söylememe şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar benlik alt boyutuna değerli, özgüveni yüksek, sevildiğini hissetme, kabul edilen ve saygı duyulan şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik koşulsuz ve her anlamda çok güvenilir şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar eşleri gözünde kendilerini değerli olarak algıladıklarında onlarla her anlamda ve koşulsuz güvenli bir ilişki kurmaktayken aksi durumda eşlerine güvenmedikleri ve eşlerini kıskandıkları görülmektedir. Güven duygusu çok kırılgan ve hassas bir duygudur. Kaybedildiğinde onu onarmak çok güç olabilmektedir. Bu duygu aynı zamanda diğer duyguları da olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir. Nitekim Çam ve diğ.'nin (2017) araştırmasında güven duygusu gelişmiş bireylerin benlik durumlarının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür. Bununla birlikte bu olumlu duygulara sahip olan bireylerin toplumda kendilerine daha rahat yer bulabilmiş ve olumlu sosyal ilişkiler geliştirdiklerini ifade etmiştir. Bireylerin yakınlık ilişkileri olumlu etkilenmiştir. Bu noktadan hareketle eşe karşı güvende bireylerin kendilerini değerli hissetmeleri önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.12. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada gösterdikleri cinsel yakınlık algıları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada güven alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,499$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve cinsellik düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %24,90'dır. Güven düzeyinin %24,90'ı cinsellik düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin cinsellik alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt

boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (cinsel yakınlık, benlik şeklinde) alan katılımcılar K14 (12,8) ve K19 (11,9)'dür. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (24,15) ve K6 (24,15)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar cinsellik alt boyutuna yönelik iyi ilişki ve cinsel yakınlık kurmama şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik güvenilmez veya güven ihtiyacı hissetmeme şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar cinsellik alt boyutuna tatmin edici, problemsiz ve iyi şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik güvenilir ve sır paylaşılır şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar eşlerine güvendiklerinde onlarla daha iyi ve tatmin edici bir cinsel yakınlık ilişkisi kurarken aksi durumda eşlerine güvenmedikleri ve eşlerini kışkandıkları görülmektedir. Konuyla ilgili Bowlby (2012) güveni ele alırken bireylerin çocukluk dönemine ve anne baba arasında gelişen ilişki biçimin niteliğine bakmaktadır. Ayrıca Bowlby, erken dönemde gerçekleştirilen güvenli bağlanma, her yaş döneminde sağlıklı yakınlık ilişkisi kurmada ve karı koca arasında evlilik doyumu sağlamada etkili olduğunu ifade etmiştir. Tabii ki bu duyguların yaşanması için bir yandan da yakınlık ilişkileri kurma noktasında cinsel yakınlığın yeri de çok önemlidir. Çünkü literatürde evlilikte cinsel yakınlık evliliğin %70'ni oluşturduğu bilgisi yer almaktadır. Erkeklerde duygusal yakınlık ve kadınlarda ise cinsel yakınlık bir sonuçtur (Kermani ve diğ., 2018, s. 180-187). Bu noktadan hareketle eşe karşı güvende bireylerin kendilerini değerli hissetmeleri önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

4.3.13. Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerine yönelik problem gidermedeki eşe güvene yönelik algıları ile evlilik doyumu sağlamada eşlerin ailelerine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin birlikte analizi

Nicel araştırmada güven alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ($r=0,435$) ve anlamlı ($p<0.05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani katılımcıların güven ve aile düzeyleri orta düzey anlamlı bir ilişki ile artmaktadır. Değişkenlerin birbirleri üzerinde açıkladıkları varyans %18,92'dir. Güven düzeyinin %18,92'si aile düzeyinden kaynaklanıyor olabilir. Nitel araştırmada ise Evlilik Doyumu Ölçeği'nin aile alt boyutundan en düşük 5 ve en yüksek 25 puan alınabilmektedir. Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nin güven alt boyutundan en düşük 4 ve en yüksek 16 puan alınabilmektedir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha düşük puan (aile, güven şeklinde) alan katılımcılar K2 (6,6), K9 (7,8), K12 (8,10), K14 (6,8), K19 (10,9) ve K22 (10,11)'dir. Her iki alt boyuttan diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar ise K1 (22,15), K3 (19,15), K4 (19,14), K6 (20,15) ve K13 (23,14)'dir.

Düşük puanlı katılımcılar aile alt boyutuna yönelik müdahaleci ve sınırları belli olmayan, küçük ve çocuk gören, zorlaştıran, baskılayıcı, kukla gibi oynatan ve bağ kurulmayan şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik güvenilir, güvenilmez, kıskançlık ve sır paylaşılmayan şeklinde görüş bildirmiştir. Diğerlerine göre daha yüksek puan alan katılımcılar aile alt boyuna destekleyici, ihtiyaç halinde başvuru alan, değer verilen, danışılan, sınırları belli olan, bütünlüğün parçası ve evliliğin temeli şeklinde görüş bildirirken; güven alt boyutuna yönelik güvenilir şeklinde görüş bildirmiştir. Katılımcılar eşlerine güvendiklerinde onların aileleri ile de sınırları belli ve destekleyici ilişkiler kurmakta ancak aksi durumda aileler tarafından çok fazla müdahaleye uğradıkları hatta kukla gibi oynatıldıkları görülmektedir. Dolayısıyla güven hem bireyler hem de bireylerin aileleri için çok önemli bir kavramdır. Güven, bireyin kendi inanç ve tutumlarına göre bir olgu ya da fikrin gerçekliğine ve doğruluğuna inanmak olarak tanımlanmaktadır (Warre, 2003). Bireylerin güven duygusu doğumla başlar yaşam boyu gelişir, değişir veya törpülenir. Ancak güvenli bağlanma için 0-3 yaş arası dönem bir birey için çok önemlidir. Bu yaş döneminde bireyler sevgi ve güven bağ çerçevesinde güvenli bağlanmayı oluşturduklarında bireylerin yaşamının her evleri olumlu yönde etkilenmektedir. Ayrıca yapılan bir çalışmada güvensiz bağlanan bireylerin romantik yakınlık ilişkilerinde şiddet eylemlerini sergilediği ve bunu sık tekrarladığı belirtilmiştir (Bonache ve diğ., 2017; Schröder ve diğ., 2019; Çengel ve Yurdalan, 2022). Bu noktadan hareketle ailelerle sınırları belli ve destekleyici ilişkiler kurmada eşe karşı güven önemli bir rol oynadığı söylenebilir. Sonuç olarak nitel verilerin çoğunlukla nicel verileri desteklediği ve açıkladığı söylenebilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Mevcut araştırmanın bu bölümünde, Türkiye’de aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin evlilik doyumu ve yakınlık ilişkileri arasında bir ilişki olup olmadığını açıklayıcı ardışık desene göre irdelemeye çalışılmıştır. Çalışmanın nicel ve nitel araştırmaya kısımlarında farklı deneyimlerden, farklı yaşlardan, farklı cinsiyetlerden, farklı mesleklerden ve farklı gelir gruplarından aile danışmanlığı hizmeti alan bireylere hazır iki ölçek uygulanmış ve bu veriler sonucunda gönüllü katılımcılara görüşmeler yapılmış ve katılımcıların evlilik doyumunu ve yakınlık ilişkilerini etkileyen unsurları ve aralarındaki ilişkiyi açıklamaya çalışılmıştır. Tezin son kısmının bu bölümünde nicel araştırmaya ilişkin sonuçlar, nitel araştırmaya ilişkin sonuçlar, nicel ve nitel verilen birlikte analizine ilişkin sonuçlar ve öneriler yer almaktadır.

Nicel Araştırmaya İlişkin Sonuçlar

- Yakınlık ilişki düzeyi ve evlilik doyumu düzeyi arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini açma alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini açma alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kendini açma alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Fiziksel çekim alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel çekim alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel çekim alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Destek alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Destek alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Destek alt boyutu ve aile alt boyutu arasında zayıf düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Güven alt boyutu ve benlik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güven alt boyutu ve cinsellik alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Güven alt boyutu ve aile alt boyutu arasında orta düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.
- Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait evlilik doyumu ve yaşlar

arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri ve yaşlar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.

- Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin eğitim düzeylerine göre anlamlı şekilde farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri ve eğitim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.
- Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin bireylerin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin bireylerin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin ev durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin eşlerinin çalışma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur.
- Katılımcılara ait evlilik doyumu ve hane gelir düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri ve hane gelir düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait evlilik doyumu ve hane gelir düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur.
- Katılımcılara yakınlık ilişkileri ve eşlerinin eğitim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait evlilik doyumu düzeylerinin çocuğu olma durumlarına göre anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Katılımcılara ait yakınlık ilişkileri düzeylerinin çocuğu olma durumlarına göre anlamlı olarak farklı olduğu ve bu anlamlı farkın çocuğu olmayanların lehine olduğu bulunmuştur.
- Katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenlerine bakıldığında en yüksek oranla aile içi çatışmalar, en düşük oranla ise cinsel sorunlar olarak bulunmuştur. Katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti seans sayılarına bakıldığında en yüksek oranla seanslarını bitirenler, en düşük oranla ise yedinci seans ve sekizinci seansta olanlar olduğu bulunmuştur.

Nitel Araştırmaya İlişkin Sonuçlar

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireyler evliliğin tanımına yönelik duygu içeren ifadeler ve ilişki bildiren ifadeler olmak üzere iki farklı kavram çerçevesinde tanımlamalarını yapmıştır.

Katılımcılar duygu içeren ifadelerden bahsederken en fazla iyilik ve sevgi kelimeleri ile duygularını belirtmişlerdir. Bunları mutluluk, huzur, saygı, güven ve mutsuzluk duyguları takip etmiştir. Ayrıca katılımcıların evliliği ilişki bağlamında değerlendirdiği ve birlik beraberlik, dayanışma, uyumluluk, muhabbet, arkadaşlık ve paylaşma gibi karşılıklı ilişki bağlamında görüşlerini açıkladığı görülmüştür.

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireyler evlilik doyumu kavramından bahsederken sıklıkla benlik durumları, aile bağları ve cinsel yakınlık ilişkilerinden bahsetmiştir. Evlilik doyumunu etkileyen en genel görüş benlik durumları olmuştur. Benlik durumları ile ilgili katılımcıların çoğunluğunun kendilerini değerli hissettikleri tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla kendilerini değersiz hissetme, sorumluluk sahibi olma ve aile olma izlemiştir. Ayrıca katılımcılar burada önemsenen olma, sevgi, toparlayıcı olma, çabalayan olma, iyi durumda olma, duygusallık, birbirini tamamlayan, ilgili, paylaşımlı olma, yükümlülük sahibi olma, özgüven sahibi olma, saygı, mantık insanı ve sorunlu gibi duygu, düşünce ve durumları çerçevesinde kendilerini ifade ettikleri belirlenmiştir.

- Katılımcıların evlilik doyumları üzerinde etkili olan ikinci önemli unsur ise aile bağlarıdır. Katılımcıların aile bağlarıyla ilgili sıklıkla bildirdikleri görüşleri ise kıymet verilen insanlar, destekleyici olanlar ve müdahil olmayan kişiler olarak açıklamaya çalışmışlardır. Bununla beraber aileleriyle olan ilişkilerini ve bağlarını üçüncü kişiler, problem çözümleyiciler, baskılayıcılar, evliliklerine müdahale olanlar, sınırları olmayanlar, kesişim kümesi, ortak nokta adil olanlar, bütünlüğün parçası, geçmişimiz, saygı duyulan varlıklar, iyi anlaşılanlar ve destekleyici olmayanlardır.

- Katılımcıların evlilik doyumunu etkileyen faktörlerden üçüncüsünün cinsel yakınlık ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Bireyler cinsel yakınlık ilişkilerini açıklarken sırasıyla; herhangi bir probleminin olmadığını ve normal ilişkilerinin olduğunu söylemiştir. Ayrıca cinsel yakınlık ilişkilerinde problemi olanların da azımsanmayacak düzeyde olduğu bulunmuştur. Cinsel yakınlık ilişkilerinde problemi olanlar genellikle cinsel ilişkide duygu eksikliği yaşadıklarını belirtmiştir.

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireyler yakınlık ilişkilerini pozitif ilişki ve negatif ilişki kavramları ile açıklamıştır. Yakınlık ilişkilerini pozitif ilişki olarak belirten katılımcılar görüşlerini sevgi ve saygı duyguları etrafında açıklamıştır. Ayrıca yakınlık ilişkilerini aile olma bilinci, değerli olma duygusu, konuşulabilen kişiler, tartışmasız bireyler, sadakat ehli, kabul görülme isteği ve birbirleri dinleyen bireyler olarak açıkladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu tür

ilişkiye sahip bireylerin eğlenebildikleri, birbirlerine karşı fedakârlık yaptıkları, anlayışlı ve ilgili oldukları ve birbirini sahiplendikleri sonucuna ulaşılmıştır.

- Negatif ilişkiye sahip aile katılımcılar ise ilişkilerini negatif anlamda değerlendirerek sıklıkla birbirlerine karşı karı koca olarak davranmadıklarını söylemiştir. Ayrıca bu tür bir ilişkiye sahip olan katılımcıların birbirlerine karşı sevgisiz ve problemli davrandıkları, sert tavırlar sergiledikleri, alan tanımadıkları, birbirlerine bağrdıkları ve tepki gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu ilişkiyi sürdüren bireyler birbirlerine bağımlı oldukları, birbirlerine sorumsuz, uyumsuz, anlayışsız, huzursuz ve baskıcı davrandıkları da görülmüştür.

- Aile danışmanlığı hizmeti alan bireylerin yakınlık ilişkilerini en çok birbirlerine destek verme, kendini açma, güven duyma ve birbirlerinin fiziksel çekiminden etkilenme gibi unsurların etkilediği belirlenmiştir. Bunlardan en etkili olanı ise bireylerin eşleriyle birbirlerine güven duymasıdır. Bunu birbirlerine destek verme, kendini açma ve birbirlerinin fiziksel çekiminden etkilenme takip etmiştir. Katılımcılar birbirlerine güven duymadan bahsederken en sık güvenilir bir birey olma kavramına vurgu yapmıştır. Bunu eşlerinin nerede kiminle olduğunu bilme, birbirleriyle her şeyini paylaşma ve birbirlerinin emanetine sahip çıkma takip etmiştir. Ayrıca katılımcılar birbirlerine karşı güvene dayalı yaşantıların olduğu, sıkıntı olduğunda birbirlerine kendilerini belli ettiklerini, ait hissettiklerini, birbirlerine hiç yalan söylemediklerini, değer verdiklerini, ortak aktivite yaptıklarını, birbirlerini samimi bulduklarını ve birbirlerinin iletişimine açık olduklarını söylemiştir. Bununla birlikte güven hususunda bazı katılımcıların eşleriyle birbirlerine güvenmedikleri görülmüş ve bu katılımcılar eşinin güvenilir olmadığını paylaşmıştır. Bu katılımcıların eşleriyle birbirlerine görüşlerini beyan ederken kıskançlık yaşadıkları, birbirlerine karşı sorumluluklarını yerine getirmedikleri, birbirlerini aldattıkları ve yapılan şeyleri gizledikleri veya sırrını saklamadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca birbirlerine yalan söyledikleri, güvenmedikleri, söylenilmemesi gereken şeyleri söyledikleri ve ailelerine her şeyini söyledikleri sonuca da varılmıştır.

- Yakınlık ilişkilerini etkileyen ikinci önemli unsur birbirlerine destek vermedir. Katılımcılar sıklıkla birbirlerine karşı her konuda destek olduklarını ve birlikte sosyal aktivite (hobi) yaptıklarını belirtmiştir. Katılımcıların eşleriyle tartışma ve çatışma halinde oldukları, ortak aktivite düzenledikleri, birbirlerine olumlu, sosyal ve ekonomik destek sağladıkları ve yalnızlık duygusu yaşadıkları da görülmüştür. Ayrıca katılımcıların eşleriyle birbirlerine karşı hoşnut oldukları, uyum sağladıkları ve birbirini tamamladıkları sonucu da elde edilmiştir.

- Yakınlık ilişkilerini etkileyen üçüncü önemli etmen fiziksel çekimdir. Bireyler eşlerini fiziksel olarak tarif ederken yakışıklılık kavramına vurgu yapmıştır. Bununla birlikte katılımcıların eşlerinin nasıl davranacaklarını bildiklerini söylemiş ve eşlerini güzel, çekici ve bakımlı bulduklarını belirtmiştir. Ayrıca katılımcılar eşlerinin albenisi olan, sevecen, gülmeyi güldürmeyi seven, konuşmayı seven, endamlı, güçlü, uzun boylu, ağırbaşlı, merhametli, vicdanlı, hoşgörülü, enerjisi yüksek, iyi baba, güleç yüzlü, mutlu eden ve kibar biri olduğunu da söylemiştir.
- Katılımcılar kendilerini açmadan bahsederken sıklıkla her şeylerini paylaştıklarından bahsetmiştir. Bunu birbirleriyle olan ilişki kopukluğu, her konuda konuşmama ve olumlu duyguları paylaşma, birbirlerine değer verme, birbirlerinin iletişimine önem verme, kendi aileleriyle ilgili duygularını birbirleriyle paylaşmama veya uygun bir dille paylaşma, mükemmel bir ilişki biçimi, birbirlerine içsel duygularını paylaşma ve kıskanma takip etmiştir.
- Katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenlerine bakıldığında en çok iletişimsizlik problemi için başvurdukları tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla; evliliklerini toparlama, psikolojik sıkıntılar, evliliklerini kurtarma, evliliklerin ilk yıllarında destekleyici hizmet, kumar bağımlılığı, tartışma ve kavga, aile içi şiddet/geçimsizlik, birbirlerini daha iyi tanımak, ekonomik sıkıntılar, çocuğunun iletişim sorunları, alkol bağımlılığı, vajinismus hastalığı ve panik atak takip etmiştir. Danışmanlık hizmeti sonrası keşfedilen problemler hakkında katılımcıların en yoğun görüşü kendilerinde “farkındalık oluşturduğu” şeklindedir. Ayrıca danışmanlık sonrası bazı katılımcıların evin bütün sorumluluklarını üzerine aldıklarını, kendileriyle zaman geçirmeyi öğrendikleri, anlayamadıkları problemlerinin olduğu, kendilerine çok zaman ayıramadıkları ve üçüncü kişilerin evliliklerine müdahil oldukları görülmüştür. Danışmanlık hizmeti sonrasında kendi eşlerini dinlemediklerini, psikolojik sıkıntıların ekonomik sıkıntılardan kaynaklandığını, kendi eşlerini suçladıklarını, habbeyi kubbe yaptıklarını, iletişim kurulduktan sonra çözilemeyen bir problemin olmadığını, dayanışma içerisinde olmadıklarını ve “ben’den biz’e geçmek için eksik olduğunu fark ettikleri de tespit edilmiştir.
- Aile danışmanlığı hizmetinin katılımcılar üzerindeki etkisi pozitif yönde, negatif yönde ve nötr yönde olmak üzere üç şekilde olduğu görülmüştür. Bu etkinin en fazla pozitif yönde olduğu sonucu elde edilmiştir. Katılımcıların azımsanmayacak derecede negatif yönden de etkilendiği görülmüştür. Bazı katılımcılar üzerinde de hiç etki oluşturmadığı tespit edilmiştir. Pozitif yönden etkilenen katılımcılar görüşlerini genellikle olumlu kelimelerle belirtmişlerdir. Ayrıca pozitif yönde etkilenen katılımcılar danışmanlık hizmeti sonucunda birbirlerinin

problemlerini çözdükleri, kendilerinde farkındalık oluşturduğu ve birbirleriyle zaman geçirdiği, birbirlerinden memnun kaldığı, endişelerini yok ettiği ve güzel bir etki oluşturduğunu söylemiştir. Danışmanlık hizmetinden negatif yönde etkilenen katılımcılar, görüşlerini genellikle olumsuz kelimelerle açıklamıştır. Bu bireyler kendilerini konfor alanından çıkmama, uzaklaşma, boşanma, ayrılık, sorunlar, tecrübesizlik ve ümitsizlik gibi duygu, düşünce ve tecrübelerle ifade etmiştir. Nötr yönden etkilenen katılımcılar ise danışmanlık hizmetinin üstlerinde hiçbir etkisinin olmadığı belirtmişlerdir. Dolayısıyla katılımcıların aldıkları aile danışmanlığı hizmetinin her zaman kendileri üzerinde bir etki oluşturamayabileceği sonucuna varılmıştır.

Nicel ve Nitel Verilen Birlikte Analizine İlişkin Sonuçlar

- Bireylerin evliliğe ve eşleri ile arasındaki ilişkiye yönelik tanımlamalarının çoğunlukla evlilik doyumu ve yakınlık ilişki düzeylerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Bireylerin eşlerinden aldıkları dönütlerle benlik algısı yüksek ve olumlu olursa bu durumun eşler arası yakınlık ilişkilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Genellikle bireylerin eşlerine kendilerini rahatça ifade edebilmesinin eşler arası cinsel yakınlık ilişkilerini olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir.
- Bireylerin eşlerine kendilerini rahatça ifade edebilmesinde ailelerin müdahale etmemesinin önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bireylerin benliklerini algılama şekillerinin eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinde önemli bir role sahip olmadığı tespit edilmiştir. Bireylerin eşleri ile cinsel yakınlık kurabilmesinde eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinin önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bireylerin aileleri ile olan ilişkilerinin eşlerini fiziksel olarak beğenmelerinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.
- Bireylerin benliklerini algılama biçimlerini eşlerinin onlar hakkındaki düşünceleri ve davranışları ile verdikleri desteğin önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bireylerin eşlerinden aldıkları desteğin onlarla kuracakları cinsel yakınlık ilişkisinde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Bireylere eşlerinin verdikleri desteğin aileler ile de kurdukları ilişkilerde önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Eşe karşı güvende bireylerin kendilerini değerli hissetmeleri önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Ailelerle sınırları belli ve destekleyici ilişkiler kurmada eşe karşı güven önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler şu şekildedir:

- Aile danışmanları kendisine danışan bireylerin anlaşıldığını ve dinlenildiğini hissettirmek için her seansın sonunda o seansa dair geri bildirim sunmaları önerilmektedir. Eğer danışanlar isterse onlar da seansa dair geri bildirim sunmalarını sağlamalıdır. Böylece danışanlar kendilerini daha değerli hissedebilecekler.
- Aile danışmanlığı seanslarına ekonomik nedenden dolayı devam edemeyen bireylere sosyal yardım programları sağlanabilir. Ayrıca, yerel yönetimler ve kamu desteği ile hizmetlerin maliyeti düşürülebilir.
- Aile danışmanlığı hizmetleri hakkında bireylerin farkındalığının artırılması için programlar düzenlenmesi ve farkındalık çalışmalarının yapılması faydalı olacaktır.
- Aile danışmanlarının çocuğu olan ailelerin sosyal destek sistemleri göz önünde bulundurmaları ve ailelerin bu destek sisteminden faydalanması için yönlendirebilirler.
- Aile danışmanları ailelerin ihtiyaçlarını tespit etmek için ihtiyaç analizi yapılabilir. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda ailenin sorununa yönelik terapi planlanırken bütüncül bir yaklaşımla hareket edilerek çözüm çok yönlü olarak ortaya konulabilir.
- Bu çalışmada katılımcıların aile danışmanlığı hizmeti alma nedenlerini incelendiğinde aile içi çatışmaların en yüksek orana sahip olup, bu durumunun da aile sağlığını korumak ve iyileştirmek için danışmanlığa artan bir ihtiyacının olduğunu saptanmıştır. Dolayısıyla anne baba adaylarına evlilik öncesi çift danışmanlığı zorunlu hale getirilebilir.
- Araştırma kapsamında birebir görüşme yapılan katılımcıların tamamına yakının aile danışmanlığı hizmetinden olumlu sonuçlar aldığı tespit edilmiştir. Bunun sonucunda her ailenin bir aile danışmanı olması sağlanabilir.
- Türkiye’de yaşanan ailevi problemlerin giderek artması ve aile danışmanlığı alan bireylere yönelik çalışmaların azlığı nedeniyle araştırmacılar bu alana yönelebilir.
- Aile danışmanlığı alan bireylere ulaşma noktasında zorluklar yaşanmıştır. Nicel aşamaya katılan bireylerin çoğunun nitel aşamaya katılımda çekingen davrandıkları görülmüştür. Bu noktadan hareketle araştırmacıların yapacakları araştırmanın verilerini daha kolay toplayabilmeleri için aile danışmanlığı eğitimi ve hizmeti veren paydaşlarla görüşebilirler.

KAYNAKLAR

- Abdurrahman, K. (2007). İslam'a göre evlilikte esler arasında uyum sorunu-inanç ve ahlâk uyumu. *Bilimname*, 11(1), 137-161.
- Acar, A. (1990). *Türk aile yapısı ve Kızılcahamam aile yapısı üzerine bir araştırma* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Acar, H. (1998). *Ankara'da sosyal hizmetler ve çocuk esirgeme kurumu genel müdürlüğüne bağlı sosyal hizmet kuruluşlarında çalışan üniversite mezunu evli personelin evlilik doyumları* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp#top2>.
- Acar Bulut, Ö. (2020). Bowen aile terapisinin dini ve manevi boyutu. H. Ekşi (Ed.), *Aile terapisti manevi yönelimli bir perspektif* (s. 23-45) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Adler, A. (2016). *Yaşamın anlam ve amacı* (K. Şipal, Çev.). Say Yayınları.
- Akbay, S. E. (2015). *Ana-babaya bağlanma ile romantik yakınlık ve otantik benlik arasındaki ilişkilerde bağlanma stillerinin aracı rolünün incelenmesi* [Doktora tezi, Mersin Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Akbulut, Z. (2020). Narrative çift ve aile terapisinde maneviyatın kullanımı. H. Ekşi (Ed.), *Aile terapisti manevi yönelimli bir perspektif* (s. 119-140) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akdoğan, A. (2002). Geleneksel geniş aileden modern çekirdek aileye geçişte dini hayattaki değişim. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(9), 27-72.
- Algan, G. (2022). *Evli bireylerin aile iletişim kalıplarının ve kişilik özelliklerinin evlilik doyumu üzerindeki rolü* [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Algan, T. (2016). Aile danışmanlığı uygulaması: Dünü, bugün ve yarını. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 2208-2217.
- Algan, T. (2017). *Türkiye'de aile içi sorunlara yönelik aile danışmanlığı uygulaması* [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi]. YÖKTEZ/
- Allgood, S. M., Crane, D. R., & Agee, L. (1997). Social support: Distinguishing clinical and volunteer couples. *The American Journal of Family Therapy*, 25(2), 111-119.
- Apak, H. ve Kınık, K. (2022). Sosyal hizmet, din ve maneviyat: Klinik sosyal hizmet örneği. F. Keleşoğlu (Ed.), *Sosyal hizmeti farklı boyutlarıyla tanımak* (s. 97-114) içinde. Nobel Bilimsel Eserler Yayıncılık.
- Avcılar, M. Z. (2020). *Evlilik öncesinde aile danışmanlığı hizmeti alınmasının evlilik sürecine, yaşamına ve işlevselliğine katkılarının araştırılması* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

- Ayan, M. (2012). Evlilik yoluyla ırksal ve dini kesişmeler. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 169-176.
- Aydın, M. (2013). Aile ve din/İslam. M. Aydın (editör). *Sistemik aile sosyolojisi* (s. 315-331) içinde. Çizgi yayınevi.
- Aydın, M. (2016). *Kurumlar sosyolojisi: Kurumlara başlangıç çerçevesinde bir çalışma*. Açılım Kitap.
- Aykara, A. (2018). Çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesinde oyun. A. B. Öztürk (Ed.), *Çocuk ve oyun hakkı-oyun örnekleriyle çocukların oyun hakkını gerçekleştirmek* (s. 13-33) içinde. Nika Yayınevi.
- Bağlı, M. ve Sever, A. (2005). Tabulaştırılan/Tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği: Levirat ve sororat. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 8(8), 9-21.
- Bahadır, A. (2012). *Aile psikolojisi ve din*. İdeal Usta Basım Yayın.
- Bakırcı, N. (2018). Dede Korkut Kitabı'nda ve halk hikâyelerinde evlilik. *TÜRK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(15), 1-20.
- Bal, F. ve Hacıosman, B. Z. (2020). Romantik ilişkilerde cinsiyet farklılıkları. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(31), 1606-1616.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. W. H. Freeman and Company.
- Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (BASAGM). (2010). *Türkiye'de aile değerleri araştırması* M. Turgut (Ed.). T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.
- Basat, Ç. (2004). *An exploration of marital satisfaction, locus of control, and self-esteem as predictors of sexual satisfactions*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi].
YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Bay, F. (2024). *Evli çiftlerde evlilik doyumu ve cinsel doyumun yaşam doyumu ile ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Topkapı Üniversitesi].
YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Baygöl, Ş. (2015). *Çözüm odaklı kısa süreli aile danışmanlığı kuramına dayalı olarak geliştirilen evlilik danışmanlığı programının çiftlerin evlilik uyumlarını artırmadaki etkisi* [Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi].
YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Beaton, J., Dienthart, A., Schmidt, J., & Turner, J. (2009). Clinical practice patterns of canadian couple/marital/family therapists. *Journal of Marital and Family Therapy*, 35(2), 193–203.
- Behrang, K., Koraei, A., Shahbazi, M., & Abbaspour, Z. (2022). Effects of emotionally-focused couples therapy on the marital intimacy and harmony of maladjusted couples in Behbahan, Iran. *Journal of Health Reports and Technology*, 8(1).

- Berksun, O., & H.G. (2013). *Aile ve eş terapileri*. Detay yayıncılık.
- Bener Ö. ve Günay, G. (2013). Gençlerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumları. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-16.
- Benjamin, L. S., Rothweiler, J. C., & Critchfield, K. L. (2006). The use of structural analysis of social behavior (SASB) as an assessment tool. *Annu. Rev. Clin. Psychol*, 2, 83-109.
- Beşikçi, İ. (1969). *Doğu'da değişim ve yapısal sorunlar*. İsmail Beşikçi Vakfı Yayınları.
- Birnbaum, G. E. (2007). Attachment orientations, sexual functioning, and relationship satisfaction in a community sample of women. *J Soc Pers Relat*, 24, 21-35.
- Bonache, H., Gonzalez-Mendez, R., & Krahé, B. (2017). Romantic attachment, conflict resolution styles, and teen dating violence victimization. *J Youth Adolescence*, 46, 1905-1917.
- Bozkurt, M. ve Özgür, D. (2018). Çocuklar için sosyal adalet: Farklı sosyo ekonomik bölgelerdeki çocukların kentsel açık alanlara ve oyuna erişimi. A. B. Öztürk (Ed.), *Çocuk ve oyun hakkı-oyun örnekleriyle çocukların oyun hakkını gerçekleştirmek* (s. 160-188) içinde. Nika Yayınevi.
- Bozkurt Karalı, M. N. (2019). *Aile danışmanlarının danışmanlık süreçleri, becerileri, karşılaştıkları sorunlar ve öz-yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Bowbly, J. (2012). *Bağlanma*. (V. T. Soylu, Çev.). Pinhan Yayıncılık.
- Buckner, L. P., & Salts, C. J. (1985). A premarital assessment program. *Family Relations*, 34(4), 513-520.
- Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği el kitabı*. Özgüzeliş Matbaası.
- Burr, W. R. (1970). Satisfaction with various aspects of marriage over the life cycle: A random middle class sample. *Journal of Marriage and The Family*, 32(1), 29-37.
- Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Pegem akademi.
- Brubaker, T. H., & Kimberly, J. A. (1993). Challenges to the American family. T. H. Brubaker's (Eds.) *Family relations: Challenges for the future* (pp. 3-16). Sage.
- Canatan, K. ve Yıldırım, E. (2009). *Aile sosyolojisi*. Açılım Kitap.
- Canatan, K. (2013). Aile kavramının tanımı. K. Canatan, ve E. Yıldırım (Ed.), *Aile Sosyolojisi* (s. 53-64) içinde. Açılım Kitap.
- Cihan Güngör, H. ve Özbay, Y. (2009). Evlilikte Yetkinlik Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 80-93.

- Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Coşkun, M. (2020). *Cinsel mitlerin evlilik doyumuna etkisine yönelik nitel bir çalışma* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi.
- Creswell, J. W. (2021). *Karma yöntem araştırmalarına giriş* (M. Sözbilir, Çev.). Pegem Akademi
- Creswell, J. W. ve Plano-Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Y. Dede ve S. B. Demir, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Cobb, R. J., Davila, J., & Bradbury, T. N. (2001). Attachment security and marital satisfaction: The role of positive perceptions and social support. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27(9), 1131-1143.
- Collins, W. A. (2003). More and myth: The developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1- 24.
- Coşan, B. (2021). *Türkiye'de ilk evlilik yaşının artışının nedenleri ve sonuçları: Doğurganlık üzerine ekonometrik bir analiz* [Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Cott, N. F. (2002). *Public vows: A history of marriage and the nation*. Harvard University Press.
- Cutrona, C. E. (1996). *Social support in couples: Marriage as a resource in times of stress*. Sage Publications.
- Cüceloğlu, D. (2006). *Yeniden insan insana*. Remzi Kitabevi.
- Çağan, K. (2013). Ailenin işlevleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed), *Aile sosyolojisi* (s. 83-93) içinde. Açılım Kitap.
- Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2018). Evlilik doyumunda öznel iyi olma: Yaşam doyumu ve iyimserliğin rolü. *Turkish Studies*, 13(4), 203-224.

- Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Çalışkan, M. (2017). Aile işlevselliğinin evlilik doyumuyla incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 59-74.
- Çam, M. ve diğ. (2017). Üniversite öğrencilerinde benlik gelişimi ve güven duygusu. *Journal Of International Social Research*, 10(51).
- Çamdibi, M. (2012). *Güzel ahlak ve insan ilişkileri*. Çamlıca Yayınları.
- Çelik M. ve Yazgan İnanç B. (2009). Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2), 247-269.
- Çengel, D. ve Yurdalan, F. (2022). Erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerinin öz şefkat üzerindeki etkisinin incelenmesi: Flört şiddeti ve bağlanma kaygısının aracılık etkisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(9), 1293-1311.
- Çetintaş, Ş. ve Ekşi, H. (2020). *Aile terapisi manevi yönelimli bir perspektif* (H. Ekşi, Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dallos, R. ve Draper, R. (2012). *Aile terapisine giriş sistemin teori ve uygulama (3. Baskı)*. (Ş. Kesici ve C. Kiper, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Demiray, Ö. (2006). *Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Demirbilek, M. (2016). Aile danışmanlığı: Bir uygulama örneği. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(2), 109-120.
- Deniz, E. (2019). *Kültürlerarası evlilik yapanlarda evlilik yaşamı ve çift uyumunun incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi]. [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://docs.neu.edu.tr/library/6725826766.pdf](https://docs.neu.edu.tr/library/6725826766.pdf).
- DeVellis, R. F. (2017). *Ölçek geliştirme: Kuram ve uygulamalar*. (T. Totan, Çev.). Nobel Yayıncılık. (2012).
- Dilsiz, H. (2019). *Serebral palsili çocukların ebeveynlerine uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri, yılmazlık ve umutsuzluk üzerindeki etkisinin incelenmesi* [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Dinç, A. (2013). Aile danışmanlığı hizmetleri. İ. Çayboyu (Haz.). *Uluslararası Aile ve Sosyal Politikalar Zirvesi Bildiriler Kitabı*, 311-313.
- Dökmen, Ü. (2001). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim*. Sistem Yayıncılık.

- Duprez, C., Christophe, V., Rim'e, B., Congard, A., & Antoine, P. (2015). Motives for the Social sharing of an emotional experience. *Journal of Social and Personal Relationships*, 32(6), 757–787.
- Durğun, A. (2018). Türkiye’de aile içi sorunlara yönelik sosyal politikalar ve şiddetin önlenmesi. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-12.
- Duman, N. (2001). *Aileye yönelik hizmetler içinde aile tedavisinin önemi*. Ulusal Aile Hizmetleri Sempozyumu, Ankara.
- Ercan, D. (2017). *Aile danışmanlığı almayı kabul eden ve reddeden evli çiftlerde boşanmayı düşünme nedenleri* [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Ercan, H. (2019). Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği geliştirme çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(8), 205-231.
- Erdoğan, A. N. (2025). Bireylerin aileleri. *Diyanet Aile Dergisi*, 73, 11-13.
- Erkal, M. E. (2012). *Sosyoloji (Toplumbilimi)*. Der Yayınları.
- Eroğlu, Ü. E. (2023). Türk dünyası destanlarında geleneksel evlenme biçimleri. *Uluslararası Dil Edebiyat Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 11(34).
- Ersanlı, K. ve Kalkan, M. (2008). *Evlilik ilişkilerini geliştirme: Kuram ve uygulama*. Nobel Yayınları.
- Fiorillo, C. D., Tobler, P. N., & Schultz, W. (2003). Discrete coding of reward probability and uncertainty by dopamine neurons. *Science*, 299, 1898–1901.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8. Ed.). McGraw Hall.
- Frank, E., Anderson, C., & Rubinstein, D. (1979). Marital role strain and sexual satisfaction. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 47(6), 1096.
- Geloğlu, M. (2023). *Beliren yetişkinlikte romantik yakınlık başlatmanın yordayıcıları olarak psikolojik eğilimler ve bilişsel çarpıtmalar* [Yüksek lisans, Yıldız Teknik Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Gladding, S. T. (2015). *Aile terapisi: Tarihi, kuramları ve uygulamaları*. (İ. Kekik ve İ. Yıldırım, Çev. Ed.) (5. Baskıdan çeviri). Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53(1), 261-270.
- Good, G. E., Thomson, D. A., & Brathwaite, A. D. (2005). Men and therapy: Critical concepts, theoretical frameworks, and research recommendations. *Journal of Clinical Psychology*, 61(6), 699–711.
- Gottman J. M., Driver J., & Tabares, A. (2015). Repair during marital conflict in newlyweds: How couples move from attack–defend to collaboration. *J Fam Psychother*, 26, 85-108.

- Gönen, S. (2006). Dede Korkut Hikâyeleri'nden günümüze yansıyan evlilik âdetleri. *Millî Folklor*, 69, 62-71.
- Güçlü, İ. (2019). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri teknik-yaklaşım-uygulama*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Gülsün, M., Ak, M. ve Bozkurt, A. (2009). Psikiyatrik açıdan evlilik ve cinsellik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(1), 68-79.
- Gülsün, M., Aydın, H. ve Gülçat, Z. (2006) Evlilik ilişkisi ve kadın cinsel işlev bozukluğu üzerine bir çalışma. *Türkiye'de Psikiyatri*, 8, 67-73.
- Gümüş, B. (2020). *Üniversite öğrencilerinin flört şiddeti, bağlanma biçimleri, aldatma eğilimi ve romantik yakınlık arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi].
YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Gündoğdu, R. (2010). Farklı puan türüne göre eğitim fakültesine gelen öğrencilerin kendini açma davranışlarının incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(2), 748- 777.
- Güngör, E. (2000). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar: Ahlak psikolojisi, ahlaki değerler ve ahlaki gelişme*. Ötüken Yayınları.
- Güngör, F. (t. y.). *Aile kurumu ve hukuku*. İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları.
- Güngör Houser, A. (2009). *Evli bireylerin sahip oldukları iletişim çatışması türü, romantik kıskançlık ve duygusal zeka düzeylerinin evlilik doyumları üzerine etkisi* [Doktora tezi, Ankara Üniversitesi].
YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Gürses, A. S. (2021). *Üniversite öğrencilerinin evlilik algısı* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi].
YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Gürdoğan, E. N. (2017). *Kültür ve sanayileşme*. İz Yayıncılık.
- Güvenol, B., Sarıbaş, Ö. ve Taş, İ. (2024). Açık alan rekreasyon mekânlarında sosyal yakınlık ve iyi oluş. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 35(2), 85-102.
- Graham, J. M., & Conoley, C. W. (2006). The role of marital attributions in the relationship between life stressors and marital quality. *Personal Relationships*, 13(2), 231-241.
- Greeff P., Hildegard L., & Malherbe, A. (2001). Intimacy and marital satisfaction in spouses. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 27(3), 247-257.
- Hanımoğlu, E. (2019). Aile terapisi ve aile terapisi ile ilgili kuramlar. T. Akbaş ve N. Özabacı (Ed.). *Kuram ve uygulamaları ile aile danışmanlığı* (s. 69-115) içinde. Pegem Akademi Yayınları.
- Hartley, T. C. (1969). Polygamy and social policy. *The Modern Law Review*, 32(2), 155.

- Hayward, M., & Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife. *Journal of Marriage and Family*, 68(3), 639-657.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52(3), 511.
- Işık, E. (2023). Social dimension of marriage and homogamy marriage. In M. S. Ipar (Ed.), *Academic Research and Evaluations in Social Sciences - II*. Ozgur Publications.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Scientific Software International.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2007). *Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile*. Evrim Yayınları.
- Kasapoğlu, F., Kutlu, M. ve Durmuş, E. (2017). Evli bireylerde kişilerarası ilişki tarzı ile evlilik doyumu arasındaki ilişki: Evlilikte özyeterlik algısının aracı rolü. *Nesne Psikoloji Dergisi (NPD)*, 5(1), 469-487.
- Karadaş, C. ve Keldal, G. (2021). Eş seçiminde aranan özelliklerden güven, fiziksel çekicilik ve sosyal statünün yordayıcısı olarak evlilik inançları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 1219-1234.
- Kartal, A. (2023). Türkiye’de evlilik ve evlenme kültürü: Geleneksel normlara halkbilim perspektifinden bir bakış. *Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 730-753.
- Katz, I., Goldston, J., Cohen, M., & Stucker, S. (1963). Need satisfaction, perception, and cooperative interactions in married couples. *Marriage and Family Living*, 25(2), 209-213.
- Kaya, B. H. (2021). *Aile içi sorun ve suçların önlemesinde dini-ahlâkî değerlerin etkisi* [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Kayış A. (2016). Güvenirlilik analizi. In Ş. Kalaycı (Ed.), *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayınları.
- Keleş, S. (2019). *Aile yaşam döngüsü içerisinde evlilik doyumunun incelenmesi: İstanbul örneği* [Yüksek lisans tezi, Yalova Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Kermani, N., Dookaneei, F., Shafiabadi, A. & Abdi, M. (2018). Schema therapy and marital intimacy. *Global Journal of Psychology Research: New Trends and Issues*, 8(4), 180-187.
- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S. ve Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3 (2), 321-342.
- Kesici, Ş., Bayrakçı, E., Mert, A. ve Kiper, C. (2015). *Vaka örnekleriyle birlikte aile danışma kuramları ve teknikleri*. Nobel Yayınları

- Kılınçer, H. (2021). *Maneviyat yönelimli aile danışmanlığı: yaşantısal aile danışmanlığı çerçevesinde bir model önerisi* [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Kılınçer, H. (2021). Aile danışmanlığında maneviyat boyutunun önemi. *Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17, 263-273.
- Kılavuz, M. A. (2005). Anne baba örnek davranışlarının çocukların ve ergenlerin dinî kişiliğinin oluşumuna etkileri. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(2), 41-58.
- Kılıçarslan, F. ve Bayram, A. (t. y.). *Aile terapisi*. İstanbul Üniversitesi AUZEF Yayınları.
- Kınık, K. (2021). Covid-19 döneminde sosyal çalışmacıların karşılaştıkları mobbing davranışlarının değerlendirilmesi, F. Çelebi ve H. Ö. Sarıdoğan (Ed.), *Covid-19 Araştırmaları* (s. 120-163) içinde. Duvar Yayınevi.
- Kır, İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (36), 381-404.
- Kırman, A. ve Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 4(1), 28-49.
- Kışlak, Ş. T. ve Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5).
- Koç, M. C. (2022). Rekreatif Spor İyi Oluş Ölçeği (RSİÖÖ) Türkçe versiyonu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 9 (4), 86-97.
- Kontaş, Y. M. (1992). *Çeşitli ülkelerde ve Türkiye’de aile politikası uygulamaları ve Türkiye için politika önerileri* [Uzmanlık tezi, Devlet Planlama Teşkilatı Sosyal Politika Genel Müdürlüğü Araştırma Dairesi Başkanlığı].
- Kongar, N. E. (1997), *Türkiye’de ve dünyada izlenen teknoloji politikaları ve Türkiye’deki teknoloji sisteminin bu yönden değerlendirilmesi* [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Kongar, E. (1970). Türkiye’de aile: Yapısı, evrimi ve bürokratik örgütlerle ilişkileri. *Amme İdaresi Dergisi*, 3(2), 58-83.
- Kongar, E. (2016). *21. yüzyılda Türkiye: 2000’li yıllarda Türkiye’nin toplumsal yapısı*. Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, Z. ve Karaşahin, H. (2022). Evlilik uyumu ve manevi iyi oluş hali üzerine bir araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 14, 169-198.
- Kuczynski, L. (1984). Socialization goals and mother–child interaction: Strategies for long-term and short-term compliance. *Developmental Psychology*. 20 (6), 1061–1073.
- Kupık, B. (2022), *Anne ve anneannelerin aile işlevleri ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Maltepe Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

- Kutupyıldızı, M. İ. (2013). *Türkiye geleneğinde aile tahlili ve evlilik sanatı*. Sokak Kitapları Yayınları.
- Küçük, N. (2024). *Aile danışmanlığı perspektifinden fibromiyalji tanısı almış evli kadın hastaların ağrı skorları ve eş tükenmişlik düzeyleri: Karma bir araştırma* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi]. YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43, 228–237.
- Lawrance, K. A., & Byers, E. S. (1995). Sexual satisfaction in long-term heterosexual relationships: The interpersonal exchange model of sexual satisfaction. *Personal relationships*, 2(4), 267-285.
- Lebow J.L. (2019). *Çift ve aile terapisi alan ile ilgili bütüncül bir harita* (1. Baskı) (M. Şahin ve H. Uğur, Çev. Ed.). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Lodi-Smith, J., & DeMarree, K. G. (2018). Self-concept clarity: Perspectives on assessment, narrative self. *Journal of Personality*, 77(1), 89–124.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (2003). Culture, self, and the reality of the social. *Psychological Inquiry*, 14(3-4), 277-283.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhayn ve D. Kömürcü, Çev.). Bilim Sanat Yayınları.
- Maslow, A. H. (1943). “A theory of human motivation”. *Psychological Review*, 50(4), 370,377.
- Mavili Aktaş, A. (2002). Aile terapisinin gelişimi ve ruh sağlığı alanındaki yeri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 13(1), 113-119.
- Mehmetoğlu, M. (2025). Aileyi aile olarak korumak. *Diyanet Aile Dergisi*, 73,18-19.
- Meyers, S. A., & Landsberger, S. A. (2002). Direct and indirect pathways between adult attachment style and marital satisfaction. *Personal Relationships*, 9(2), 159-172.
- Mikulincer, M., & Goodman, G. S. (2006). *Attachment styles, sex motives, and sexual behavior: Evidence for gender-specific expressions of attachment dynamics: In dynamics of romantic love*, The Guilford Press.
- Mitchell, J. K. (2012). Marital dining practices: Affecting change in marital satisfaction through marital self-efficacy [Unpublished doctoral dissertation, George Fox University].
- Nazlı, E. ve Karaman, Ö. (2021). Romantik ilişkide kendini açma düzeyi ile kıskançlıkta gösterilen iletişim tepkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2659-2676.
- Nazlı, S. (2001). *Aile danışmanlığı*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nazlı, S. (2018). *Aile danışmanlığı*. Anı Yayınları.

- Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi kavramlar ve yöntemler* (O. Gündüz, Çev.). Kaknüs Psikoloji Yayınları.
- Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi kavramlar ve yöntemler*. Kaknüs Yayınları.
- Northey, W. F. (2002). Characteristics and clinical practices of marriage and family therapists: A national survey. *Journal of Marital and Family Therapy*, 28(4), 487-494.
- Okur, S. (2020). Satir dönüşümsel sistemik terapi ve maneviyat. H. Ekşi (Ed.). *Aile terapisi manevi yönelimli bir perspektif* (s. 47-67) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ozankaya, Ö. (1995). *Toplum bilime giriş*. Tekin Yayınları.
- Önder, A. R. (1976). *Geleneksel halk hukuku*. DSİ Basım ve Foto-Film İşletme Müdürlüğü.
- Örnek, S. V. (1995). *Türk halkbilimi*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Öselemis, F. E. ve Türkdoğan, T. (2024). Kök aile işlevselliği, benlik ayrımlaşması ve ilişki doyumu: Nişanlı ve evli bireylerde bir aracılık modeli. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [PAUEFD]*, 62, 405-431.
- Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2014). *Aile danışmanlığı, kuram ve uygulamalara genel bir bakış*. Pegem Akademi.
- Özburun, N. (2020). *Evet demeden önce*. Yediveren Yayınları.
- Özdem Yıldırım, M. S. (2022). *Aile psikolojisi örnek olaylarla güncel konular*. Nobel Yayıncılık.
- Özdemir, A. (2022) Çift ilişkilerinde kendini açma ve ihtiyaçlara cevap verilebilirliğin ilişkideki yakınlık açısından önemi: Kısa bir derleme. *Türk Eğitim Değerlendirmeleri Dergisi*, 2(2), 33-43.
- Özdemir, Y., Sağkal, A. S., Salman-Engin, S., Çakıroğlu Çevik, A. ve Şakiroğlu, M. (2020). *Birlikte ebeveynlik: Doğası, çocuklar üzerindeki etkileri ve güçlendirilmesi*. TÜBİTAK/SOBAG Projesi, (118K047).
- Özel, Z. D., Dikmen, İ. ve Yılmaz, H. T. (2024). Kök ailenin evlilikte partner seçimine etkisi. *Aurum Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 139-168.
- Özensel, B. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(6), 77-96.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. PDREM Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (2001). *Evlilik ve aile terapisi*. PDREM Yayınları.
- Özkan, C. (2023). Yakın ilişkilerin çatışmalı yönü ve çatışma çözme becerileri. *Psikoloji Araştırmaları*, 1(2), 18-30.
- Özsoy, E. S. (2024). *Algılanan romantik ilişki kalitesinin yordanması: kıskançlık, romantik yakınlık ile obsesyon ve kompulsyonların rolü* [Yüksek lisans, Mersin Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

- Öztürk, C. Ş. ve Arkar, H. (2014). Evli çiftlerde evlilik uyumu ve cinsel doyum arasındaki ilişkiler. *Literatür ve Sempozyum*, 1(3), 16-24.
- Uğur, Z. ve Uz Baş, A. (2022). Evli bireylerin evlilik doyumlarının, eşe kendini açmalarının ve bağlanma yaralanmalarının incelenmesi. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 1480-1510.
- Ümmet, D. (2017). Üniversite mezunu evli bireylerin evlilik algıları üzerine metaforik bir inceleme. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-235.
- Ünal, Ö. ve Akgün, S. (2022). Evlilikte çatışma çözme stillerinin evlilik uyumu ve doyumunu ile ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(3), 322-330.
- Üstündağ, E. (2006). *İletişim becerilerini geliştirme programının güvenlik bilimleri fakültesi öğrencilerinin kendini açma davranışlarına etkisi* [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu SPSS ile adım adım veri analizi* (S. Balcı ve B. Ahi, Çev.). Anı Yayıncılık.
- Pielage, S. B., Luteijn, F. & Arrindell, W. A. (2005). Adult attachment, intimacy and psychological distress in a clinical and community sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 12 (6), 455–464.
- Prager, K. J. (1995). *The psychology of intimacy*. The Guilford Press.
- Rauch, J. (2004). *Gay marriage: Why it is good for gays, good for straights, and good for America*. NY Times Books/Henry Holt and Co. LLC.
- Reis, H. T., & Shaver, P. (1988). Intimacy as an interpersonal process. In S. Duck, D. F. Hay, S. E. Hobfoll, W. Ickes, & B. M. Montgomery (Eds.), *Handbook of personal relationships: Theory, research and interventions* (pp. 367–389). John Wiley & Sons.
- Rogers, C. R. (2012). *Kişî olmaya dair*. (A. Babacan, Çev.). Okyanus Yayınları.
- Rostami, M., Taheri, A., Abdi, M., & Kermani, N. (2014). The effectiveness of insturcting emotion-focused approach in improving the marital satisfaciton in couples. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 693-698.
- Sanford, K. (2003). Problem-solving conversations in marriage: Does it matter what topics couples discuss?. *Personal relationships*, 10(1), 97-112.
- Saraç, E. ve Aynacı, G. (2020). Üniversitelerdeki genç kızlarda güzelliğin algılanması; Türkiye’de güzelliğin geniş kavramsallaştırılması. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(23), 1829-1849.
- Sarı, T. (2015). *Aile danışmanlığının engelli çocuk annelerindeki anksiyete, depresyon ve stres düzeylerine etkisi* [Tıpta uzmanlık, Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi].
YÖKTEZ/<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Sayın, Ö. (1990), *Aile sosyolojisi*, Ege Üniversitesi Basımevi.

- Schenk, J., Pfrang, H., & Rausche, A. (1983). Personality traits versus the quality of the marital relationship as the determinant of marital sexuality. *Archives of Sexual Behavior*, 12, 31-42.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research*, 8, 23-74.
- Schopenhauer, A. (2014). *Aşkın metafiziği*. BS Yayınları.
- Schröder, M., Lüdtke, J., Fux, E., Izat, Y., Bolten, M., Gloger-Tippelt, G., ... and Schmid, M. (2019). Attachment disorder and attachment theory—two sides of one medal or two different coins?. *Comprehensive Psychiatry*, 95, 152-139.
- Schulz, U., & Schwarzer, R. (2004). Long-term effects of spousal support on coping with cancer after surgery. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 23(5), 716-732.
- Sezen, L. (2005). *Türkiye’de evlenme biçimleri*, A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi 27, 185-195.
- Sigelman, C. K., & Rider, E. A. (2009). *Life-span development* (6th ed.), Wadsworth.
- Simmons, D. S. & Doherty, W. J. (1995). Defining who we are and what we do: Clinical practice patterns of marriage and family therapists of minnesota. *Journal Of Marital and Family Therapy*, 21(1), 3-15.
- Sokolski, D. M., & Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*, 26 (1), 39-49.
- Solmaz, N. (2020). *Evli çiftlerin kişilik inançlarına göre eş seçimi, evlilik uyumu ve psikopatolojileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Sullivan, H. S. (1953). *Interpersonal theory of psychiatry*. Norton.
- Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2008). Bazı sosyo-ekonomik ve demografik değişkenler ile iletişimin eşler arası uyuma etkisinin araştırılması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 7-20.
- Şentürk, Ü. (2008). Aile kurumuna yönelik güncel riskler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 7-32.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş, temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ekinoks Yayınları.
- Şişman, N. (2007). Küresel dinamikler bağlamında aile ve kadın. *Günümüzde Aile, Uluslararası Aile Sempozyumu* (s. 587-612) içinde. TDV İslam Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi.
- Stolorow, R. D., Brandchaft, B., & Atwood, G. E. (2014). *Psychoanalytic treatment: An intersubjective approach*. The Analytic Press.

- Sümer, A. S. (2008). *Farklı öz-anlayış (self-compassion) düzeylerine sahip üniversite öğrencilerinde depresyon anksiyete ve stresin değerlendirilmesi* [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Tabakcı, Z. (2019). *Farklı etnik kökenden gelen bireylerin evlilik uyumlarının çeşitli demografik özelliklere göre incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2020). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (M. Baloğlu, Çev.). Nobel Yayınları.
- Tarhan, N. (2013). *Evlilik psikolojisi*. Timaş Yayınları.
- Tarhan, N. (2016). *Sen ben ve çocuklarımız*. Timaş Yayınları.
- Teater, B. (2015). *Sosyal hizmet kuram ve yöntemleri: Uygulama için bir giriş* (A. Karatay, Çev. Ed.). Nika Yayınevi.
- Tekin, M. (2016). Dinlerin perspektifinden aile kurumu. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.), *Aile sosyolojisi* (s. 217-250) içinde. Açılım kitap.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tezer Yörük, N. (2016). *Çift uluslu evliliklerde evlilik doyumunun ekosistem bakış açısından incelenmesi* [Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi]. YÖKTEZ/
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Turgut, T. & Ekşi, F. (2020). Manevi yönelimli bilişsel davranışçı aile terapisi. H. Ekşi (Ed.), *Aile terapisi manevi yönelimli bir perspektif* (s. 91-118) içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2011). *Türkiye’de aile yapısı araştırması*. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Türkseven, A., Söylemez, İ., ve Dursun, P. (2020). Cinsel işlev bozuklukları ile evlilik uyumu arasındaki ilişki. *Kriz Dergisi*, 28(1), 9-20.
- Topaloğlu Ören, E. D. ve Ertem, G. (2021) Temel hemşirelik esaslar, kavramlar, ilkeler, uygulamalar. M. Kara Kaşıkçı ve E. Akın Palandöken (Ed.), *Cinsellik ve cinsel sağlık* (s. 432-448) içinde. İstanbul Tıp Kitapevleri.
- Tosun, C., Yazıcı, H. ve Altun, F. (2017). Evlilik öncesindeki ve evli bireylerin ilişki nitelikleri, benlik kurguları ve özgeci davranış düzeyleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(38), 73-94.
- Turan, N. (1999). *Sosyal kişisel çalışma: Birey ve aile için sosyal hizmet*. Aydınlar Matbaacılık.
- Turgut, T. ve Ekşi, F. (2020). Manevi yönelimli bilişsel davranışçı aile terapisi. H. Ekşi (Ed.), *Aile terapisi manevi yönelimli bir perspektif* (s. 91-118) içinde. Nobel Akademik yayıncılık.

- Varışlı, B., Kurdoğlu, İ. ve Ergin, S. (2024). Değişen toplumda dünya aileleri: Aile örüntüleri ve hastalıkta, sağlıkta evlilikler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 24(62), 115-136.
- Vural Batık, M. ve Kalkan, M. (2017). Evlilikte algılanan sorun çözme becerileri ve evlilik doyumu. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 6(5), 2630-2646.
- Yaman, A. (2014). *Ahlak ve hukuk ekseninde aile hayatımız*. DİB Yayınları.
- Yasa, İ. (1962). *Türkiye’de kız kaçırma gelenekleri ve bunlarla ilgili bazı idari meseleler*. TODAİ yayınları.
- Yazıcı, H. (2019). Evliliğin niteliği olarak evlilikte bireyselleşme ve bütünleşme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 606-622.
- Yıldırım, İ. (2004). Eş destek ölçeğinin geliştirilmesi. *PDR Dergisi*, 3(22), 19-26.
- Yılmaz, D. (2016). *Evli bireylerin yaşadıkları sorunların ve aile danışmanlığından beklentilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Yılmazçoban, M. (2011). Evlilikte çiftleri etkileyen unsurlar ve arkadaşlık ilkeleri. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1).
- Yıldırım, E. (2016). Aile ve evlilik türleri. K. Canatan ve E. Yıldırım (Ed.), *Aile Sosyolojisi* (s. 81-100) içinde. Açılım Kitap.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Akademik ve Mesleki Yayınlar.
- Yıldız, A. (2017). Evlilikte yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. H. Yavuzer (Ed.). *Evlilik okulu: Evlilikte kişilerarası ilişkiler ve iletişim becerileri* (s. 211-230) içinde. Remzi Kitapevi.
- Yıldız, R., Turan, S. ve Budak, S. (2018). Sorunlu eşler arası ilişkilerde katlanma. R. Yıldız (Ed.), *Sosyal sermaye kaybı* (s. 82-131) içinde. Kitabı Yayınları.
- Yılmaz, M. (2010). *Üniversite öğrencilerinin kişilerarası ilişki tarzları ve kendini açma düzeyleri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi]. YÖKTEZ/ <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.
- Yoo, H., Bartle-Haring, S., Day, R. D., & Gangamma, R. (2014). Couple communication, emotional and sexual intimacy, and relationship satisfaction. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 40(4), 275-293.
- Young, E. S., Simpson, J. A., Giskevicius, V., Huelsnitz, C. & Fleck, C. (2017). Childhood attachment and adult personality: A life history perspective. *Self And Identity*. 18 (1), 1–17.
- Zastrow, C. (2014). *Sosyal hizmete giriş* (D. B. Çiftçi, A. Aykara ve diğ., Çev.), Nika Yayınevi.
- Zastrow, C., & Krist-Ashman, K. K. (2014). *İnsan davranışı ve sosyal çevre bebeklik-çocukluk-ergenlik*. (A. Aydın, Ç. Karaca ve diğ., Çev.). Nika Yayınevi.

Warre, Howard C. (2003). *Psikoloji sözlüğü*. (T. Göbekçin, Çev.). Yeryüzü Yayınevi.

İnternet kaynakları

BLS (23 Mart 2024). *Çift ve Aile Terapistleri*. (<https://www.bls.gov/ooh/community-and-social-service/marriage-and-family-therapists.htm#tab-2>)

AAMFT (23 Mart 2024). *Çift ve Aile Terapistleri*. (https://www.aamft.org/About_AAMFT/About_Marriage_and_Family_Therapists.aspx)

Resmî Gazete (21 Mart 2024). *Eskiler*. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120904-2.htm>)

TDK (5 Mayıs 2024). *Aile*. (<https://sozluk.gov.tr/?ara=Aile>)

TDK. (12 Ocak 2025). *Cinsellik*. (<https://sozluk.gov.tr/?ara=cinsellik>)

TÜİK (27 Mayıs 2024). *İstatistiklerle Aile*. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Aile-2023-53784>)

TÜİK (2 Haziran 2024). *Evlenme ve Boşanma*. (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Boşanma-İstatistikleri-2023-53707>)

OMÜ (2 Haziran 2024). *Kuramlar*. (<https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/ilyas.sucu/121562/Aile%20Dan%C4%B1%C5%9Fmanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20Kuramlar%C4%B1%20Tablosu.pdf>)

EKLER:**EK.1: Nicel Görüşme Formu ve Uygulanan Ölçekler**

Cinsiyetiniz:	Yaşınız:
Eşinizin Yaşı:	Kod:
Eğitim Durumu:	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisans ☐ Doktora
Eşinizin Eğitim Durumu:	☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans ☐ Yüksek lisan ☐ Doktora
Çalışıyor musunuz?	☐ Evet ☐ Hayır
Eşiniz çalışıyor mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Çalışıyorsanız mesleğiniz nedir?	
Eşiniz çalışıyorsa mesleği nedir?	
Hanenize giren aylık toplam gelir ne kadardır?	☐ 0-8500TL ☐ 8501-17000TL ☐ 17001-22500TL ☐ 22501-31000TL ☐ 39501 ve daha üstü
Ne tür bir evde yaşıyorsunuz?	☐ Kira
	☐ Ev sahibi

Çocuğunuz var mı?	☐ Evet ☐ Hayır
Sırasıyla çocuklarınızın yaşlarını belirtiniz. (Örn; 3, 6, 11)	
Sırasıyla çocuklarınızın cinsiyetlerini belirtiniz. (Örn; Kız, erkek, kız)	
Aile Danışmanlığı alma sebebiniz nedir? Açıklayınız....	
Aile danışmanlığı almaya devam ediyorsanız kaçınıcı seanstasınız? Belirtiniz. (Bitirdiyseniz bitirdim yazabilirsiniz.)	

Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği (RİYÖ) Maddeleri

1. Onunla her konuda konuşurum.
2. Bana sarılması hoşuma gider.
3. Onu zor zamanlarında cesaretlendiririm.
4. İhtiyaç duyduğunda yanında olurum.
5. Bana dokunması hoşuma gider.
6. Ona kişisel problemlerimi anlatırım.
7. Beni aldatabileceğini düşünüyorum.
8. Güç durumlarda karar vermesine yardım ederim.
9. Her türlü düşüncemi onunla paylaşıyorum.
10. Ona karşı olan duygularımı rahatlıkla açıklarım.
11. Ona dokunmak hoşuma gider.
12. Ona her konuda güvenirim.
13. Çok özel yaşantılarımı ona anlatırım.
14. Onu çekici bulurum.
15. Onun bana karşı dürüst olduğunu düşünüyorum.
16. İhtiyacı olduğunda ona yardım ederim.
17. Ona söylediğim özel şeylerin sır olarak kalacağını bilirim.

Kendini açma alt ölçeği 1, 6, 9, 10 ve 13. maddelerden,

Fiziksel çekim alt ölçeği 2, 5, 11 ve 14. maddelerden,

Destek alt ölçeği 3, 4, 8 ve 16. maddelerden

Güven alt ölçeği 7, 12, 15 ve 17. maddelerden oluşmaktadır.

Ters puanlama: 7. Madde

4'lü likert tipinde (hiç, bazen, çoğunlukla, her zaman)

Ölçekten alınan toplam puan ilişkideki romantik yakınlık düzeyini vermekte.

Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ) Maddeleri

Aşağıda evlilik ilişkiniz ile ilgili birtakım ifadeler bulunmaktadır. Her ifadeyi dikkatlice okuduktan sonra yanındaki kutularda bulunan seçeneklerden size uygun olan seçeneği (X) ile işaretleyiniz lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız. İçten ve doğru verdiğiniz yanıtlar için teşekkür ederiz.

	Bana hiç uygun değil	Bana uygun değil	Bana biraz uygun	Bana uygun	Bana tamamen uygun
1. Eşimin bana değer vermediğini hissediyorum.	5	4	3	2	1
2. Ailelerimizin evliliğimize müdahale etmeleri ilişkimizi olumsuz etkiliyor.	5	4	3	2	1
3. Eşimin bedenini iyi tanırım.	1	2	3	4	5
4. Eşim cinsel açıdan yeterlidir.	1	2	3	4	5
5. Eşimin anne ve babasına evliliğinden daha çok önem vermesi beni mutsuz ediyor.	5	4	3	2	1
6. Eşimle olan cinsel yaşamımda ön sevişme önemli bir yer tutuyor.	1	2	3	4	5
7. Cinsel yönden eşimle uyumluyum	1	2	3	4	5
8. Eşimin bana güven duymadığını düşünüyorum.	5	4	3	2	1
9. Eşimle her ikimizde cinsel doyuma ulaşıyoruz	1	2	3	4	5
10. Bir topluluk içinde eşim beni komik duruma düşürür.	5	4	3	2	1

11. Eşimin ailesi ile birlikte yaşamak benim için bir kabustur.	5	4	3	2	1
12. Eşimin ailesinin etkisinde kalması evlilik ilişkimizi kötü etkiliyor	5	4	3	2	1
13.Eşimin ailesine hayır diyememesi beni mutsuz ediyor.	5	4	3	2	1

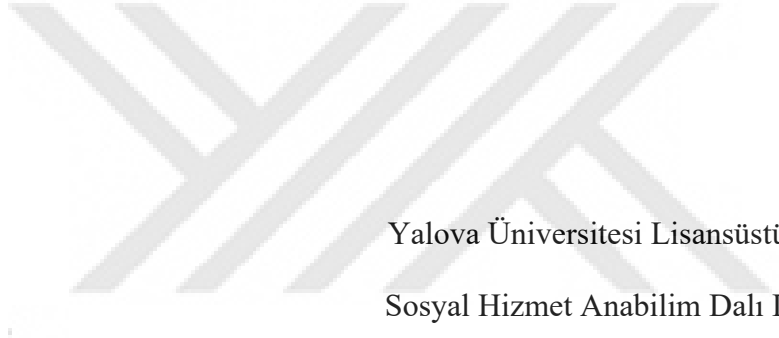
- ✓ 5, 4, 3, 2, 1 ile başlayan maddeler ters puanlanmaktadır.
- ✓ Toplam puan üzerinden değerlendirme yapılmaktadır. Yüksek puan evlilik doyumunun iyi olduğunu belirtmektedir.
- ✓ 1., 8., 10. maddeler benlik boyutunu
- ✓ 3., 4., 6., 7., 9., maddeler cinsellik boyutunu
- ✓ 2., 5., 11., 12., 13., aile boyutunu ifade eden maddelerdir.

EK.2: Doktora Tezi Aydınlatılmış Onam Formu

İsmim Kadri Kınık ve Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde doktora tezi hazırlamaktayım. "Aile Danışmanlığı Alan Bireylerin Yakınlık İlişkileri ve Evlilik Doyumunun İncelenmesi" adlı tezin nitel araştırma aşamasına katılımcı olmanızı istemekteyim.

Çalışmaya katılımınız aile danışmanlığı hizmeti almanın evlilikte yaşanan problemleri önlenmede veya gidermedeki etkililiğini ortaya koyma açısından önem arz etmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmedeki sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Çalışmaya katılım talebiniz tamamen gönüllük esasına dayanmaktadır. Görüşmede transkript, kodlama ve analiz amaçlı ses kaydı almak için izninizi talep ediyorum. Çalışmada gizlilik ilkesi esastır. Ses kayıtları çalışma tamamlanır tamamlanmaz imha edilecektir. İsminiz gibi sizi tanıtıcı bilgiler araştırmanın hiçbir yerinde yer almayacaktır. İsterseniz çalışmanın sonuçlarını araştırma yayınlanınca alabilirsiniz. Bu araştırma ile ilgili kafanıza herhangi bir şey takılırsa, araştırmacı ile aşağıdaki e-posta adresi üzerinden rahatlıkla iletişime geçebilirsiniz.

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Kadri KINIK

() Araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum

İmza:.....

Ad –Soyad:

.....

Tarih:.....

EK.3: Nitel Araştırma İçin Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları

İsmim Kadri Kınık ve Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümünde doktora tezi hazırlamaktayım. "Aile Danışmanlığı Alan Bireylerin Yakınlık İlişkileri ve Evlilik Doyumunun İncelenmesi" adlı tezin nitel araştırma aşamasına katılımcı olmanızı istemekteyim.

Çalışmaya katılımınız aile danışmanlığı hizmeti almanın evlilikte yaşanan problemleri önlenmede veya gidermedeki etkililiğini ortaya koyma açısından önem arz etmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmedeki sorular araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Çalışmaya katılım talebiniz tamamen gönüllük esasına dayanmaktadır. Görüşmede transkript, kodlama ve analiz amaçlı ses kaydı almak için izninizi talep ediyorum. Çalışmada gizlilik ilkesi esastır. Ses kayıtları çalışma tamamlanır tamamlanmaz imha edilecektir. İsminiz gibi sizi tanıtıcı bilgiler araştırmanın hiçbir yerinde yer almayacaktır. İsterseniz çalışmanın sonuçlarını araştırma yayınlanınca alabilirsiniz. Bu araştırma ile ilgili kafanıza herhangi bir şey takılırsa, araştırmacı ile aşağıdaki e-posta adresi üzerinden rahatlıkla iletişime geçebilirsiniz.

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi

Kadri KINIK

() Araştırmaya gönüllü olarak katılıyorum

İmza:.....

Ad –Soyad:

.....

Tarih:.....

1.Evliliğiniz sizin için ne ifade ediyor?

1.a) Evliliğinizde eş olarak ne anlama geliyorsunuz? (Eşimle olan ilişkimde kendimi değerli, değersiz algılarım gibi)

1.b) Sizin ve eşinizin aileleri evliliğiniz için ne anlama geliyor?

1.c) Evliliğinizi cinsel yakınlık ilişkisi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

2. Eşinizle (bir erkek ve kadın olarak) ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

2.a) Eşiniz ikili ilişkinizde sizi nasıl destekler?

2.b) Eşinizi fiziksel olarak (bir erkek veya kadın olarak) nasıl bulursunuz?

2.c) Eşinizle iyi veya kötü her türlü yaşantınızı/duygunuzu/düşüncenizi paylaşabilir misiniz?

Bununla ilgili biraz bahseder misiniz? (Neleri paylaşabilirsiniz? Neleri paylaşamazsınız?

Gibi)

2.d) Eşiniz güvenilir bir eş midir? Bu konuda nasıl bir eş olduğu hakkında daha fazla bilgi verir misiniz?

3. Yaşadığınız hangi problem için aile danışmanlığı hizmeti almaya karar vermişsiniz?

Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti sonrası ne gibi problemler yaşadığınızı keşfettiniz?

4. Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti evliliğinizi nasıl etkiledi?

EK.4: Ölçek Kullanım İzinleri

Ölçek Kullanım İzni Hakkında

 Kime: 2.01.2023 Pzt 19:06

Merhaba Sayın hocam, ben Öğr. Gör. Kadri Kınık. Munzur Üniversitesi Tunceli MYO Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık bölümünde görev yapmaktayım. Bunun yansıra Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD'de doktora öğrencisiyim. Doç. Dr. Fatma Kahraman Güloğlu danışmanlığında yürüteceğim tez çalışmamda geliştirmiş olduğunuz "Romantik İlişkilerde Yakınlık Ölçeği'nizi kullanmayı planlıyorum. Öncellikle alanyazına yapmış olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür ederim. İlgili ölçeği doktora tez çalışmamada kullanabilmem için izninizi istiyorum. Kullanım izin yazısını ve nasıl puanlama yapılacağı ilgili bilgiyi benimle paylaşabilir misiniz? Şimdiden teşekkür ederim. İyi akşamlar, saygılar...

HE Hulya ERCAN 3.01.2023 Sal 11:46

Kime:

 RİYÖ.docx
12 KB

Ölçek maddeleri ve puanlama bilgileri ektedir. Çalışmanızda kolaylıklar dilerim.
Doç. Dr. Hülya Ercan

Ölçek Kullanım İzni Hakkında

 kadri.kinik 2.01.2023 Pzt 19:12

Kime:

Merhaba Sayın hocalarım, ben Öğr. Gör. Kadri Kınık. Munzur Üniversitesi Tunceli MYO Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık bölümünde görev yapmaktayım. Bunun yansıra Yalova Üniversitesi Sosyal Hizmet ABD'de doktora öğrencisiyim. Doç. Dr. Fatma Kahraman Güloğlu danışmanlığında yürüteceğim doktora tez çalışmamda geliştirmiş olduğunuz " Evlilik Doyumu Ölçeği'nizi kullanmayı planlıyorum. Öncellikle alanyazına yapmış olduğunuz katkıdan dolayı teşekkür ederim. İlgili ölçeği doktora tez çalışmamada kullanabilmem için izninizi istiyorum. Kullanım izin yazısını ve nasıl puanlama yapılacağı ilgili bilgiyi benimle paylaşabilir misiniz? Şimdiden teşekkür ederim. İyi akşamlar, saygılar...

Android için [Outlook](#) edinin

YB YAZGAN İNANÇ, 3.01.2023 Sal 12:44

Kime:

 EVLİLİK DOYUM ÖLÇEĞİ YEN...
40 KB

Sayın Kınık,
Ölçeği kullanmanız bizi memnun eder, kolay gelsin,ölçek ektedir,

EK.5: Nicel Araştırma İçin Etik Kurul İzni

T.C

PROTOKOL NO: 2023/137

YALOVA ÜNİVERSİTESİ İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU KARARI

ARAŞTIRMA BAŞLIĞI	Aile Danışmanlığını Alan Bireylerin Yakınlık İlişkileri ve Evlilik Doyumunun İncelenmesi
ARAŞTIRMANIN TÜRÜ	1- Doktora/Sanatta Yeterlilik Tez çalışması
ARAŞTIRMACILAR	1- Sorumlu Araştırmacı: Öğr. Gör. Kadri KINIK 2- Tez Danışmanı bilgileri: Doç. Dr. Fatma KAHRAMAN GÜLOĞLU 3- Tez EŞ Danışman bilgileri: HİDİR APAK
KARAR	Etik Onay Verilmesine Karar Verildi.

Prof. Dr. Bülent YİĞİT
İNSAN ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU BAŞKANI

TARİH
20.07.2023

EK.6: Nitel Araştırma İçin Etik Kurul İzni

	T.C.	Doküman No	M5.TUT.019
	MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ	Yayın Tarihi	28/11/2022
	GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR TUTANAĞI	Revizyon No	00
		Revizyon Tarihi	
		Sayfa No	1 / 2

Oturum Tarihi	Oturum Sayısı	Karar Sayısı
09.07.2024	7	2024/7-1
Çalışma Adı:	Aile Danışmanlığı Bireylerin Yakınlık İlişkileri Ve Evlilik Doyumunun İncelenmesi	
Araştırmacılar:	Hıdır APAK, Fatma KAHRAMAN GULOGLU, Kadri KINIK	

KARAR

Başvurunuz; üniversitemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Yönergesi kapsamında uygun olup olmadığı açısından değerlendirildiğinde; çalışmanın etik açıdan uygun olduğuna, oy birliği ile karar verilmiştir.

Etik Kurulu Üyelerinden Doç. Dr. Hıdır APAK Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma Yayın Etiği Yönergesinin 8. maddesinin 6. bendi uyarınca bu çalışmanın görüşmelerine katılmamış, oy kullanmamıştır.

Hazırlayan (24/11/2022)	Kontrol Eden (23/11/2022)	Onaylayan (28/11/2022)
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu	Kalite Koordinatörü	Kalite Yardımcısı

Önemli: Kalite Yönetim Sistemi'ne ait görüş dokümanlar dokümanlar "Kontrolsüz Kopya" hükmündedir.

İmza sayfasında bulunmaktadır. Başlan

T.C. MARDİN ARTUKLU ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU KARAR TUTANAĞI	Doküman No	M5.TUT.019
	Yayın Tarihi	28/11/2022
	Revizyon No	00
	Revizyon Tarihi	
	Sayfa No	2 / 2

Doç. Dr. Hıdır APAK
Etik Kurul Başkanı
e-imzalıdır.

Dr. Öğr. Üyesi Şehar TANRIVERDİ Etik Kurul Başkan Yrd.	e-imzalıdır	Doç. Dr. Vasfiye BAYRAM DEĞER Etik Kurul Üyesi	e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Yeşim YEŞİL Etik Kurul Üyesi	Katılmadı	Dr. Öğr. Üyesi Uğur ŞEKER Etik Kurul Üyesi	e-imzalıdır
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BÜTÜN Etik Kurul Üyesi	e-imzalıdır	Dr. Öğr. Üyesi Mine AKKUŞ UÇAR Etik Kurul Üyesi	e-imzalıdır

Hazırlayan (24/11/2022)	Kontrol Eden (25/11/2022)	Onaylayan (28/11/2022)
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu	Kalite Koordinatörü	Fakülte Yardımcısı

Önemli: Kalite Yönetim Sistemi'ne ait güncel dokümanlar
dokümanlar "Kontrolsüz Kopya" hükmündedir.

Çevreli sayfada bulunmaktadır. Başları

EK.7: Nitel Araştırmaya Katılan Katılımcıların Demografik Bilgileri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Çalışma Durumu	Ev Durumu	Çocuğu Olma Durumu	Eşin Yaşı	Eşin Eğitim Durumu	Eşin Çalışma Durumu
K1	Kadın	25	Yüksek Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Kira	Yok	28	Lisans	Çalışıyor
K2	Kadın	28	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	32	Lisans	Çalışıyor
K3	Erkek	31	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Yok	35	Lisans	Çalışıyor
K4	Kadın	44	Lise	17001-22500TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	46	İlkokul	Çalışmıyor
K5	Kadın	43	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Kira	Var	44	Lise	Çalışıyor
K6	Kadın	35	Ön Lisans	22501-31000TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	41	Ön Lisans	Çalışıyor
K7	Kadın	38	Lise	17001-22500TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	40	Lisans	Çalışıyor
K8	Kadın	36	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	37	Lisans	Çalışıyor
K9	Kadın	31	Lise	17001-22500TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	29	Ön Lisans	Çalışıyor
K10	Kadın	24	Lisans	8501-17000TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Yok	28	Lisans	Çalışıyor
K11	Kadın	26	Lisans	22501-31000TL	Çalışmıyor	Kira	Yok	33	Lise	Çalışıyor
K12	Kadın	25	Lise	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	24	Lise	Çalışıyor
K13	Kadın	40	Lise	17001-22500TL	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	45	Ön Lisans	Çalışıyor
K14	Kadın	25	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	27	Lise	Çalışıyor
K15	Kadın	37	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor
K16	Erkek	45	Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	41	Lise	Çalışmıyor
K17	Kadın	29	Lise	22501-31000TL	Çalışmıyor	Kira	Var	41	Lise	Çalışıyor
K18	Erkek	38	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor
K19	Erkek	41	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Kira	Var	40	Lisans	Çalışıyor
K20	Kadın	39	Lisans	39501 ve daha üstü	Çalışmıyor	Ev sahibi	Var	39	Yüksek Lisans	Çalışıyor
K21	Kadın	31	Yüksek Lisans	22501-31000TL	Çalışıyor	Ev sahibi	Yok	30	Ön Lisans	Çalışıyor
K22	Erkek	37	Doktora	39501 ve daha üstü	Çalışıyor	Ev sahibi	Var	36	Lisans	Çalışıyor

EK.8: Örnek Görüşme Deşifresi

KK: Evliliğiniz sizin için ne ifade ediyor?

K1: Yani ilk sorunuzla zihnimde canlanan ilk arkadaşlık oldu, muhabbet. Hım paylaşım üzerine kurulu eee ve zaten çok fazla iş yükünün olduğu insanların eee çok fazla şeylerin, sorumlulukların biçildiği eee yeni çağda yani paylaşım esasına dayalı sorunların mutluluğun paylaşım esasına dayalı bir arkadaşlık yolu..

KK: Evliliğinizde eş olarak ne anlama geliyorsunuz? (Eşimle olan ilişkimde kendimi değerli, değersiz algılarım gibi)

K1: Eee değerliyim ve toparlayıcıyım eee yani fikirlerime önem verilen immm songul olmazsa bunu da yapamam denilen noktaların olduğu... değerli bir nokta

KK: Sizin ve eşinizin aileleri evliliğiniz için ne anlama geliyor?

K1: Aaa destekleyici rolde çok da dahil olmayan ancak destekleyici rolleri olan eee ihtiyaç duyduğumuzda başvurabileceğimiz bir noktadalar bu anlam ifade eder bizim için, yani her iki tarafın aileleri bizim problemlerimize, sorunlarımıza dahil olmuyor ancak ihtiyaç duyduğumuzda bizi destekleyen konumdalar.

KK: Evliliğinizi cinsel yakınlık ilişkisi açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

K1: Yani iki taraf için güzel ve tatmin edici. Herhangi bir problemi olmayan normal karı koca arasında süregelen devam bir ilişkimiz var.

KK: Eşinizle (bir erkek ve kadın olarak) ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?

K1: Nasıl bir ilişkimiz var aaa eğlenceli immm yani değerli anlamda bir ilişki...konuşabildiğimiz, eğlenebildiğimiz, yani aslında bir evlilikten beklenebilecek ve karşılanmadığında da mutsuz zanneden olacak şeyleri yaşadığımızı düşünüyorum bir kadın olarak da eee evet böyle hissediyorum böyle düşünüyorum.

KK: Eşiniz ikili ilişkinizde sizi nasıl destekler

K1: Immm onun da hoşuna giden bir hobi ise bu bahsettiğimiz benim önerdiğimden daha güzel bir hale getirmek için çabalar. Âmâ onun hoşun çok da gitmeyen bir hobiyse benim söylediğimi ya yapmaya çalışır ya da ikimizin ortak seveceği bir hale getirmeye çalışır.

KK: Eşinizi fiziksel olarak (bir erkek veya kadın olarak) nasıl bulursunuz?

K1: Yani güçlü diyebilirim. Çünkü benden bayağı uzun kapsayıcı diyeyim ya da.

KK: Eşinizle iyi veya kötü her türlü yaşantınızı/duygunuzu/düşüncenizi paylaşabilir misiniz? Bununla ilgili biraz bahseder misiniz? (Neleri paylaşabilirsiniz? Neleri paylaşamazsınız? Gibi)

K1: Şöyle evliliğimizle ilgili şeyse muhakkak uygun bir dili bulur paylaşırım. Yani biraz gözlemlerim bu süregelen bir şey mi? O günün psikolojisi alakalı bir şey mi? Biraz gözlem yaparım O günün psikolojisine bağlı ise o gün geçtikten sonra muhakkak açarım o konuyu yani böyle böyleydi hani daha iyileştirebiliriz bu özelliğimizi. Süregelen bir şey ise mutlaka onu dillendiririm ki çözülsün problem. Başkalarıyla ilgili bir şey ise de paylaşırım yani ben şu insan hakkında şöyle düşünüyorum, sen ne düşünüyorsun. Sence yanlış mı düşünüyorum. Ya da böyle hissediyorum, bu konuda sen de arana mesafe koymasın bile en azından benim yanımda ilişine dikkat et gibi de uyarabilirim. Ama çok içsel bir düşünceyse, tamamen benimle ilgili ise ve hani o iç idin beslediği bir duyguysa, düşünceyse nefsimle ilgili bir problemse bazen bahsetmeyebiliyorum da. Kendimle ilgili bahsetmediğim konular da olabiliyor.

KK: Eşiniz güvenilir bir eş midir? Bu konuda nasıl bir eş olduğu hakkında daha fazla bilgi verir misiniz?

K1: Yani güvenilir, sekiz yıldır tanıyorum, hani yalan söylediğine hiç denk gelmedim, bir sıkıntı olduğunda fiziksel olarak kendini çok belli eden birisi. Hani bir sıkıntı olduğunda belli eder, Ona hani şey olarak geleceğe dair de güvenirim. Geçmişten gelen de hani güveni beslemeye dair yaşantılarımız mevcut. Yani bir şey olduğunda şey derim salih eşimin ismi salih halleder. Ya da Salih yapmaz ya da Salih yapsa bana söyleyeceği bir şeyi vardır.

KK: Yaşadığınız hangi problem için aile danışmanlığı hizmeti almaya karar vermişsiniz? Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti sonrası ne gibi problemler yaşadığınızı keşfettiniz?

K1: Şöyle biz evliliğimizin ilk yılında aldık, destekleyici bir hizmet olacağını düşünerek aldık. Tam pandemi dönemi idi, evlendik direk evin içinde bulduk kendimizi. Kapanma vardı hiç kimse yoktu. Yani böyle bir destekleyici hizmet olsun diye aldık. Birbirimizi evin içinde daha iyi tanımak için de bunu da destekleyici rolü olmuştu. Şöyle daha çok hani evlilik öncesinde de bir uzun bir ilişkimiz vardı ama hani evlilikle birlikte benden bize geçme noktasında eksik olduğumuzu fark ettik. Yani hep olarak düşünüyormuşuz. Artık farklı bir noktaya geçmemiz gerektiğini düşündük. Hani bu noktayı görmüş olduk problem olarak.

KK: Aldığınız aile danışmanlığı hizmeti evliliğinizi nasıl etkiledi?

K1: Güzel etkiledi. Yani üç yıl oluyor sanırım alalı. O yüzden tam hatırladığım şeyler bölük pürçük ama hani bilmediğimiz birkaç özelliğimizi gördük orda. Birbirlerimiz hakkındaki

düşüncelerimize dair bazı çalışmalara yapmıştık. Orda oldukça hani tatmin edici şeyler duyduk birbirimizden, güzel olumlu bir etkisi oldu.

ÖZGEÇMİŞ

2012 yılında girdiği Bingöl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümünden 2016 yılında mezun oldu. Yüksek Lisansını 2017 yılında girdiği Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD'den 2019 yılında tamamladı. 2020 yılından itibaren ise Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Hizmet ABD'de Doktora öğrenciliği devam etmektedir.

Kınık, 2020 Şubat ayından itibaren Munzur Üniversitesi Tunceli Meslek Yüksekokulu Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık Bölümünde Bölüm Başkanlığı yapmakta ve Öğretim Görevlisi olarak çalışmaktadır.

DİĞER YAYIN VE ESERLER

- Kınık, K. (2018). Sosyal hizmetin ne’liği-kavramlar, tanımlar, metodoloji-sosyal hizmete giriş. *Kadim Akademi SBD*, 2(2), 232-235.
- Kınık, K. (2019). Genç akademisyenlerin gözünden sosyal bilimler-5. Fikret Çelik (Ed.). *Boşanma kaynaklı tek ebeveynli ailelerin çocukların kişisel gelişimi üzerindeki etkisi* içinde (150-169). İstanbul: Nida Akademi.
- Kınık, K. (2021). Kültüre duyarlı sosyal hizmet bağlamında Türkiye’de koruyucu aile modeli: İstanbul ve Bingöl örneği. *Journal Of International Social Research*, 14(77).
- Kınık, K. (2021). Covid-19 araştırmaları. Furkan Çelebi, Hasan Önder Sarıdoğan (Ed.). *Covid-19 döneminde sosyal çalışmacıların karşılaştıkları mobbing davranışlarının değerlendirmesi* içinde (124-167). İzmir: Duvar Yay.
- Apak, H. ve Kınık, K. (2022). Sosyal hizmeti farklı boyutlarıyla tanımak. Fikri Keleşoğlu (Ed.). *Sosyal hizmet, din ve maneviyat: klinik sosyal hizmet örneği* içinde (97-114). Ankara: Nobel Yay.
- Sonakalan, A. ve Kınık, K. (2023, Ekim). Yardım odaklı sivil toplum örgütlerinin afetlerde x uygulaması kullanımı: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depreminde sivil toplum örgütleri örneği. 25. Ulusal Sosyal Hizmet Sempozyumu 2023, Tunceli, Türkiye.
- Kınık, K. (2024, Ekim). Afetlerdeki kaybın aile ilişkileri üzerindeki etkisi ve danışmanlık hizmetleri. 1. Uluslararası Toplum ve Ruh Sağlığı Kongresi 2024, Diyarbakır, Türkiye.
- Kınık, K. ve Sonakalan, A. (2024). Yardım odaklı sivil toplum örgütleri’nin afetlerde x uygulaması kullanımı: 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremlerinde sivil toplum örgütleri örneği. *Kadim Akademi SBD*, 8(2), 95-121.